TIZENÖTÖDIK FOLYAM. I–II. FÜZET. 1890. JANUÁR–JÚNIUS.

MAGYAR

KÖNYV-SZEMLE.

KÖZREBOCSÁTJA

A M. NEMZETI MÚZEUM

KÖNYVTÁRA.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR NYOMDÁJA.
1890.

Jelen kettős füzethez három autotypiai melléklet van csatolva.

Az 1890. ÉVI FOLYAM I—II. FÜZETÉNEK TARTALMA:

	Lap
Fraknói Vilmos: Mátyás király leveleinek új kiadásáról	1—10
Dr. Schönherr Gyula: Középkori iskolázásunk történetéhez ...	11—20
Szilágyi Sándor: A Báthori-biblia történetéhez	21—22
Illésy János: A kassai sz. Erzsébet székesegyház 1606-ik évi könyvtára	23—28
Csontosi János: Könyvtárbuvárlatok Ausztriában.....	29—41
Ráth György: A legelső nagyszombati nyomtatvány.....	42—47
Kovács Nándor, Fejérpataky László, Dr. Csánki Dezső, Csontosi János: Adatok a hazai középkori könyvtárak történetéhez	48—53
Csontosi János: Diomedes Carafa De institutione vivendi ad Beatricem reginam Hungariae	54—86
J. Kemény Lajos: A kassai nyomdászat XVII. századbeli történetéhez.....	87—91
Erdélyi Pál: A «Virágos kert» czimü kézirat a Nemzeti Múzeum könyvtárában	92—103
Horváth Ignácz: Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához.....	104—105
Hodinka Antal: Erdélyben és Oláhországban megjelent régi ó-szláv nyomtatványok.....	106—126
Láng Jágó: Magyar orvostudományi szaklapok a Nemzeti Múzeum könyvtárában	127—135
Széll Farkas: Ujabb adalékok Komáromi Csipkés György bibliájához.....	136—145
Vegyes közlemények.....	146—162

Jelentés a M. Nemzeti Múzeum Könyvtáráról. — A Landrecht-Buch egy 1430-ik évi példánya a kassai városi levéltárban. — Adalék Gutgesell Dávid bártfai nyomdász 1579-ik évi naptárához. — Ismeretlen Mátyás korabeli levelezőkönyv Darmstadtban. — Ligeti Antal halála. — A Corvina külföldi maradványai érdekében. — Lengyelországi könyvtárbuvárlatok. — A múzeumi könyvtár nevezetesebb szerzeményei 1889. — Hungaricák külföldi könyvpiaczon. — A porosz közoktatási miniszter rendelete a könyvtárak közti könyv- és kézirat-kölcsönzések tárgyában. — Néhai Pesty Frigyes irodalmi hagyatéka. — Mátyás király halálának 400-ik évfordulója. — A Magyar Könyvszemle.

HA

~~550.013~~

052K - H1

550.013
HA 1.755

MAGYAR

KÖNYV-SZEMLE.

KÖZREBOCSÁTJA

A M. NEMZETI MÚZEUM

KÖNYVTÁRA.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
F 180,

1890-dik ÉVI FOLYAM.

SOMOGYVÁRMEGYEI

1899.
BUDAPEST.
HORNYÁNSZKY VIKTOR NYOMDÁJA.
1891.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

TARTALOM.

	Lap.
Dr. Csánki Dezső: Adatok a hazai középkori könyvtárak történetéhez	52—53
Csontosi János: Könyvtárbuvárlatok Ausztriában	29—41
» » Adatok a hazai középkori könyvtárak történetéhez	53
» » Diomedes Carafa De institutione vivendi ad Beatricem reginam Hungariae	54—86
» » Lengyelországi könyvtárbuvárlatok	219—256
» » Az antwerpeni bibliographiai congressus 1890-ben	304—339
Erdélyi Pál: A «Virágos kert» című kézirat a Nemzeti Múzeum könyvtárában	92—103
Fejérpataky László: Adatok a hazai középkori könyvtárak történetéhez	49—52
Fraknói Vilmos: Mátyás király leveleinek új kiadása	1—10
Hellebrant Árpád: Adalékok Szabó Károly Régi Könyvtárának II. kötetéhez	257—266
Hodinka Antal: Erdélyben és Oláhországban megjelent ó-szláv nyomtatványok	106—126
Horváth Ignácz: Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárának I. kötetéhez	104—105
» » Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárának II. kötetéhez	266—275
Illésy János: A kassai Sz. Erzsébet-székesegyház 1606-ik évi könyvtára	23—28
I. Kemény Lajos: A kassai nyomdászat XVII. századbeli történetéhez	87—91
Kovács Nándor: Adatok a hazai középkori könyvtárak történetéhez	48—49
Láng Jágó: Magyar orvostudományi szaklapok a M. Nemzeti Múzeum könyvtárában	127—135
Majláth Béla: Jelentés a M. N. Múzeum könyvtáráról 1889—90-ben	276—294
Petrov Sándor: Biegner János brassói Tetraevangeliuma 1561-ből a csernekhegyi monostor könyvtárában	300—303
Ráth György: A legelső nagyszombati nyomtatvány	42—47
» » Nyomtatott szertartáskönyveink a római rituale behozataláig	163—191
Dr. Schönherr Gyula: Középkori iskolázásunk történetéhez	11—20
Széll Farkas: Ujabb adalékok Komáromi Csipkés György bibliájához	136—145
Szilágyi Sándor: A Báthori-biblia történetéhez	21—22
» » Szabó Károly nekrológja	295—299

2742

Lap.

Az olasz könyvtárak 1885. évi pragmatikája. Németből ford. **Horváth** Ignácz ..... 192—218

Vegyes közlemények ..... 333—370

Jelentés a M. N. Múzeum könyvtáráról. — A Landrecht-Buch egy 1430-ik évi példánya a kassai városi levéltárban. — Adalék Gutgesell Dávid bártfai nyomdász 1579-ik évi naptárához. — Ismeretlen Mátyás korabeli levelezőkönyv Darmstadtban. — Ligeti Antal halála. — A Corvina külföldi maradványai érdekében. — Lengyelországi könyvtárbuvárlatok. — A múzeumi könyvtár nevezetesebb szerzeményei 1889. — Hungaricák külföldi könyvpiaczon. — A porosz közoktatási miniszter rendelete a könyvtárak közti könyv- és kéziratkölcsönzések tárgyában. — Néhai Pesty Frigyes irodalmi hagyatéka. — Mátyás király halálának 400-ik évfordulója. — A Magyar Könyvszemle.

Jelentés a M. N. Múzeum könyvtáráról 1890-ben. — Jelentés a budapesti m. kir. tudomány-egyetem könyvtáráról 1890-ben. — Jelentés a M. T. Akadémia könyvtáráról 1890-ben. — Jelentés a Somogyi-könyvtárnak 1889—90. évi forgalmáról. — A debreczeni ev. ref. főiskola nyilvános olvasóterme. — A kaposvári áll. főgymn. és Somogyvármegye egyesített könyvtárának czímjegyzéke. — A Magyar Nemzeti Múzeum kézirattára. — A Magyar Nemzeti Múzeum levéltára. — Catalogus bibliothecae Joannis Cardinalis Simor Principis primatis regni Hungariae, archiepiscopi Strigoniensis. — A Thuróczi krónika. — Lőcsei nyomdász-nyugta 1686-ból. — Dr. Illésy János: Röpiratok az 1728-iki országgyűlésről. — Debrenthei Tamás püspök egy ismeretlen codexe Bécsben. — Rajcsányi Ádám magyar nyelvű recipéje a XVIII. századból. — Ismeretlen Corvin-codex Ragusában. — Adatok a magyarországi középkori könyvtárak történetéhez. — Mátyás király könyvtárának jellemző bőrkötéseiről.

Magyarországi könyvészet 1890-ben. Összeállította: Horváth Ignácz 1—162

Magyar irodalom ..... 1—93

Hazai nem magyar irodalom ..... 94—114

Hazánkat érdeklő külföldi munkák ..... 114—120

Naptárak az 1890. évre ..... 120—130

Egyházi névtárak és directoriumok az 1890. évre ..... 131—132

Iskolai értesítők az 1889—90-ik évre ..... 132—162

Kimutatás a «Magyar Könyv-Szemle» 1890-ik folyamában felsorolt könyvekről.

Előfizetési felhivás.

CANONES, SEV LEGES EORVM, QVI IN SANCTISSIMA CONGREGATIONE B. MARIAE ſemper virginis, , quæ in Seminario Epiſcopali Olomucenſi inſtituta eſt, viuunt: Confirmatæ ac priuilegijs donatæ à ſummo Pontifice Romano, GREGORIO XIII.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Inclita clauſiſti roſea matricc puella :
Omnia, nunc ulnis omnia virgo tenes.
Omnia portaſti, potis omnia, fac precc flectas
Omnia, deuoti, nam tua turba ſumus.

L. P.

Impreſsi Tirnauiæ, Anno Domini, M. D. LXXVIII.

Hasonmás a legelső nagyszombati 1578. évi nyomtatvány czímlapjáról.
(Eredetije Trau Ferencz bécsi gyűjtő könyvtárában.)

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Hasonmás a Diomedes Carafa: De institutione vivendi czímű Corvin-codex első czímlapjáról.
(Eredetije a parmai királyi könyvtárban.)

Hasonmás a Diomedes Carafa: De institutione vivendi czimű Corvin-codex második czimlapjáról.
(Eredetije a parmai királyi könyvtárban.)

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

IV. műmelléklet a „Magyar Könyvszemle“ 1890-iki folyamához.

Chromolithographiai hasonmás a M. N. Múzeum Curtius-Corvin-Codexének II. táblájáról.

SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

SZÉCHENYI KÖNYVTÁR

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYV-TÁR

MÁTYÁS KIRÁLY LEVELEINEK UJ KIADÁSÁRÓL.[1]

FRAKNÓI VILMOSTÓL.

I.

Mátyás király hatalmas egyéniségét és csodálatraméltó tevékenységét leghívebben az ő levelei tükrözik vissza.

Galeotti állítását, hogy «Mátyás minden levelét, mit szerteküldött, vagy maga mond toll alá, vagy ha mások irták, elolvassa,»[2] a fönmaradt eredeti példányokban az ő tollából származó javítások,[3] és a levelek egy részének félreismerhetetlenül reá valló hangja, megerősítik.

Nem lehet tehát feltünő, hogy minden időben kivételes érdeklődés tárgyát képezték ama levelek. Ezt egyébiránt, irójuk jelentősége és tartalmuk fontossága mellett, irályi előnyeiknek is köszönhették. Többnyire ügyes humanisták — nem egyszer maga Zrednai Vitéz János és Janus Pannonius — tollából kerültek ki a levelek. Ennek következtében irodai minták és humanista olvasmányok gyanánt szolgálhattak.

E czélra már Mátyás életében kezdettek a királyi cancellaria tisztviselői gyűjteményeket állítani össze; a mint ugyanők a királynak kormányzati, közigazgatási és birói okirataiból szintén szerkesztettek úgynevezett formuláriumokat.[4]

[1] Jelentés a M. T. Akadémia történelmi bizottságához.

[2] A XXXVIII. fejezetben.

[3] Igy a pápához intézett levelekben, melyek közül 36 a velenczei állami levéltárban őriztetik.

[4] Ilyenek a Nyirkállai Tamás és egy névtelen által szerkesztett formulariumok (Stylus Cancellariae Mathiae I. Regis), melyeket Kovachich adott ki: «Formulae solennes Styli in Cancellaria Regni Hungariae olim usitati.» (Pest, 1799.) 155—458. és 459—563. l.

Példájukat követték utódaik, II. Ulászló, II. Lajos és I. Ferdinánd udvarában.

Minthogy e levelek fogalmazatai mind, eredeti példányaik legnagyobb részben, elvesztek, ezen gyűjteményeknek köszönhetjük föntartásukat.

De mivel a gyűjtemények nem a hivatalos regesta-könyvek természetével birtak, és szerkesztőik arra sem gondoltak, hogy történelmi forrásokat nyissanak meg bennök: a levelek megválogatása, csoportosítása és egymásután való elhelyezése a véletlen műve volt. És a levél keltének helye, éve, napja — mint a szerkesztők szempontjából egészen jelentéktelen dolog — rendszerint, sőt gyakran a tulajdonnevek is kihagyattak.

I. A legrégibb példány, a mi fönmaradt, jelenleg a héderváry könyvtárban őriztetik, melynek birtokosa gróf Khuen-Héderváry Károly, Horvátország bánja, hazafias készséggel bocsátotta azt rendelkezésünkre.

A XVII. és XVIII. században a Jézus-társaság pozsonyi könyvtárának birtokában volt, hol már 1637-ben Némethy Jakab atya és 1744-ben Kelcz Imre atya az «Epistolae Mathiae Corvini» kiadásánál felhasználta,[1] és honnan a mult század végén Koller Józsefnek Pécsre megküldetett.[2]

A codex tábláján látható 1470—73. évekből származó följegyzések kétségtelenné teszik, hogy Mátyás életében és valószinűvé, hogy Janus Pannonius pécsi püspök rendeletére iratott.

Eredetileg 103 darab levelet tartalmazott az 1462—66. évekből. Későbbi kéz hetet irt hozzá, az 1470—83. évekből. A 110 levélből 69 Mátyásé, 5 hozzá van intézve, 30 Vitéz Jánostól és Janus Pannoniustól, 5 az ország főrendeitől, 1 ismeretlen levélirótól származik.

II. Ezt kor tekintetében követi a M. N. Múzeum könyvtárának 1656 fol. lat. jelzésű codexe, mely a XVIII. század végén

[1] Mint alább említeni fogjuk, két levél másolatát küldötte meg Ferrarius Zsigmondnak, a domonkosiak történetirójának. — Az 1744-iki kiadás előszavában közzétéve találjuk a codex tábláján olvasható feljegyzéseket.

[2] Ez a «Historia Episcopatus Quinqueecclesiensis» IV. köt. 97. lapján az általa használt codex leirását adja, mely annak a hédervárival azonosságát minden kétségen kivül helyezi.

Erdélyben a szentkatolnai Demjén-család birtokában volt, és a család egyik tagjának ajándékából került a Múzeumba.

A XVI. század első felében, különböző időben és több kéz által iratott részekből áll. Tartalmazza Mátyás és három utódjának levelezéseit. Mátyás leveleinek másolataiban az irás a XVI. század legelejére vall. Tőle származó 160 és hozzá intézett 24 levelet foglal magában, az 1474—84. évtizedből; igy tehát egészen más levél-csoportot, mint a megelőző codex.

Ezen kéziratról a mult század végén Erdély tudós püspöke gróf Batthányi Ignácz másolatot vétetett, mely a gyulafehérvári Batthányi-könyvtárban őriztetik.

III. A kassai premontrei rendház egyik tagjának birtokában van a XVI. század elejéről származó becses formularium, mely a XV. század közepétől 1534-ig tartalmaz különböző kéz által irt levelezéseket és okiratokat, rend és összefüggés nélkül. Igy a 49, 53—55, 59—63, 73—74, 100, 119—124, 149, 195—202 levelek tartalmaznak 46 levelet, melyek részint Mátyás által, részint hozzá irattak az 1480—84. években.

IV. A pozsonyi jezsuita collégium szintén a XVI. századból származó kéziratot őrizett, mely Mátyás király leveleinek kassai kiadásában felhasználtatott. Ez a leggazdagabb gyűjtemény 296 dbot tartalmazott az 1462—1486. évkörből; és pedig 232 levelet Mátyástól, 12 hozzáintézettet, és 52-őt másoktól.

Az eredeti kézirat hollétét nem sikerült kinyomozni.

V. Ezzel tartalomra nézve teljesen azonos kéziratot birt a XVIII. században Schwandtner György bécsi tudós, a «Scriptores Rerum Hungaricarum» kiadója, a ki után a század végén Sándor Lipót főherczeg-nádor kezeibe jutott. Ez lemásolás végett átengedte gróf Széchenyi Ferencznek, ki a másolatot hirneves titkára Hajnóczy József által conferáltatta az eredetivel.

Az eredeti kézirat hollétét nem nyomozhattuk ki. A másolat a M. N. Múzeum könyvtárában 1669, 1670 fol. latin jelzéssel őriztetik.[1]

[1] Hajnóczy minden egyes darab alján feljegyzi a conferálás napját, egyszersmind azt is, mily számot visel az úgy az eredeti kéziratban, mint a kassai kiadásban. A számok teljesen összevágnak. A miből kiderül, hogy a kassai kiadásnak alapul szolgáló kézirat és a Schwandtner-féle tartalomra azonos. Nem lehetetlen, hogy egy és ugyanaz.

VI. Pozsonyban a mult század elején Haager Ferencz kamarai titkár birtokában volt egy régi kézirat, mely Mátyás király, II. Ulászló és Váradi Péter kalocsai érsek levelezéseit tartalmazta.

És pedig Mátyás király levelezéséből 197 darabot foglalt magában, melyek a megelőző gyűjteményekben foglaltatnak — egynek kivételével mind — de itt eltérő sorrendben vannak elhelyezve.

Ezen Haager-féle kéziratról 1735-ben több másolat vétetett. Az egyik, mely Bél Mátyás megrendelésére készült, jelenleg a cs. és k. udvari levéltár kéziratgyűjteményében (250. szám alatt), a másik a M. N. Múzeum könyvtárában 1668 fol. lat. jelzéssel, egy harmadik a M. T. Akadémia könyvtárában őriztetik.

Az eredeti kézirat hollétéről nincs tudomásunk.[1]

VII. A pozsonyi Trinitarius-kolostor birtokában volt és eltörlése után a budapesti egyetem könyvtárába jutott a XVII. század végéről származó kézirat, mely Mátyás levelezéséből 98 darabot tartalmaz, 88-at Mátyástól, 10-et Mátyáshoz intézettet, az 1478—87. évközből. Ezek három darab kivételével a III. és IV. számú gyűjteményekben benfoglaltatnak.

Ezzel teljesen azonos tartalmú XVII. századbeli kéziratot bir Ausztriában a göttweihi Benedek-rendi kolostor.[2]

A M. N. Múzeum könyvtárának 755 quart latin jelzésű XVII. századbeli kézirata ugyanezen gyűjteményből 74 levelet tartalmaz.

A N. Múzeum 1669 fol. lat. kézirata a pozsonyi Trinitarius-kéziratnak a XVIII-dik század végén készült másolatát foglalja magában.

VIII. A M. N. Múzeum 2317 fol. lat. jelzésű XVII. századbeli kézirata csak 34 darab levelet tartalmaz, de nagy becsüeket, melyek kevés kivétellel a felsorolt gyűjtemények egyikében sem foglaltatnak, és pedig 1458-tól kezdve, mig amazok 1462-nél régiebbeket nem tartalmaznak.

Ugyanezen gyűjteményből 20 darabot foglal magában a M. N. Múzeum könyvtárának 759 quart latin jelzetű szintén XVII. századbeli kézirata.

* * *

[1] Ezen kéziratot felhasználta Koller és gróf Teleki József. És ezen kézirat egyik másolatából bocsátotta közre Wagner Károly 1776-ban Váradi Péter levelezését.

[2] Ismerteti Bartalus. Jelentés. (Akad. Értek. 1817.) 19—22. l.

Az első, ki Mátyástól leveleket nyomtatásban közzétett, a domonkos-rendű Ferrarius Zsigmond atya. Ennek 1637-ben Bécsben megjelent «De Rebus Hungaricae Provinciae Ordinis Praedicatorum» Mátyásnak a pápához és a bibornoki testülethez b. Margit canonisatiója érdekében irt és Némethy Jakab pozsonyi jezsuita által lemásolt levelei láttak napvilágot.[1]

Több mint egy századdal utóbb, 1743-ban és 1744-ben Kassán bocsáttatott közre Mátyás leveleinek első gyűjteménye, Kelcz Imre jezsuita-atya által. A kiadvány ezt a czímet viseli: «Epistolae Matthiae Corvini Regis Hungariae ad Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, aliosque viros illustres datae, nunc primum typis excusae et notis etiam quibusdam illustratae.» Négy kötetet foglal magában.[2]

A gyűjtemény tartalmát fentebb ismertettük.

1767. és 1771-ben Bécsben adta ki *Kaprinai István* «Hungaria Diplomatica temporibus Matthiae de Hunyad Regis Hungariae» czímű nagyra tervezett munkájának első és második kötetét, melyekben csak az 1461-ik évig jutott; a folytatásban akadályozva volt. A szövegben és mellékletekben 192 darabot közölt az 1458—1861. évekből, köztük Mátyástól 64-et (többnyire okiratokat, nem leveleket). Első tette közzé III. Calixtus és II. Pius pápáknak Mátyáshoz intézett leveleit.

Koller József a «Historia Episcopatus Quinqueecclesiensis» IV. kötetében (1796.) a pozsonyi jezsuiták és a gróf Pálffy Miklós birtokában volt codexekből, valamint a pozsonyi káptalan levéltárából Mátyás 27 levelét közölte.

Pray és Katona nagy történeti munkáikban aránylag kevés ujat közölnek Mátyás leveleiből és okirataiból.

Nagy buzgóságot fejtett ki gróf Teleki József a «Hunyadiak kora Magyarországon» czímű munkájához új anyagkészlet gyűjtésében. Első a hazai történetirók közül értékesítette a külföldi levéltárakban rejlő dús kincseket. A párisi nemzeti könyvtárból II. Pál

[1] 380—2. l.

[2] A IV. kötet jelent meg előbb 1743, az első három pedig utóbb 1744-ben. Ugyanezen kiadás példányai Kolozsvárt 1745, és Nagyszombatban 1745, 1746 új czímlapokkal és akadémiai dissertátiókkal hozattak forgalomba. Ellenben új kiadás indult meg Kassán 1764. negyedrétben; de ebből csak az első rész jelent meg.

pápa leveleit, a müncheni kir. levéltárból az ott őrzött Hunyadi-levéltár okiratainak egy (sajnos csak kis) részét, a gróf Starembergcsalád riedeggi levéltárából Mátyás néhány levelét közölhette. — Prágából Palacky Ferencz engedte át néki közlés végett Mátyás levelezését Podjebrad Györgygyel, ennek fiaival és tanácsosaival. Magyarországi több sz. kir. város (Pozsony, Kassa, Szeben) levéltárát is átkutatta.

Nagy munkájának három kötetes (X—XII.) oklevéltárában (Pest 1853—7.) nem kevesebb, mint 808 addig kiadatlan darabot közölt. Ebből 342 darab Mátyás levelei és rendeletei, 29 darab Mátyáshoz intézett levelek. A többi Mátyás okiratai és az ő uralkodása történetére vonatkozó egyéb iromány.

Számra és fontosságra nézve még jelentékenyebb a M. T. Akadémia Történelmi Bizottsága által (1875—8.) kiadott «Diplomácziai emlékek Mátyás korából» czímű négy kötetnek tartalma. Mircse János, b. Nyáry Albert és Ováry Lipót által a mantuai, modenai, nápolyi és velenczei levéltárakból lemásolt 1089 darabot tartalmaz. De túlnyomó részben diplomácziai jelentések és irományok. Mátyástól 71 és Mátyáshoz intézett 34 levelet tartalmaz.

Jelenleg sajtó alatt van a «Magyarországi Vatikáni Okirattár» I. sorozatának VI. kötete, mely Mátyás király és a szent szék levelezését foglalja magában; és pedig Mátyásnak a pápákhoz irt 107, a pápáknak Mátyáshoz irt 101 levelét.

Egyéb okmánytáraink, melyek a XV. század második felére kiterjeszkednek, csak csekély számban hoznak leveleket Mátyástól.

A külföldi okmánytárak viszonylag bő forrásokat nyitnak meg.

A római vatikáni levéltárban őrzött levelezés nagy részét Theiner közzétette.

Az osztrák levéltárakból: Chmel oklevéltárai és az Archiv für Österreichische Geschichtsforschung közleményei;

a cseh-morva-szileziai levéltárakból az Arkiv Cesky — a Fontes Rerum Austriacarum XX. kötete — a Scriptores Rerum Silesicarum;

a németországi levéltárakból a Codex Diplomaticus Brandenburgensis és az Archiv für Österreichische Geschichtsforschung közleményei;

a svájczi levéltárakból Segesser munkája nyujtanak gazdag anyagot.

II.

Mindezen oklevéltári kiadványokat összefoglalva, kitűnik, hogy ekkorig közzé van téve:

782 Mátyástól származó levél és rendelet (az okiratokat természetesen nem számítva)[1] és 170 Mátyáshoz intézett levél.

Habár ezen számokat, a magyarországi levéltári viszonyok szempontjából ítélve meg, jelentékenyeknek tekinthetjük: nem mondottam le a reményről, hogy újabb könyv- és levéltári kutatások még figyelemreméltó eredményt mutathatnak föl.

És nem csalódtam.

Már a Nemzeti Múzeum könyvtárában a II. szám alatt ismertetett kézirat átvizsgálása azon meglepő és nehezen magyarázható tényt derítette föl, hogy az minden eddigi történetbuvár figyelmét kikerülte; minthogy Mátyástól származó és hozzá irt *kilenczvenhét* olyan levelet tartalmaz, a melyek sem kiadva, sem felhasználva nincsenek. Szintúgy a VIII. szám alatt ismertetett kézirat is felhasználatlan maradt.

A hédervári codex, a Múzeum egyéb kéziratai és az egyetemi könyvtár kézirata szintén nyujtanak néhány kiadatlan levelet.

A hazai levéltárak között természetesen a legujabban rendezett és kiegészített országos levéltár tartalmazza a legtöbb kiadatlan levelet.

A külföldi levéltárak közül figyelmemet a *római* vatikáni levéltárra, a *flórenczi*, *modenai*, *mantuai*, *milanói* és *velenczei* állami levéltárakra, a *flórenczi* nemzeti könyvtárra és a *velenczei* szent Márk könyvtárra, a *bécsi* cs. és kir. udvari könyv- és levéltárra, a *prágai* káptalan, a *Nemzeti Muzeum*[2] és a herczeg *Lobkovitz-család* könyvtáraira, a Schwarzenberg herczegek *wittingaui* levéltára, a *drezdai*, *bambergi* és *müncheni* királyi és a *weimari* nagyherczeg levéltárakra terjesztettem ki.

[1] Ezek közül 270 Magyarország belső ügyeire, 480 a külső ügyekre vonatkozik.

[2] Itt Palacky gyűjteményében a cseh- és morvaországi levéltárakból a másolatok nagy tömege őriztetik.

Egyik helyen sem volt a fáradozás sikertelen.[1] Leggazdagabb volt az eredmény a drezdai királyi levéltárban, mely Mátyás királytól 84 levelet (melyek kevés kivétellel eredeti példányok) és — Mátyáshoz intézett 40 darabot (eredeti fogalmazásokban) őriz.

Az átkutatott levéltárakhoz számíthatom még a berlini királyi levéltárt is, melybe nehány év előtt a Hohenzollern-ház ansbachi levéltárának nagy része Bambergből átszállíttatott. Itt őriztetnek most Mátyás királynak Albrecht brandenburgi fejedelemmel váltott levelei, melyeknek másolatait dr. Burchhardt, a weimari levéltár igazgatója volt szives nékem átengedni. Még átvizsgálandók a wolfenbütteli, klosterneuburgi, kremsmünsteri és krakói könyvtárak némely codexei.

Az általam ekkorig eszközölt kutatásoknak eredménye az, hogy *Mátyás királynak* **412 kiadatlan levele**[2] **és rendelete**; valamint **Mátyás királyhoz intézett 85 kiadatlan levél** van részint lemásolva, részint kijegyezve.

Ezzel a külföldi nyilvános *levéltárakban* végezhető kutatásokat befejezetteknek tekinthetem. A mennyiben ugyanis azok iránt tájékozva lehetek, nem hiszem, hogy azokban még jelentékenyebb ismeretlen anyagkészlet lappangana.

Az, hogy családi levéltárak és könyvtárak codexei tartalmaznak még ismeretlen leveleket nagy királyunktól, nincs kizárva.

Hazai, városi és családi levéltárainkban is kétségtelenül még tetemes számú kiadatlan *rendeletek* találhatók föl.

III.

Mátyás király levelezése természetszerűen két nagy csoportra oszlik.

Az egyik Magyarország belső ügyeit, kormányzatát, igazgatását illeti.

[1] E helyen nem hallgathatom el, hogy gr. Széchenyi Béla ur, a M. T. Akadémia tiszt. tagja, fölhivta volt figyelmemet a gróf Sternberg-család zasmuki levéltárára, a melyben ő több év előtt Mátyás királynak Sternberg Zdenko grófhoz irt számos levelét találta. Csehországi tartózkodásom idején lépéseket tettem úgy a család ez időszerinti fejénél, mint az uradalmi igazgatóságnál. De mind magam, mind az általam felkért gróf Szécsen Antal, Akadémiánk tiszt. tagja, azt a választ nyertük, hogy régi levelezések egyáltalán nincsenek a család birtokában.

[2] Ezek közül 308 külügyi vonatkozású.

A másik Mátyásnak viszonyát külső hatalmasságokhoz és az általa meghódított tartományokban kifejtett kormányzati tevékenységet illeti.

Mátyás királynak az első csoporthoz tartozó leveleiből

ki van adva 270 darab,
kiadatlan 104 darab áll

ekkorig rendelkezésre.

Mátyás királynak a második csoporthoz tartozó leveleiből

ki van adva 512,
kiadatlan 308 darab

áll rendelkezésre.

A további kutatások még tetemesen gyarapíthatják az első csoportot, a másodikat alig.

Ezen két csoport levelei úgy tartalom, mint forma tekintetében annyira különböznek egymástól, — Mátyás király tevékenységének annyira eltérő irányzatait tüntetik föl, — hogy azokat egy kiadványban egybefoglalva, összevegyítve közrebocsátani alig lehetne.

Véleményem szerint tehát, Mátyás király levelezését *két osztályban* kellene közzétenni, és a külügyi osztály megindítására már most lehetne gondolni.

A mennyiben a történelmi bizottság szintén ezen álláspontra helyezkednék: a föladat még akkor sem volna egészen egyszerű. Több kérdés igényelne alapos megfontolást és megoldást. Ugy mint:

a) Mátyás király összes külügyi levelezését egy csoportban, tisztán a chronologiai rendet tartva szem előtt adjuk-e? Avagy válaszszuk külön az államok és országok szerint, a melyekre vonatkoznak?

b) Csak Mátyás király leveleit vagy a hozzá intézetteket is adjuk-e?

c) Csak a kiadatlanokat vegyük-e föl a gyűjteménybe vagy a kiadottakat is?

d) Milyen bevezetések, jegyzetek kisérjék a kiadványt?

Hogy a tisztelt bizottságnak ezen kérdések eldöntésében támpontot nyujtsak, a következőket jegyzem meg:

a) Mátyás királynak a pápákhoz intézett levelei (107) mind kiadatnak a Vatikáni Okirattárban.

Ezeken kivül, Mátyás királynak a római curiához: bíbornokokhoz, legatusokhoz, saját római követeihez intézett levelei közül

ki van adva 64
kiadatlan 44.

Olasz fejedelmekhez és államokhoz (Raguzát is ideértve), franczia és burgundiai fejedelmekhez:

ki van adva 85 levél,
kiadatlan 39 »

Császárhoz, német fejedelmekhez, osztrák főurakhoz, városokhoz, a schweizi köztársasághoz:

ki van adva 91 levél,
kiadatlan 146 »

Cseh királyhoz, urakhoz és városokhoz, lengyel királyhoz, orosz fejedelemhez, moldvai fejedelemhez és török császárhoz:

ki van adva 133 levél,
kiadatlan 79 »

b) Minthogy a kiadvány főfeladata volna Mátyás egyéniségét és tevékenységét feltüntetni; ezen szempontból véleményem szerint hátrányos volna az, ha Mátyás leveleinek sorozatát megzavarnók a hozzá intézett levelek közbevetésével.

Talán meg lehetne kisérleni azon (tudtomra új) módszert, hogy azon leveleket, melyekre Mátyásra válaszol, vagy a melyek Mátyás leveleire a választ magában foglalják, a levél eredeti nyelvén, kihagyások által készült kivonatban, apró betűkkel, Mátyás illető levele elé vagy után nyomatnók.

c) Mátyás kiadott leveleinek a gyűjteménybe fölvételét kívánatossá tenné az a körülmény, hogy az «Epistolae Mathiae Regis» közkézen forgó kiadványai nem nyujtanak correct szöveget és helytelen datálásuk a fölhasználást úgyszólván lehetetlenné teszi; a correct kiadású levelek túlnyomó része pedig szét [v]an szórva nehezen hozzáférhető kiadványokban.

Mindazáltal a pápához intézett, most legközelebb megjelenő 107 levélnek a kiadványba fölvétele talán nem volna indokolva.

KÖZÉPKORI ISKOLÁZÁSUNK TÖRTÉNETÉHEZ.

Közli: Dr. Schönherr Gyula.[1]

A magyar tudományos Akadémia újabban a XIV. és XV. századbeli hazai és külföldi iskolázás történetének megirására hirdetett pályázatot.

Az a jogos felfogás nyert kifejezést ebben az intézkedésben, mely nemzetünk multjának tanulmányozásában a hivatott erőket mindinkább a művelődési történet terére kivánja utalni, a kulturtörténetnek pedig legelső, alapvető és igy legfontosabb fejezetéül az iskolázási ügy történetét tekinti.

Kétségtelen, hogy a ki ezt a fejezetet, a középkori Magyarország közoktatásügyének fejlődését, alakulását megirja, az e korszak egész kulturális életének megértéséhez megadja a kulcsot.

A feladat igen szép; érthető tehát az érdeklődés, melylyel a pályázat sorsa iránt mindenki viseltetik. Annál érthetőbb, mert a kitől eleve várta a tudományos világ e feladat megoldását, Ábel Jenő, fájdalom, kidőlt, mielőtt hozzáfoghatott volna munkája megírásához, melyhez annyi ambiczióval, lelkesedéssel, tehetséggel és képzettséggel készült. S ma, őszintén megvallva, nagy kérdés, ki lesz hivatva az utána maradt üres helyet e téren betölteni?

[1] Ezen közlemény szorosan véve folyóiratunk keretébe nem tartozik. Tekintve azonban azon viszonyt, mely a középkorban az iskola és a könyvirás közt létezett, midőn az iskola növendékei kézikönyveiket rendszerint maguk, sokszor magában az iskolában másolták, a mint erről számos reánk maradt hazai középkori codex tanuskodik, helyt adtunk ezen czikknek, mert meg vagyunk róla győződve, hogy a hazai középkori iskolázás történetéhez rendszeresen gyűjtött levéltári adatok közzététele a hazai középkori könyvirás történetére is új világot fog deríteni. *Szerk.*

Reméljük, hogy a jövő mielőbb megadja erre a kedvező választ. De bárki legyen is, a kire a nagy feladat vár, annak egy igen nagy nehézséggel, az anyaggyűjtés fáradságos munkájával kell előbb megküzdenie. Ábel az ő fáradhatatlan hangyaszorgalmával ez irányban is óriási tevékenységet fejtett ki; korai elhunytával ez a feladat is munkásokra vár. S a pályázat eredményét csakis úgy biztosíthatjuk, ha minél többen osztozunk a boldogult örökségének e részén, minél nagyobb számmal sereglünk össze a félbeszakadt munka folytatásához.

A középkori iskolázás történetéhez tömérdek apró adat van elszórva levéltárainkban, miknek tizedrésze sincs eddigelé kiaknázva. Az adatok felkutatása, összegyűjtése és ismertetése mindig hálás feladata volt a levéltári kutatásoknak; ma kötelessége is, midőn kulturális történelmünk e nevezetes ága leghivatottabb művelőjét vesztette el, s nem tudjuk, támad-e méltó utódjául egész ember, mint ő volt, anyaggyűjtő és feldolgozó egy személyben?

Az alábbiakban e kötelességből kívánom a magam részét kivenni, a Magyar Nemzeti Múzeum gazdag gyűjteményeiből közölve nehány merőben ismeretlen iskolázási adatot. Apróságok ezek, de bizonyosan hasznukat veszi az, a kire e szép théma megirásának feladata várakozik.

I.

Köztudomású dolog, hogy a bécsi egyetemet a középkorban a magyar ifjuság sürűbben látogatta, mint a külföld bármely más egyetemét. A geografiai helyzetben feküdt ennek a magyarázata; Bécsbe a magyarság sokkal könnyebben eljuthatott, mint akár a többi német egyetemre, akár az olasz főiskolákra. S úgyszólván ez volt az egyedüli egyetem, a mely a magyar tanuló ifjúság nemzeti önállóságát biztosította. Mig a legtöbb főiskolában a Natio Germanica csoportjába osztották a magyarokat, Bécsben a magyar egyetemi polgárság, mint külön *Natio Hungarica*, teljes függetlenségnek örvendett: otthon érezhette magát.

Ez előnyöket sietett is a maga hasznára értékesíteni. ***Fraknói Vilmos*** nagybecsü dolgozata: «Magyarországi tanárok és tanulók a bécsi egyetemen» az ide sereglett tanuló

ifjuság oly tekintélyes jegyzékét adja, mely mindennél világosabban illusztrálja azt a helyet, melyet a hires bécsi egyetem középkori iskolázásunk, s igy mondhatjuk: nemzeti művelődésünk tényezői között elfoglalt.

Fraknói dolgozatának becses adataihoz találtam nemrég egy érdekes adalékot a sóvári *Soós* család levéltárában, melyet a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára örök letéteményül bir. Közönséges perhalasztó levél ez a XV. század elejéről, melynek sorai közt aligha keresne bárki is művelődéstörténeti adatot.

Pálóczi Máté nádorispán 1436. november 27-én Czekei Márton és társainak sóvári Soós Péter fiai: Péter, István és Miklós ellen folyt perében a tárgyalást szent Mihály nyolczadáról a következő évi vizkereszt nyolczadára halasztja, abból az okból, hogy Soós István és Miklós a királylyal Csehországban vannak, Soós Péter pedig a bécsi egyetemet látogatja.

Nos Mathius de Paloch regni Hungarie palatinus et iudex Comanorum — igy szól az oklevél — damus pro memoria, quod causam, quam Martinus de Cheke et Dionisius Farkas de Imbregh, Ladislaus et Stephanus filii Andree et Sebastianus filius Nicolai de eadem, pro quibus Petrus de Bary cum procuratoriis litteris nostris astitit, contra Petrum, Stephanum et Nicolaum filios Petri Soos de Sowar iuxta continentiam litterarum nostrarum prorogatoriarum super factis in eisdem contentis in octavis festi beati Michaelis archangeli movere habebant coram nobis, de regio litteratorio mandato pro ipsis in causam attractis eo, quod idem Stephanus et Nicolaus cum eodem domino nostro imperatore in regno Bochemie, *dictusque Petrus in studio universali in civitate Wyenne existentes* peribentur, nobis allato, ad octavas festi epiphaniarum domini nunc venturos duximus prorogandam. Datum Bude, quinquagesima secunda die termini prenotati, anno domini millesimo quadringentesimo tricesimo sexto.

Kívül: Pro Petro, Stephano et Nicolao filiis Petri Soos de Sowar contra Martinum de Cheke et Dionisium Farkas de Imbregh et alios intrasciptos ad octavas festi epiphaniarum domini prorogatorie.[1]

[1] Eredeti, papiron, zárópecsét nyomaival.

A három Soós testvér, kiknek kettejét udvari szolgálat, a harmadikat pedig tanulmányai tartották távol hazájuktól, a czekei vár és tartozékai felett állottak perben Czekei Mártonnal, Borbála királyné al-ajtónállójával és az Imreghiekkel. A per egy évtizeddel előbb kezdődött és sok halogatás után utóbb is a Soós család elmarasztalásával végződött.

A sóvári Soósok Zsigmond király alatt meglehetős jelentékeny szerepet játszottak, czímeres levelüket is tőle nyerték. Soós István egy másik testvérével, Györgygyel együtt 1437—39. évek között Sáros vármegye főispánjai s egyúttal sárosi várkapitányok; György azonfelül 1437-ben a pécsváradi apátság kormányzójaként szerepel, mely apátság ez időben atyjuk unokatestvérének, Soós Lászlónak kezén volt. Az oklevelek még két más testvérről: Simonról és Miklósról tesznek említést, a kik azonban jobbára csak a periratokban, mint fel- vagy alperestársak szerepelnek.[1]

Míg igy a két első testvér a politikai pályán szerzett fényt a család nevének, s a többiek is bizonyára előkelő helyet foglaltak el a vidékükbeli birtokos nemesség között: Péter, a kit oklevelünk bécsi egyetemi polgárként mutat be, az egyházi pályán kereste előmenetelét. Választása tudományos hajlamra mutat, de nagybátyjának, a pécsváradi apátúrnak példája is befolyásolhatta elhatározásában. Mikor ment fel Bécsbe, nem tudjuk; de azt hiszem, nem sokkal az oklevél kelte előtt, mert Fraknói jegyzékében négy évvel később, 1440-ben találkozunk nevével:

Petrus de Soós abbas, l.

a bölcsészeti kar hallgatói között. S ez a pár szónyi bejegyzés sokban kiegészíti az oklevél adatát. A törekvő ifjú, mint az a neve után tett *l* betű mutatja, egyetemi tanulmányai folyamán megnyerte a licentiatusi fokozatot, a mit tudvalevőleg legalább négy évi tanulmánynak s ebből két évi próbatanításnak kellett megelőzni. Egyházi téren pedig követte nagybátyja nyomdokait s már egyetemi évei alatt apáti méltóságot viselt: az ország kisebb praelátusai között foglalt helyet.

[1] Mindezekhez az adatokat a családi levéltár oklevelei szolgáltatták. *Nagy Iván* Soós Péternek még több gyermekét sorolja fel, de én a családi oklevelekben nem találkoztam neveikkel s nem lehet feladatom családtörténeti kutatásokba bocsátkozni.

Minő apátsága volt, arra útbaigazító adatot nem találtam, s élete további folyása is ismeretlen előttem.

II.

A magyar nemesi ifjú tanulmányai folyásának érdekes részleteivel ismertet meg, és a középkori nevelők sorsának nem egy árnyoldalát tárja fel előttünk a *Kállay* család levéltárának egy missilis levele.

Kállay Lőkös Jánoshoz irja azt egyetlen fiának nevelője, 1469. június 29-én.

Az érdemes paedagogust, a mint e levél tartalmából kitűnik, hat évi fáradozásai után az elbocsáttatás veszedelme fenyegette. A mester megdöbbenve értesül a reá várakozó sorsról, és megkísérti annak elhárítását Leirja egész nevelői pályájának küzdelmeit, nyomorúságait. Mennyit bajlódott növendékével a tanulói évek kezdetén a budai iskolában, a hol a zsenge ifjút betegség támadta meg és neki az orvos és ápoló szerepét is át kellett venni. Később «ad gimnasium publicum» jutva el vele, hogy óvta a hazugságtól, a részegségtől s a deákélet egyéb veszedelmeitől, mig végre fölvihette a pozsonyi főiskolába. A fiú kissé keményfejű levén (ingenio durus), nagy fáradságba került vezetése, de ő semmitől sem riadt vissza, hogy a növendék atyáinak méltó utódául nőjje ki magát. A család elismerésére s a fiú örökös hálájára számított ebbeli fáradozásaiban, s most az utolsó években el akarják őt bocsátani s a fiút más mester keze alá adni. A méltatlan eljárás fáj neki, de bele nyugszik; csak azt kivánja, hogy fáradsága díját fizessék meg. E tekintetben bízik urának ismert liberalitásában.

Ez a levél gondolatmenete. De minden kivonatnál jobban beszél az eredeti szöveg a maga érdekes, keserűség-sugallta közvetlenségével:

Nisi dudum animum meum optime persuasissem, egregietatem vestram equo ac recto animo singula, que aures vestras pulsant, acceptasse, suspicarer profecto hoc tempore alienam a me ac penitus aversam fore mentem vestram. Sed quia iam dudum gravitas iudicii vestri percognita mihi fuit: non dubito, quin nec minimis quidem relatis in me mentem vestram credulam prebeatis,

donec aut personam meam, aut litteras officium meum gerentes audieritis. Insuetam enim nuntii relationem a vestra egregietate novissimis his diebus accepi, ut scilicet unicus filius vester, qui usque nunc sub me tamquam preceptore multos annos stetit, a cura mea absolvatur. Huic profecto nuntio quamvis a vestra egregietate venienti, tam insueta afferenti, nequaquam fidem prebere potui, neque ad huc prebebo, nisi litteris vestra egregietas certiorem me reddiderit. Non satis admirari possum, si vera is retulit: immutatum animum vestre egregietatis. Equidem omni studio ac studio ad hoc conatus sum, ut iussioni vestre egregietatis parerem. Agitur enim nunc sextus annus, quibus mecum est filius vester; quos labores, quas curas, quas vigilias et sollicitudines secum perpessus fuerim, et quid adhuc susceperim premium, non meum, sed aliorum, qui viderunt, hoc sit iudicium. Sic enim apud me cogitabam: hunc et moribus et scientia, quoad potero, sic instituam, ut parentem suum generosum ac faventem mihi reddam dominum, eum autem filium immortales mihi habentem gratias, qui taliter eum instruxerim, ut genealogie sue honoris ac laudis sit perpetue. Preterea dum adhuc iunior natu mecum in scolis Budensibus staret corpore toto inmundus ac infirmus, adeo ut etiam vilissime persone ipsius dedignarentur aspectum et communionem eius spernebant, non me pigebat olentia vulnera meis manibus mane noctuque diligenter abstergere ac curas quasque ipse solus aplicare, ita ut deo annuente restitutus fuit sanitatis pristine. Denique non minus tamquam pius parens nunc minis, nunc verberibus, nunc clementia ac pietate, quemadmodum mihi utile videbatur, ad studia ac mores adhortabar. Sed quia non resistentem ac iussionibus meis obsequentem semper comperi, futurum virum maximum conieci. Demum etiam cum egregietatis vestre voluntate ad gimnasium publicum nos contulimus, maiori adhortatione tamquam maturiorem aggressus sum, ac semper id sibi frequentabam, ut a parentibus suis non degeneraretur. Denique semper usque in hanc diem sic mecum stetit, ut nunquam libertate propria frueretur, a mendacio, ebrietate aut quocunque alio facto ipsum non decorante summa diligentia retraxi. Denique vestimentis ac aliis statui suo pertinentibus sic tenui, ut honor et decentia vestre egregietati in eo reluceat, nihil minus curavi. ut studium apud eum frequentaretur. Ego enim semper omnino modo, quo potui, quia ingenio durus est,

lectiones, quas audivit, auribus suis inculcavi et iterum atque iterum repetivi ac examinavi. Deinde quid verbis vestram egregietatem moror, profecto maius tempus diei crebre secum laborando consumpsi. Si itaque vel scriptis, vel quocunque pacto eorum, que dixi, contrariam habetis relationem, rogo vestram egregietatem, ut quemadmodum semper fecissetis, non his fidem habeatis, quia deo teste aliena sunt a veritate. Nolo etiam, ut scriptis meis dumtaxat credatis, sed illis credite, qui in universitate Histropolitana viderunt operam meam, qualis fuit erga filium vestrum. Nunc demum, si vobis est animi, ut filius alterius subsit cure, id quidem summe mihi placet, hoc uno adiecto, ut priusquam id fiat, a me computationem expositorum ac perceptorum suscipiatis, tunc enim eliminetur, quantum vestra egregietas mihi aut ego vestre egregietati debeam, tunc enim filium vestrum per me non neglectum, sed innocentem presentabo. De premio autem, quod apud vestram egregietatem pro laboribus meis et quidem gravissimis exspecto, nulla mihi erit cura, cum noverim dominationem vestram in omnes sibi servientes quam liberalissimam ne quodquam unquam debito abstraxisse, sed potius aliquid addidisse. Nec dubito, quin non parvi faciat vestra egregietas periculum istud secuturum eos, qui mercem laborum debitam retrahunt. Si autem filius vester adhuc sub iugo meo sistere debet, libenter adhuc me laboribus submittam ac quidquid apud vos gratum fuit, leto ac liberali animo perficiam. Si quid itaque de his rebus agere volueritis, per nuntium id fiet, qui plenam potestatem dominationis vestre habeat. Valete .....hic per annos optatos et in felici patria eternaliter. Iterum atque iterum rogatus, ut.... ..nuntii non velitis habere fidem, quousque magis de veritate instructi fueritis. Scr..... festo betorum Petri et Pauli apostolorum, anno domini MCCCCLXIX. e[gregietatis vestre] ...

A papirra irott levél külső oldalán: «Egregio viro domino Johanni Lekws de Kallo, domino suo gratioso» czímet visel, s zárlatán zöld viaszpecsét nyomait tünteti fel.

A *Lőkös János* nevet ez időben ketten is viselték a Kállay családban: Miklós fia János, a ki 1446-ban Szabolcs vármegye főispánja volt és 1476-ban halt meg, és fia János, a ki 1447-ben

a szabolcsi nemesség képviseletében vett részt az országgyűlésen. A Lőkös név mindkettőre Kállay Miklós atyjáról maradt, kinek leszármazói ekként különböztették meg magokat a család többi ágaitól.

Melyik Lőkös Jánoshoz van azonban e levél intézve, aligha tudnók eldönteni, ha annak irója szóban forgó növendékét nem nevezné János *egyetlen* fiának. Az idősebb Jánosnak, a ki többször házasodott, szép számmal levén gyermekei, a kérdéses apa nem lehet más, mint fia, az ifjabb Lőkös János; a Nagy Ivánnál közölt családfa ennek csakugyan egyetlen fiát említi, a ki szintén János nevet viselt.

Deák éveinek oly érdekes megörökítésén kivül erről a Jánosról semmi nevezetesebb adatot nem jegyzett fel a családtörténet. Mesteréről sem tudunk többet, mint a mit maga elmond levelében. Még nevét sem ismerjük: levele, mely panaszait korunkig eljuttatta, épen az aláirásnál szenvedett jelentékeny sérülést. Ez a szakadás nem mai keletű; a Magyar Nemz. Múzeum egy kézirata, (*fol. Lat. 1666.*) mult századbeli másolatban tartalmazza a levelet Hajnóczynak 1792. október 23-án kelt hitelesítésével, s a név már itt is hiányzik. A pecsét is elveszett, a mi talán útbaigazítással szolgálhatott volna. Ekként — legalább egyelőre — le kell mondanunk arról, hogy a derék mesterrel közelebbről megismerkedjünk. Levelének tartalma azonban bőven kárpótol ez egy veszendőbe ment névért.

III.

A *Justh* család levéltárának rendezése közben a turóczi konvent egy kiadványára akadtam 1489. deczember 9-ről, mely Zolnai Urbánnak, a krakkói egyetem baccalaureusának emlékezetét tartotta fent, a mint alább következik:

Nos conventus monasterii beate Marie virginis de Thurotz, memorie commendamus, quod egregius et perspicacis ingenii viri Andreas Justh de Vigles et Urbanus filius providi Mathie de Zolna alme universitatis Cracoviensis baccalaureus, coram nobis personaliter constituti, idemque Urbanus baccalaureus per dictum

Andream Jwsth super eo, quomodo sibi constaret: utrum littere regie maiestatis, vigore quarum pridem videlicet dominico proximo ante festum sancti Bartholomei apostoli proxime preteritum egregia domina Elizabeth relicta olim egregii Raphaelis de Hontha ad domum et curiam ipsius Andree Justh in possessione Nezpal habitas veniendo, nobilem puellam Sophiam filiam condam Blasii de Nezpal predicta sibi dare postulavit et requisivit alendam et servandam, eidem Andree Jwsth, aut domine Barbare consorti sue sonassent, coram nobis requisitus et interrogatus, fide sua mediante fassus et attestatus est talimodo, quod continentia ipsarum litterarum regie maiestatis fuisset in hec verba: Fideli nostro egregio Andree Justh de Wigles, sed dominam Barbaram consortem ipsius Andree Justh in nulla sui parte tangere visa fuisset. In cuius rei fidem et testimonium presentes litteras nostras ad petitionem ipsius Andree Justh et fassionem Urbani baccalaurei emanatas eidem Andree Justh duximus concedendas. Datum feria quarta proxima post festum conceptionis virginis gloriose, anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo nono.

A krakkói egyetem a magyar felvidékre nézve körülbelül az volt, a mi a bécsi a nyugati részeknek. Zolnai Máté fia Urbán, a ki az egyetemről a baccalaureatus koszorújával jött haza, szintén a felvidékről való, ki nevét is valószinüleg származási helyéről, a határszéli Zsolna városától kölcsönözte. Atyja, Máté, a «providus» czim után ítélve tehetősebb zsolnai polgár lehetett.

Az egyetem magyar növendékeinek névsorát csak 1492-től ismerjük, a mikor rendes anyakönyvet kezdtek vezetni. Az egyetem pár évvel ezelőtt megkezdte albumának közzétételét, de az első füzet csak 1434-ig halad, több pedig nem jutott kezeim közé. Igy semmi oly részletet nem ismerek, a mi ezt a kis adatot kiegészítené.

Maga az oklevél egy meglehetős homályos családi ügyre vonatkozik, a minek sem előzményét, sem lefolyását nem ismerjük. Egy kis árvaleányról, néhai Neczpáli Balázs gyermekéről Zsófiáról van benne szó, a kit Justh András és felesége Borbála maguknál tartottak, s a kit Honthai Rafael özvegye, Erzsébet asszony, most királyi rendelet alapján el akar venni tőlük. Zolnai Urbán, az éles elméjű férfiú («vir perspicacis ingenii»), arról tesz

tanuságot, hogy a kérdéses rendelet csak Justh Andráshoz van intézve, s feleségéről szó sincs benne. Mennyiben változtatott ez az ügyön, nem tudom, de nem is lehet feladatom kutatni; az oklevél tartalma csakis annyiban tartozik tárgyunkhoz, a mennyiben baccalaureusunknak az előkelő Justh-családnál elfoglalt állására enged következtetni, melynek egy szorosan családi jellegű ügyénél beavatott tanuként szerepel.

A KÁROLI-BIBLIA TÖRTÉNETÉHEZ.

SZILÁGYI SÁNDORTÓL.

Aligha van magyar könyv, mely több kiadást ért volna meg s több kézen forgott volna, mint a Károli Gáspár Magyar Bibliája, még a históriás énekeket s a legkedveltebb költők műveit sem véve ki. Igaz, hogy ritka könyv is dicsekedhetik azzal, hogy 300 éven át sok, igen sok magyar embernek olvasó könyvül, épülésül, vigaszul szolgált. És daczára ennek még sem volt ezért három századon át más kárpótlása Károli Gáspárnak, mint az, hogy e munkája fentartotta nevét.

Háromszáz év mulva végre hitsorsosai leróják a kegyelet adóját: hozzá méltó emléket állítanak neki bronzból Gönczön, ott a hol munkássága java részét kifejté s azt fényes ünnepélylyel leplezék le, emlékkönyvet adva ki róla, mely a kitünő szakembertől irt életrajzát tartalmazza s egy pár tárgyszerű monographia mellett nyelvének méltatását is hozza.

Azt hiszem azonban, hogy ezzel még nincs az utolsó szó kimondva, sőt voltakép egy évekig elhanyagolt dolognak jóvátétele van megkezdve. Nem is tartjuk fölöslegesnek e vállalatban, mely oly szép sikerrel dolgozik hazánk könyvészeti multjának földerítésén, s mely figyelmét minden tárgyára vonatkozó irányra kiterjeszti, egy kis okiratot, «elismervényt» közölni, mely Károli halála után két évvel kelt, s melyet ifj. Kemény Lajos Kassa városi levéltári tisztviselő volt szives számunkra lemásolni.

Az a Mantschkovitt Bálint, vizsolyi nyomdász, ki az elismervényt kiállította, nem más, mint az, a ki a Károli-Bibliát nyomtatta, s a levelében említett Endtner Mihály, kassai könyvkötő is való-

szinűleg ugyanaz, ki a kassai Bibliát bekötötte. — Az itt említett 9 frt tartozás még alighanem nyomdászati számla volt, s a pénz is a nála eladás végett letett Bibliák árából származhatott.

És most lássuk magát az oklevelet:

1594. július 12.

Ich Valentin Mantschkowitt buchdrucker zu Vischol bekenn vor jedermeniglichen, das mich der ehrsame und vornehme meister Michel Endtner buchbinder zu Caschaw redlich und auffrichtig vorgenügt und bezalt hatt wegen meiner burgschafft, betreffendt 9 f. in der ungrischen müntz gegen dem ehrwirdigen weiland herrn Caspar Caroli pfarherrn zu Göntz gethan, welche obgemelte 9. f. zugerechnet und an meinem rest abgezogen und zugerechnet sindt von des obgemelten herrn Caspers erben, derhalben spreche ich los und quittire den obgenanten meister Michel Endtner solcher schuldt halben in seiner und der seinigen person vor jedermeniglichen. Datum in Vischol . . . . den 12 Julii anno 1594.

(P. H.) Idem qui supra m. p.

(Papiroson, Kassa város levéltárából 4412. sz. a.)

Eddig az oklevél.

Károli Gáspár 1692-ben halt meg.

Még akkor, midőn ez az oklevél kelt, élt özvegye «Szőcs Anna asszony», de már akkor valószinüleg másodszor is férjhez ment Sárközi Jánoshoz. Szőcs Anna Károli Gáspárnak harmadik neje volt, de gyermeke csak ezen harmadik nejétől maradt: Károli Anna. Sárközi János is nem sokára meghalt, s ennek következtében a kettős örökséget, t. i. a Károliét s a Sárköziét, meg kelle osztani a Károli és Sárközi örökösök közt. A tanulságos s Károli életére érdekes okirat a «Történelmi Tár» 1889-diki folyamában 784—92 ll. látott világot.

Ez okirat tanusága szerint Károlinak elég tisztességes hagyománya maradt; ezek közt két kötetlen biblia is van felsorolva.

Jól tudom, hogy az általam közlött okirat nem valami kiváló fontosságú, de a közlést úgy hiszem mégis megérdemli; ha egyébért nem, legalább a figyelmet az ez irányban teendő kutatásokra is felhivja.

A KASSAI SZT. ERZSÉBET SZÉKESEGYHÁZ KÖNYVTÁRÁNAK JEGYZÉKE 1604-ből.

Közli: ILLÉSY JÁNOS.

A m. kir. országos levéltárban «Neoreg. acta fasc. 1858. Nr. 18.» jelzet alatt őriztetik két, német és latin nyelvű összeirás, melyeket Belgiojoso János Jakab, a felső-magyarországi részek kapitánya titkárjával, Stredele Károlylyal, 1604. január 9-én abból az alkalomból készíttetett, a midőn a kassai szt. Erzsébet székesegyházat a protestánsoktól elvette s az egri káptalannak átadta. A terjedelmes és mivelődéstörténeti tekintetben igen becses összeirás a templom összes kincseit: oltárékességeket, egyházi edényeket, papi öltönyöket stb. tartalmazza, legvégén pedig az egyházi könyvtár jegyzékét.

Ezen jegyzék a kassai szt. Erzsébet-egyház 1604-dik évi könyvtáráról nyujt tájékozást s érdekes adalékúl szolgál a hazai egyházi könyvtárak XVII. századbeli történetéhez. A jegyzékben összesen 160 kézirat és nyomtatvány van felsorolva: hártya- és papirkéziratok, incunabulumok és XVI—XVII. századbeli nyomtatványok az egyházi irodalom köréből, melyeknek pontos meghatározása a szakférfiak feladatát képezi.

E jegyzék hiányos szövegét kivánom hű másolatban a jelen közleményben itt bemutatni s hiszem, hogy a lajstrom egykori készítőjének fogyatékos irodalmi ismereteit könyvészeink szakképzettsége ki fogja egészíteni.

A jegyzékben fel van sorolva 20 missale, 10 graduale, 8 psalterium, antiphonale, 2 lectionale és 1 breviarium, továbbá 4 lánczos könyv, egy kézirat a kassai domonkosok könyvtárából

és számos középkori hártya kézirat, melyekből ma alig egy kettő van a kassai székes egyház birtokában. A könyveknek tulnyomó része a hitszónoklat, canonjog és lelkipásztorkodás disciplinái köréből valók.

A könyvjegyzékben felsorolt könyvek czimei igy következnek:

Liber sententiarum d. Bonaventurae.
Sermones Jacobi de Voragine.
Tabula Scoti.
Textus sententiarum in pergamena.
Scotus in metaph.
Quadragesimalia duo Joannis Grich.
Metaph. Aristotelis.
Libellus fratrum praedicatorum Cassoviensium.
Libri duo sententiarum Bonaventurae.
Summa de casibus, cum catena.
Postilla fratris Hugonis cardinalis super Mattheum.
Quaestiones supra totam philosophiam Joannis doctoris Parisiensis.
Augustinus de civitate Dei.
Quadragesimale d. Bernhardini.
Sermones Meffreti pars hiemalis.
Secunda pars Pantaleonis, cum catena.
Postilla et sermones supra evangelium dominicum.
Moralia Gregorii papae.
Prima pars summae Thomae Aquinatis.
Stellarium coronae beatae virginis.
Sancti Thomae de mer. matrimonio.
Liber Gabrielis Zerbi.
Expositiones Guilielmi supra evangelium.
Sancti Thomae de Aquina tertia pars.
Secundum volumen Arist. Antonin. episcopi.
Sanctus Thomas supra metaph.
Manuale Bernhardini de Bustis ordinis fr. min.
Tractatus rationis et conscientiae de sumti pabuli salutiferi corporis Christi.
Secunda pars summae praedicatorum.
Postilla.

Rosarium delectorum.

Sancti Thomae pars una.

Francisci de Plutea de restitutione usurarum et excommunicatione.

Quaestiones de evangeliis Joannis de Turrecremata.

Textus decretalium.

Sermones discipuli de tempore et sanctis.

Liber de similitudinibus rerum.

Graduale magnum, in quo aliquot folia in cap. desunt de pergamena.

Aliud eiusdem qualitatis.

Aliud, non pergamena.

Aliud.

Speculum exemplorum, cum ferrea catena.

Pisavi registrum summae.

Confessionale Bartolomei Caini Mediolanensis.

Nicolai de Lira testamentum vetus.

Sanctus Gregorius supra Ezechielem.

D. Thomae de sacr. matrium.

Postilla de festis, cum catena.

Albertus Magnus de laudibus b. virginis.

Duo gradualia in pergamena.

Psalterium in folio.

Biblia.

Enarrationes in psalterium.

Tertium graduale in pergamena.

Psalterium in pergamena.

Missale in pergamena.

Psalterium vesperale in pergamena.

Psalterium in pergamena.

Aliud.

Antiphonarium.

Missale in pergamena.

Breviarium in pergamena.

Postilla supe Mattheum

Planctus ecclesiae cum tabula Gris.

Petri Dominici, in folio maiori.

Prima pars pantheologiae ab A usque Z. ab A. D. L. exclusive in folio minori.

Repertorium Panormitani abbatis, cum ferrea catena in folio minori.

Scotus supra sententias in folio minori.

Speculum morale in folio maiori.

Hortulus reginae in folio minori.

Postilla super evangelia, ex parte una destructa in quarto maiori.

Quadragesimalia fratris Joannis Grich.

Meditationes vitae domini Rudolphi Cartusiensis.

Juris canonici tomus unus in folio magno.

Thomae Aquinatis pars prima.

Summae Antonini pars prima Antoninae.

Pomerii de sanctis sermones.

Liber incipiens omnis utriusque.

Sermones discipuli de tempore.

Textus summular. Petri Hispani.

Sermones Joannis Herolt.

Item Leonhardi de Utino.

Quodlibeta Sancti Thomae.

Tertia pars summae Thomae de Aquina.

Aethicorum (*igy*) summa eiusdem.

Pomerium Pelbarti de Tömösvar.

Sermones Leonhardini de sanctis.

Postilla Nicolai de Lira.

Moralis explic. sum. bibl.

Septemdecim missalia Strigoniensia.

Tabula fortalitii fidei.

Commistorium ditiorum.

Antiphonale.

Psalterium monachale.

Liliator.

Sermones de sanctis.

Margarita poetarum.

Summa concionis sancti Thomae.

Abas super sacramenta.

Psalterium.

Sermones de tempore.
Regula sororum de poenitentia.
Psalterium parvum.
Duo gradualia.
Antiphonale imperfectum.
Institutiones.
De vita et honore clericorum.
Summula confessionis.
Summa Galensis.
(Speculum doctrinale
Quart. Guillel. de sententiis.
Supplementum.
Digestum novum.
Secunda pars speculi histor.
Concordantia fratris Conradi.
Duo gradualia magna in choro superius (?) inventa.
Planctus Ecclesiae.
Prima pars panteologiae.
Repertorium Panormitani.
Scotus supra sententias.
Speculum morale.
Hortulus reginae.
Postilla super evangelia.
Quadragesimalia Joannis Grich.
Meditationes vitae domini.
Juris canonici thomus unus.
Thomae de Aquina prima pars.)*
Scotus supra primam sententiam.
Sermones de tempore et sanctis
Idem.
Scrutinium scripturarum.
Secunda pars Antonini.
Petrus Bercarius.
Tabula supra summam Antonini.
Biblia.

* Az itt berekesztett könyvczímeket az iró később keresztülhuzta, talán mert a «Planctus Ecclesiae»-től kezdve már egyszer bevette a jegyzékbe.

. . . . B. Hier. et August.
Alexander de . . . .
S. Bonaventura supra quartum lib. sent.
Hugo de claustro animae.
Abas super primam.
Sermones Ruberti.
Prima pars summae praedicantium.
Expositiones super evang.
Pomerium sermonum de sanctis.
Lectionale de tempore.
Homilia Heumonis.
Utraque pars pomerii de sanctis.
Bonaventura in arcana sent.
Hortuli reginae pars hyemalis.
Lectionale de sanctis.
Isidori ethymologia.
Conciones de sanctis.
Prima pars speculi historici magistri Vincentii.
Sermon. quadragesimale Pomerium.
Sermones praedicatorum.
Britonis vocabularium.
Sermones quadragesimales.
Aliud quadragesimale.
Corona beatae virginis.
Preceptorium Joannis Nicolae.

KÖNYVTÁRBÚVÁRLATOK AUSZTRIÁBAN.

CSONTOSI JÁNOSTÓL.

Az 1888-dik év őszén, a Nemzeti Múzeum segélyezésével, a a magyarországi vonatkozású középkori kéziratok felderítése érdekében néhány osztrák könyvtárban tettem kutatást. Nevezetesen megvizsgáltam a bécsi császári udvari, a bécsi herczeg Liechtenstein-könyvtár, a klosterneuburgi ágostonrendiek és a zwettli cziszterciták könyvtárának nehány codexét, melyeket eddig csak az irodalomból ismertem.

Ezen kutatásaim eredményéről óhajtok a jelen közleményben beszámolni.

a) *Bécsi cs. kir. udvari könyvtár.*

Ismeretes, hogy a bécsi császári udvari könyvtár a magyarországi vonatkozású középkori codexeknek valóságos tárháza, melyben a magyar búvár, ha alapos készültséggel fog feladatához, mindig új és ismeretlen adatokat talál.

Tudva van ugyanis, hogy a bécsi császári udvari könyvtár alapját I. Maximilián császár azon könyvekkel vetette meg, melyeket Mátyás király budai könyvtárából ennek halála után II. Ulászló és II. Lajos uralkodása alatt és a mohácsi vész után szerzett.

Erről tanuskodik az udvari könyvtárnak 1663-ból származó, ma is látható emléktáblája, hol a többi közt ez áll: «Bibliothecam Caesaream Vindobonensem magna ex parte librorum Serenissimi Regis Hungariae Mathiae Corvini . . . locupletatam . . . . fundavit etc., továbbá Mátyás királynak azon márvány relief arczképe, melyet 1726-ban, midőn az udvari könyvtár mostani palo-

táját építették, annak emlékére, hogy az udvari könyvtár főképen Mátyás könyvtárából gyarapodott, a díszteremben állítottak fel, hol az jelenleg is látható.

Ezen adatokból következtethetjük, hogy a Corvinából a bécsi udvari könyvtárba került könyvek száma igen jelentékeny volt, mert csak ez indokolja az emléktábla felirását és Mátyás arczképének a díszteremben való elhelyezését, és semmiképen sem redukálható csupán azon 30 Corvin-codexre, melyeket a bécsi császári udvari könyvtárban ekkorig ismerünk, mivel ezekből alig tiznek van közvetlen budai provenientiája, mig a többi 20 később és pedig harmadik, negyedik kézből került az udvari könyvtárba.

Micsoda codexek és ősnyomtatványok kerültek azonban Mátyás könyvtárából a bécsi császári udvari könyvtárba, mely a mult században a magyarországi szerzetesrendek saecularisatiójából is jelentékeny gyarapodást nyert, nem is említve azt, hogy Budavár 1686-dik évi visszavétele alkalmából a várban talált mintegy 400 kötet kézirat és nyomtatvány szintén a bécsi udvari könyvtárba vándorolt, ezt nálunk ekkorig rendszeresen még senki sem vizsgálta, ennek felderítésére én tettem meg nehány évvel ezelőtt az első kisérletet és pedig kedvező sikerrel.

Midőn ugyanis a «Magyar Könyv-Szemle» 1884-diki folyamában a bécsi udvari könyvtár hazai vonatkozású kéziratait, a könyvtár nyomtatott Catalogusa alapján ismertettem, azt tapasztaltam, hogy a catalogus csak a kéziratok tartalmát sorolja fel, de ezeknek kötését, czímerét és egykorú bejegyzéseit, melyek a provenientiára nagy fontossággal birnak, nem említi, s így a könyvtárban levő hazai vonatkozású kéziratokról kimerítő tájékozást nem nyújt. A catalogus szerint a bécsi udvari könyvtár hazai vonatkozású kéziratainak száma 981 kötetre megy, mely számban a görög és keleti nyelvü codexek nincsenek befoglalva.

E szám azonban jelentékenyen fog gyarapodni, ha a könyvtár 6000-re menő középkori codexeit a provenentia szempontjából megvizsgáljuk, s ezekben a jellemző magyar és Corvin-kötéseket, a magyar középkori könyvkedvelők czímereit és az egykorú bejegyzéseket kisérjük figyelemmel.

Ez hosszú és fárasztó munka, mert a bécsi könyvtár mostani viszonyai mellett 50-nél több codexet nem lehet naponkint megvizsgálni, de azért igen hálás feladat, melynek eredményétől a

magyar középkori könyvtárakra és a hazai ez időbeli művelődéstörténetre egészen új és ismeretlen adatokat várhatunk.

Ezen irányban öt évvel ezelőtt kezdtem meg a bécsi udvari könyvtárban a kutatást, stichpróbát tettem a gyűjtémény középkori codexei közt, kiválasztva ezekből 100-at, melyeket aztán egyenkint a provenientia szempontjából megvizsgáltam.

Az eredmény igazolta feltevésemet. Az átnézett kéziratok közt találtam 2 ismeretlen Corvin-codexet, melyeket a könyvtár nem ismert olyanoknak, találtam 2 codexet Janus Pannonius czímerével, melyek egészen ismeretlenek, továbbá codexeket Zsigmond császár és V. László könyvtárából, valamint Vitéz János, a budai domonkosok és más magyarországi középkori könyvtárakból származó ismeretlen codexeket.

Ezen kutatásaimat kedvező alkalommal folytatni fogom és biztos vagyok benne, hogy az eredmény még kedvezőbb lesz.

Kétségtelennek tartom ugyanis, hogy Mátyás király könyveivel Bécsbe kerültek más magyarországi középkori könyvgyűjtők könyvei is s különösen kerültek ide a Corvina régi görög és latin codexei, melyekre Mátyás különös sulyt fektetett, de melyeket miután czímer nem volt rajtok, csak a jellemző kötés, vagy egykorú bejegyzés alapján lehet felismerni. Ezért szükséges a középkori codexeket a provenientia szempontjából megvizsgálni. Ezen irányban a bécsi udvari könyvtár még sokáig kimeríthetetlen aranybánya lesz reánk nézve, hol a hazai kutató a magyar középkori culturtörténetre mindig uj és ismeretlen dolgot fog találni.

* * *

Ezeknek előrebocsátása után 1888-dik évi tanulmányutamra áttérve, jelenthetem hogy a bécsi császári udvari könyvtárban a múzeumi könyvtár fényképmásolat-gyűjteménye számára lefényképeztettem a következő Corvin-codexek czimlapjait, melyek Beatrix királyné arczképét tartalmazzák:

a) Agathias de Bello Gothorum a Christophoro Persona e Graeco in Latinum traductus et Beatrici reginae Hungariae dicatus. Két czímlap.

b) Ant. de Bonfinis: Symposion de virginitate et pudicitia conjugali Beatrici reginae dicatum. Egy czímlap.

Ezen két Corvin-codex az 1882-diki országos könyvkiállítá-

son bemutatva nem volt. Én kutattam fel 1884-ben. Lefényképeztetésével a múzeumi könyvtár fényképmásolat-gyűjteménye gyarapodik s a Corvin-másolatok kiegészítést nyernek.

Ugyancsak az udvari könyvtárban értesültem egy 1474-ből való magyar nyelvemlékről, mely irodalmunkban egészen ismeretlen s a könyvtárban a legújabb időben került napfényre.

Ez egy négy 4-edrétű papirlevélből álló töredék, mely apáczák számára irt szabályokat foglal magában. Iratott 1474-ben, tehát nyolcz évvel később, mint a müncheni codex, mely 1466-ban készült és a legrégibb keltezett magyar kézirat. A töredék akkor dr. Kluch János könyvtári amanuensis urnál volt meghatározás végett, ki földink lévén, kérésemre készséggel megigérte, hogy a töredéket, melyet feltalálója után Birk-töredéknek neveztünk el a «Magyar Könyv-Szemlé»-ben fogja részletesen ismertetni.

Feladatunk levén a bécsi udvari könyvtárral minél élénkebb összeköttetésbe lépni, hogy az itt levő hungaricák kutatóinknak könnyen hozzáférhetők legyenek, kedves kötelességemnek tartottam ezen új nyelvemlék feltalálása alkalmából az udvari könyvtár nagyérdemű igazgatója iránti hálámat akképen kifejezni, hogy a töredéket ő róla elnevezve, nevét irodalmunkban megörökítjük; dr. Kluch úrban pedig, mint a töredék ismertetőjében, az érdeklődést irodalmi ritkaságaink iránt fölkeltve, őt irodalmunknak megnyerjük.

A töredéket azóta a Nemzeti Múzeum könyvtára számára le fényképeztettük s dr. Kluch úr azt a «Könyv-Szemle» 1889-diki folyamában ismertette.

b) *Bécsi császári hitbizományi könyvtár.*

Ezen könyvtárról négy ivrétű kötet nyomtatott jegyzék jelent meg, mely a Nemzeti Múzeum könyvtárában megvan. Ezen jegyzékből a kéziratokról szóló részt megvizsgáltam s belőle négy oly codexet választottam ki, melyekről alapos gyanúm volt, hogy vagy a Corvinából vagy pedig Vitéz könyvtárából származnak.

Ezeket a hitbizományi könyvtárban megvizsgálva azon eredményre jöttem: hogy a négy codexből az egyik herczeg Sforza, a másik herczeg Gonzaga könyvtárából származik; de a másik kettő magyarországi vonatkozású és pedig az egyik Mátyás király, a másik pedig Garázda Péter humanista és Mátyás király rokonának könyvtárából való.

Ezen két codex a hitbizományi könyvtár katalogusában igy van leirva:

a) Titi Livii Patavini de bello Macedonico libri 10, seu historiarum libri 30—40.

Cod. membr. saec. XV. fol. 170 in folio, litteris initialibus pictis et deauratis, in prima margine picturis nitidis et scuto gentilicio ornatus. (N. 10., 489.)

b) Artium Aurelii Cornelii Celsi libri sex, quae ratio medicinae potissima sit et quemadmodum sacra agere conveniat.

Cod. memb. saec. XV. fol. 200 in folio, bene servatus, nitidissime exaratus, cum litteris initialibus depictis. In calce: Exscriptus Florentie absolutusque VI. Nonas Julias, anno salutis 1471.

Ezen két codexből az első a czímlapon Mátyás király szívpaizs nélküli, M. A. betűs monogrammal ellátott, czímerével van diszítve, melyet a katalogus szerkesztője nem ismert, a végén pedig a másoló neve igy fordul elő: Johannes Franciscus de Sancto Gemminiano.

Ugyanennek a Corvin-codexnek pendantja van a bécsi császári udvari könyvtárban s Liviusnak I. decasát tartalmazza. Ezt is Joannes Franciscus de Sancto Gemminiano másolta s czímlapja, czímere és egész kiállítása a hitbizományi példányhoz hasonló.

Ezen két Corvin-féle Liviuson kivül még egy harmadik Corvin-féle Livius-codexről van tudomásom, mely Angliában *Sir Thomas Philipps* cheltenhami magánkönyvtárában őriztetik, *Liviusnak De secundo bello Punico* czímű munkáját tartalmazza, s melyet szinte Joannes de Sancto Gemminiano másolt, mint ez a colophonban olvasható: «Johannes Franciscus Gemminiane(nsis) est scriptor».

Ezen három Corvin-codexet tehát ugyanazon másoló készítette.

A második Celsus-codex Garázda Péter számára készült, kinek jellemző kötését a borítéktáblán viseli. Másolta Fontius Bertalan humanista, ki Mátyással és Janus Pannoniussal élénk érintkezésben volt s kinek kezétől két signált és öt nem signált codexet ismerünk. A hitbizományi példány nincsen signálva, de az irás kétségkivül a Fontiusé. Az első lapon a czímernek szánt hely nincs

kitöltve, épen mint a prágai Garázda codexben, melyen rajta van az egykori tulajdonos névbejegyzése, de a kétségtelen Garázda-kötés tanusitja, hogy az ő könyvtárából származik. Van tehát három Garázda-codexünk. Egy Prágában Garázda bejegyzésével és kötésével, egy Münchenben Garázda czímerével és egy Bécsben Garázda jellemző kötésével.

Mind a két codex a hazai renaissancera fölötte érdekes. Czímlapjaik fényképmásolatát megrendelésemre a Nemzeti Múzeum könyvtára már birja.

A hitbizományi könyvtárban megvizsgáltam még a Thuróczy krónikák brünni és augsburgi kiadásainak igen megvágott példányait, továbbá Temesvári Pelbárt és Michael de Hungaria nehány munkáját, de ezekben semmi jellemzőt nem találtam.

c) *Bécsi érseki könyvtár.*

Ezen könyvtár azért bir reánk fontossággal, mert Faber János egykori budai prépost és utóbb bécsi érsek († 1541.) könyveinek egy részét őrzi, ki, mint ismeretes, nagy humanista volt s a Corvinából sok czímeres példányt szerzett könyvtára számára. Ezen könyveknek legnagyobb része a bécsi udvari könyvtárba került, egy rész azonban a bécsi érseki könyvtárban maradt, mely Rómer Flóris szerint Wienerneustadtból is kapott Corvin-codexeket s átalában renaissancekori kéziratokban gazdag. A könyvtár azonban nehezen hozzáférhető. Rómer Flóris sem tudott ide bejutni. Az itt levő hazai vonatkozású középkori kéziratokat tudtommal magyar tudós még nem vizsgálta. Ezért fektettem súlyt ezen könyvtárra, mert ebben ismeretlen dolgokat találni reméltem. A könyvtár azonban ezúttal rendezés alatt van s ezért megvizsgálását kedvezőbb alkalomra kellett halasztanom.

d) *Herczeg Liechtenstein-féle könyvtár Bécsben.*

Ezen könyvtárban Kálmáncsehi Domonkos váradi püspöknek egy 1481-ben igen fényesen kiállított irott missaléja érdekelt, melynek colophonját Garampi bibornok Kollerhez 1782. jun. 25-én

intézett (a N. Múzeumban levő) egyik levelében így irja le: «Missale, quod scribi fecit venerabilis pater dominus Dominicus praepositus ecclesie Albensis regnante serenissimo principe domino Mathia dei gratia rege Hungariae, Bohemiae etc., anno domini M.CCCC.LXXXI., nativitatis ejusdem Dominici praepositi anno 49.»

Ezen codex, mikor Garampi látta, még a Klagenfurt melletti vieringhi cistercita kolostorban volt, honnan valószinűleg a monostor saecularisatiója után került herczeg Liechtenstein könyvtárába.

Ezen codexet Bunyitay Vincze, a nagyváradi püspökség jeles monographusa nem ismerte, mert Kálmáncsehi Domonkos életkorát, mely itt határozottan van kitéve, nem tudta meghatározni. Mivel pedig Kálmáncsehi czímerével Zágrábban három codexet, Lambachban egyet és egyet a Liechtenstein-könyvtárban ismerünk, s ezek közül csak az első négy van irodalmunkban ismertetve, az ötödik Kálmáncsehi-codexről fel kellett tennünk azt, hogy a Garampi által leirt példánynyal azonos; s mert Bunyitay, Rómer Flóris nyomán, egy Kálmáncsehi-codexet a Liechtenstein könyvtárban említ, ezért ezt ezen könyvtárban kerestem.

E czélból átvizsgáltam a könyvtár kéziratgyűjteményét, mely főleg pazar fényü miniatürökben igen gazdag s a franczia, burgundi és olasz könyvfestészeti iskola termékeiből igen jeles példányokat bir. Ezek közt Kálmáncsehi Domonkos keresett breviariumát csakugyan megtaláltam.

Ezen kézirat a fényes kiállitású kéziratokhoz tartozik. Ivrétben középminőségű hártyán, két hasábon van kiállítva s igen csinos miniatürök, aranyos és szines lapszéli diszítések és arany initialék ékesítik. Nem oly fényes és finom kiállításu mint a lambachi Kálmáncsehi-missale, melyet *Franciscus de Castello de Mediolano* festett, s mely a renaissance-kori festett kéziratok legfényesebbjeihez tartozik, de a német iskola izlésében csinosan festett és gazdagon kiállított kézirat, mely habitusára nézve a zágrábi kincstárban őrzött Kálmáncsehi-missale jelleméhez legközelebb áll.

A kézirat egy vastag kötetben missalét és breviariumot tartalmaz.

A naptárban a magyar szentek ünnepei és a szövegben ezeknek officiumai a szokott napokon fordulnak elő.

Részletes leirását azonban ezuttal mellőzöm, mert egy másik

munkában, melyet a mohácsi vész előtti magyar bibliophilekről szándékozom közrebocsátani s hol Kálmáncsehi Domonkos könyveiről részletesen lesz szó, fogom azt tüzetesen tárgyalni.

A colophont azonban, mely a tulajdonos és a kézirat korának meghatározására becses adalékot nyujt, ide igtatom. Ez halaványfekete tintával gotikus cursiv betűkkel így hangzik: *Hunc librum breviarii et missalis fecit scribi venerabilis pater dominus Dominicus praepositus ecclesiae Albensis regnante serenissimo principe domino Mathia dei gratia rege Hungariae, Bohemiae etc., anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo primo, nativitatis eiusdem Dominici prepositi quadragesimo nono.*

E colophonból megtudjuk, hogy a codexet *Kálmáncsehi Domonkos* fejérvári prépost, majd váradi és erdélyi püspök 1481-ben, 49 éves korában csináltatta, kinek születésévét ezen ekkorig ismeretlenül lappangott adatból, pontosan meghatározhatjuk.

Ezen missaléval Kálmáncsehi Domonkos kéziratainak száma *ötre* emelkedik, melyekből, mint említettem, három a zágrábi főegyházi, egy a lambachi sz. benedekrendi és egy a herczeg Liechtenstein-könyvtárban őriztetik, s melyeknek fólapjain az egykori műpártoló-tulajdonos ismeretes czímere többféle összeállításban látható.

e) *A klosterneuburgi sz. ágostonrendi könyvtár.*

A klosterneuburgi lateráni kanonokrend könyvtára a tudományos irodalomban régi idő óta ismeretes.[1] A könyvtárt a monostorral együtt sz. Lipót babenbergi herczeg 1108-ban alapította, kinek *imádságos könyvét* és az általa használt *Bibliát* a könyvtár cimeliái közt őrzik.

[1] L. Petzhold J. Adressenbuch der Bibliotheken Deutschlands, Österreich-Ungarns und der Schweiz. Dresden, 1875. 221. l. — H. J. Zeibig. Die historischen Handschriften der Stiftsbibliothek zu Klosterneuburg. S. Notizenbl. Beilage z. Arch. österreich. Geschichtsquellen. 7. sz. 104—106. és 135—138 l. — Die Stiftsbibliothek von Klosterneuburg. Alte Kataloge von Handschriften. Inscripte Deutsche Lobgedichte. Intelligenzblatt XI. köt 101., 123. 177., XII. köt. 1. l. — Klosterneuburger Palaeotypen von J. 1462—1480. Intelligenzblatt XII. köt. 33. l. — Verzeichniss der Abschreiber von Handschriften in der Stiftsbibliothek zu Klosterneuburg. Intelligenzblatt XII. köt. 49. l.

A könyvtár körülbelül 60,000 kötet nyomtatványból, 1250 középkori kéziratból és 1000 incunabulumból áll, melyekről rövid, irott jegyzék létezik. A könyvtár egy rendszeresített könyvtárnok felügyelete alatt áll, kinek újabb szerzeményekre évi 500 forint dotáczió áll rendelkezésére.

A könyvtárnoki tisztet ez idő szerint dr. Peterlin Adalbert theologiai tanár viseli, ki magát egész lelkesedéssel a könyvtártudományi szakma művelésére szentelte s arra vállalkozott, hogy a könyvtár rendszeres lajstromozását nehány év alatt végre fogja hajtani. Ezen feladatában őt egy világi amanuensis támogatja, ki az általa fölvett könyvek czímmásait a czédula-katalógus számára lemásolja és az olvasó teremben a kutató közönségnek szolgálatára áll.

Ezen könyvtárban a könyvtárnok szives kalauzolása mellett öt napig dolgoztam s ez idő alatt a kéziratgyűjtemény középkori kéziratairól a hungaricákat megvizsgáltam.

E kéziratgyűjtemény arról nevezetes, hogy XII—XV. századbeli kéziratainak legnagyobb részét a klosterneuburgi szerzetesek irták és festették, a mint ezt a kéziratok colophonjában és czímlapján fönmaradt egykorú bejegyzések tanusítják.

Ezen örvendetes eredményt az általam megvizsgált mölki, göthweigi, st. floriani, kremsmünsteri, seitenstetteni, lambachi, salzburgi és heiligenkreuzi monostori könyvtárakban is tapasztaltam, hol a kéziratok középkori készletét leginkább az illető monostorok szerzetesei irták és festették. S még örvendetesebb az, hogy ezen kéziratok legnagyobb részben az illető monostorok tulajdonában ma is meg vannak. Mig ellenben nálunk a hazai monostorok középkori könyvkészletéből alig maradt fönn valami.

A klosterneuburgi könyvtár történeti fontosságú kéziratai Chmel, Pertz, Wattenbach, Zeibig és mások leirásaiból ismeretesek.

Mégis érdekesnek tartom a ritkább kéziratokból a következőket itt kiemelni: *a*) *A könyvtár kéziratainak katalogusa 1330-ból.* XIV. századbeli l. kézirat. *b*) *Hagen krónikája*, XV. századbeli kézirat, több példányban. *c*) *Andreae canonici regularis chronicon ab a. 1430—1438.*, XV. sz. autograph kézirat, mely a XV. századbeli osztrák politikai és egyházi viszonyokra nyujt adalékot. *d*) *Joannis de Mandevilla itinerarium in terram sanctam de anno 1442.*, XV. sz. kézirat, mely a szentföldi utazások irodal-

mára bir fontossággal. *e*) *Ladislai Suntheim tabulae Claustroneoburgenses*, XV. sz. kézirat, és *f*) *Ptolomaeus 1435-ből*, melyek csillagászati szempontból érdekesek. *g*) *Nicolaus de Dinckelspüchel* és *Thomas de Hasselbach* nagyszámú eredeti vitairatai a XV. századból; és *h*) *Huss és Wikleffre* vonatkozó egykorú kéziratok jelentékeny számban, melyek ezen kor egyházi és politikai történetéhez csak részben vannak fölhasználva.

Az incunabulumokból mint elsőrendü bibliographiai ritkaság kiemelendő az *1462-dik évi mainzi biblia*, mely Fust és Schöffer mainzi műhelyében készült s melyből a könyvtár egy teljes és szép példányt bir. Ezen kiadásból Magyarországon csak a gyöngyösi ferenczrendiek birnak egy példányt, mely az 1882-diki országos könyvkiállításon volt be mutatva.

A magyarországi vonatkozású kéziratokból *Huendler Vitus* pécsi püspöki vicarius XV. századbeli formulariuma és *Joannes de Bredenscheid* Nagy Lajos király udvari legistájának 1367-ben Visegrádon irt munkája érdekeltek, melyeket tüzetesen megvizsgáltam.

A Huendler-féle formulariumot tudósaink közül először Koller József használta fel 1796-ban, ki a codexből 113 lapra terjedő kivonatot közölt;[1] Bredenscheid János kéziratát pedig, ki mint I. Lajos király udvari legistája és a szent széknél követe, e munkát 1367-ben Visegrádon irta, e sorok irója először a «Magyar Könyv-Szemle» 1879-diki folyamában[2] s másodszor az országos könyvkiállítás «Kalauz»-ában ismertette.

A *Huendler Vitus*-féle formulás-könyv XV. századbeli, latin papirkézirat 8-adrétben, mely a «*Nicolai Bohemi de Millnyk Cordiale*» czimü XV. századbeli, theologiai tartalmu latin kézirattal van összekötve s 370 beirt papirlevélből áll. Mostani signaturája: MS. 941.

A kézirat több XV. századbeli kéz másolata s magyarországi formulárét, theologiai értekezéseket, német közmondásokat, orvosi recepteket és latin verseket tartalmaz.

Bennünket különösen Huendler Vitus formuláréja érdekel,

[1] Historia Episcopatus Quinqueecclesiarum. IV. köt. 246—359. l.

[2] Magyarországi könyvmásolók és betűfestők a középkorban. Magyar Könyv-Szemle, 1879. folyam 135—137. l.

mely ugy tartalmánál fogva, mint magában véve a Mátyás-korabeli történetiráshoz és az akkori kanczelláriai praxishoz érdekes adalékot nyujt.

Ezen Vitus Huendler német származású carmelita-rendű szerzetes volt, ki 1448-ban Bécsben bodoni püspökké szenteltetett fel s ez időtől fogva 1465-ig az akkori pécsi püspökök alatt a suffraganeusi tisztet viselte. Mikor ezen állásától a magyar nyelvben való járatlansága miatt meg kellett válnia, a váradi, erdélyi és zágrábi püspököknek ajánlotta fel szolgálatát, kik egyházmegyéjökben felváltva alkalmazták s megbizták őt a suffraganeusi teendők végzésével. Ezen minőségében kifejtett hivatalos tevékenységéről tanuskodnak azon levelezések, melyeket az említett formuláskönyvben a klosterneuburgi egykorú kézirat tartott fönn számunkra. A kézirat kétségkivül Vitus Huendlernek volt tulajdona, kinek miniatur arczképét és czímerét a formuláskönyv 5-ik levelén látjuk.

Hivatalos működése Mátyás király uralkodásának és Janus Pannonius pécsi püspökségének idejére esett, ezért levelezései az akkori egyházi, politikai és művelődéstörténeti viszonyokra birnak kiváló fontossággal.

Ezen levelezéseknek nagy részét, főleg pedig azokat, melyek a pécsi egyházmegyére vonatkoznak, mint előbb említettem, Koller adta ki, de egy részök még ma is kiadatlan.

Ez utóbbiak közé tartoznak: *a*) II. Pius pápa levele Mátyás királyhoz Podiebrad praetensiói tárgyában 1465-ből és Mátyásnak erre vonatkozó válasza, továbbá *b*) Mátyás király rendelete a cseh rendekhez a hussiták ellen 1468-ból és ugyanez évből a trebitschi táborból keltezett rendelete Podiebrad ellen és hasonlók.

Ezen ekkorig fel nem használt levelekre, valamint az érdemileg még nem méltatott Huendler-féle formuláskönyvre, mely a Mátyás-korabeli levelezőkönyvekhez becses adalékot nyujt, felhivjuk a szakférfiak figyelmét.

A *Bredenscheid*-féle latin hártya-kézirat azért érdekelt, mert azt reméltem, hogy a monostori könyvtár régi katalogusában találni fogok valami adatot arra nézve, hogy mily utakon és időben került a kézirat Nagy Lajos király könyvtárából a klosterneuburgi könyvtárba?

Ezen reményben azonban csalatkoztam. A könyvtár régi

katalogusai a codex vándorlási történetére nézve semmi adalékot nem nyujtanak.

Kétségtelen csak az, hogy a kéziratot Nagy Lajos király számára *Bredenscheid János* udvari legista *Visegrádon 1367-ben készíttette*, de hogy mikor került az Magyarországból Klosterneuburgba, ezt positiv adatok hiányában eldönteni nem tudom.

Azt azonban egész határozottan mondhatom, hogy a könyvtárban ezen kéziraton kivül más kéziratot Nagy Lajos király könyvtárából [1] nem találtam.

A XV. századból azonban találtam egy magyarországi vonatkozású latin kéziratot, melyet *1427-től 1429-ig Libetbányai Magyar Péter másolt*. ki mint könyvmásoló és betűfestő a XV. századbeli scriptorok közt kiváló helyet foglal el [2] s kitől ekkorig három óriási folio kéziratot ismertem, melyeket 1424—1426 között másolt. Ezekből az egyik a British Museum, a másik a lipcsei egyetemi és a harmadik a berlini királyi könyvtár birtokában van. Mind a három kézirat canonjogi tartalmú, s feltünő nagy alakjuk és csinos kiállításuk által tünnek ki.

Ezekhez járul most negyediknek a klosterneuburgi XCVII. számú, nagy fénynyel kiállított kézirat, mely szintén Libetbányai Magyar Péter munkája s ekkorig még felkutatva nem volt.

Ezen kézirat is canonjogi magyarázatokat tartalmaz, s nagy ívrétben 500 beirt hártyalevélből áll.

[1] Nekem Nagy Lajos király könyvtárából a következő négy kéziratról van tudomásom: *a*) *Bécsi képes krónika 1359-ből. Nagy Lajos arczképével és czimerével.* A bécsi császári udvari könyvtárban. *b*) *S. Gregorii papae moralia super Job, completa in Wisegrad per Joannem Bredenscheid de Tremonia legistam Ludovici regis Hungarie, anno domini MCCC sexagesimo septimo, mense Julii.* Fényes kiállításu hártyakézirat, a klosterneuburgi monostori könyvtárban. *c*) *Esztergomi missale 1377-ből.* Másolta, festette és kötötte Stepht Henrik csukárdi plebános. Fényes kiállítású hártyakézirat, a czímlapon Nagy Lajos czimerével. A gyulafejérvári gróf Batthyányi-könyvtárban. *d*) *Psalterium trilingue, Latinum, Germanicum et Polonicum.* Fényes kiállitásu hártyakézirat, Nagy Lajos czimerével. A st. floriani ágostonrendi könyvtárban.

[2] L. «Adatok a magyarországi XIV—XV. századbeli könyvmásolókhoz» czimű értekezésemet a M. Könyv-Szemle 1879-iki folyamában 49. l. és «Könyvkiállítási Kalauz» 12. l.

Colophonja a következő: *Explicit summa super decretalibus compilata per archiepiscopum Ebredanum, quae scripta est per Petrum de Lebeta et inchoata est tempore egregii doctoris Joannis de Pertolsdorff anno domini millesimo quadringentesimo XXVII., canonici monasterii Newburgensis Claustralis et plebani ecclesie sancti Martini, eo mortuo completa est per venerabilem dominum dominum Georgium praepositum eiusdem monasterii anno XXIX., pro qua deus gloriosus cum matre sua gloriosa sit benedictus in secula seculorum. Amen.*

Ezen ismeretlen kézirat által a Libetbányai Magyar Péter által másolt kéziratok száma *négyre* emelkedik, melyeknek colophonjában a nevét és a másolás idejét pontosan följegyezve találjuk.

f) A zwettli cisterciták könyvtára.

A zwettli cisterciták könyvtára a harminczezer kötetet meghaladja. Középkori és más történeti kéziratait Linck, Pez és Frast leirásaiból ismerjük. A könyvtár egy 1500-dik évi ismeretlen *esztergomi obsequialéját* Meier «Wiens Buchdruckergeschichte» czimű munkája alapján a «Magyar Könyv-Szemle» 1887-diki folyamában ismertettük. Jelen tanulmányutamban óhajtottam a könyvtár *Annales Ungarorum antiqui* és *Compendium historiae Ungaricae* czimű kéziratait megvizsgálni, melyekről Horvát István kéziratban maradt bibliographiai jegyzeteiben tesz említést. Ezen kéziratok azonban, mint a monostor könyvtárnokától értesültem, a könyvtár kéziratai közt nincsenek meg, valószinüleg nem is voltak, s igy csak tévedésből kerültek Horvát István jegyzékébe.

A hazai vonatkozású középkori forrásokból mindössze nehány oklevélmásolat, továbbá szórványos történeti könyvbejegyzések és Thuróczy krónikájának egy 1488-dik évi brünni kiadása érdemelnek különös figyelmet, melyek az irodalomban megjelent szakleirásokból ismeretesek.

Ezzel 1888-dik évi tanulmányutamat befejeztem.

[1] Annales monasterii Claravallensis (Zwettl) Cisterciensium. Viennae. 1723. — Hier. Pez, Scriptores rerum Austr. Lipsiae et Ratisbonae, 1721—45. I. köt. 541 s köv. l. — Frast, Urkunden und geschichtl. Notizen stb. Archiv für Kunde österr. Geschichts-Quellen. II. évf. 1 köt. 361—427. l.

A LEGELSŐ NAGYSZOMBATI NYOMTATVÁNY 1588-ból.

RÁTH GYÖRGY-től.

A bécsi jezsuitáknak 1559-ben saját collegiumukban fölállított nyomdája eléggé jól volt felszerelve, habár korántsem birt oly fényes berendezéssel, mint az osztrák fővárosban egyidejűleg működő nyomdászok: Zimmermann és Hofhalter műhelyei. Fentartásához I. Ferdinánd évi 300 tallér segélylyel járult s azt az osztrák kormányon és főnemességen felül a magyar főpapság is pártolásában részesité.

Már alapitása első évében nyomatta ott Draskovich György pécsi püspök «*Epistola paraenetica*» című munkáját, mely azóta oly ritkává vált, hogy Kerchelich a zágrábi egyház történetében csak töredékét volt képes ismertetni. A következő 1560-dik évben viszont Oláh Miklós esztergomi érsek foglalkoztatta sajtóit a «*Catholicae ac Christianae religionis praecipua quaedam capita*» és «*Ordo et ritus sanctae metropolitanae ecclesiae Strigoniensis*» czimű művek kiadásával. Sajátságos, hogy úgy az előbb nevezett, mint az 1561-ben «*De utraque copia verborum*» czímmel megjelent könyv nyomtatását nem a jezsuita-nyomda személyzete, hanem a különben önálló üzlettel biró Hofhalter eszközölte, a mint ez az illető czímlapokon kifejezetten fel van említve: In aedibus collegii Caesarei societatis Jesu excudebat Raphael Hofhalter.

Ferdinánd halála után a protestantismushoz hajló II. Miksa császár beszüntette az atyja által nyujtott segélypénz további kiszolgáltatását, maga a jezsuiták székháza pedig az alsó-ausztriai rendek kivánatához képest 1565-ben bezáratott; minek következménye lőn a nyomda működésének is beállitása. Utolsó termékei voltak

az ez évben kiadott «*Assertiones philosophicae*» és «*Assertiones theologicae.*»[1]

Az ekként használatlanul hevert nyomdakészülékeket 1577-ben Telegdi Miklós akkori pozsonyi prépost megvásárolván, azok felhasználásával Nagyszombaton saját házában rendezte be az első, kizárólag római katholikus irányban működő hazai nyomdát.

Ennek kétségtelen első termékeül eddig Telegdi Postillájának második részét tekintettük, a melynek nyomtatása a colophon szerint «Mindszent havának hetedik napja, Christus születése után 1578 esztendőben» fejeztetett be. A vaskos könyvet egyébként oly initialék is diszíték, melyek a bécsi jezsuitáknak általam látott nyomtatványaiban elő nem fordulnak. Az illető faduczokat tehát Telegdinek külön kellett beszereznie nyilván abból a czélból, hogy a Postilla II. részének nyomdászati kiállítása a Bécsben megjelent I. kötettel szemben hátra ne maradjon.

Az uj nyomda első latin kiadványául továbbá ekkoráig Ransanus *Epitome*-jének Péchi Lukács által egy Torda Zsigmond könyvtárából eredő codex után rendezett, s a megelőző Sambucus-félénél teljesebb kiadása volt elismerve.

Közelebb azonban nyomára jöttem egy ennél korábbi teljesen ismeretlen nagyszombati latin nyomtatványnak; sőt ebben figyelemmel arra, hogy benne a Postilla II. kötetét diszítő initialék még nem alkalmazvák, s hogy a Postilla csak az 1578. év végével került ki a sajtó alól, a nagyszombati nyomdának ezt is megelőző valóban *első termékét* vélem megállapíthatni.

E nevezetes nyomtatvány czíme, melynek hasonmásával a «Könyv-Szemle» tisztelt szerkesztője olvasóinak a jelen füzet első mellékletén kedveskedik, a következő :

Canones, seu leges eorum, qui in sanctissima congregatione B. Mariae semper virginis, quae in seminario episcopali olomucensi instituta est, vivunt. confirmatae, ac privilegiis donatae a summo Pontifice romano, Gregorio XIII.

[1] Ekkép helyesbítendő tehát Németh (Memoria typogr. 54. l.), Ballagi (A magyar nyomdászat, 68. l.) és Szabó Károlynak (R. M. Kvtár 78. l. és Könyvkiállítási Kalauz 145. l.) az a mellékes észrevétele, mely szerint a bécsi jezsuita nyomda már két évvel előbb 1563-ban szünt volna meg.

Ezt követi a Jézus-gyermeket karján tartó szüz Mária fametszetű képe; ez alatt pedig:

Inclita clausisti rosea matrice puella
Omnia. nunc ulnis omnia virgo tenes
Omnia portasti, potis omnia, fac prece flectus
Omnia, deuoti, nam tua turba summus.

L. P.

Impressi Tirnaviae, Anno Domini M. D. LXXVIII.

A negyedrétű nyomtatvány áll 12 számozatlan levélből A—C signaturával.

Az A_2 levelen kezdődik a *Confirmatio, una cum privilegiis, et indulgentiis Gregorii XIII. Pontificis Maximi Congregationi B. Mariae Virginis in seminario olomucensi concessis,* — s végződik a tulsó lapon eme kelettel: *Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die XV. Octo. MDLIIV, Pontificatus Nostri anno quarto. Cae. Glorierius.*

A Canonok szövege az A_3 levelen veszi kezdetét és hat fejezetre van osztva ily külön czímekkel:

Honesta, ac pia quaedam vivendi formula, pro iis, qui in congregatione B. Mariae semper virginis, in seminario olomucensi Deo optimo Maximo servire desiderant, anno 1575 initio mensis februarii collecta. Caput primum 17;

De electione superioris et aliorum; Caput secundum 3;

De officio superioris. Caput tertium 7;

Leges consiliariorum. Caput quartum 4;

Aeditui regulae. Caput quintum 4; és

Quis modus servandus sit in admittendis et removendis sociis. Caput sextum; 3 szakaszszal. A szabályzatot aláírásával ellátta: *Laurentius Magius societatis Jesu per Austriam etc. provincialis.*

Ezalatt találunk egy 65 mm. magas és 46 mm. széles, a jezsuiták ismeretes monogrammjával, és: «*Ego autem in Domino gaudebo et exultabo in Deo Jesu meo*» körirattal ellátott nyomdajelvényt.

A könyvecskébe befejezésül fel van véve két költemény, u. m.:

a) *Carmen sapphicum ad beatissimam Dei Matrem, ac Virginem Mariam, huius congregationis, Patronam.*

Diva, quae vasto dominaris orbi,
Cui sacri coelo famulantur omnes
Spiritus, et quam Stygii tremiscunt.
Antra Tyranni.

Te piis matrem celebramus omnes
Vocibus, quae coelica dona terris
Invehens divam miseris fugasti
Sedibus Aten.

Aten, in fausta populos malorum
Clade vexantem, melior Litaeis
Matribus, tandem Stygio ligasti
Carcere clausam.

Tu maris sydus geminum profundi,
Naufragis numen placidum cavinis.
Cum procellosis tumuit vadosum
Fluctibus aequor.

Tu pium nostrae caput es cateruae,
Rebus in portus dubiis, asylum
Perditis, et conciliare magnum.
Prompta Tonantem.

Ergo clamantis pia vota coetus
Mater exaudi, atque tuo dicatos
Nomini, semper facili clyentes
Numine firma.

Neque lethaeis capiamur Orci
Fraudibus, fac auspiciis ut omnes
Hanc suis viuendi avido colamus
Pectore normam.

b) *Libellus ad lectorem.*

Huc adverte gradus, quisquis coelestia votis,
Precibusque magni templa sollicitas patris.

Sancta cui pietas, humilis dilectio, Christi
Cum matre, cordi intaminata est castitas.
Aspice, quam brevibus tribuo complexa libellis
Studiosa vitae sanctioris munia.
Quae neque Phocylidis quamuis dicta aurea, sed nec
Divina Samii scripta doctoris docent.
Coelestes superum turmas, matresque Tonantis,
Et qui gubernat cuncta, concilio Deum.
Errantes retraho, stantes confirmo, Stygisque
Emancipatos vindico rursum dolis.
Vnum tot numero corpus tibi formo sodales,
Tandemque superis infero beatos choris.
Ergo aliis docti laudentur scripta Platonis,
Vel ad astra Stagirites vehatur coelica:
Hi facunda probent Ciceronis flumina magni,
Nitidosque circum publicos semper ferant.
Tui memori me volue manu, firmosque retenta
Pectore, nec vllis pone post negotijs.
Plura tibi longe, que vel Plato, vel Stagirites.
Vel Tullius, vel magnus, afferam, Maro.
Quid moror? attenta fac tecum mente reuolue,
Quae damus, et omni, dum licet, vita cole.
Sic demum nostros expertus dicere vates
Poteris libellos ferre sydereas opes.

Az utolsó különben üres levél *a.* lapját egy 98 mm. magas, 78 mm. széles, Krisztus megfeszíttetését ábrázoló fametszet foglalja el, melynek szaggatott vonalú kerete a fadúcz használt voltára mutat.

A czímlapon olvasható négysoros distichonnak L. P. kezdő betűkkel jelölt szerzője kétségen kivül a nyomda tulajdonosának pártfogoltja és meghitt embere, Péchi Lukács.

A mi Magi Lőrincz tartományfőnököt illeti, ki az olmüczi marianus-egylet fenforgó szabályait az 1575. év február hava elején összegyűjté, s a szentszéknél megerősítésüket nyolcz hó alatt ki tudta eszközölni, tudjuk róla, hogy velenczei születésü levén, Olaszországból 1553-ban került Bécsbe az ujonnan nyitott jezsuita collegiumba. Utóbb mint rector állott annak élén, majd 12 évig

kormányozta az egész tartományt. Mint ilyen uj jezsuita-telepeket létesített Lengyelországban, s a morva fejedelemségben, jelesül Olmüczön s Brünnben. Bizonyára ő közvetítette a használatlanul heverő nyomdászszereknek eladását. Innen könnyen magyarázható, hogy a nyomdájuknak mintegy ujra felállítása által kinálkozó alkalmat azonnal megragadta a szivén fekvő publicatió eszközlésére. Életének végső éveit Rómában tölté, részt vevén rendje kormányzásában. Meghalt 1605. október hó 26-án. Kéziratban maradt fenn tőle a bécsi jezsuita collegium története.[1]

A most ismertetett nyomtatványnak kitünően megtartott egyetlen példánya a bécsi gyüjtő Trau Ferencz úr birtokában van, ki azt néhány hónap előtt Haugg Gáspár augsburgi antiquar-kereskedőtől vásárolta s szives volt nekem kérelmemre tudományos használat végett kikölcsönözni.

[1] L. Stoeger, Scriptores provinciae Austriae societatis Jesu 213—4. l. Az itt foglalt adatok azonban annyiban hiányosak, a mennyiben meg nem egyeztethetők azzal a ténynyel, hogy a bécsi jezsuita-nyomda felállításakor a spanyol Victoria János viselte a bécsi collegium rectori tisztét.

ADATOK A HAZAI KÖZÉPKORI KÖNYVTÁRAK TÖRTÉNETÉHEZ.

IX.

1384. március 29.

Mihály mosonyi főesperes és a győri püspök vikáriusa Nagymihályi Domonkost és társait a nagymihályi egyház harangjainak, misekönyvének s egyéb holmiinak visszatérítésére kötelezi.

Nos Michael archidiaconus Mossoniensis et canonicus ecclesie Jauriensis, vicariusque venerabilis in Christo patris domini domini G(uilelmi) dei et apostolica gratia episcopi loci eiusdem in spiritualibus generalis, notum facimus universis et singulis per presentes, quod cum nobiles viri Dominicus, Paulus et Petrus de Nogmihaly Stephanum et Laurentium fratres ipsorum patrueles, et e converso iidem Laurentius et Stephanus eosdem Dominicum, Paulum et Petrum contra sese pro rebus ecclesie ipsorum, campanis videlicet, *libris* et aliis clenodiis in nostram fecissent citare presentiam, et ipsa causa coram nobis diutius fuisset ventilata, tandem, quia predicti Dominicus, Paulus et Petrus filii Johannis de Myhaly duas campanas ecclesie eorum de dicta Nogmihaly pro viginti sex marcis denariorum vendidisse affirmarunt, et e converso prefatus Laurentius *unum librum missalis ac viaticum ipsius ecclesie apud manus suas habere et ipsum librum a quodam presbytero ipsorum pro una libra denariorum redimisse asserebat*, ideo nos una cum dominis de capitulo Jauriensi adiudicantes commisimus, ut quia predicte tres ecclesie iure patronatus ipsis communiter attinere agnoscebatur (*igy*), ne tamen bona ecclesie apud

manus laicales conservarentur, que etiam propter inprovisionem verisimiliter alienari et dissipari formidarentur, ob hoc prefati filii Johannis de Myhaly predictas viginti sex marcas denariorum et e converso prelibatus Laurentius annotatum librum et viaticum in festo nativitatis beati Johannis baptiste nunc proxime venturo coram nobis reponere et assignare teneantur, per eosdem filios Johannis *pro recompensatione redemtionis predicti libri quatuor pensis denariorum restitutis*, ut his repositis deliberando et manum communem assignare valeamus, ne predicta ecclesia possit aliqualiter defraudari. Datum Jaurini, tertia feria proxima post dominicam Judica, anno domini MCCCLXXX quarto.

Papiron, hátlapján eléggé jól megőrzött pecséttel.
Eredetije a Kisfaludy cs. levéltárában a M. N. Múzeumban.

Közli: *Kovács Nándor.*

X.

Egy soproni pap könyvtára 1400-ból.

A soproni pap, kinek könyvtárát az alábbiakban ismertetjük, 1400. ápr. 21-én kelt német nyelvű végrendeletében «*Vrban von Weyten die czeit chapellan gotzleichnams altar in der pharrkirichen ze Odenburch*» néven nevezi magát; tehát a soproni plébániatemplom egy oltárának papja volt. Hogy ez oltár javadalma nem volt az utolsók közül való, tanusítja végrendelete, melyben nagyszámú ingóságokról, egyházi ruhákról, arany-ezüst neműekről, *könyvekről*, tetemes készpénzről és tekintélyes összegre rugó követeléseiről intézkedik.

Könyveinek száma, melyeket részletesen, még kötésüket is fölemlítve, felsorol: 18. Ezek közt az istentiszteletthez és papi hivatásához szükséges könyveken kivül, több egyházi iró munkájával is találkozunk; mi azt bizonyítja, hogy a végrendelkező korában kiválhatott kartársai sorából, és hivatásán kivül a theologikus tudományokkal is foglalkozott.

Könyvei a következők:

1. Mettenpůch (Matutinale).

2. Biblia.

3. Liber collectionum.

4. Valerianus.

5. Naturalia Alberti, vörösbőr-kötésben.

6. Liber de sanctis et de tempore, kötetlen (rauchs puech) papir-kézirat.

7. Quadragesimale, hártya-kézirat.

8. Formularium, papir-kézirat, fehér bőrkötésben.

9. Septem mirabilia mundi.

10. Juristen puech, papir-kézirat, kötve.

11. Jacobus de Voragine Quadragesimalé-ja.

12. Egy kis könyv, Collecta, hártya-kézirat vörös bőrkötésben.

13. Egy más hártya-kézirat, czímét nem mondja meg, fehér bőrkötésben.

14. Summa virtutum, hártya-kézirat, vörös bőrkötésben.

15. Lucianus munkája a négy evangeliumról.

16. Ugyanannak munkája a sz. miséről.

17. Expositio super psalterium.

18. Egy kötetlen könyv, melynek még nincs fatáblája (daz nach nicht preter hat).

E részletesen felsoroltakon kivül még általában említ könyveket, melyeket mind Holczel Jánosnak hagy Mária-Czellben.

A könyvárakhoz érdekes adalék, hogy aranyozott ezüst kupáját eladatja és árából 12 font bécsi dénárt egy misekönyvre hágy.

A könyvkötés iparának történetére nézve nem érdektelen, hogy egy könyvét (talán a többit is) *János soproni iskolamester* kötötte s e munka a végrendelet keltekor még nem volt befejezve; ezért a könyvet több mással egyetemben reá hagyja.

A más tekintetben is érdekes és nagyobb terjedelmű végrendeletből az alábbiakban hiven közöljük a könyvekre vonatkozó részeket:

. . . . . .

. . . . . auch schaff ich vnd gib zu der mess meinem chapellan mein mettenpůch . . . . . .

. . . . . .

Item ich schaff vnd gib meinem chappellan czu meiner mess mei-

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

nen choph den silbrein vbergulten, den schal man verchauffen, schol man geben czwelf phunt vmb ein messpuch, vnd das vbrig czu einem chelch . . . . . .

. . . . . .

Item her Daniel hat mein bibel, librum collectionum, vnd Vallerianum pey enander . . . . . .

. . . . . .

Item man vint auch darin naturalia Alberti myt einer raten heut, man vint auch ein rauchs puech in papiro de sanctis vnd de tempore, man vint auch darin ein quadragesimal in pergameno. Item man vint darin mein formularium in papiro mit einer weyssen heut, man vint auch darin septem mirabilia mundi, vnd vil dings dapey; man vint auch darin ein iuristen puech in papiro mit einem coopert. Item auer ein quadragesimal in pergameno Jacobi Voraginis; ein winczigs puechel in pergameno, ein collect mit einer roten haut. Item ein puechel auch in pergameno mit einer weysen haut; vnd sust mer von puechern vnd van andern dingen . . . . . .

. . . . . .

Item di vor verschriben dreissig guldein die hat inn her Andre chappellan gotsleichnams altar in der Newenstat [1] zu der pharrkirchen. Er hat auch inn mein guts puech in pergameno mit einer roten haut, das da haist Summa virtutum; vnd sein wirt der hat inn Lucianum uber die vier ewangelia vnd ain tail uber die mess, und ein expositio uber den salter . . . . . .

. . . . . .

Auch schaff ich vnd gib herrn Hansen die czeit schulmaister cze Oedenburg meinen langen ploben mantel vnd die chursen darczu, naturalia Alberti, meinen formularium, mein puech das er mir punten hat, daz nach nicht preter hat, mein new praun hauben vnd mein gůt chôrrokkel . . . . . .

. . . . . .

Auch schaff ich herrn Dietreich Jacobum de Voragine . . . .

. . . . . .

Item herrn Hansen dem Holczel, der mein schneller ist gewesen cz Czell (*igy*), schol man geben das rauch puech de tempore vnd

[1] Wiener-Neustadt, Bécsujhely.

de sanctis. Item demselben das quadragesimal das chlain, und sust was puecher da sind die nicht verschaft sint . . . . . .

. . . . . .

Nota das gescheft ist geschen anno domini MCCCC. an dem nachsten mittichen von Georgij.

Fogalmazvány, 2 kis ivrétü levelen. Sopron város levéltárában. Lad. XLIX. et ZZ. fasc. 1. nr. 4.

Közli: *Fejérpataky László.*

XI.

1450. április 1.

A székesfehérvári tanács értesíti Sopron város tanácsát a néhai Miklós guárdián által eltulajdonított breviarium ügyében eszközölt vizsgálat eredményéről.[1]

Salutem et honoris continuum incrementum. Prudentes et circumspecti viri, domini et amici nostri dilecti. Intimatis nobis, mediantibus vestris in litteris, quod condam frater Nicolaus de Cassovia, cardianus claustri sancti Francisci, vivente sui *quendam librum breviale ipsius ecclesie, sedecim florenos auri valentem, alienasset et alienari permisisset*, defuncto autem ipso fratre Nicolao, libri, calices et alie sue res ad fratrem Benedictum de Chakwar, cardianum claustri consimiliter beati Francisci, nostri in medio constructi devolute haberentur. Igitur domini et amici nostri dilecti, iuxta continentiam litterarum vestrarum a prefato fratre Benedicto cardiano de rebus et bonis antedicti condam fratris Nicolai ad eundem devolutis scrutavimus; idemque nobis retulit, quod hoc bene verum foret, quod alique res ipsius fratris Nicolai in uno sacco simul ligato sub sigilloque existente apud eundem haberentur, sed de eo ignoraret, quid in ipsa ligatura haberetur; et quia antecessor ipsorum nunc decessisset, ipsas res nemini sine scitu alterius antecessoris ipsorum dare non augeret (*így*),

[1] V. ö. a Magyar Könyv-Szemle 1888. évf. 87-dik lapján közölt levéllel.

ex eo, quod ipse res elemosine dinoscuntur. Ex Alba, feria quarta proxima ante resurrectionis domini, anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo.

Judex et iurati cives civitatis Alberegalis, amici vestri.

Kivül: Prudentibus et circumspectis viris, magistro civium iudici ac iuratis civibus civitatis Soproniensis, dominis et amicis ipsorum honorandis.

Eredetije papiron, zöld záró-pecsét nyomaival, Sopron város levéltárában. Lad. IV. et D. fasc. 2. nr. 118.

Közli: *Dr. Csánki Dezső.*

XII.

1490.

Péter gönczi plebános a kassai domonkosoknak egy latin prédikációs könyvet ajándékoz.

Iste liber est conventus Cassoviensis ordinis predicatorum provincie Vngarie. Datum eidem ab honorabili domino *Petro plebano de Gench anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo*, pro quo patres et fratres conventus Cassoviensis noverint se debitores. Eodem anno fuit obsessa urbs Cassa, sed non possessa.

Eredeti könyvbejegyzés a gyulafejérvári Batthyányi-könyvtár 523. számú, XV. századbeli latin papir-codexén, mely a kassai domonkosok XV. századbeli könyvtárából származik, latin szent beszédeket tartalmaz és 423 beirt levélből áll.

Közli: *Csontosi János.*

DIOMEDES CARAFA : DE INSTITUTIONE VIVENDI.

A PÁRMAI CORVIN-CODEXBŐL.

Közli: Csontosi János.

Már Ireneo Affo[1] Taddeo Ugolettiről (Mátyás király egykori könyvtárnokáról) 1781-ben tartott emlékbeszédében mondja, hogy a pármai királyi könyvtárnak egy «Diomedis Carafae De institutione vivendi» című latin kézirat van birtokában, mely arról nevezetes, hogy fényes címlapján az arragoniai és Corvin-féle címerrel van diszítve, s Beatrix királyné számára ennek Mátyás királyhoz 1476-ban történt férjhezmenetele alkalmából írt oktatásokat foglal magában. Említi továbbá, hogy e kézirat valószinűleg azon egyetlen példány, mely magának a királynénak volt tulajdona, s hivatkozik Paciaudira, a tudós pármai könyvtárnokra, ki e nevezetes kézirat ritka voltát egy latin dissertatióban fejtegette.

Affo után Tiraboschi[2] mint kiadatlant sorolja fel e kéziratot; Nicolo Morelli pedig, a nápolyi királyokról 1849-ben közebocsátott monographiájában,[3] azonosnak tartja azon példánynyal, melyet a szerző Beatrixnak ajánlott.

Dr. Vogel E. G., ki az európai könyvtárakban levő Corvin-codexek jegyzékét összeállította,[4] e kéziratot nem ismerte. Rövid

[1] Memorie di Taddeo Ugoleto Parmigiano, bibliotecario di Matia Corvino Re di Ungheria. Parma, 1781. 4r. 52—53. l.

[2] Storia della letteratura Italiana. Firenze, 1807. VI. k. I. r. 431. l.

[3] Niccolo Morelli: Vite dè Re di Napoli. Napoli, 1849. 4r. I. k. 254 l.

[4] Serapeum. Zeitschrift für Bibliothekenwissenschaft, etc. Leipzig, 1849. 8-r. 18. sz.

bibliographiai leirását Odorici, a pármai könyvtár történetéről irt munkájában, a hatvanas évek elején tette közzé.[1]

Régibb hazai tudósaink közül Horvát Istvánnak — a mint ezt jegyzetei tanusítják — irodalmi leirásokból volt e codex létezéséről tudomása. Ujabban pedig *Pulszky Ferencz* hivta fel reá dr. Rómer Flóris nagyérdemű régészünk figyelmét, ki azt 1869-iki olaszországi tanulmányútjában megvizsgálta és az «Archaeologiai Értesítő» 1870-iki folyamában ismertette.

Azóta a Corvina maradványainak felderítésére a «Magyar Könyvszemle» által megindított bibliographiai nyomozások új szempontokat hoztak napfényre, melyeket a Corvin-codexek szakszerű leirásánál a Corvina bibliographiája érdekében figyelembe kell vennünk.

Ezek a szempontok vezéreltek 1878-ban, midőn felső-olaszországi tanulmányutamban a pármai királyi könyvtár *Diomedes Carafa* codexét újból vizsgálat alá vettem s kutatásaim eredményét a «Magyar Könyvszemle» 1878-ik folyamában közzétettem.[2]

Ugyanakkor a Nemzeti Múzeum könyvtára számára *Perreau* Péter úr a pármai könyvtár nagyérdemű igazgatójának szives közbenjárásával megcsináltattam a kézirat két czímlapjának szines kézi rajzát és szövegének pontos másolatát, melyet az eredetivel ugyancsak a most említett Perreau úr volt szives összehasonlítani.

Az 1882-iki budapesti országos könyvkiállításon az olasz kormány lekötelező liberalitásából a Corvina többi maradványaival a pármai Corvin-codexet is kiállítottuk, s ezt urunk királyunk ő Felsége, ki a könyvkiállítást legmagasabb jelenlétével szerencséltette és a hazai közönség, mely a kiállítást igen sürűn látogatta, annál nagyobb érdeklődéssel szemlélték, mert tudták, hogy ez azon kézirat, mely *Diomedes Carafának*, a nápolyi aragoniai ház udvari emberének, Beatrix királyné számára, ennek Mátyás királyhoz 1476-ban történt férjhezmenetele alkalmával irt utasításait tartalmazza és azon eredeti, egyetlen és kiadatlan példány, mely magának Beatrixnak volt tulajdona.

Ezen kiadatlan munka szövegét, mely a renaissancekori európai és magyarországi művelődési viszonyokhoz nyujt ismeretlen adalékokat, eredetileg dr. Pulszky Károly óhajtotta közrebocsátani

[1] Atti e memorie delle RR. Deputazioni di Storia Patria per le provincie Modenesi e Parmensi. Modena, 1866. 4-r. 440 l.

[2] 119—328. l.

s a kézirat művészi becsű illusztrációit műtörténeti és a szöveget művelődéstörténeti szempontból megvilágítani.

Ez óhajtás azonban Pulszky Károlynak az országos képtárban és a magyar parlamentben való nagy elfoglaltsága miatt nem volt megvalósítható, minek következtében a pármai codex szövegének másolata egy évtizedig asztalfiókomban hevert.

A mult év őszén boldogult dr. Ábel Jenő barátom megkért, hogy a birtokomban levő másolatot az általa szerkesztett «Irodalomtörténeti Adattár»-nak engedjem át kiadás végett, hol az általa összegyűjtött ismeretlen irodalomtörténeti emlékekkel az én bevezetésemmel fog látni napvilágot.

Készséggel teljesítettem kívánságát s örömmel bocsátottam rendelkezésére a kért másolatot.

Fájdalom azonban, mielőtt Ábel ezen szándékát végrehajthatta és a kéziratot sajtó alá rendezhette volna, a magyar szakirodalom nagy kárára meghalt s Diomedes Carafa Institutióinak kiadása ismét halasztást szenvedett.

Ily körülmények közt arra határoztam magamat, hogy az Ábelnek átengedett kéziratot ki fogom adni a «Magyar Könyvszemle»-ben s az általa kiszedetett szöveget, mely az ő halála óta a nyomdában felhasználatlanul hevert, a M. T. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának engedélyével felhasználom jelen közleményemben.

Igy jött létre Diomedes Carafa Institutióinak kiadása, mely az irodalomban először a «Magyar Könyvszemlé»-ben lát napvilágot.

Mielőtt azonban a kiadás oeconomiájáról szólanék, szükségesnek tartom a pármai autograph-codex bibliographiai leirását a következőkben itt előrebocsátani:

E nevezetes codex, melynek *Diomedis Carafae De institutione vivendi* a címe, a XV. századból és pedig 1476 körüli időből származik, kis 8-adrétű, viola és zöld szinű pergamenen arany és ezüst kerekded minusculákkal van irva s 39 beirt és 2 üres, összesen tehát 41 levélből áll.

Magassága 17, szélessége 12 centiméter. Kiállítása pazar fényről és művészi izlésről tanuskodik, egészben véve két fényes czímlapot, egy nagyobb miniatürt, egy miniatűr initialét és 47 aranyba foglalt kisebb szines initialét tüntet fel.

A levelek eredetileg nem voltak számozva. Jelen számozását, melyet (bár nem egészen correct), mi is elfogadunk, Odorici

1866-ban eszközölte. Az irás tompa vonalozáson folyik s laponkint átlag 16 sort tesz ki. Jegyzetek vagy javítások nincsenek benne.

A quaterniók *A*, *B*, *C*, *D*, *E* arany majusculákkal vannak jelölve s úgy oszlanak meg, hogy az első quaterniora 5, a másodikra 6, a harmadik, negyedik, ötödikre 8, a hatodikra 4 levél esik. Az 1-ső és 4-ik levelet, melyek eredetileg a régi táblákhoz voltak ragasztva és a szöveghez nem tartoznak, a quaterniók közé nem számítottam.

A codex egy üres hártyalevél után, a 2-ik levélben Colantonius Lentulus fordítónak Diomedes Carafa szerzőhöz intézett dedicatiójával kezdődik, melyben a fordító nagy dicséretek közt köszönetet mond Carafának, hogy a «De Institutione Vivendi» olasz nyelven irt munkájának latinra való fordítását reá bizta.

A dedicatió «COLANTONIVS Len | tulus Diomedi Carafae | comiti Magdaloni viro | clarissimo se commendat» etc. szókkal kezdődik, s a 3-ik levél első lapjáig terjed. Az arany szövegtől eltérőleg, ezüst betükkel van irva, bekezdéseit 7 arany initiale ékesíti.

A 3-ik levél második oldalán van az első czímlap, fényes arany lombozatokkal diszítve.

A festés arany vázát ábrázol, melyből szegfü lombozatok futnak felfelé, s kétfelől szivalakú koszorút képezve, fönt egy szegfüben egyesülnek. A koszorú benseje fényes arany inscriptióban a könyv következő czimét mutatja:

DIOME
DIS. CARRAFAE.
COMITIS MAGDALO
NI. DE. INSTITVTIONE.
VIVENDI. AD. BEATRICE
ARAGONIAM. PAN
NONIAE. REGI
NAM. PRAE
FATIO. IN
CIPIT. FE
LICI
TE
R.

A második és voltaképeni címlap az elsővel szemben a 4-ik levél első oldalán kezdődik, s a codexnek méltó fődísze. Fényes arany díszkeretből áll, mely a lap mind a négy szélét egészen kitölti s felső, alsó, jobb és bal részében, arany lombozatok közt symbolikus miniatur képeket és jelvényeket mutat fel.

Dr. Rómer Flóris Ferencz érdemes régészünk e díszkeretet következőkép irja le.[1]

«A 4-ik levél (címlap) kerete aranylombozatú; felül hölgymenyét, a tisztaság jelképe fut jobbra, mondatszalagban ez áll: DECORVM; jobb oldalon keskeny keretben egy hátulról tekintett nyitott könyv: baloldalon felül kerek keretben a balra néző igazság áll, jobbján karddal, baljában mérleggel, a középső keretben pedig egy nőalak, mely valami harmonika félét nyom össze, ezek közt felül arany korona alatt arany vár, vagy sziklaforma van, melynek osztályai közt fehér, háromszögű fog-félék látszanak. Ezen symbolumot nem vagyok képes magyarázni. A zenélő nő és egy másik korona alatt arany trónon vagy oltáron égő tűz látszik. A keret alsó részében ..... a címertől jobbra kerek keretben oszlopot vivő nőt, az álhatatosságot, balra a jobbjában kigyót, baljában tükört tartó nőt, az okosságot látjuk.»

Részünkről megjegyezzük, hogy e codex címlap-diszítése a Corvin-codexek ismert diszítésétől egészen eltér s határozottan a nápolyi könyvfestészeti iskola jellemét viseli. A díszkereten levő jelvények itten részint az arragoniai és nápolyi királyoknak, részint egyes erényeknek symbolumait képviselik.

A hölgy-menyétet például többnyire ott találjuk az arragoniai királyok érmein, majd «Decorum» majd «Malo mori quam foedari» jeligével.[2] A tisztaságnak jelképe.

Az arany könyv symboluma előfordul II. Ferdinánd[3] és II. Frigyes nápolyi királyok érmein «Recedant vetera» felirattal s a Sibilla-könyvekre emlékeztet.

[1] Arch. Ért. II. köt. Pest, 1870, 285—285. l.

[2] U. o. 83—84. l.

[3] Niccolo Morelli, i. m. 185. és 191. l. — Symbola varia diuersorum principum. Pragae, 1603. 2r, I. köt. 60 l.

Az oltáron lángoló tüzet II. Alfons nápolyi király érmei tüntetik fel,[1] s jelentőségét a sokat mondó jelige: «In dextera tua salus mea» magyarázza meg.

Végre azon jelvény, melyet dr. Rómer Flóris «arany vár vagy szikla-formának tart, s melynek osztályai közt fehér háromszögű fog-félék látszanak,» csakugyan szikla, de jelentősége nem ebben, hanem azon «fehér háromszögű fog-félékben» van, melyek nem egyebek, mint a gyémántnak jelvényei, s itt ennek természetes tündöklését a sziklában ábrázolják.

A sziklából ragyogó gyémánt I. Ferdinánd arragoniai király symboluma, ki ezt «Naturae non artis opus» jeligével közmondássá vált igazságosságának feltüntetésére használta.[2] Kortársai u. i. elnevezték őt igazságosnak, ő azonban ezt az erényt nem annyira nevelésének, mint természetének rótta fel érdemül. Ezért választotta jelvényeül a gyémántot, mely a sziklából előtörő ragyogását nem a művészetnek, hanem a természetnek köszöni.

A díszkeret alsó részében két angyal tartja Mátyás király és Beatrix egyesített czímerét, melynek alapján a codexet a Corvinának vindicáljuk.

A paizs négy mezőre oszlik, s öt ágú arany-lemez korona fedi.

Az első mező két almezőből áll, s négy ezüst és három vörös pólyát (négy helyett), és kék alapon kettős arany keresztet mutat fel; a második mezőben vannak az arragoniai, nápolyi és jeruzsálemi királyok jelvényei; a harmadikban, mely ismét két almezőre oszlik, kék alapon fekete holló arany gyürűvel és vörös alapon kettős farkú ezüst cseh oroszlán, a negyedikben ismét a nápolyi, jeruzsálemi és arragoniai királyok jelvényei jönnek elő.

A czímer alatt még egy kerek paizsocska van, mely négy ezüst és három vörös pólyából áll, s alatta arany majusculákkal ez a szó olvasható: «FIDELITAS».

Ez a Caraffa család czímere,[3] mely az eddigi búvárok figyelmét úgy látszik kikerülte.

A czímlap fénypontja azon kép, melyet a fönt említett díszkeret foglal be, s Beatrix királynét a könyv szerzőjével együtt

[1] Morelli, i. m. 206. l. és Symbola varia etc. 117. l.

[2] Morelli, 206. l. — Symbola varia etc. 65. l.

[3] Imhof Jac. Wilh. Historia Italiae et Hispaniae Genealogica etc. Norinbergae, 1701. 2r. 301. l.

ábrázolja. Boltívezett teremben trónon ül a királyné, fején arany sugárkorona; jobbját egy térdelő lovag felé nyújtja, hogy kezeiből egy vörös bársony kötésű, arany kapcsokkal diszített könyvet vegyen át, míg baljával a trón karjára támaszkodik s lábait két violaszinű, aranyrojtos vánkos-zsámolyon nyugtatja. A trón alatt arany majusculákkal olvasható: «BEATRIX REGINA».

A térdelő lovag újjatlan zubbonyba van öltözve s a háta mögött rézsutosan irt arany inscriptio:

DIOMEDES
PERPETUO
FIDELIS.

kilétét ismerteti meg.

A kép alatt kezdetét veszi Diomedes Carafa előszava, melyben művének megirását indokolja. A C initiale igen fényes, s arany négyszögben a babérkoszorús szerzőt álló helyzetben tünteti fel, a mint jobbját zárt könyven nyugtatja, balját pedig magyarázatra emeli. Az előszó: CVM SEMPER iis parendum mihi statuerim, quibus ratio et cura parendum esse praescribunt etc. szavakkal indul meg, s a 6-ik levél első lapjáig terjed.

Ugyanitt kezdődik a szöveg, mely a következő fejezetekből áll:

De colendo deo.
De gratiis patri habendis.
Quae erga germanum, ducem Calabriae servatura sit.
Quae in reliquos germanos.
Quid erga omnes proceres et aulicos observandum.
Qualis erga conditionem munerum futura sit.
DE TEMPLORUM VISITATIONE.
Quid in digressu a patre servatura sit.
Quid erga comitivam legatorum Pannoniae Neapoli observandum.
Quid erga sibi in itinere obviantes servandum.
Quid erga consiliarios suos servandum.
Quid in itinere sit observandum.
De custode pedissequarum instituendo.
Quid in urbe Roma sit observandum.
De oratione habenda apud PONTIFICEM MAXIMUM.
Quid impetrandum a pontifice.

Quid in ceteris urbibus observandum.
De ratione itinerandi et pernoctandi.
De donis datis communicandis.
De cura totius comitivae.
De secretario
Quod erga exteros omnes comis sit.
Quid erga sibi occurrentes.
Quid erga regem forte sibi obviantem.
Quod in scribendo ad socrum sit officiosa.
Quid erga maritum et socrum sit observandum.
Quod uxor in omnibus viro suo placere studeat.
Quod in itinere a proceribus mores viri intelliget.
Quid in primo congressu viri observandum sit.
De summa erga maritum veneratione.
De cubiculis pedissequarum.
Quid erga delegatos a marito viros et mulieres.
Quod eos, quos maritus amat, diligat.
Quod voluntatem suam per SOCRVM virum (*így*) doceat.
Quod in defectione ignorantiae se marito excuset.
Quod viro gratias agat de ancillis Italicis sibi concessis.
Quod ea, quae de se apud patrem praestitit, apud et maritum praestet.
De pecuniis a marito constitutis bene locandis.
DE SALARIO FAMILIARIBVS PROSPICIVNDO.
De lingua Pannonica edocenda.
Quid a marito exploret de legatis nuptiis intervenientibus.
De muneribus dono datis.
De coniugio gratissimo ostendendo.
Quid erga personam mariti observandum.
De auditis admittendis et reticendis.
Quod patrem et germanos aliosque sibi deditos litteris frequentet.
Quod ad pontificem maximum crebras det litteras.

A szöveg a 6-ik levél első lapján, «Omnibus externis humanisque rebus reverentia et cultus in deum optimum maximum est anteponenda» szavakkal kezdődik, s a 38-ik levél 2-ik lapján a ΤΕΛΟΣ szóval végződik.

Az utolsó sor alatt ezüst betűkkel a leiró oda irta nevét: «Joannes Marcus Cynicus exscripsit».

A codex vörös bőrkötése ujabbkori, s préselt arany diszítések közt a pármai herczegek jelvényeit mutatja. A könyvtáblák belsejét és az első és utolsó makulatur levelet kék fakó selyem levél borítja s valószinűleg még az eredeti kötésből származik. Az első tábla belsejére Beatrixnak kézi rajzban készült emlékérme van ragasztva a következő körirattal:

DIVA-BEATRIX-HVNGARIAE-REGINA.

A codex provenientiájáról a pármai könyvtárban bővebb felvilágositást nem nyerhettem, de valószinű, hogy a Farnese könyvtárból származik, mely a Bourbonok tulajdonában 1735-ig Pármában őriztetett. Ekkor vitette át a könyvtárt III. Bourbon Károly Nápolyba.

A codex könyvtári signaturája: GG. III 170. 1654.

Ennyit a könyv bibliographiájáról.

Szerzőjéről és tartalmáról a következőket jegyezzük meg.

A codex Carafa Dioméd magdaloni grófnak Beatrix számára irt oktatásait tartalmazza, s egész kiállítása után itélve kétségkivül ugyanazon példány, mely magának a királynénak volt tulajdona. A szerző a Carafák hirneves nemzetségéből származik, s a XV. századi bölcsész-erkölcstani irók közt kiváló helyet foglal el. Családjából Carafa Olivier Beatrix királynét koronázta, Carafa Orsini I. Ferdinándot temette, szerzőnk pedig I. Alfonz és I. Ferdinánd arragoniai királyok alatt a belső titkos tanácsosi méltóságot viselte s mindkettőnek kedves udvari embere volt.

Midőn I. Ferdinánd arragoniai király leánya, Eleonora, a ferrarai herczeghez ment nőül, olasz nyelven oktatásokat irt számára, melyekben a jó fejedelem kötelességeit ecsetelte. Munkája Battista Guarino és Pietro Gravina latin fordításában, «De regentis et boni principis officiis» czím alatt ekkoráig több kiadásban jelent meg.

Beatrixnak, a király második leányának Mátyás királyhoz való férjhez menetele alkalmából hasonló feladat várakozott a szerzőre, ki ezt oly lelkiismeretességgel oldotta meg, a minőre egy királyné felszólítása méltán igényt tart. Oktatásokat irt ennek számára, s mint az előszóban mondja, Beatrix egyenes felszólítására fogott munkájához. Eredetileg olasz nyelven irta; a mostani latin formába Colantonius Lentulus XV. századi humanista öntötte.

Az oktatások Beatrix királyné életmódját vannak hivatva szabályozni. Kiterjeszkednek az élet minden nevezetesebb mozzanatára, s a magyar speczialis viszonyokat is kellő figyelemre méltatják.

Szerző 47 fejezetre osztja be könyvét. Minden fejezet egy oktatást foglal magában s az arany szövegtől eltérőleg ezüst feliratot visel.

Az első oktatás az Isten iránti tiszteletről, a második az édesatyja iránti háláról, a harmadik, negyedik a testvérei iránti tiszteletről szól. A további oktatások arra vonatkoznak: hogy viselje magát a nápolyi országnagyok előtt a bucsúzáskor, mire figyeljen, mikor az édesatyjától elválik, mily figyelemben részesítse a magyarországi küldötteket, mily életmódot kövessen az úton, mit beszéljen Rómában a pápával és mit kérjen tőle. Tanácsolja Beatrixnak, hogy kiséretének gondját viselje és nyájas legyen azok iránt, kikkel az úton találkozik. Ha a király netalán elejébe jönne, tettesse magát, hogy nem ismeri, mikor pedig felismerte, szálljon le a lóról, de csak a jobbját nyújtsa neki. Mátyás király édesanyja iránt legyen előzékeny és iparkodjék kedvében járni; azon legyen, hogy a király hajlamát mindenben megnyerje és állandóan magához bilincselje; legyen iránta legnagyobb tisztelettel és gyöngédséggel; köszönje meg neki, hogy udvartartásában meghagyta az olasz szolgálókat. A férje által számára kijelölt pénzt jól helyezze el, stb.

Reánk nézve a legfontosabb fejezet, mely a magyar nyelv megtanulásáról szól. Ebben szerző lelkére köti Beatrixnak, hogy a magyar nyelvet és szokásokat sajátítsa el, tanácsolja neki, hogy már az úton rendeljen valakit maga mellé a magyar kiséretből, ki őtet a magyar nyelv első elemeibe beavassa, ha aztán Magyarországban lesz, a környezetében levő magyar szolgálóktól könnyen tanulhat tovább. Itt tanácsolja neki, hogy azokat, kik az ország minden részéből tiszteletére fognak sietni, ne várakoztassa sokáig, hanem bocsássa azonnal maga elé és fogadja nyájasan. «Minden várakozás — úgymond — a legterhesebb szokott lenni.» A két utolsó oktatásban arra inti, hogy édesatyjával, testvéreivel és a pápával élénk levelezést folytasson s figyelmezteti, mit irjon Magyarországból a pápának.

Ez főbb vonásokban a codex tartalma. Reánk nézve kiváló érdekű azért, mert eddigelé sem kiadva, sem felhasználva nincsen.

Diomedes Carafáról még megjegyzem, hogy az «Ammaestramenti militari», és egyéb verses munkáin kívül, még egy «Trattato de lo optimo cortesano» című munkát irt, melyet szintén Beatrixnak ajánlott fel, másolását hasonlóan Joannes Marcus Cynicusra bizta. Egy ilyen című, hely és évnélküli hártya incunabulumot őriz a Trivulzio őrgrófi család milanói könyvtára a következő dedicatióval: «Alla serenissima regina Beatrice d'Aragonia, felicissima regina de Hungaria, Boemia» etc [1]

Minthogy ezen hártya-incunabulum fényes díszpéldány, nem lehetetlen, hogy azon 4 Corvin-codexxel, melyek a Trivulzio őrgrófok milanói könyvtárát diszítik s melyekből a Nemzeti Múzeum könyvtára 1886-ban egy Attavantes-Corvin-codexet 6500 frankért vásárolt, került ezeknek gyüjteményébe.

A mi a codex szövegének kiadását illeti, ebben lehetőleg az eredeti ortographiához ragaszkodtam. Különben pedig szem előtt tartottam azon elveket, melyeket az újabb szövegkritikai iskola ily szövegek kiadásánál követni szokott.

A codex két czímlapját a kiadáshoz eredeti nagyságban autotypiai hasonmásban mellékeltem. (L. a II. és III. mellékletet.)

Végül megjegyzem, hogy a pármai másolatot a codex eredeti szövegével boldogult dr. Ábel Jenő barátom az 1882-ik évi budapesti országos könyvkiállításon pontosan összehasonlította, s a variansokat a másolatban megjelölte.

A kiadás tehát az általa felülvizsgált és kijavított másolat alapján készült.

Még csak annyit, hogy ezen bevezetésben a pármai Corvin-codexről a «Könyv-Szemle» 1879-diki folyamában közölt ismertetésemet ujból felhasználtam és ennek adatait kiegészítettem.

Ezek után a munka eredeti szövegét a következő lapon közlöm, a mint következik:

[1] Tiraboschi, i. m. VI. k. I. r. 431 l.

COLANTONIVS LENTULUS DIOMEDI CARRAFAE COMITI MAGDALONI VIRO CLARISSIMO SE COMMENDAT.

Debentur a me tibi, praestantissime vir, gratiae non vulgares, qui Socratica et plena philosophia inventa tua mihi imprimis communicata esse velis. Nam cum nuper ad BEATRICEM Aragoniam Hungarorum [1] reginam libellum vernaculum scripseris de institutione vivendi, in quo multa elucent digna philosopho et quae facile ingenii tui gravitatem declarent, me unum ex omnibus elegisti, cui convertendi curam iniungeres,[2] ut mutata vernacula Romanam faciem per me indueret. Quid profecto aut ad nomen speciosius, aut ad gloriam illustrius mihi accidere potuit, quam tanti viri iudicio eum haberi, quem laudis suae, quam ex ingenii beatitudine assequitur, nolit esse immunem? Dedi igitur operam pro virili, ut mandatis tuis satisfacerem, quamquam id a me tempore alienissimo postularis. Nondum enim ex valitudine gravissima, qua (ut nosti) penes ad mortem laboravi, eram sane confirmatus. Verum in eo vel id laborem reddidit faciliorem, quod omnia erant aeque locata et suis digesta locis, ut paene [3] ad verbum Romanae structurae elegantiaeque servierint. Ex quo fit, si quid in eo opuscolo occurret legentibus dignum doctorum auribus, id totum tibi tribuendum censeam. Accipe ergo opusculum ex mandato tuo pro facultate mea absolutum, ea lege, ut si minus latinitas inventorum gravitati responderit, Veneris marito tradatur, quo minus industria tua inficiatur. Vale et memento mei.

DIOMEDIS CARRAFAE COMITIS MAGDALONI DE INSTITUTIONE VIVENDI AD BEATRICEM ARAGONIAM PANNONIAE REGINAM PRAEFATIO INCIPIT FELICITER.

CUM SEMPER iis parendum mihi statuerim, quibus ratio et iura parendum esse praescribunt, profecto sentio, sacra maiestas, in quantam curam cogitationemque me conieceris, cum

[1] Hungorum *C.* [2] iungeres *C.* [3] pene *C.*

mihi in mandatis dederis, ut ad te scribam commentariolum de praeceptis, quibus futuris temporibus te ipsam moderareris et regeres, et in itinere, quod hinc ex Neapolitano paterno regno in regnum vestrum Pannoniae conficiendum est, et simul atque eo perveneris, quomodo tibi agendum sit cum maiestate incliti regis mariti tui et quonam pacto cum matre eiusdem vivendum, — qui mores cum proceribus, qui cum iis, qui vestrae ditioni parent, quos subditos et vassallos appellamus, quique cum populis servandi sint. Nam hinc optemperandum esse mihi propono. Inde vires meas reputans facile cognosco, quod imponis oneri imparem esse naviculam meam, quae praeter quam non capit tantum, quod me non parum dehortatur, verum id magis multo, quod maiestas tua ob singularem et excellentem, et supra aetatem in omni genere sapientiam ipsa multo melius praestare posset. Verum utrunque perpendens, si foret in alterutro delinquendum, satius simul et sanctius existimavi oneri iniuncto succumbere, quam videri sanctissimum obedientiae munus neglexisse, illud frequens apud vulgum proverbium in meam sumentem excusationem, quod censet eum, qui, quod facultatis suae est, praestat, si deficiat, immunem culpae haberi debere. Quare, sacra maiestas, quibus possum precibus te oratam esse velim, ut quandoquidem mihi id mandare placuit, item tibi placere velit, ut non modo tu in hac re putes me omni carere culpa, si pro dignitate rei non satisfecero, ut me certe satisfacturum nequaquam existimo, verum etiam apud eos excusato, in quorum manus haec pervenerint, me scilicet non arrogantia aliqua, sed obedientiae officio ductum hunc laborem suscepisse. Etsi mihi compertum exploratumque est pleraque eorum, quae a me hic tradentur, abs te et accurate et diligenter observari, tamen a me nequaquam praetermittentur, non quod maiestatem tuam in his admoneri oporteat, sed quod parum susceptum laborem decere videatur.[1]

De colendo deo.

OMnibus externis humanisque rebus reverentia et cultus in deum optimum maximum est anteponenda tam in abdito et

[1] videtur *C.*

sine arbitris, quam palam et in aperto sine arbitris erogare elemosinas, ut Christiane loquamur, divinis carminibus insistere, in mentem revocantes supplicium Christi dei maximi, quod subiit, ut nostrae saluti consuleret. Nam si nos nullam salutis curam gerimus, suscepta in nostram salutem tormenta nobis periisse certum est. Igitur omni diligentia curandum est, ut ea de nobis praestemus, quae ipsi deo grata futura intelligimus, ea cavantes, quae novimus displicitura, cogitantesque humana omnia esse vanitatem vanitatum. Nam decedentibus alterutrum nobiscum ferendum est: aut enim bene viventes ad beatorum locum (quem paradysum appellamus) transmigrabimus, rem perpetuam et aeternam, ubi, ut Ciceronis verbis utamur, sempiterno aevo fruemur, aut [1] ea beatitudine felicitateque amissa descendendum est ad tormenta et cruciatus infernos, ubi nullus poenitentiae conceditur locus, quoniam omnia nobis a deo prospecta sunt, quibus facile saluti nostrae consuleremus. Propalam et in oculis hominum haec praestanda sunt, quotidie divinis rebus summa cum religione interesse,[2] visitare et salutare templa et imprimis ea, ex quorum visitatione aliqua peccatorum expiatio conceditur, rebus sanctis divinisque cupidissime frui, rursus ex adversis [3] magna molestia affici. Quae omnia eo magis regibus et reginis summisque principibus consentanea sunt, quo [4] non solum proficiunt ipsi, sed aeque viventes exemplo sunt omnibus, qui eos pro maiestate admiratione quadam intuentur. Nam hoc experimento saepe intellectum est et usu fere evenire consuevit, ut quae subditi suis principibus usurpari cognoscant, ipsi pertinacissime sectentur. Itaque deficientes ipsi a recta vivendi ratione non modo se eunt perditum, sed ut multi pereant, causam praebent quam apertissimam, et ita e contrario multi eorum exempla secuti recte viverent, ex quo magnis apud deum meritis dignicenseri deberent, ut contra poenis.

De gratiis patri habendis.

UBI sollemnia nuptiarum erunt ex more celebrata bonis auspiciis, ex Neapoli in regnum tuum iter ingrediendum est; verum prius haec abs te diligenter sunt observanda. Apud domi-

[1] at *C.* [2] interresse *C.* [3] diversis *C.* [4] qui *C.*

num regem patrem tuum orationem habeto, in qua eidem immortales gratias ages de omnibus rebus, quas paterna indulgentia in te honorificentissime contulit. Secundo loco precibus summis contendito, ut tui frequentissime velit esse memor, cum in tuam gratiam, tum vel maxime, ut omnes istic intelligant te ab eo magni fieri et vehementer amari, mox ut tibi clementer parcat, si forte dicto aut facto maiestatem eius laeseris, id reiiciens cum in ignorantiam, tum in aetatem iuvenilem, quae ad errores et lapsus prona esse consuevit. Praeterea genibus nixa rogato, ut omnia tibi fausta dicat, idest, ut Christiane loquamur, det tibi benedictionem, nec id aliter quam nixa genibus id abs te peti consentias. Commendato omnes quicumque remanent et quicunque te sequentur, sed eos imprimis, qui in tua familiaritate vixerunt.

Quae erga germanum, ducem Calabriae servatura sit.

ERGA germanum illustrissimum Calabriae ducem omnia, quae de patre praecepta sunt tibi, diligenter sunt servanda praeter benedictionis exactionem, quam indulgere proprium parentis est. Eum rogato, ut non modo fraterne velit tui meminisse, sed ut suis commendationibns semper sis patri commendata.

Quae in reliquos germanos.

REliquos germanos hortator simul et admoneto, ut prius regem patrem, mox ducem summa et pietate et obedientia prosequantur, declarans te vehementer dolere abs te id melius praedicari, quam praestare scivisse. Ad haec rogato, ut nulla tui commendandae et regi et duci per eos fiat cessatio, promittens illis favente deo in his, quae tuae facultatis erunt, te ipsorum futuram memorem.

Quid erga omnes proceres et aulicos observandum.

OMnibus proceribus et aulicis, qui te alloquentur, gratias agito, quod sollemnia nuptiarum sua praesentia honestaverint, in omnibus facultates tuas offerens, rogatoque, ut interdum ad te

scribant. Et hoc idem, quod erga proceres et aulicos observandum praeceptum est, observato cum nobilibus et matronis Neapolitanis. Verum aulicos et regis familiares diligenter admoneto, ut te frequenter ei commendent.

Qualis erga conditionem munerum futura sit.

Et quoniam non ignoro maiestatem tuam multis variisque muneribus donatum iri pro conditione et facultate donantis, tu ostendito omnia fuisse et gratissima, et acceptissima, quod vel eo studiosius faciendum est, quo minora erunt, nam nulli [1] propterea parva impendunt, cum maiorum facultate careant, et inde quasi in proverbium cessit, non parvi faciendum esse munus (etsi parvum est) pauca possidentis. Et hoc non modo in itinere, verum ubi in regnum perventum erit, studiose enitare omnes tibi conciliare et comitate prosequi, illud tecum reputans principium comitatem in homines pecuniariam solutionem haberi solere. Non enim semper argentum et aurum dari potest, quorum facultas frequenti datione exhauriri solet; at bona verba quo copiosius impenduntur, eo minus exhauriri possunt, nam comitatis quadam velut exercitatione omnia a nobis comius proferuntur.

De templorum visitatione.

SI iudicio consilioque meo obtemperandum censes, omnino ab rege id tibi impetrandum ducas, ut die, qui [2] discessui destinatus est, aliquod religiosum templum salutes: aut divi Januarii, aut beatissimae virginis, quod Nuntiatae appellant. Verum mea sententia divi Januarii salutatio multo videtur oportunior, quia cum sollemniter et cum pompa tibi equitandum sit, nulla itineris fieret iactura. Omnino id tibi observandum proponas, ut in quodcunque oppidum diverteris, imprimis visitationem templi memineris, sive quod religiosius, sive quod celebratius habeatur. Nam ut a me frequenter admoneri solebas, huiusmodi, quae ad religionem pertinent, quo saepius fiunt, eo laudabiliora censentur, quae tibi non modo in his locis, per quae iter facere

[1] nonnulli ? [2] quá (igy) *C.*

contigerit, praestanda sunt, verum cum Pannonicis comitivae tuae. Quippe de te talem in itinere opinionem concipient, ut simul ac in Pannoniam perveneris, parum sit tibi de existimatione laborandum.

Quid in digressu a patre servatura sit.

ET Quoniam affirmare non possum, quousque rex se tibi comitem praebeat, ut loci admonere possim, memento in digressu, ne committas, ut aeque lachrymis confundaris, ut oblivione capiaris iterum supplicandi de benedictione, immo omni ratione experiare pedes et manus deosculandi.

Quid erga comitivam legatorum Pannoniae Neapoli observandum.

DE comitate, quae erga eos exhibenda est, qui ab rege Pannoniae inclyto marito tuo legati mittentur, dum eris Neapoli, parum laborandum est. Meminisse enim debes mandatorum domino Francisco eiusdem legato, in quibus id imprimis dedisti, ut ab eo exigeret, quomodo cum iis te gerere debeas? Qua de re omnino existimo te redditum iri certiorem. Praeterea quonam pacto recipiendi sint, impendet et Ferdinando regi patri tuo et germano, duci Calabriae, quos certum habeo nihil praetermissuros, quod ad decus et eorum ornamentum pertineat. Verum non desines et ducem et Don Joannem rogare, ut causa tua enitantur iis omnem comitatis amorisque declarationem ostendere. Quippe ita velim tibi esse persuasum unicuique gratum esse et laudari et comiter accipi, quae aut agunt, aut agenda sunt. Nam saepe memini te vehementer delectari solitam, si quando acciderit, aut aliquid tibi pater instituerit, quod abs te aut dictum aut factum sit cum eiusdem approbatione. Itaque tu tibi exemplo esto, et quod tibi ingratum est, idem omnibus ingratum esse ducas.

Quid erga sibi in itinere obviantes servandum.

IN itinere illud praetermittendum non est, doceri conditionem et nomina omnium eorum, qui ab rege marito tuo tibi mittentur obviam, ut nunc illum humaniter alloquare, nunc hunc

diligenter roges. Quod ut possis, nunc in diversoriis, nunc in itinere acciderit, ut omnem illis et humanitatem et familiaritatem queas ostendere. Nam in tam longinquo itinere facile omnibus poterit satisfieri sine suspicione nimiae familiaritatis tua servata dignitate.

Quid erga consiliarios suos servandum

VErum primores eorum, quos tibi rex maritus tuus consiliarios delegaverit, abs te et frequentandi et venerandi sunt, non solum vulgari declaratione, verum privata, nihil ostendendo tibi accidere, de quo eos non consulas. Et scias, velim omnes tuos actus gestusque eos diligenter accurateque observaturos. Et quia eiusmodi munus iis tantum iniungi consuevit, qui ingenio, prudentia et usu rerum valent, facile et statim animadvertent et perspicient, quid valeas, et quanta sit tua facultas, quae natura, qui mores: profecto non latuerit eatenus, ut antequam in regnum pervenias, omnia cumulatissime de te et tuis moribus rex erit edoctus. Itaque curandum est, ut de te ea significentur, quae (ut scio) a tua praestanti et excellenti natura facile possunt exhiberi. In quod vel propterea [1] tibi enitendum est, quod quae primum in alterutram partem de hominibus concipiuntur, postea non facile dilui possunt, praesertim si concipiantur testimonio summorum autoritate virorum. At illa cures, ut humanitatem tantam prae te feras, a qua natura vincatur. Item observandum, ut in vultu neque animi commotio, neque ulla tristitia elucescat, quia quemadmodum voluntate divina alios conditione antecellitis, sic etiam alios vos a caeteris agere debetis, praesertim cum tam probabilia, quam improbabilia factu in vobis multo quam in coeteris sunt notabiliora. Neque tamen, velim, ita existimes a me dissolutos cachinnos probari, sed eum risum, in quo aliqua ingenuitas appareat. Tristiores enim et ii, quos melancholicos appellamus, ab omnibus refugiuntur, nec quisquam [2] est, qui libenter iis adhaereat. Itaque in omnibus mediocritas servanda est.

[1] praeterea *C.* [2] quisque *C.*

Quid in itinere sit observandum.

IAm [1] nunc de his, quae in itinere servanda sunt, praecipiendum arbitramur. Ubique credendum est te multos visitaturos, alios ut te solum intueantur, alios benivolentia et amore in patrem, alios in virum, et proinde multi te honore et muneribus prosequentur et suis impendiis excipient. Memento igitur pro dignitate munerum alios comiter et humaniter alloqui, aliis immortales agere gratias. Nec obliviscare admonere tuos, quibus eiusmodi administrationis cura impendet, ut nunquam quicquam supervacuum sumant, immo ordinario et instituto minus, et si quod forte defuturum cognoscerent, quam primum emant. Decorum enim et summa laude dignum: in summa libertate sumendi modestissime et parcissime te agere. Id profecto omnes et modestiae et prudentiae non vulgaris esse iudicabunt. Id praeterea observandum est, ut antequam ex oppidis, in quae diverteris, discedas, hominem instituas, cui curae sit intelligendi, an quisquam re quapiam sit fraudatus, quod ut intelliget, statim det operam satisfaciendi.

De custode pedissequarum instituendo.

NOn est apud me dubium, quoniam id tute diligenter facere soles, te scilicet aliquem instituturam, qui semper pedissequas et ancillas tuas adequitet, ne a viris intercludi possint et cum iis colloqui. Velim te scire huic oneri non sufficere unum, sed pluribus opus esse. Nam unus saepe aut viarum angustiis remanere cogitur, aut aliis necessariis rebus. Ad haec admonendae ipsae pedissequae, ut si etiam ad sermonem provocarentur, non respondeant, nisi ab iis data venia, quibus earum cura iniuncta est, quod profecto institutum apud omnes gentes et pulchrum et decorum est, sed imprimis apud Pannonicos, qui suapte natura zelotipi memorantur.

[1] ia (igy) *C.*

Quid in urbe Roma sit observandum.

IN [1] VRBE Roma ita te geras, ut omnes mores gestusque tui aperte respondeant naturae excellentiae, qua imprimis insignita es. Idque praesertim animadvertendum est, omnes cardinales non minus sibi adsumere, quam sibi in suis regnis soleant reges, et potissimum Romae. Igitur maiestas tua nullo pacto consentiat eorum quenquam taedio [2] expectationis affici, ut non modo comiter alloquaris, verum cuique ad magnum spacium obviam prodeas. Nam eiusmodi comitatis genus parvi constat et solet ab omnibus haberi plurimi, et quoniam cardinales ex diversis nationibus sunt, in suam quisque patriam de vita et moribus tuis litteras dabunt. Itaque illis praebenda materia est, ut de te ea significent, quae de regina significari debeant, in quibus praecipue humanitatis ratio habenda est. Et quia te magna cupiditate teneri arbitror, totum illud tempus, quo Romae futura es, impendendi in lustrandis religiosis locis, non autem in coenis et conviviis, quare cum iis qui te forte invitabunt, quo minus adesse possis, causator cupiditatem ea circumspiciendi, quae nunquam amplius abs te spectanda sunt.

De oratione habenda apud pontificem maximum.

APUD pontificem maximum, si iudicio meo standum putas, oratio habenda est, in qua illud maxime complectendum arbitror, ut declares, quantam voluptatem fructumque perceperis non solum sanctitatem suam iampridem tibi desideratissimam praesentem intueri, verum spectare et parentis et mariti amicum benivolentissimum patremque indulgentissimum, rogando simul et orando, ut quemadmodum hactenus Christianae rei acerrimum et defensorem et tutorem se praebuerit, ita in posterum pergat. Et quamquam in hanc rem maritus tuus animo sit deditissimo, tamen ad te pertinet, ut eiusdem vel uxorem, et sane tuarum partium est adhortari sanctitatem eius, ut causa dei maximi aliquid adhortationibus tuis ad tam laudabilem et sanctam cupiditatem defendendae religionis accedat.

[1] Sn (igy) *C.* [2] tedio *C.*

Quid impetrandum a pontifice.

UBi maiestas tua peroraverit, meminerit admonere pontificem expeditionis pilei, cuius sanctitas eius satius abundanter admonita est. Studiose etiam orato et summis precibus contendito, ut impetretur apostolico privilegio aliqua peccatorum condonatio. Itemque impetres, ut sic loquamur, eiusdem benedictionem, agens illi gratias de honore, quem in te omnino collaturum arbitror. Verum illud imprimis te admonitam esse velim, ut ante coronationem ex manibus ipsius pontificis sacratissimam eucaristiam sumeres.

Quid in caeteris urbibus observandum.

ITEM in caeteris urbibus, quae republica vivunt, omnes cerimonias et pomparum apparatus conscientia Pannonicorum, qui in tua comitiva erunt, facito, ne forte in opinionem veniant se abs te contemni; et si delinquendum est in alterutro, praestat excessu, quam defectu humanitatis delinquere. Illud praetereundum non est, ut si forte sororem tuam Helionoram ducissam Ferrariae visere contigerit, quamquam sis regina et ipsa eiusmodi dignitate careat, tamen non aliter eam venereris, quam matrem et sororem, quae aetate ante eat, admonitis prius Pannonicis causae impellentis, quod in te prope infanti officio ipsa sit usa materno.

De ratione itinerandi et pernoctandi.

ILLud etiam in memoriam revocandum, ut pridie cuiusque diei deliberetur, discedendumne sit postridie, et ubi constitutum est de abitu, quota hora abeundum sit, declaretur omnibus. Verum de hora illud observari debere existimo, ut potius aliquid temporis supersit, quo commodius disponi possint omnia, quam, ut celerius iter ingrediaris, ad ordinandum deficiat. Posset ob temporis brevitatem accidere, ut proceres praesertim Pannonici, qui in tua comitiva sunt, te cogerentur operiri, quod quam molestum sit, tute consydera. Itaque ut semper aliquid temporis supervacuum

sit, curandum est, ut intelligant te malle taedio expectationis afficere, quam ipsos. Adde, quod fere non expectant, et si qui forte remanent, non sine summa molestia praestolantur et quidem murmurantes, praeterquam si ob rem divinam foret expectandum. Cui quominus intersis, cave, committas te ab ullis negotiis impediri.

De donis datis communicandis.

ILLud praeterea animadvertendum est, ut omnia munera, quibus in itinere donabere, imprimis cum Pannonicis communices pro sua cuiusque et dignitate, et conditione, diversis quidem temporibus, etiam si earum rerum apud te supersit nihil.

De cura totius comitivae.

ET si alicui ex comitiva tua quocunque pacto adversi aliquid accideret, ut usu evenire consuevit, maiestas tua velit omnia diligentissime explorare et omnibus pro facultate consulere. Si rixae pacificandae, si equorum iactura aliquo pecuniarum adminiculo sublevanda, et si id minus abs te praestari potest, curandum, ut saltem intelligant id tibi vehementer displicere. Aegroti ut tuo nomine visentur, et si contingeret aliquem ex primoribus aegrotare,[1] abs te ipsa visitatio praestanda est.

De secretario.

AN tibi ab rege marito tuo prospiciatur a secretis (quem vulgus secretarium appellat) ut abs te frequenter postulatum est, haud scio. Si mittetur,[2] non est committendum, quin quotidie omnia scribantur et regi significentur, quo de totius itineris tui progressu reddatur certior, quanquam non quotidie statores expediri queant, aliquando tamen quoquo modo litterae perventurae sunt. Item mandato a secretis tuo, ut omnia ad regem patrem tuum diligentissime perscribat. Et si forte a marito non prospicietur, hic tuus utrique satisfaciet.

[1] egrotare *C.* [2] Si mittetur, si mittetur *C.*

Quod erga exteros omnes comis sit.

PRaeterita Italia, offeret sese Germania, cuius gentis et vita et mores longe a nostris diversi sunt; tamen maiestas tua omnes humane et comiter adeat, declarans imperatorem esse tibi sanguine coniunctum. Profecto maiestati tuae tam longinquum iter in summa fortuna reponendum est, ut insigne et excellens tuum ingenium, quo a natura praedita es, tot gentibus elucescat. Quare diligenter studendum est, ut quando longi itineris subeundus est labor, fructum non parvum consequare nominis. Nam eiusmodi occasio raro sese offerre consuevit.

Quod erga sibi occurrentes.

NOn vereor regem maritum tuum omnino tibi missurum obviam comitivam non modo virorum, verum et mulierum. Ea igitur persona tibi induenda est, ut omnibus placeas. Nam cum iis satisfeceris, qui Neapolim venerunt, et mox iis persuasissimum tibi esse potest te magnum inde fructum relaturam. Et scias, velim, si pecuniis pensari possent, eiusmodi commoditates magni esse comparandas.

Quod erga regem forte sibi obviantem.

ET Quoniam simile vero est, ut antequam pervenias, maritus incognitus obviam prodeat, ut omnes gestus moresque tuos exploret et prospiciat, est igitur cum iis, qui obviam veniunt, talis morum ineunda ratio, ut ita te componas, ita modereris, ut si etiam incognitus adsit rex excellentem prudentiam recognoscat. Et quanquam aliquo argumento regem ipsum cognosceres, tamen dissimulato cognoscere, praeterquam si ab eo clarissima praeberetur causa; etiam tunc id ostendito, tibi creditu esse difficillimum. Verum ubi eum esse amplius dissimulari non poterit, statim ex equo desilito et pro dignitate eum venerator, nullius eidem rei copiam praebens praeterquam coniunctionis dextrae.

Quod in scribendo ad socrum sit officiosa.

ESTO Praeterea diligentissima in officio litterarum ad socrum, declarans, quanta cupiditate tenearis eam videndi. Et quanquam convenientius est eam tibi obviam prodire, quam te ipsi, tamen studeto eam declarationem praestare, ut eius in te animum summa benivolentia obnoxium reddas, ut omnino fore confido. Eam tibi sacram maiestatem semper tibi conciliatam serves, necesse est [1], ut in omnibus, quae apud maritum tibi agenda sunt, eius opera utaris. Nam de rebus tuis te ipsam agere nequaquam decet, neque praesentiori opera uti poteris, quam socrus. Itaque eam venerando et amando et laudem, et commoditatem non parvam retuleris. Idque marito maiorem in modum gratum futurum non ignores.

Quid erga maritum et socrum sit observandum.

PRaeter venerationem, qua [2] eum prosequeris, nequaquam cessato studiose rogare, ut moneat et consulat, quae cavenda quaeque sequenda tibi sunt, ut omnia abs te exhiberi possint, quae sunt grata futura marito. Id imprimis tibi difficillimum futurum arbitror, ut ipsius voluntatem intelligas; nam ut intellexeris, omnia facile exequeris, quae ipsi sint placitura, idque a nemine exigere decentius est quam ab eiusdem matre, quae tibi omni pietate prosequenda est, Nam ex omnibus voluptatibus, quas illic inventura es maximas, nulla erit cum voluptate consuetudinis eius conferenda, ut qua velut matre altera tibi utendum sit, et aeque eam frequenter rogato, ut te loco filiae obedientissimae habere velit laboremque suscipiat non solum tibi consulendi, sed omnia, quae ad te pertineant, apud regem tractandi, cum neque de privatis rebus aut apud patrem aut apud maritum agere tibi non liceat, nisi alicuius intercessu, et praesertim eius, quam matris alterius loco venereris.

[1] Hibás mondatszerkezet. [2] qua in *C.*

Quod uxor in omnibus viro suo placere studeat.

PRaecepta sunt a nobis nonnulla, quae maxime ad praesentem institutionem videbantur pertinere. Nam multa diximus de ratione vivendi, quae tibi cum marito ineunda et servanda est, omnis enim opera et studium quantumlibet probabile abs te frustra impenderetur, nisi ita te comparares, ut in omnibus viro placeres, et quanquam huiusmodi institutio non possit paucis complecti, tamen (ut reor) a me praetermissa non sunt, neque praetermittentur, quae imprimis visa sunt necessaria. Haec affirmare ausim, huiusmodi praecepta, quomodo uxori cum viro et rursus [1] vivendum sit, non posse recte dari, nisi ab eo, qui aliquando fuerit maritus, et ab ea, quae fuerit marita, nec ulla certa disciplina complecti posse, quippe longe absunt ab iis, quae de obedientia in parentes precipiuntur. Nam cum mira sit indulgentia parentum in filios, quae a filiis praestantur ipsis grata sunt, ut tute experimento nosti, quae nunquam in hoc mentem patris laeseris, quamquam omnia erant levia [2], quae a patre iubebantur; in quibus illa erant maxima, ut aut aliquam illustrem matronam, aut alicuius principis legatos humane et comiter exciperes. Quare nolis tibi persuadere tam parva opera opus esse gratificandi et satisfaciendi marito ac patri.

Quod in itinere a proceribus mores viri intelligat.

In itinere cum iis proceribus, qui te comitabuntur, cupidam et curiosam ostendito intelligendi naturam et mores regis, ut eo pacto assequaris, antequam in eius consuetudinem veneris, quae eidem et grata et ingrata sint, quod vel maxime in itinere faciendum est, ut iis proceribus praebeatur causa significandi regi istam tuam diligentiam eius mores intelligendi; quod regi marito adeo gratum futurum arbitror, ut nihil accidere possit gratius. Adde, quod ubi ad eum perveneris, quae socru de eo exegeris nequaquaquam aliquo pacto laedetur. [3]

[1] Itt talán kiesett *viro cum uxore.* [2] laevia *C.* [3] Értelmetlen mondat.

Quid in primo congressu viri observandum sit.

NOn est apud me dubium, futurum, ut primo congressu. quem cum viro habitura es, omnino expaveas, quod a me nequaquam improbatur. Mulierem vehementer decet pudor, qui ingenuitatem prae se ferat, aeque etiam convenit plurimum loquendi parcitas et raro in sermonem venire nisi provocatam, at provocata percuntanti te facilem praebeto, sed paucioribus quoad fieri poterit. Quae ratio etiam cum caeteris tibi diligenter servanda est, potissimum dum rex adfuerit; et si omnes promptitudinem loquacitatemque mulierum amant, nolim te ignorare, nequaquam earum causa amari.

De summa erga maritum veneratione.

AD haec haudquaquam abs te declarari poterit tanta in maritum veneratio, ut maritalia iura maiorem non postulent. Idque pertinacissime facias, dum ostendet se invito abs te impendi; erit mea sententia ad humanitatis genus eidem vehementer gratum.[1] Neque dum adest, assideas, nisi manus praebentione [2] admonuerit aut verbis provocaverit, et semper occurrentem venereris non modo in initio adventus, sed per omne futurum tempus in eo te praebeas diligentissimam. Et in omnibus parcitatis verborum memineris. Hoc te in oculis aliorum admonitam esse volo; de his autem, quae remotis arbitris tibi agenda sunt, nihil praecipio; te enim in his pro prudentia tua, quae aetatem superat, geres.

De cubiculis pedissequarum.

IN his aedibus, quae pro mansione tibi institutae erunt, imprimis habenda cura est cubiculi pedissequarum, idest ut bene occludatur,[3] et si quae erunt fenestrae sive fores, quae videantur non necessariae, quam primum ut claudantur,[4] efficito, neque ut id

[1] gratium *C.* [2] prehensione? [3] accludatur *C.* [4] cladantur *C.*

monearis, expectes; multa enim tentandi causa fieri consueverunt. Instituito, ut ancillae, quas hinc in tuam comitivam duxerit, diligenter caveant nimias familiaritates. Postremo illud admonuerim, tales mores tibi sectandos, quales sese ibi observandos offerrent.

Quid erga delegatos a marito viros et mulieres.

ET Quanvis maiestas tua et litteris et nuntiis maritum admonuerit, ut ex gente Pannonica tam viros, quam mulieres destinet, qui in tua familiaritate futuri sint, tamen iterum (cum te non deceat) per socrum aut per alium quempiam admoneto, quod abs te vel eo faciendum est, quod id etiam te non postulante instituerent. Qui ubi erunt delegati, ostendito iis nequaquam Italicas tibi esse cariores.

Quod eos, quos maritus amat, diligat.

ET Quoniam ex usu est, ut uxores eos oderint, quos intelligant a maritis amari, id quidem mea sententia mulieribus imbecillitate ingenii contingere solet. Verum tu excellenti natura praedita aliter te praestes, ut eos, quos virum amare cognosces, et quibus omnia sua credat, imprimis tibi amandos censeas, neque id animadvertendum est eos dissimili esse natura, quando id causa viri faciendum sit, nam pudicarum uxorum et recte amantium officium est se totas in mariti mores transferre, ut obsequentium servorum se ad nutum domini formare.

Quod voluntatem suam per socrum virum (igy) doceat.

ILLud etiam tibi praetereundum non erit, ut animum et voluntatem tuam per socrum virum (*igy*) doceas esse, scilicet ut in omnibus, quae illi grata sint, obtemperes, idque tibi diligenter observandum proposuisse, cum primum paternum limen egredereris. Et ut eidem tuo nomine supplicet, suam mentem tibi claram esse velit, et quomodo te ad ipsius voluntatem compares tam praesentis quam absentis, quomodo te gerere debeas cum pontificibus vel praesulibus illius regni, item quo pacto cum subditis, qui abs te aliquid venirent petituri.

Quod in defectione ignorantiae se marito excuset.

ID tibi nullo internuntio maritum flagitandum est, ut[1] quoad maiestas tua longa consuetudine ipsius voluntatem assequatur, si quando deficeres, nulla admiratione afficiatur, idque non in voluntatem, qua ipsi promptissima est, sed in ignorantiam reiiciendum ducat; verum ubi intellexerit, si quid delictum fuerit, ad arbitrium ipsius animadversionem separatam subire affirmet.

Quod viro gratias agat de ancillis Italicis sibi concessis.

AGendae eidem abs te gratiae sunt, quod humanissime indulserit te posse uti ministerio Italicarum ancillarum, praesertim earum, quae apud te bonam partem aetatis consumpserunt, idque abs te magnipendi, cum et de iis possis benemereri, tum ut de te in posterum bonam praebeas opinionem. Eas tu diligenter admoneto, ut cum Pannonicis familiaribus quietissime vivant, caveantque earum quampiam aut dicto aut facto laedere, immo omnia potius patientissime tolerent,[2] adhortans te omnibus consulturam. Illud te meminisse volo et tenacissime complecti: aliter tibi scilicet vivendum esse cum iis, quos maritus familiaritati tuae ascripsit, ac cum paternis vixeris; paterni enim in id solum incubuerunt, ut semper patri carissima esses et gratissima, at rursus Pannonici, ut semper odio habearis. Itaque ut alius est paternus amor in filiam ab eo, quo maritus uxorem prosequitur, aeque utriusque familiares differre scito.

Quod ea, quae de se apud patrem praestitit, apud et maritum praestet.

QUAE Abs te laudabiliter et cum summa omnium approbatione, dum apud patrem eras, de te praestabas, eadem apud maritum diligentissime servanda sunt, praesertim quae ad cultum divinum pertinent, ut in mendicos elemosinas erogare, et in eas potissimum, quas[3] aliquis mendicandi tenet pudor; hac enim via,

[1] et *C.* [2] tollerent *C.* [3] et in eos p. quos?

hac ratione principes ex caduca et hac fragili [1] vita ad aeternam et nunquam labantem transmigrant. Et quoniam certum habeo, te in hoc admonitione non egere, utor propterea paucis. Illud de erogatione elemosinae praetereundum non est, ex ea non modo rei magnitudinem animadverti, sed mentem optimam et deo amicam perpendi. Itaque pro [2] foribus tuarum aedium ut quotidie id fiat, aliorum exemplo diligenter observato.

De pecuniis a marito constitutis bene locandis.

Q Vae ad domus et familiae cultum pecuniae a marito constituentur, ut bene locentur, curandum est, ut satis sint; quia non modo in eo iactura foret carendi pecuniis, sed multo maior opinionem apud maritum perdendi. Esset enim causa, ut non solum posthac non tibi alia crederet, sed quod multo turpius esset, aliquem ordinaret velut impendiorum tuorum custodem. Itaque, sacra maiestas, curandum est, ut voluntas et facultati et decoro consentiat. Profecto hanc rem tanto gratiorem caeteris marito tuo fore puto, quanto caeteris est maior; neque tibi persuadeas ibi indulgeri contractiones [3] aeris alieni, ut hic quasi ex usu fieri solet. Aeque igitur facultates tuas moderator; ut potius quotannis duo millia supersint, quam mille desit. Ea enim servanda sunt, velut peculium paratum ad inopinata, quae principibus contingere solent.[4] Memento illius a me usurpati proverbii: multo praestare te decedentem tua inimico relinquere, quam vivens [5] eadem ab amico emendicare. Itaque omnis mensura diu durat.

De salario familiaribus prospiciundo.

Postquam quae ad te pertinent, bene instituta intelliges, ea cura negligenda non est, ut tuorum familiarium cuique salarium prospicias, habita cuiusque conditionis ratione. Morum mulieribus consulendum, ut nihil, quod necessarium sit, desit. Verum imprimis, ut a me intactum supra relictum non est, providendum diligenter, ut supra omnia impendia, quae necessario facienda sunt, tantum tibi [6] supersit, quod cultui tuo et tot extra

[1] et fragili hac? [2] prae? [3] contrhactiones *C.* [4] solet *C.* [5] így *C.* [6] sibi *C.*

ordinem accidentibus satis sit, ne post emendicare cogaris. Nec maiestas tua putet mulieribus dari laudi, quae liberaliores videri volunt. Quippe mulieres natura duce ad conservandum natae sunt, ut viri et ad comparandum, et ad expendendum. Multo mea sententia domus principis cultior est simplici panno hac vivendi ratione, quam sine salario multos alere inauratis vestibus cultos.

De lingua Pannonica edocenda.[1]

NEc dubitare debes magnae tibi futurum molestiae, quoad illius gentis linguam perdidiceris tum consuetudine viri, tum commercio gentis, praesertim mulierum, quae te visent. Igitur in itinere quotidie aliquem te adequitare iubeto illius linguae peritum, a quo aliquod docearis, nam postquam in regnum perveneris, ex iis ancillis, quae in tua familiaritate erunt, quam facillime discere poteris. Quicunque te veneraturi visitabunt, cave, patiaris, diu expectent, quominus admittantur. Solet enim omnis expectatio esse molestissima. In quo vel initio tibi summa patientia praebenda est, quod ex omni regione nostri[2] regni te visum confluent, et quod diu regina caruerint, et paterna gloria, quae iam ad omnes gentes penetravit.

Quod a marito exploret de legatis nuptiis intervenientibus.

PRO explorato tibi habendum est nuptiarum celebritatem ex diversis gentibus confluxuros marito tum necessitudine, tum cognatione iunctos, etiam multos multorum principum legatos adfuturos. Igitur ne pigeat maiestatem tuam ab rege diligenter explorare, qui cuique honor exhibendus est, ut intelligat se conscio omnia abs te fieri.

De muneribus dono datis.

OMnia munera, quibus ab iis donaberis, qui ad celebrandas tuas nuptias venerunt, mariti arbitrio quam primum locanda mittito. Quae aut retinebuntur, aut remittentur. Si remittentur, etiam cum muneribus non parvam benivolentiam retuleris. Si

[1] ediscenda? [2] vestri?

retinebuntur, aeque benivolentiam consequeris. In quo si aliter te gessisses, verisimile [1] est illi fuisse futurum ingratissimum, et quod gravissime tulisses, forte ab eodem fuissent postulata; et propterea illud est usitatum vulgo proverbium, ea prudentiores providere, quae imprudentiores praevenire solent. Illud tibi semper animo repetendum est, cum eodem tibi perpetuo vivendum. Danda igitur opera est, ut eos mores componas, quibus omni ex parte satisfacias, ut omnino te satisfacturam certo scio. Postremo illud scito, domus vestrae firmamentum futurum maximum, si a marito amari studeas.

De coniugio gratissimo ostendendo.

IMprimis, sacra maiestas, cura adhibenda est, diligenter ostendi marito cum eo coniugium tibi semper fuisse gratissimum. Nam si aliquo argumento aliud suspicaretur, nihil futurae inter vos concordiae posset esse damnosius. Scias, velim, (quod fere est) quemque [2] se facultate sua pluris facere, nec in ea re ullum esse temperamentum. Et ut maiestas tua summis aliis regibus principibusque locari potuit, aeque de marito tuo habendum est, illustrissimas reginas ducere potuisse.

Quid erga personam mariti observandum.

SED iam finem faciam in iis, quae ad maritum conciliandum pertinent pauca, non omittens omnino ita te praestare debere, ut in omnibus marito placeas, quod ut facile te affirmes, mariti persona aliquando induenda est, et quae tunc tibi placere iudicaveris, eadem erga maritum exhibeto. Arte enim et ingenio quemadmodum ferae, ita et homines capi consueverunt. Ex hoc profecto studio non modo quietem et tranquillitatem animi, sed sapientiae opinionem retuleris. In quo tanto tuum maius, quam exterarum foret erratum, quanto tu es caeteris ingenio praedita maiori. Vulgo proverbium est: non proferens se ingenium non esse dissimile thesauro condito. Et quoniam (ut in longa consuetudine exploratissimum est) plurimum ingenio vales, exhibe aliquando istud acumen, ut ea tibi arte et industria com-

[1] verissimile *C.* [2] quamquam *C.*

pares, quae ad totius futurae vitae quietem spectant. Imprimis cultus dei maximi tibi proponendus est. Is enim aeque tua vota diriget, ut inter reginas maximam felicitatem sortiaris, si in humanis ulla potest dici felicitas; quanquam nullus ordo hominum id assecutus sit, ut affirmare possit nihil sibi deesse. Agendae tibi gratiae sunt deo maximo; te inter mortales humanarum rerum maximam assecutam esse sortem. Quas singillatim [1] memorare non est pudoris mei, ne apud te adulatoris nomen subeam. Illud postremo te nolim ignorare, hominem ad imperium externarum rerum esse natum, quae recte locatae faciunt, ut non modo hac vita fruamur, sed quod maius est, gradum expeditissimum faciamus ad summum illud bonum, quam aeternam vitam recte appellamus. Quam tu, ut spero, facile consequeris, quando huius adipiscendae rei deus principium indulserit optimum.

De auditis admittendis et reiiciendis.

QUaecunque audiveris aut a marito, aut ab aliis, quae auditu probabilia iudicaveris, studiose admittito; alia reiicito et aversator, multa enim afferri solent tentandi causa. Illud tibi persuasissimum sit, rem improbam a probo nullo dici solere.

Quod patrem et germanos aliosque sibi deditos litteris frequentet.

NEc pigeat patrem, germanos, aliosque, qui tibi dediti sunt, frequentare litteris. In quo non modo officio satisfacies et causam praebebis aliis idem vicissim praestandi, sed quod maius est, multo ob id apud omnes maiorem de te opinionem concitaveris, cum ex litteris plane intellexerint a tuis fieri plurimi, et imprimis apud maritum, qui in te id ingenium recognoscet, in quo plurimum sit locandum, et praesertim cum noverit te tuorum non esse immemorem. Non ignoras dici solere eum, qui necessarios non amet, alios ficte amare. Et praeter litterarum officium et ad patrem et ad germanos aliquot munuscula mittito, quae etsi parvi constiterint, tamen hic non parum raritas commendabit, quemadmodum istic magnifient, quae hinc ad te mittentur. Illud ignores, nolo, nullum beneficium unquam te usura faenerasse maiori quam munera, quae ad patrem mittes.

[1] sigillatim C.

Quod ad pontificem maximum crebras det litteras.

ITEM FRequentissime dato litteras ad pontificem maximum. Id enim magnam tibi existimationem attulerit et apud omnes, et apud Hungaros, qui piissime omnium apostolicam sedem venerantur. Et inter alia, quae petieris, sanctitatem eius oraveris, ut te aliquando suis litteris dignetur. Nec pigeat in iis, quae iusta videbuntur pro iis, qui se tibi commendabunt, apud eundem intercedere; ut vel inde cognoscant omnes ab eiusdem sanctitate magnifieri.

T E Λ O Σ.

ADATOK KASSA VÁROS XVII. SZÁZADBELI NYOMDÁSZATÁHOZ.

Közli: Ifj. Kemény Lajos.

Kassa város XVII. századbeli nyomdászatának történetéhez folytatom az adatok közlését, melyeket a város gazdag levéltári anyagából e folyóirat eddigi folyamaiban megkezdtem. Jelen közleményben a XVII. századból három eredeti okiratot teszek közzé, melyek a város nyomdászatának XVII. századbeli történetéhez nyujtanak becses adalékokat. Ezekből *az első: Mihálykó János* eperjesi magyar predikátornak a kassai városi tanácshoz 1612-ben irt levelét tartalmazza, melyben a tanácsnak az általa német nyelvből magyarra fordított: *Az örök életről* című munkáját megküldi; a *második* gróf Esterházy Miklós nádornak Nyitrán 1630. okt. 27-én kelt rendelete Kassa város tanácsához, melyben a Rákóczy György «*acclamatióját*» ügyében irt munka szerzőjének és nyomtatójának földerítését a tanács kötelességévé teszi; a *harmadik* a kassai compactoroknak a város tanácsához 1700-ban intézett folyamodása, melyben a városi tanácsnál az eperjesi és lőcsei compactorok egyesült czéhe ellenében, az ellenök ő felségénél terjesztett rágalmak ügyében védelemért esedeznek.

Ezen három okiratnak eredeti szövege szószerinti közlésben így következik:

I.

Mihálykó János eperjesi magyar predikátor Pollio Lukács boroszlói predikátor «Az örök életről» szóló német munkájának általa magyar nyelvre fordított kiadásából Kassa városának egy példánynyal kedveskedik. Eperjes, 1612. november 6.

Isteni imádságim mellett alázatos szolgálatomat ajánlom kegyelmeteknek, mint nemes és böcsületes szomszéd uraimnak és jóakaró patronusimnak, kivánván szivemnek teljes indulatjából, hogy az uristen kegyelmeteket az ő sok javaival gazdagon és bűségesen megáldja etc. Ez elmult esztendőkben, nemes és böcsületes uraim, tisztemnek és hivatalomnak több foglalatossági között exercitii gratia vőm magamra ez kis munkát, hogy az Istenben elnyugodt Pollio Lukács uram, barazlaiak főpraedicátorának szép és drága gyönyörűséges vigasztalásokkal megrakodott kis könyvecskéit «*Az örök életről*» német nyelvből fordítsam az mi magyar nyelvünkre, kire az uristen kegyelmesen hozzásegétvén, nem akartam azt más bizott uraimtól és jó akaró barátimtól, atyámfiaitól eltitkolnom, hanem azokkal is közlenem, kiválképpen, az kik az német nyelvet nem értik. És noha kegyelmetek, úgy mint kiknek alkalmas része az nyelvet jól tudja és érti, netalántán nem szűkölködnék ez én munkám nélkűl, de mivelhogy immáron ebben vég vagyon és én is kegyelmeteket az több patronusim mellett jóakaró bizodalmas uraimnak, patronusimnak és fautorimnak tartom, semmiképpen meg nem türtethettem magamot, hogy kegyelmeteket részetlenné tenném, hanem egy exemplárt küldöttem kegyelmeteknek (örömest többet küldöttem volna, de az többit palatinus uramnak ő nagyságának kellett felvinnem), hogy ezzel az én kegyelmetekhez való jó affectiómat és szolgálatra való kész akaratomat megjelentsem és kegyelmetek is engemet az több jóakaró szolgái közzül az legkisebb szolgájának tartson. Kegyelmeteket kírem, mint jóakaró szomszéd uraimat és böcsületes nemes patronusimat, hogy kegyelmetek ez kis munkácskám mellett kegyelmetekhez való jóindulatomat és affectiomat vegye és fogadja jó kedvvel. Az miből én is kegyelmeteknek tudok szolgálni, az uristen halálomat halasztván, örömest és jó kedvvel szolgálok. Tartsa meg az uristen kegyelmeteket jó egésségben és kegyelmeteknek minden tanácsit és szán-

dékit szent lelkinek általa vezérelje az ő szent nevinek tisztességére, az anyaszentegyháznak épületire és országunknak közönséges hasznára. Amen. Datum Eperies, 6. die Novembris, anno 1612.

Kegyelmeteknek alázatos szolgája

Mihalyko János eperiessi magyar praedicator m. p.

Kívül: Nobilitate vera, prudentia et rerum experientia amplissimis ac praestantissimis viris, domino Thomae Samsdorffer, iudici primario, nec non caeteris eius assessoribus iuratis inclytae reipublicae Cassoviensis etc., dominis meis mecaenatibus ac patronis longe honorandis.

Cassoviam.

Alatta más kézzel: Exhibitae die 15. Novembris 1612.

Eredetije Kassa város levéltárában, 5480/2. sz. a.

II.

Gróf Esterházy Miklós nádor rendelete Kassa város tanácsához a Rákóczi György ellen irt «acclamatio» szerzőjének és nyomtatójának kinyomozása iránt. Nyitra, 1630. okt. 27.

Prudentes et circumspecti domini, amici nobis observandissimi. Salute ac nostri commendatione praemissa. Ide Nittrára érkezvén az hadakkal, ma hozának valami nyomtatást, ugy mint a kiben nem tudom micsoda esztelen acclamatiót tesznek Rákóczi uramnak, ki mely alkalmatlan legyen mind arra nézve, a ki csinálta s mind a ki kinyomtatta s mind pedig a ki engedelméből az kinyomtatott, meggondolhatja kegyelmetek, holott az az ő felsége, az mi kegyelmes urunk authoritásának nagy és elszenvedhetetlen praejudiciomjára vagyon. Minek okáért tisztünk szerint hagyjuk kegyelmetekre, hogy annak az acclamatiónak authorát mingyárt sietséggel felkerestesse kegyelmetek és ha oly ember, a ki az kegyelmetek jurisdictiója alatt való, arestállya mingyáráston, a hol penig oly ember volna, az ki az kegyelmetek jurisdictiója alá nem tartoznék, kegyelmetek minden késedelem nélkül adja tudtunkra. Mivel peniglen az kegyelmetek városában, az mint itéljük, nyomtatták ki azt az acclamatiót, mennyen jól végire kegyelmetek, ha az kegyelmetek közt lakó könyvnyomtató nyomtatta-e ki, avagy

más valaki; s ha az kegyelmetek könyvnyomtatója nyomtatta ki, mingyárt megfogja kegyelmetek és usque ad resolutionem suae maiestatis, minthogy illyen mód nélkül való dolgot *(így)* és az ki az ő felsége authoritásának sokat praejudicál, fogságban tartsa kegyelmetek s ne is merészellyen ebben kegyelmetek egyebet cselekedni. Isten kegyelmetekkel. Nittriae, 27. Octobris 1630.

Earundem dominationum vestrarum

amicus benevolus.

P. S.[1] Azonban im mi is, isten velünk levén, affelé igyekezünk . . . . . hozván szegény hazánk szolgálatja nem leszen.

Comes N. Esterházi.

Kívül: Prudentibus et circumspectis N. N. iudici, capitaneo caeterisque iuratis civibus liberae regiaeque civitatis Cassoviensis etc., amicis nobis observandis.

Alatta más kézzel: Exhibitae die 2. Novembris anni 1630.

Eredetije papiron, zárlatán gróf Esterházy pecsétjével Kassa város levéltárában, 6337. sz. a.

III.

A kassai compactorok folyamodása Kassa város tanácsához, melyben az eperjesi és lőcsei egyesült compactor czéh által ellenök ő felségéhez felterjesztett támadásokra védelmeért és közbenjárásáért esedeznek. Kassa, 1700.

Tekintetes, nemes magistratus, nekünk nagy jó uraink.

Az tekintetes nemes tanács consensusabul kelletvén az becsületes cassai compactor czhé articulusi megszerzésére indulnom, eperjesi compactor uraimékal miben legyen dolgunk, uraságtok előtt világossan constál; kik is nagy magok megindulásokbúl az lőcsei compactorokal együtt magokat együve adván, mentenek Bécsben kegyelmes urunkhoz eö felségéhez. Micsoda informatiót fognak eö felsige eleiben terjeszteni, nem tudgyuk, mindazonáltal hogy mi is magunk dolgainknak folytatását ne látassunk elaludni, folyamod-

[1] Innen Eszterházy sajátkezű irása.

tunk az tekintetes nemes magistratushoz, mint nekünk attyáinkhoz, hogy méltóztassék oly assistentiával ezen galyibás álapotunkban lenni, az miképpen dolgaink folytanak eperjesi compactor uraimékal, egész informatiótt adni ne terheltessék az méltóságos udvarhoz sub sigillo civitatis fel küldeni, mivel, az mint értyük, egyébel bennünket nem vádolhatnak, hanem hogy contár mester embereknél tanultunk mesterségünket; kitt is mi nem tagadunk, mivel mig ez ideig sohol Magyarországban ezen compactor mesterségen való mester embereknek czéhek nem levén, ott kellet azoknál tanulnunk, jól lehet eperjesi uraimék dicsekedtenek az magok céhekel, de az volt csak statutuma az királyi városoknak, az mely bennünket is, úgymint őket, illetett.

Kérjük azért nagy alázatossan nemes magistratus . uraságtokat, kegyelmeteket, hogy ezen mi dolgainkat méltó tekintettben vevén, az mitt az urasagtok bölcs elméje ez iránt való dolgaink folytatására fel találhat kegyelmes urunk eö felsige elött, méltóztasék melletünk igasságunkban irni, hogy eö felségétül kegyelmes csaszarunktúl nekünk adatott privilegialis articulusink in omnibus punctis et clausulis intacte meg maradhassanak vellünk együtt az urasagtok szárnyai allat; mely uraságtok jó akaratját életünk fotáig (= *fogytág*) miis meg szolgálni el nem mulatjuk.

Maradván uraságtok szolgái

az kassai compactor ché tagjai.

Kegyes választ várnak.

Kívül: Az nemes szabad király Kassa városa főbirájához és az egész tekintetes, nemes tanácsbeli urainkhoz, mint attyáinkhoz alázatos instantiája nyujtatik az kassai compactor chének.

Eredetije papiron Kassa város levéltárában, 11,543. sz. a.

A «VIRÁGOS KERT» CZIMŰ KÉZIRAT

A NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

Ismerteti: ERDÉLYI PÁL.

Csodálkozni fog az olvasó, látva végül a tartalommutatót, micsoda érdekből történt e kéziratos könyvnek ismertetése, mikor az sem nem bibliographikus értékű, sem nem költészeti vagy irodalmi becsű. Gyöngyösinek csömörletesen nehéz leoninusai, Nagy-Váti alkalmi versei, életszabályok, erkölcsi memoriálék, anagrammák stb. teszik a kötet tartalmát, melyekhez mentől kevesebb köze van a poézisnek. Ilyenféle összeirt versek collectiója számtalan van még ma is, de számtalan volt az egész XVIII. században. Divatuk akkor volt legnagyobb, s minden literátus vagy általában minden irástudó padlásgerendájának poros rekeszében találhatott ilyet a vándor utas, vagy a supplicans deák. Annyi maradt meg, hogy egyet kiemelni közülök nincsen igazolva a bibliographia szempontjából. Tartalmuk irodalmi tekintetben olyan közepes, néha semmis, hogy e jogon sem számíthatnának az irodalomtörténetiró érdeklődésére. S mégis tudva mindezt, fáradságot vettem, áttörni magamat e testes köteten s czím szerint jegyezni ki annak minden egyes darabját. Bizonyára igazolnom kell eljárásomat, s azt következőkben tettem.

Mióta irodalmunk multja többé-kevésbbé rendszeresen feldolgozva, ismertetve, rendszerbe szedve Toldy Ferenczünknek bámulatos munkássága árán nyilt könyv, specialis magyar nemzeti tudomány, szélesebb körben szabad és kell mozognunk, mint mozgott Toldy, s mozogtak utána egy csapatban sokan, a kik foldozni,

tatarozni, javítani, ujraépíteni valót találtak Toldy tudományának ma bizony kopottas épületén. Nem is volna panaszom a legújabb mozgalmak ellen, ha látnám, hogy kizökkennek a régi kerékvágásból azok, a kik abban járva tanulták ismerni a magyar szellem virágaival ékes multját, s ha mások, az ujak egy kicsit megszabadítanák magokat Toldy mankójától. Azonban mindez még nem történt meg minden vonalon, s ha vannak is kivételek, azok száma gyér és munkásságuk eredménye nem képes ellensúlyozni a másodkézből dolgozók, a tatarozók eredményeit. Bele kell már menni az önálló kutatás, a szabad feldolgozás és független, csupán a tényeken alapuló itéletmondás világába. E czélra első lépésnek a forrástanulmányt tartom, s a források ismertetésére, birálatára, megvitatására és feldolgozására van szükségünk. Ha ezen túlestünk, lehet csak arra a nagyon távol eső feladatra gondolnunk, hogy az egész magyar irodalomtörténetet ujra feldolgozhassuk, a magyar szellem multjának pragmatikus történetét megirhassuk. Álmok, fogják rá mondani sokan, fölösleges, vagy még nem időszerű a gondolat, mondják rá még többen. Legyen, de kezdeni mindig jobb későn, mint sohasem. A feladat koronája azonban csakugyan az marad: meg kell irni a pragmatikus irodalomtörténetet, még pedig lehetőleg önállóan, a tudomány mai állásához méltón, a források szigorú birálatával és alapos ismeretével. Erre szolgál a forrástanulmány, s az adat- és kútfőközlés, milyen ez az egyszerű csekély becsű kéziratos könyv ismertetése is.

Általános szempont ez, melyet fejtegettem, de nem egyedüli, melyet közleményem indítékául felhozhatok. Kéziratos könyvem, mint előbb részletesen szó leszen róla, a XVIII. század utolsó negyedéből, a nyolczvanas évekből való. Tehát abból a korból, melytől számítani szokták az irodalom élénk fellendülését, második virágzási korát, renaissanceát, mely a testőrírók által közelebb emelkedik az európai eszmék szinvonalához, a klasszikai verselők vitái által tisztul a verstechnika zűrös kérdései között, a hagyományos népieskedők dolgozatai által megőrzi a mult emlékeit és nemzeti szellemmel táplálja mintegy ellensulyozóul az idegen szellemű mozgalmak révén beszürődő hatásokat. Ez a kor meglehetősen ismert, de még kellőleg nem tisztázott. Csupán az van földolgozva, a mit a nyomdák világgá bocsátottak, közkeletűvé tettek. A nyomtatott irodalomról hallunk csupán szót, de a kéziratos

irodalomról alig hallottunk eddig valamit.. Mondhatnám, a szellemi élet mindennapi vagy hétköznapi hullámzásáról semmit sem tudunk. Ez a hétköznapi irodalom nem lehet mellőzve. Rá kell gondolnunk, vesződnünk kell vele, bár igen jól tudjuk, hogy sem költői értéke, sem eszmei tartalma nem állanak az európai szinvonalon. Jól tudjuk, hogy a velök való bajmolódás hálátlan foglalkozás, nemcsak mert magunk alig okulunk belőle, hanem, mert munkánk is bizonyos kicsinylésben részesül. Mindamellett hasznos, s bár alig ad néhány vonást a nemzeti szellem multban való életének rajzához, mint kiegészítő, mégis szükséges.

E szempont már speciálisan tárgyamra illik, ama könyvre, melyet kéziratban hagyott ránk a véletlen, melyet ismertetek, s mindarra, melyek ezzel egy kalap alá vonhatók. Ilyen pedig nagyon sok van. Az efféle könyvek irodalmi értékét még nem bolygatták, velök még nem törődtek. Ez az első, a mint tudom, mely rendszeresen ismertetve, közös tulajdonná tétetik, s mert első, bemutatóra szorult, a mit ez alkalommal megteszek.

Ha egy kis tájékozást akarok adni az említettem két szempont mellett, egy kissé vissza is kell mennem a multban, hátrább kell kezdenem, mint az előző század nyolczvanas évei, melyeknek emléke a szóban forgó kézirat-kötet.

Mióta az irodalom a kolostoroknak úgyszólván szabadalmazott, de elzárt iróczelláiból kilépve, a nemzeti élet tényezőjeként kezdett szerepelni, nálunk is, másutt is kettős csatornán hatotta át az életet. Egyik az új kor csodája, a nyomda, a másik a régi kor tiszteletreméltó emléke, az irás volt. Kezdetben a nyomda költséges, a kiállítás drága, s a nyomtatvány becses volt, a kézirat olcsóbb valamivel, s a mint az irás és olvasás mind szélesebb körben terjedett, meghaladta az irott irodalom, a nyomtatott irodalmat. Utóbb azonban fordulván a koczka, tökélyesedett a nyomdatechnika, az irott irodalom háttérbe szorult, de ki még ma sem veszett, a mikor számbavévén a számbaveendőket, a nyomtatás olcsóbb, mint a másolás. Az irott irodalom sokkal több veszteséget szenvedett az idők folyamán, mint a nyomtatott, és oly hézagosan, olyan töredékekben jutott el korunkra, a mint alig képzeljük, ha nem tudjuk, hogy a kézen-közön forgó énekekből, beszédekből, példákból, legendákból stb. álló kéziratos könyvek kisebb számban kerültek forgalomba, jobban ki voltak téve az elpusztulás-

nak, mint a több példányban nyomott könyvek. Amazokat nem védte semmi, ezeket védte ritkaságuk és becsük, amazokat agyon olvasták, emezeket csak vagyonosok szerezhetvén meg, nagyobb gonddal óvták és így kevesebb kézen fordultak meg. Ily módon történt, hogy mig pl. a XVI—XVII. századból egy tekintélyesnek nevezhető nyomtatott irodalom maradt reánk, ez irott irodalom meglehetős szerényen van képviselve ama nekány codex által, a mi köz- és magánkönyvtárainkban, levéltárakban napfényre jutva vagy ismeretlenül megkimélve átélte a századok változásait.

De már ez a kevés emlék is olyan becsű, hogy azok nélkül az említett két század irodalmának rajza sehogy sem lehetne teljes. Gondoljunk csak a kurucz költészetre, melyet Thaly Kálmán ismertetett meg és ismertetett el. Ezek nélkül ugyan hiányos volna minden kép, melyet ama kor irodalmáról rajzolna a mai kor történetirója. S ezek az énekek az irott irodalom termékei voltak, a Szencsey, Mátray stb. codexek ma már bizonyosan egyenrangúak koruk nyomtatványaival.

A XVIII. században változik a kép. Az irott könyveket elnyomják egészen a nyomtatott könyvek, melyeket az ország minden vidékén elszaporodott, s már előbb üzleti ággá fejlődött nyomdák nagy mennyiségben termelnek és terjesztenek. Hanem még mindamellett van egy menedékök, a hol megvonulhatnak, hogy idők jártával tanuságot tehessenek életökről, hatásukról. A tanítók, lelkészek, kis nemesek mestergerendái, könyves ládái, almáriom fiókjai adnak nekik csendes pihenőt. Ugyancsak a jámbor magyarok mivelik a hétköznapi irodalmat is, azt, melynek egyik terméke a szőnyegen lévő könyv. Alkalmat veszek egy hibás vélemény feltüntetésére. Irodalomtörténeti kézikönyveink a XVIII. századról nem sok hizelgőt mondanak, nemzetietlen, hanyatló, korcs, sivár ugart találnak e korban, és nem minden igazság nélkül. De ugyan ismerik-e azok a hétköznapi irodalmat, mely élt, tartotta a nemzet legnagyobb olvasó közönségét olvasnivalóval, nevelte bizodalmát, erősítette hitét, aczélozta reményét és szórakoztatván, feledteté a közállapotok nyomasztó voltát? Ez a hétköznapi irodalom, ha általános irodalmi szempontból nem valami magas értékü is, de kulturális és nemzeti hatásánál fogva tiszteletet érdemel. Majd csak ha ezt is ismerjük, fogunk tudni végleges itéletet mondani a nemzetietlen, hanyatló korról. Lappangó irodalom, így nevezték eddig, a mint tudom Arany János kifejezése után. *Hétköznapinak* inkább

szeretném nevezni, ellentétben a nyomdai irodalommal, a mely bizonyos tekintetben inkább *ünnepi.*

Lappangó volna utóvégre minden olyan irodalom, mely akár nyomtatásban, akár kéziratban ismeretlenül, feldolgozatlanul rejtekben van. Hétköznapi pedig az olyan, mely a nagy közönség kizárásáról, szűkebb baráti vagy rokoni körnek, nem is abszolút irodalmi ambiczióval irva, mulattatásra, alkalmi eseményekre készült. Ez a szellemi élet szintén hozzátartozik a nemzet kultúrájához, nemcsak mert magában is az, bármilyen alacsony szinvonalon áll, hanem mert olvasási kedvet ébreszt, munkálkodásra serkent, s a mi legfőb bérdeme: *őszinte.* Őszinte, mintegy levél, melyet rokonnak, barátnak küldünk, elmondva benne a mi fáj, a mi örömet okoz; nyilt, leplezetlen bizalmas barátunk előtt, s hétköznapiak vagyunk általa, egészen mások, mintha ünnepélyes dictiót tartunk, ünnepi köszöntő vagy udvarló levelet irunk. Im ilyenek ezek a könyvek. Mikor valaki sajtó alá adja dolgozatát, már mintegy tógát ölt, szemüveget tesz orrára, sima beszédre, ünnepélyes szavakra nyitja ajakát. Azokban őszintén szól az iró, nincs mit, nincs miért negélyeznie, nincs oka másnak tünni fel, mint a milyen valóban. Ez az őszinteség kicsalja odvából a legzárkozottabb kedélyt, megtalálja hozzá a titkos kulcsot. Politikusok magán leveleit, irók levelezését forrásnak tekinti a politikai és az irodalomtörténet egyaránt. A hétköznapi könyveket is azoknak kell vennünk. Bennök lapozgatva apróságokat találunk, egy-egy rejtve rejtett vonást, titkolt hangulatot, eltagadott érzést. Mindezek jellemzik az irót, a kort, a viszonyokat, a közéletet, az uralkodó hangulatot, a közfelfogást. Máshol talán alig mernének nyilatkozni, itt nyilatkoznak, s bármiként keresnők: máshol alig találnók fel az őszinteséget, itt megtaláljuk. Szóval, a hétköznapi irodalomban a szellemi élet multjának becses forrása van letéve, kevéssé irodalmi, mint inkább általános kortörténeti, művelődési szempontból, de ebből azután értékesek.

A mult század irodalma legkevésbbé van művelve, a kor pedig nagyon érdekes, s a mellett bonyolult. Ilyen helyzetben a hétköznapi könyvek megkönnyítik a dolgozók munkáját. Olyanok, mint az arab mese három ládája közül az ólomból való, melynek szintelen, nehézkes formája távolról sem sejteti titkát, értékét. Ha eddig nem valami sokat gondoltak rájok, szükséges, hogy ezután figyelembe vétessenek. Amaz okokból, melyeket eddig említettem,

úgy gondolom, indokoltnak találják olvasóim egy ilyen hétköznapi kéziratos könyv ismertetését.

* * *

A sokat emlegetett kéziratos könyvet Mészáros Károly úrtól vettem át használat végett, ki ezt utóbb a Nemzeti Múzeumnak ajándékozta. Ő Borsodmegyében jártában váltotta magához. Nagy oktáv kötet, van 286 levele, végén a tartalommutatóból három levél hiányzik, elején a czímlap megrongált: «(Külöm)b külömb (ke)dves illatokkal bővölködő (Virá)gos (ke)rt, (a) mely (ezer) hétszáz esztendők folytában, Az(okhoz) (kilenc)zven négyek számláltában, — — — — hogy így egy summában B(ecses) illatoka(t ér)ez olvastában MDCCXCIV-ik Esztendőben.» Kutyabőrbe kötve, jó papirosú, végig pontosan paginálva, most már foliálva is. A pergamenen izléses préselés nyomai láthatók, a kötet aranynyal van metszve, s hátán «Virágos Kert» nyomás elég tisztán olvasható. Tartalma különféle alkalmi versek, latin és magyar nyelven, népi hagyományok, pasquillusok, anagrammák s más effélék. Iratott 1790–94 körül mindenesetre 1790 után, a XVIII. század utolsó tizedében. A czímlapra kiirt 1794. évszám talán csak a czímlap keltének éve, nem az egész köteté. Ugylátszik, valamely református nemesi családé lehetett, melynek egyik tagja talán Losonczon és Sárospatakon irta össze. Az egész nehány levél kivételével egy kéz irása. Határozott férfias irás, gömbölyű betűkkel s a XVIII. század végén ritka szigorú helyesirással.

Az egésznek tartalommutatóját közölvén, fölmentve érzem magamat ama kötelesség alól, hogy ismertessem egyes darabjait. Azt azonban ismételten hangoztatom, hogy e kötetben sok érdekes, kort és embereket jellemző vonás van fentartva, s egyes darabjai a közönségesnél több figyelmet érdemelnek.

Tartalom-mutató.

1. Epithaphium libertatis Hungariae. (Latin vers). Ugy látszik II. József korából. 2—3[a] levél.

2. Méltóságos gróf Nádasdy Ferencz generalis úrnak koporsója felibe való írás gyanánt szolgáló szerzés, mellyet néhai tiszt. Faludi

Ferencz Jézus társaságbeli pap elkészített. Faludi ismert és kiadott verse. 3^a—3^b lev.

3—4. Ovidius magyar és latin epithaphiuma. A magyar leoninus párversekben, a latin distichonokban irva. 3^b lev.

5. Ephithaphium Debreczini positum ad obitum sp. gen. dni Ladislai Jármy. Latin elegia.

6. Ugyanaz Sándor-versekben fordítva, Mária Terézia sirversének töredékével egybeirva 1782-ből. 3^b—4^b.

7. Epithaphium Jesuitarum. 4^b—6^b.

8. Epithaphium Friderici II. regis Borussorum, Claudiopoli compositum a. 1786., d. 28. Maii. 6^b.

9. Epithaphium Georgii Farkas. 6^b—7^a.

10. Epithaphium comitis Nicolai Niczky. 7^a—7^b.

11. Epithaphium sereni regis Borussorum Friderici II. Ugyanaz magyarul leoninus sorokban. 7^b—8^a.

12. Varjas János ur epithaphiuma. Leoninus sorokban. 8^a—8^b.

13. Szomorújáték, mellyben előadatik Ovidus Nasonak Augustus császár alatt lett számkivettetése, annak helye és vége. Iskolai dráma magyar Sándor-versekben. 8^b—26^b.

14. Elvádolt ártatlanság, azaz Hyppolitusnak mostoha annyának hamis vádjára lett megöletése. Szomorújáték öt jelenetekbe, mellyet a lossontzi reformata oskola tagjai eljátszodtak Nagyváti János poéták praeceptora alatt 1786. esztendő. 26. Májusban. Prologus, actio, epilogus magyar versekben. 26^b—48^b.

15. Tragico-comoedia. Opus illmi domini Szathmáry. 49^a—69^a.

16. Tragoedia de rapta Proserpina in actibus 5, carmine Latino. Prologus, actio, epilogus. 69^a—76^b.

17. A magyaroknak Scythiából való kijövetelek, megtelepedések soknemű magyar versekbe foglalva. 76^b—84^b.

18. Versus comoediales de alphabeto. Prologus, actio magyar versekben. 84^b—90^b.

19. Versus comoediales. Az asszonyi erény dicsérete. Magyar versekben. 90^b—99^b.

20. Specimen poëtarum, exhibens reginae Didonis tragicum exitum, Hungarico veste indutum. Ex Virg. Aeneados libro IV. Anno 1784. Per publicum professorem Stephanum Akáb. Prologus, actio, epilogus. 100^a—116^a.

21. Komédia játék, mellyben előadatik, hogy munkás embe-

rek a terhes dolgozásban elfáradván, a Saturnus országlása alatt való aranyidőt instálják, de meg nem nyerhetik. Prologus, actio, komédia előtt és után mondandó versek. 116b—128b.

22. Komédiajáték, mellyben előadatik, miképen contendálnak Neptunus és Bachus, t. i. a viz és a bor az elsőség felől. Magyar versekben, négy szakaszban. 128b—138b.

23. A szeretetnek tüzétől meggyulladott szivnek tusakodása. Sándor-versekben irva. 139a—141a.

24. Égmenydörgéskorra való versek. 141a—145a.

25. Cantio inter tonitrua. Not. psal. 137. 145a—145b.

26. Erkölcsök regulái. Memorialés versek. 145b—148a.

27. Declamatio examinalis. Magyar. 148a—150a.

28. A kolosvári Varga Pál testamentum-levele a Dárius tsászár czigányi havason lévő kincséről. Magyar. 150a—152 .

29. Pálfi István levele, mellyben Dési Klárát, hogy magát néki házas társul adja, alázatosan kéri.

30. Klárának válasza.

31. Keserves levél, mellyet irt Klárának betegségében.

32. Válaszlevél.

33. Pálfi Istvánnak az ő mátkájához való menetele.

34. A dolognak kimenetele. 152a—160b.

35. A barátok instállása azért, hogy nékik házasodni a pápától megengedtessék. 160b—163a.

36. Méltóságos Nádasdy Ferencz regimentibe lévő oberster gróff Gvadányi egy Pacher nevű hadnagynak neve alatt köszöntőt ir Návalyi Ferencz kapitány úrnak németes stylussal, hogy az nevezett hadd boszankogyon a németekre, a kiket ezelőtt sem szenvedhetett vastag magyar természete szerint. Apprekáczion, mellik megsinálik ferspen, mikor mektartatik sz. Xaver neve nat patron strenger Herr Kapitány uram Nofályi asz nemes Regimen Excellentz Gróff Nadasti Hussaren. Ismeretes. 164a—165b.

37. Versekben foglalt geografia. 165b—168b.

38. Az tanulóknak versekben foglalt mindennapi könyörgések. 168b—169a.

39. Egy szép szűrnek leirása magyar versekben. 169a—171a.

40. Az füredi savanyú viznek hasznáról kiadott versek, mellyeket Fehér Antal tekintetes nemes Heves és Külső Szolnok törvényessen egybekapcsolt megyének táblabirája, nem különben a

sz. és világi törvényszékeken perlődőknek hires szószólója ugyan a füredi savanyú viz forrásának maga és másoknak mulatságára mult 1777-dik esztendőben szt. Jakab havában (irt). 171[a]—173[b].

41. Lusus poeticus, in quo flebile suum exilium toga et pileus, vestes dum stare licuit, studiorum Debreczeniensium ac anno 1774 rude donat (?) deplorant. Lusit. J. K. in i. collegio Debreczeniensi anno 1774. die 14. Maii. Latin distichonokban. 174[a]—176[a].

42. In consolationem comitis Nicolai Forgách, dum sese heroice opponeret innovationibus Aug. imperatoris Josephi II. in Hungariam. Latin distichonokban. 176[a]—177[b].

43. Az itéletről. 177[b]—179[a].

44. Egy valaki szemmel tartott szerelmetes és néha napján nagyrabecsült, de már szinte elfelejtendő kedveséhez válasz és satira. Leoninusokban 179[a]—184[b].

45. Egy szép képnek leirása. 184[b]—187[a].

46. Egy szép lerajzolt kép. 187[a]—189[a].

47. Két képeknek leirása. 189[a]—190[a].

48. A gőzben fent repülő szépekről. 190[a]—192[a].

49. Egy drága személynek tiszteletében igy játszadoztatja pennáját T. M. 192[a]—196[b].

50. A balkányi geometráról 196[b]—198[b].

51. Hungariae corona proditores suos execratur. Latin distichonokban. 198[b].

52. Querimonia magnum paternorum adversus Andream Pöötsy. Latin és magyar distichonokban. 198[b]—200[b].

53. Néhai nagyemlékezetű t. t. Cs. P. A. lelke a hitetlen Aeneashoz. (Csenkeszfai Poots András). Magyar. 200[b]—201[a].

54. Ifjabb Pööts András az ugató Menippushoz Szathmári Ábrahámhoz. Satirikus magyar verses levél. 201[a]—204[a].

55. Gloriosa exercitus Hungari ac Austriaci victoria etc. ad Maxen in Saxonia etc. anno 1759. die XXI. Novembris, carminibus composuit Georgius Vattay de Vatta nobilis adolescens Hungarus Losontzino Neogradiensis. Latin. 204[b]—206[b].

56. Carmina acrostica. Latin. 206[b]—207[a].

57. Sacro-sanctae theologiae verae apostolicae religionis evangelii Jesu Christi ministri primi reformatoris Zwinglii replica

ad Xum Leo papam propter excommunicationem facta anno 1517. Latin. 207[a].

58. Siralmas elválás, melyben a sárospataki anyaoskolában mind a két magyar hazának külömb részeiből összegyült tanuló számos ifjuság az 1784-dik esztendőben böjt elő havának 23. napján kiadott felséges királyi parancsolat által életének s tanulásának rendes és szokott módjától elrekesztetettvén, a fiaknak anyjoktól való eloszlása, az anyának fiain való kesergése és keserves siralma elevenen kiábrázoltatott ugyanazon anyaoskolának egy igaz árva fia által 1784. esztendőben. 208[a]—220[b].

59. Vaticinium Joannis Regis-montani de anno 1788. quod inventum est in comitatu Zempliniensi in oppido Liszka per Hebr. conf. ministrum in coemeterio a. 1784 in lapide exsculptum per Johannem Regis-montanum ante annos 400. 220[b].

60 Ugyanez magyarul. 221[a].

61. Egy szűzhöz iratott levél. Leoninusokban. 221[a]—221[b].

62. Transilvanicus echo. Pasquill. Latin. 221[b].

63. A törzsvári kapunál történt csatában mondatott «Rajta legény rajta!» magyar szóknak kiszélesitése Miskolczon 6. februárban 1790-ben Nagy Ferencz által. 222[a]—222[b].

64. Magyar versek, melyekkel a felséges II. József római császárt neve napján tisztelte 1782-dik esztendőben böjtmás havának 19-dik napján Kovács József Debreczenben. 222[b]—225[a].

65. Benevolum examen Josephi Szarmathi violenta morte Pestini peremti prae foribus regni coelorum per s. Petrum exceptum. Irta magyar versekben n. Erdődi Lajos. 225[a]—235[b].

66. Luctus civitatis Pestiensis, dum suprema iustitia tribunalia Budam transferri iussit. Latin. 235[b]—236[a].

67. De translatu Viennam s. regni Hungariae coronae. Latin. 236[b].

68. Ariadne levele Theseushoz. Magyar heroid. 236[a]—237[a].

69. L. B. Wesselényi Farkas lakadalmára irt magyar distichonok t. Gyöngyösi úr által. 237[a]—238[a].

70. A bácsi káplánhoz irott versek, ki az erdélyi püspök leányát vette feleségül. 238[a]—238[b].

71. Házi kereszt, vagy kevés mulatságért szabad akaratból felvállalt hosszas tortura, irta egy magyar versiró. Prózában irt bevezetéssel, magyar Sándor-versekben menő satira. 238[b]—251[a].

72. A szeretetnek tüzétől meggyuladott szivnek tusakodása. Irta Erdődy Lajos. (Nem ugyanaz, mely fent 23. alatt van). 251[a]—253[a].

73. Comitia Hungarorum Posonii anno 1662. celebrata. Latin pasquillus. 253[a]—255[b].

74. Ama nagyérdemű musának t. Gyöngyösi urnak versei, melyekkel Horatiusnak ama verseit «Beatus ille» etc. követi. Leoninus. 255[b].

75. Azon tiszteletes urnak versei, melyeket egy vén ifjú legény barátjának Mihály napja köszöntésére irt. 255[b]—256[a].

76. Egy magyar muzsának a magyar Apolló betegeskedésére iratott szomorú versek. T. M. által. (Gyöngyösi). 256[a]—257[a].

77. A betűnek encomiuma, melyet irt egy irgalmas atya. 257[a]—260[a].

78. Tekintetes nemzetes és vitézlő ifjabb Nagy Réthi Darvas József urnak nemes Borsod vármegye fő nótáriusának tekintetes nemzetes Botsáry Mocsáry Johanka kisasszonykával tartatott mennyegzői alkalmatosságával irta Nagy-Váti János 1787. szent András havának 25. napján Losonczon. 260[a]—263[b].

79. Tekintetes nemzetes Szemerei Szemere Klára asszonynak tek. nemz. vit. K.-Vajday Szentimrey Sigmond úr kedves szive felének neve napján lett örömben nem utolsó részt vévén Nagyváti János, tekintetes patronájához vak szeretetét akként igyekezett kimutatni K.-Vajdán 1783. esztendőben Augusztusnak 12. napján. 263[b]—265[b].

80. Burkus országban most nemcsak a rozsliszt harminczadját, hanem a dohánynak árendában való kiadását is eltörlötte Vilhelm Fridrik. Ennek alkalmatosságával igy elmélkedett egy valaki junius 1-ső napján 1781-ben. 266[a]—266[b].

81—82. .Versus salutorii ad examen, és conclusio examinis. Magyar. 266[b]—268[a].

83. A mai magyarokról. 268[a]—270[a].

84. Lakodalmi distichonok. 270[a]—271[a].

85. Egy zárva lévő madár nyögései után világosságra hozott egy állatokat szerető verselő. 271[a]—272[b].

86. Egy valaki madarának fogságból való kiszabadulását s örömét adja elő. 273[a]—273[b].

87. Declamatio examinis. Magyar. 273[a]—274[a].

88. Lakodalmi versek. 274[a]—275[b].

89. Más lakodalmi versek. 275[b]—277[a].

90. Laus coelibatus. Magyar leoninus. 277[a]—277[b].

91. Discursus sultani cum Josepho II. Latin. 277[b]—278[a].

92. Hálaadó öröm, melylyel a józan okosság a lelki esméretnek mástól ugyan nem függhető, de azomba mégis megháboríttatott szabadságába lett visszahelyeztetéséért istennek és királynak áldozik. Irta Erdődy Lajos 1782. 278[b]—283[b].

93. Köszöntő versek. 283[b]—285[a].

Mutató tábla. 286.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁHOZ.

Közli: HORVÁTH IGNÁCZ.

308. sz. Bártfa, 1602.

Szalaszegi György. Hetetszaka. Mindennapra Megirattatot Imadsagok, kik ôzue szôrzetettenek, AVENARIVS JÁNOS Doctor által, Forditattanak penig Magyarra, Szalaszegi Gyôrgy praedicator által. I. Thess. 5. Szûntelen imádkozzátok, és mindenben az Istennek, hálakat adgyátok. Barthphan Nyomtatot Jakob Klôss (által) 1602. 12r. (8 és 4 levelenkint) 286 számozott lev. + ?

Elől címlap, mely után az 1-sô számozott, alul A_2-vel jelölt levél következik, a szöveg végén pedig a 268ª. levélen fametszet. A 268ᵇ. levélen kezdődik: Lajstroma ez könyvbeli imádságoknak, mely az 1—65. levélig terjedő 21 imádságnak a czímét sorolja fel s ezzel a könyv megszakad. A 65—268. leveleken foglalt imádságok lajstroma, mely körülbelől 1 levélre terjedhetett, a könyvből hiányzik.

Avenarius Jánosnak ezen Szalaszegi György által magyarra fordított munkájából ekkorig csak az első kiadást ismertük, mely Siczen 1593-ban Manlius János nyomdájában jelent meg, s melyből a Nemzeti Múzeum könyvtára egy teljes példányt őriz.

Ezen munkából Klösz Jakab bártfai nyomdász 1602-ben egy második kiadást rendezett, melynek egyetlen ekkorig ismert, ép és egy levéllajstrom hiján teljes példányát a Nemzeti Múzeum könyvtára 1890-ben szerezte meg.

Bártfa, 1609.

Mihálykó János. Kereztién Istenes Es Aitatos Imadsagok, ez mostani nyomorúlt és veszedelmes ůdőkben, minden kereztién és Istenfęlő embernek felőtte szűksęgesek és hasznosok. I. Thessaloniceñ. 5. Mindenkor őruendezzetek, szűntelen imátkozzatok, mindenekben háláka adgyatok Mert ez az Istennek tű hozzatok való akarattia az Jesus Christusnak általa, Bartphan Nyomtatta Klőz Jakab, 1609 Eztendőben. 12r. (8 és 4 levelenkint).

Czímlap, előljáró beszéd 8 sztlan lev. és 222 számozott lap. 79—82. lapok csonkák; 152., 160., 172—4., 204., 205., 208., 209., 212., 213., 217—221. lapok hibásan számozottak. Lajstroma teljesen hiányzik. Későbbi kiadásai: Csepreg, 1630. Bártfa, 1640. Lőcse, 1642.

Ezen munkának rövid czímét Szabó Károly RMK-ában Pázmán Péter egyik munkája után, melyben a könyv czíme említtetik, 1789. szám alatt közli, a munkából azonban ekkorig egyetlen egy példány sem volt ismeretes. A jelen év folyamán a Nemzeti Múzeum könyvtára szerzett ezen ismeretlen munkából egy példányt, melynek teljes czímét és leirását most adjuk.

ERDÉLYBEN ÉS OLÁHORSZÁGBAN MEGJELENT RÉGI Ó-SZLÁV NYOMTATVÁNYOK.

Közli: Hodinka Antal.

Midőn Dobrovszky [1] a szláv nyelvészet művelését, megkezdé első sorban a szláv nyelv régi emlékeinek tanulmányozásra fordította figyelmét. A legrégibb emlékek kéziratok lévén, a szlávisták első sorban ezekkel foglalkoztak tüzetesen. A könyvnyomtatás föltalálása a szláv könyvekre is sort kerített, és pedig mindjárt a XV. században. Mig egyebütt a biblia volt az első nyomtatott könyv, a szlávoknál templomi szertartásos könyveket nyomattak először. E könyvek az akkori egyházi szláv nyelv ismeretéhez nélkülözhetetlenek levén, a szlávisták ezeket is figyelemre méltatták. Nehányat még a mult század végén ismertetett Durich,[2] kit ezekre Ribay figyelmeztetett. Dobrovszky az alapvető munkájához csatolt függelékben több írott codex ismertetésén kivül nehány nyomtatvány leirását is közölte.[3] Három évvel utóbb Köppen,[4] majd Karadzić [5] és Magarasević ismertettek egy-kettőt. 1829-ben Safarik [sz. 1795. Kobelárován, Gömörm. † 1861.], ki egyúttal gyűjtő is volt, már 50 darabot tett közzé,[6] s egyúttal megjegyezte, hogy ha a hazánk déli

[1] Szül. 1753. Gyarmaton, Győr mellett, † 1829.

[2] A «Slavische Bibliothek»-ban. Ribay az ungvári püspöki könyvtárban levő Biegner-féle evangeliumot a krakói nyomtatványokkal együtt maga is leirta. Kézirata a M. N. Múzeum kézirattárában. V. ö. Kocsubinszky jelentésével külföldi tanulmányútjáról az odesszai egyet. Zapiszki-iben 1874—75.

[3] Institutiones linguae Slav. 1822. XXXV—XLV.

[4] Bibliograf. Listy. 1825. évf. 5 sz.

[5] Danica. 1826. 1—40 l.

[6] A szerb Matica Ljetopisában, melynek szerkesztője volt. 1827. évf.

részeiben, továbbá a Boszniában, Szerbiában, Bulgáriában és Oláhországban levő templomok és kolostorok komolyan átvizsgáltatnának, számuk kétszer annyira emelkednék. Ő is ép ugy, mint az elősorolt tudósok, csakis a délszlávok templomi könyveit tanulmányozta. E tanulmányozás jobbadán nyelvészeti szempontból történt. Kezdték pedig, mint általán el van ismerve, a nyugati vagyis az ausztriai szlávisták.[1]

A 20-as években Oroszországban is követőkre talált e mozgalom. Az orosz iskola feje Vosztokov volt, ki köré négy nevezetes tanítványa sorakozott: Preuss, Grigorovics, Bogyanszki és Szreznevszki. Ott azonban e könyvek tanulmányozását nem ez iskola eszközölte. Oroszország nem szenvedett annyit a külső ellenségektől, mint a délszláv országok; az orosz egyház nagyságra és gazdagságra nézve egymagában fölülmulta a délszláv kis nemzeti egyházakat együttvéve, nem csoda tehát, hogy ott jóval nagyobb számban léteztek e könyvek. Egyes amateurök és tudósok, mint Stverin, Jakovler, Kasterin, Pogodin inkább kedvtelésből gyűjtöttek. Tanulmányozásukra az említett nyugati szlavisták már megadták volt a példát; az oroszoknak csak tovább kellett épiteniök. Náluk már némileg ki volt fejlődve az orosz bibliografia, mely függetlenül a nyelvészettől, önálló czélokat követ. 1833-ban Szopikov az első, ki művében külföldi példák után az egész orosz könyvészetet felöleli, több mint 15000 könyv ismertetését adván. Ez orosz bibliographiából a templomi szláv könyvek bibliografiája speciális rész gyanánt kivált.[2] Köre is tágult, a mennyiben az oroszok nem maradtak az egyház könyveinél, hanem fölvették az említett nyugati szláv bibliografusok működésének eredményét és vizsgálódásuk körébe bevonták a délszláv templomi könyveket is. Egyházi férfiak általában, de nehány világi tudós is, mint Kalisztratov és Bicskov szép ismeretekkel birtak e könyvek bibliografiája terén, de nem publikál-

[1] A Jahrbücher d. Lit. 1829. évf. (48 k.) Anzeige Bl. 1—35 l. e czim alatt: Übersicht der slovenischen Kirchenbücher welche vom Ende des XV. bis zum Anfange des XVII. Jahrh. in Venedig, Serbien, Walachien und Siebenbürgen in Druck erschienen sind. Cseh nyelven a «Časopis Českeho Musea» 1842. évfolyamában.

[2] Ezért azután a nyugati szlavisták, Dobrovszky és Safarik utódai és tanítványai, Kopitar, Palaczky, Miklosich, Jagič már nem foglalkoztak többé a nyomtatványokkal.

tak. Karatajev Iván volt az első, ki a nagy közönség részére is dolgozott. Eleintén ő is csak gyűjtő volt. A gyűjtést 1835-ben kezdte meg s 25 évi fáradságos kutatás után mintegy 500 darabból álló gyűjtemény volt birtokában. Gyűjteményét utóbb a szentpétervári cs. könyvtár tulajdonába bocsátotta, mely már azelőtt a Jakovlev és Pogodin-féle collectiókat is megszerezte volt. Gyűjtés közben tanulmányozni kezdett, rendre vévén az általános orosz bibliografiai műveket, melyeket eddigelé az említett Szopikov, Sztrájev, Szokolov, Sirajev, Csertkov, Szacharov és Undolszki irtak volt. 1861-ben már mintegy 1600 könyvet ismert az 1491—1730. évi időközből s ekkor kiadta rövid leirásukat «Хронологическая роспись славянскихъ книгъ напечатанныхъ кирилловскими буквами 1491—1730. Az 1491—1730. cyrill betűkkel nyomtatott szláv könyvek időrendi jegyzéke. (Szentpétervár. 1861. kis 8r. XX+228 l. I.) Tanulmányait folytatta, átkutatta a moszkvai nyilv. és a Rumjánczow-féle, továbbá a zsinati könyvtárakat. Megfordult Kijevben, Kazánban, Odesszában, Vilnában is. Működésének eredményét 1878-ban Описаніе славяно-русскихъ книгъ, выедшихъ изъ печати съ 1491 по 1600. (Az 1491-től 1600-ig nyomtatás alól kikerült szláv-orosz könyvek leirása) művében akarta közrebocsátani, de a műnek csak egy füzete jelent meg. 1882-ben a czártól költséget nyervén tanulmányai folytatására, a külföldet is meglátogatta, nevezetesen a krakói és lembergi könyvtárakat, s újabb adatokkal gazdagította munkáját. A tudós akadémia nyelvészeti osztálya érdemesnek találta művét és saját kiadványai közé vette föl. 1883-ban végre megjelent, mint ez osztály kiadványai 25. köt. 2. füzete «Описаніе славяно-русскихъ книгъ, напечатанныхъ кирилловскими буквами» (I. köt. 1491—1652. VI+554 l.) cz. alatt. 696 könyvet ismertet benne hasonlíthatatlanul bővebben, mint a roszpiszban.

E bibliografia eredménye az, hogy az első cyrill betűs könyveket, melyek, mint mondám, templomiak voltak, Krakóban nyomták 1491-ben, szám szerint négyet. De már Safarik megjegyezte, hogy ez kivétel, melyből itélni nem lehet. Az orosz szakemberek pedig abban a meggyőződésben vannak, hogy ezek nem is az elsők. E négy darab után mintegy 100 évig csak a délszlávok nyomattak könyveket. Északon Moszkvában állítják föl az első nyomdát 1553-ban, de csak 1564-ben jelenik meg az első

termék: egy apostolos könyv. E kivül még egy evangéliumos könyvet is nyomattak vezetői, Theodorov János diakonus és Msztiszlávics Péter, kiket azután a nagyfejedelem parancsára elüztek. Theodorov kibujdosván, előbb Lembergben állított nyomdát, melynek első terméke 1574-ben szintén egy apostolos könyv volt, utóbb Osztrogban, hol 1581-ben nyomta az első teljes szláv nyelvű bibliát. A délszlávoknak ekkor már régen volt nyomdájok: Velenczében, Cettinjében és Ipekben a szerbek, Szászsebesen, Tergovistban, Dlhopoljeben, Delskben az oláhok e száz év alatt majd minden szertartási könyvet lenyomattak volt. Safarik szerint a cyrill nyomdászat legfőbb feladata abban áll, hogy a régi kéziratokban található vonásokat összeegyeztesse az alakoknak az izlés kifejlesztette szépségével, a történeti hűséget a nyomdai kecsesel. És ez jobban sikerült a délszlávoknak, mint az oroszoknak, kik a mellett, hogy jóval később kezdtek nyomtatni s első templomi könyveiket sajtóhibáik miatt ujra át kellett nyomatniok, oly izléstelenül nyomtattak, hogy a délszlávok legkevésbbé sikerült nyomásai is majdnem szebbek, mint az oroszok legjobbjai, melyeknek formátlan típusai szintén rosszúl esnek a szemnek. Ezt az orosz bibliografusok nem állítják ugyan nyiltan, de elismerik az által, hogy a délszláv könyveket, melyek különben is ritkaságot képeznek, igen keresik.

A magyar bibliografiai irodalom haladását méltatni fölösleges volna, de tény, hogy a hazai 1711 előtti nem magyar bibliografiával s főleg szláv nyomtatványokkal nálunk senki sem foglalkozott. Hol és mikor nyomták nálunk az első szláv könyvet? pozitive ma sem tudjuk. Durich és Dobrovszky, valamint Safarik a Biegner-féle tetraevangéliumot a XV. század végére vagy a XVI. elejére helyezik s akkor ez volna az, tehát egy mohácsi vész előtti erdélyi nyomtatvány; s egyuttal a szláv világ első nyomtatott evangeliuma. S bár nem tudjuk, mikor élt Biegner,[1] ez állítások igazak, mert ez evangélium az 1512-diki evangéliumnak már mintául szolgált. S ha a szászsebesi többi nyomtatványokat összehasonlítjuk a tergovisti, dlhopoljei és adelski nyomtatványokkal, azt látjuk, hogy ezek a szászsebesiek után vannak nyomva. A dél-

[1] Biegner működését érdemes volna a brassai adatok felhasználásával külön méltatni. *Szerk.*

szlávoknak tehát, kiknek kiadványai, mint mondám, régiségre, szépségre hasonlíthatlanul fölülmulják az oroszokét, erdélyiek szolgáltak mintául. Igen természetes aztán, ha a keresett délszlávok közt ezek a legkeresettebbek. Jarku oláh bibliograpiában nagy szerepet játszanak, 1852-ben pedig a sz.-pétervári templomi könyvkiállításon mint nagy ritkaságok voltak bemutatva.

Érdekes azért a XVI. és XVII. században Erdélyben és Oláhországban megjelent szláv templomi könyvek jegyzékét ismerni, hogy ennek alapján szakférfiaink összehasonlító kutatásokat tehessenek s a típusokból a provenienciát megállapítsák. A hol a nyomda nincs kitéve, természetesen csak a betük karakteréből lehet itélni. Abból pedig, hogy az oláh vajda neve benn van a colophonban, még nem következik, hogy a könyvet Oláhországban nyomták.

Végül megjegyzem, hogy az alábbi jegyzék Karatajev műve alapján van összeállítva, kinek adatait legjobb tudomásom szerint igyekeztem kiegészíteni.

Ezek után a könyvek leirását a következőkben adom.

1.

(10.) *Tetraevangelion.* **Четвероєкангелїе** (Csetverojevangelije) = négyes evangélium.) H. és é. n. 2r. Nyomatott Biegner János brassói polgár költségén, de a nyomatásnak úgy helye, mint ideje ismeretlen. Az előbbire vonatkozólag a bibliografusok általában azt vélik, hogy Brassóban (Brassovia sive Coruna in Transsilvania) nyomatott. A mi az időt illeti, Durich és Dobrowszki Ribay György nyomán a XV. század végére, mások a XVI. elejére teszik. E kérdések eldöntése bővebb vizsgálatra és tanulmányozásra szorúl, a mennyiben teljes példányt, a leirások tökéletlensége után itélve, a bibliografusok egyike sem látott. Az általam használt példány első ívéből — mondja Karatajev — csak egy levél van meg, a munka vége a harminczadik íven túl szintén hiányzik két lapnyi töredék kivételével, mely tartalmából következtetve az utolsó ívhez tartozik. E töredék utolsó oldalát a végszó (epilogus) foglalja el, melyben a kiadó megnevezi magát: *Én Biegner János* (**Ганшь Кіегнеръ отъ Брашевь** = Hans Biegner ot Brasev) *adtam ki e könyvet Isten tiszteletére* stb, de ez utószó a lappal együtt meg-

szakadt. Már pedig más, hasonló módon hiányos könyvekből itélve, valószinűleg épen e hiányzó rész tartalmazta a szokásos adatokat a nyomtatás helye és ideje, a könyvnyomtató és a felől, kinek parancsára lett a kiadás eszközölve.

Az ivek 8 levélből állanak, melyek az első és utolsó levél legalsó sora alatt a középen cyrill szignaturával jelölvék, illetve számozvák, pl. a második ív szignaturája **бб** (bb)[1], míg a közbenesők nincsenek jelölve. A kezdőbetük czinóber nyomásnak. Egy-egy oldal 24 sort számlál. A betük meglehetős durva kivitelüek. Az evangéliumok kezdetét négyszögletes, fekete, fametszetű vignettek jelzik számos alakkal, melyek a lap felét elfoglalják. Márk és János evangéliumait ugyanegy kezdőkép diszíti, melynek közepét az ungrovlachiai oláh czimer foglalja el: egyfejű sas álló helyzetben, oldalt fordított fejjel és kiterjesztett szárnyakkal, csőrében keresztet tart; két oldalt két élőfa. A képek fölül keresztben végződnek, a két oldalon **ІС. ХС. НІКА МЛ. РБ.** = Iszusz Chrisztos nika ML. RB. (milosztivoj rabom?) felirással. Lukács evangeliumának egyik képe a kereszt körvonalait tünteti föl, különböző ábrákból alakítva; ez is keresztben végződik **ІС. ХС.** felirással. Hasonló, de kisebb képek diszítik az evangeliumok előszavait és a tartalomjegyzéket.

Négy példánya ismeretes: a szentpétervári cs. könyvtáré, a a moszkvai nyilv. könyvtáré, a moszkvai Rumjanczow múzeumé, és a munkácsi egyházmegyei könyvtáré Ungváron.

2.

(11.) *Oktoich.* (Énekes könyv Damascenus sz. János nyolczas énekeivel egy hét tartamára.]

H. n. 1510. 2r. Nyomatott *Wlad János egész Ungrovlachia és a Dunatartományok vajdája és uralkodója* parancsára 7018 (=1510.) évben. **Повелѣнiемъ Іѡ Владѣ воєводѣ и Гин вьсѣ земле Угроклашкє и Подунавскє въ лѣто** 7018. A kiadás Makariosz szerzetes felügyelete alatt készült.

[1] Az orosz abc (azbukivjide) betűi sorban jelölik a természetes számsort: az **а** = 1, **б** = 2, **в** = 3, stb. s így **бб** = bb = 2.2.

Egyetlen példánya ismeretes: a Chilendár kolostoré az Athos hegyén. Undolszki nem ismerte még e könyvet, Karatajev maga is e rövid leirást a moszkvai Voszkreszenszki monostor archimandritájának, Leonidnak czikkéből vette, mely «Szláv szerb könyvtár az Athos hegy chilendári és pavlovszki kolostoraiban» czím alatt a belgrádi tudós társaság «Glásznik»-jának 44. kötetében valamint az orosz tört.-rég. egylet Csteniáinak 1875. évf. I. füzetében jelent meg.

3.

(12.) *Tetraevangelion.* H. n. 1512. 2r. 289 számozatlan levél, 20 sorral egy oldalon. Szignaturák az ívek utolsó lapján az utolsó sor alatt a középen az 1. ív kivételével, mely csak 5 levélből áll és nincs szignaturával ellátva. A második ív szignaturája **бб**, (bb), a harmadiké **гг** (gg) s így tovább. Az ivek 8 levélből állanak: az első 5-öt, a 30-ik 9-et, a 37-dik 3-at számlál. A kezdőbetük s egyesek a sor közepén is, úgyszintén a sor fölött álló jelek (az u. n. titlák) czinóber nyomásuak. Az evangéliumok nagyobb kezdőképei, valamint az előszót és tartalomjegyzéket diszítő 9 kisebb vignette sokban hasonlítanak a Biegner-féle kiadáséihoz, de azoknál sokkal szebbek és tisztábbak. Máté és Lukács evangéliumának kezdőképei különböző alakokból formált keresztet tűntetnek föl közepen kis sassal s a kisebb keresztben végződő felső részen **IC. XC.** felirattal. A másik két kezdőkép az oláh czímert ábrázolja, mint a Biegner-féle tetraevangeliumban, mely, mint látszik ez újabb kiadáshoz a mintát szolgáltatta A kisebb vignettek felső részükön ugyancsak keresztben végződnek **IC. XC. НИКА СН. ПѲ.** (Isz. Chsz nika szn. po.) szavakkal a két oldalon. A munka hihetőleg Tergovistban nyomatott. A két utolsó oldalt elfoglaló utószó szerint *az egyedül uralkodó Basaraba János fejedelem (goszpodár), egész Ungrovlachia és a Dunatartományok nagyvajdája és ura, a nagy és jóságos urnak Basarába János vajdának fia, adta ki e könyvet a szehtháromság egy isten dicsőségére* stb. **самодержавнн Господарь Іѡ Басарабъ, велнкн воєвода н Господннъ всєн Угровлахїи н подунавію н т. д.** A kiadásra a hoszpodár megbizásából Makariosz szerzetes ügyelt föl, ki a munkát (7020=1512.) év, 20 napkör, 9 holdkör, 14 indictio június havának 25 napján fejezte be.

arra enged következtetni, hogy a kiadásnak szerb szöveg szolgált mintául. Az utószóban Dimitriosz logothetes, Bozsidar unokája, elmondja, hogy Aprus és Péter tanítványai segítségével adta ki e könyvet Tergovistban, a szent könyvek hiányán segítendő. (**Дмитрїи логоѳетъ вънукъ Бжондарокъ къ насгольномъ градѣ Торговищи ко дни Їѡ Мирьча воєводы и господина вьсѧ земли Ѵгровлахски и подѵнавсыки, сына великаго и прєподобнаго Радѵлы воєводи и т. д.**) A munka 7055 (=1547.) év, 27. napkör, 6. holdkör, 9. aranyszám, 6. indictió, 19. thimelia, 5. epacta augusztus havának 18. napjától a következő év márczius 18-ig tartott.

Szentpétervári csász. könyvtár. — Orlow-Dawidow grófi könyvtár. — Az athos hegyi Chilendár kolostor. — A sz. Lavlovszki kolostor ugyanott. — Az opovói kolostor a Szerémségben.

6.

(51) *Liturgikon-Szluzsebnik.* **Слѵжєбникъ.** (Missale, misekönyv.) A hely és év a hiányos példányokból nem volt meghatározható, a czímerből és egy vignetteből következtetve a XVI. század második feléből származik és oláhországi könyvsajtó terméke. Betűi meglehetős vastagok és nem csúfak. Egyes kezdőbetűi és képei czinóber nyomással. Szignaturą, mint a többieknél. Aranyszájú sz. János liturgiája a 2. ív 58. lapján kezdődik. Az egész 120 levelet foglal magaban, oldalonkint 15 sorral. A velenczei kiadású liturgikonoknál szokásos betétek az egyes misék között itt hiányzanak.

Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjánczow múzeum.

7.

(85.) *Oktoich.* **Октоихъ.** H. n. 1575. 2r. lapszámozás és custosok nélkül. Szignatúra, mint a többieknél. A Karatajev által használt példányból elől 2 levél hiányzik, a 26-dik ív csak 3 levélből áll. A **дї** (14.) szignatúrával jelölt lapon egy nagyobb fekete kezdőkép látható, mely a lap felét elfoglalja; fölül keresztben végződik **ІС. ХС.** felirással, alul pedig ez olvasható: «nagy vecsernyén az Úram hozzád kiáltok ének után.» A mi az orthografiát illeti, az **ѵ. ю. ѧ. ы** betűk helyett **ѫ** használtatik, a **ъ** és **ѥ** helyett **ь**, **ѧ** helyett **а**, **и** helyętt **ы**. Az epilogus, mely az utolsó levelet foglalja el, a kiadásról következőkben nyilatkozik: «János Sándor, Mircse János

Karatajev 6 példányt sorol föl, u. m. a sz.-pétervári cs. könyvtárét, a moszkvai nyilv. könyvtárét, a Rumjánczow múzeumét, a zsinati nyomda könyvtáráét (Bibliotheka szinodálnoj typographiji), a Scapow gyűjteményét és az opovói kolostorét a Szerémségben. De ezenkivül létezik még két példány: az athoshegyi Chilendár kolostoré (V. ö. Leonid arch. i. cz. 253. l. 2. sz. alatt,) és a belgrádi nemzeti könyvtáré (V. ö. Novaković Stoján czikkét: «Az 1513-i trgovisti evangelium hangsúlyozásáról» a Glásnik 47. köt. 1—77. ll., hol a 8 l. ezeket mondja: «én a nemzeti könyvtár példányát használtam, mely az ősnyomtatványok osztályában a 19. sorszám alatt őriztetik.»)

4.

(25) *Euchologion-Trebnik.* **Трєбникъ.** (Papi szerkönyv). H. és é. n. 4r. Csonka példány, a mennyiben a 139. laptól végig hiányzik; szignatúrák, mint az előbbieknél. Elől négyszögű vignette oláh czímerrel s e felirással: «*Urunknak, Péter János vajdának, Ungrovlachia Krisztushivő és istenáldott uralkodójának.*» **Господиноу въ Христа Бога благокърномоу и богомхраннмоу самодержакномоу Ѵгровлахіи Іѡ петроу воєводѣ.** Péter vajda 1534—1536. uralkodott. A munka Oláhországban nyomatott, typusai az 1547-ki tergovisti apostolarionra emlékeztetnek. (L. a köv. sz.)

Egyetlen példánya az Órloff-Davidoff grófok könyvtárában.

5.

(39) *Apostolarion* (Az apostolok cselekedetei és levelei leczkékre osztva.) Tergovist 1547. 4r. 32 nyolcz ív levélből álló és egy félív. A szignatúrák mint az előbbieknél, azzal a különbséggel, hogy a 19-dik ívig rendes betükkel vannak nyomtatva, a 20-tól vastag, ormótlan typusokkal, az utolsó félív szignatúrája «**поль**» (pol). Egy oldal 22, némelyik azonban 23 sort is számlál. Az apostolok cselekedetei elején négyszögű fekete kezdőkép látható, mely a lap fél oldalát elfoglalja, közepén az oláh czímerrel és e felirattal: «*Urunk, Mircse János vajda, Ungrovlachia Krisztushivő és istenáldott uralkodója.*» A munka az ivek számából itélve 268 levélre terjedt, 1 levélnyi epilogussal. A szöveg orthografiája bulgár, de némely jel, mint a **ѕє** (sze) használata a **ѕа** (szja) helyett,

fia, kedves fiával, Michna Jánossal együtt adták ki e könyvet Euthimiosz metropolita áldása mellett. János Sándor hoszpodár parancsára én, Koreszi diakonus nyolcz tanítványommal irtam le e munkát.

Szentpétervári cs. könyvtár.

Jegyzet. Safarik a «Časopis Českého Museuma» (A cseh múzeum értesítője) 1842. évi folyamában a tergovisti sajtótermékekről értekezve, ez énekes könyv egy rövidebb kiadásáról emlékezik meg, melyből csak egy csonka példányt látott; a nyomtatás idejét az 1547 körüli évekre teszi. Tudósítását a délszláv irodalom történetében (1863. III. k. 222. l.) ismétli, a nyomtatás helyéül Oláhországot vagy Erdélyt, idejéül az 1540—80. éveket jelölve meg. A könyvet itt ekként írja le: 2r. több, mint 192 számozatlan levél, 26 sorral egy oldalon, custosok nélkül; szignaturák, mint rendesen. Az ortografia bulgár jellegű **а**, **ѫ**, **ъ**, betükkel.

8.

(85.) *Pentakostarion.*[1] H. és é. n. 2r. számozatlan, 30 sorral egy oldalon, custosok nélkül; szignatúrák, mint rendesen. A Karatajev által használt példány csonka, a 2. ivvel kezdődik s a 46-nál megszakad. A betük a Koreszi diakonus által 1571-ben nyomatott oktoich tipusaival azonosak, a kezdőbetük ellenben széles kereteikben nagyságra és diszítésükre a cettinjei kiadások betüihez hasonlítanak. A 21. és 40. ívek kezdőképei az 1512-diki tetraevangelionból vannak kölcsönözve, mig a 44. ív egyik lapjának nagyobb vignettejével az 1575-diki Oktoichban találkozunk. Ezeken kívül még több kisebb kép diszíti a könyvet. A 32. iv 5*a* lapján látható fametszet, mely az egész oldalt elfoglalja, azon jelenetet ábrázolja, midőn Jézus a vakot meggyógyítja.

E könyv valószínűleg 1570. év után nyomatott valamelyik oláhországi nyomdában. A **ѫ** betü itt is használtatik.

Szentpétervári császári könyvtár.

[1] A Triod (**Тріѡдъ**) énekeskönyv két darabból áll. Az egyik a nagybőjti énekeket tartalmazza husvétig, ezért neve **Тріѡдь постная** (Triod posztnájá = bőjti Triod). Másik része a husvéttól pünkösdig énekeltetni szokott cantusokat foglalja magában, innét neve **Тріѡдь цвѣтная** (Triod czvitnájá = virágos Triod) vagy Pentecostarion.

9.

(91) *Psalterium.* **съ Возслѣдованїемъ.** H. n. 1577. 2r. 173 számozatlan levél 26 sorral egy oldalon, custosok nélkül, cyrill szignatúrákkal az ívek első lapjain. Nyomatott János Sándor vajda és fia. Michna János parancsára, Koreszi diakonus által, hihetőleg Szászsebesen. Karatajew e kiadást nem látta, leirását Safarikból kölcsönzi, ki a «*Jahrbücher der Litteratur*» 1842. évfolyamában ismertette azt a krušedoli kolostor példánya után. Safarik szerint a zsoltárok az 1. íven kezdődnek s a 13. ív 3*a*. lapján végződnek; a 36. lap üresen maradt. A függelék apróbb betükkel van nyomva. A 24. ív 4 levélből áll; a 4*a* lap rövid zárszót tartalmaz 1575. évről keltezve, a nyomtatás helyének megjelölése nélkül. A szövegben a bulgár-oláh helyesirás dominál **ѧ**, **ѫ**, **ъ**. stb. betükkel, a kiadás alapjául azonban szerb psalterium szolgált, a mit több helyesirási adatból, pl. a **ꙋ** (cséh) használatából a T. K. X. betük után, lehet következtetni.

Krušedoli kolostor a Szerémségben. — Chilendár kolostor az Athos hegyen.

Jegyzet. Safarik előtt, ki után Karatajev indult, egyedül a krušedoli példány volt ismeretes, mint maga mondja. A chilendári példányról Leonid archimandrita i. cz. ekként nyilatkozik (Glasnik, 255. l. 12. sz. a.) **печатан 7085—1577. ꙋ „Шебежѣ“ „повелѣнїемъ господина Іѡ Александра воєводы, и сына его Мыхны воєводы и преосвященнаго Серафима, трудомъ дїакона Кореси, бъ нем же и постыи Синаксар приложись и часословець.“** «*Nyomatott* 1577. *Sebesen János Sándor vajda urnak és fiának, Michna vajdának és főtisztelendő Szerafimnek parancsából Koreszi diakonus fáradozása által. Hozzámellékeltetett a bőjti szynakszár és horologium is.*»

10.

(92) *Psalterium.* H. n. 1575. (**гдѣнє**). 4r. lapszámozás és custosok nélkül, 18 sorral egy oldalon, 4 levélből álló ívekkel: szignatúra, mint a többieknél, kettős ó szláv és oláh szöveggel. A végszóban a könyvet nyomtató Koreszi diakonus egyebek közt elmondja, hogy minden nép birja a maga nyelvén az isten igéjét, csak az oláh nem, holott jobb azt anyanyelven olvasni, mint idegen nyelveken. Majd a papokhoz fordul, kiknek számára kiadta a psalteriumot, szerbből oláhra fordítva. Végül áldást mond az olvasóra.

Megjegyzendő, miszerint Karatajev e kiadást nem látta, mivel az az általa ismert orosz könyvtárak egyikében sincsen. Adatait a bukaresti rumén tudományos akadémia által «*Psaltirea publicată românesce la 1577. de diaconulu Coresi, reprodusă cu unu studiŭ bibliograficŭ si unu glosariŭ comparatioŭ de B. Retriceicu-Hasdeŭ. T. I. Bucaresci. 1881.*» cz. alatt eszközölt új kiadásból meríti.

Egyetlen példánya a bukaresti tudományos akadémia könyvtárában.

11.

92. *b*) *Bőjti Triod.* H. n. (valószinüleg Szászsebesen), 1575. 2r. összesen 36 nyolcz levélből álló ív, melyekhez a végén még 3 levél járul s így összesen 291 számozatlan levélből áll, 28 sorral egy oldalon, custosok nélkül; szignatúra, mint az előbbieknél; a 3. 14. és 15. ívek jelzés nélkül maradtak. Előszó, kezdőképek nincsenek; néhány vaskos kezdőbetű czinóbernyomással.

A kiadás orthographiáját jellegző ѫ betű ѧ — [нале҃ѫщихъ], ѵ — [мѫжїє], ѧ — [вѣчныѧ], ю — [цароствоүѫщю], ы — [нѫждѫ] helyett, továbbá az и betű a ы — [днханїє] helyett, a ъ betű є — [лѣсть], о — [късхожденіа] helyett, a ь betű є — [неүьстїю], ъ — [намь] helyett, a ѣ betű и — [веселѣтсѧ], ѧ — [всѣко] helyett használtatnak. Az utószó szerint Koreszi diakonus János Sándor vajda és fia Michna János parancsából nyomatta öt tanítványa segítségével 5086 (=1576.) évben. A munkát aug. 24-én kezdték meg és márczius 26-án fejezték be. A bibliografusok e kiadást mostanig nem ismerték.

Egyetlen példánya Syrku úrnál Szentpétervárott.

12.

(93) *Tetraevangelion.* Үєтвероєкангєлїє, H. n. 1579. 2r. 1. ív 4 levél, a 2—26. ívig ívenként 8 levél, melyhez még 2 levél járul s így összesen 206 levélből áll, 24 sorral egy oldalon. Szignatúra az első ív 1*a* lapján (*a*-val), a többi iveknél az első és utolsó oldalon. A nyomás és az initialék vastagok, néhol czinóberrel élénkítve. Az evangéliumok kezdetét egy-egy kép diszíti, mely a lap harmadát elfoglalja.

A végszó szerint Koreszi diakonus és Manuil az egyház iránti szeretetből adták ki e könyvet 1579. évben (=5087.) Sebesen.

Szentpétervári csász. könyvtár. — Remetei kolostor könyvtára a Szerémségben.

13.

(95.) *Bőjti Triod.* **Трїѡдъ постная.** H. és é. nélkül, hihetőleg Oláhországban nyomatott 1577—79 körül, 2r. több mint 288 levél, 28 sorral egy oldalon, lapszámozás és custosok nélkül: szignatúra, mint a többieknél. A 3. ív jelzetlen maradt. Az 1—6. ív 10 levélből áll egészen úgy, mint az 1567-diki velenczei kiadásban. Nyomása az 1577-diki zsoltárkönyvre emlékeztet. Az orthografia kezdetben szerb [ѫ helyett ѣ, pl.: **пѣтокь, памѣть** stb.], de később bulgár-oláh, miből következtethető, hogy e kiadást az 1561-diki velenczei mintájára Koreszi diaconus eszközölte.

Az orosz könyvtárakban nincsen meg. Safarik irta le a «Jahrbücher der Literatur» 1829. folyamában a szerémségi remetei kolostor egyetlen csonka példánya után, mely a 36-dik ívvel megszakad. Leonid archimandrita idézett czikke szerint (Glasnik 44. k. 253. l.) az athos-hegyi Chilendar kolostorban is létezik, még pedig egy teljes példány, melynek nyomatási éve 1590.

14.

(96.) *Psalterium.* H. és é. n. 4r. lapszámozás és custosok nélkül, 11 sorral egy oldalon; szignatúra az ivek 1. és 4. levelein, a kezdőbetük czinóberrel. Karatajev csak egy csonka példányát ismeri, melynek első kilencz íve s a végén a 36. ívnél több levél hiányzik. Valószinűleg Oláhországban nyomatott, betűi az 1551-diki belgrádi és 1579-diki szászsebesi evangeliumokra emlékeztetnek. A ѫ betű о, ѧ és ѵ helyett, a ъ betű ъ helyett, a ѧ betű ѥ helyett használtatik.

Szentpétervári császári könyvtár.

15.

(98.) *Tetraevangelion.* H. és é. nélkül, 2r. szürke papiron, rossz czinóberrel, lapszámozás és custosok nélkül, 21., 22. vagy 23 sorral egy oldalon; szignatúra mint a többieknél. E kiadás, mely valószínüleg oláhországi sajtó terméke, idomtalan betűi által külön-

bözik a többiektől. Kéthasábosan van nyomtatva, baloldalon az ó-szláv, jobboldalon az oláh szöveggel. Nyomása hasonlít az 1579-diki szászsebesi evangéliuméhoz. A ѫ betű itt is használtatik.

Egyetlen példánya a szentpétervári császári könyvtárban csonka állapotban. (Az 1. ív és a 17-től végig hiányzik.)

16.

(99.) *Szobornik.* **Сьборникъ.** (Gyűjteményes könyv.)[1] Szászsebes, 1580. 2r. 451 levél kéthasábos nyomással, hasábonként 31 sorral. Szignatúrái a rendestől elütnek; az első lap **а** (1) számmal van jelölve, ezután jön az ív **б**, **гіі**, **гііі** stb. jelzettekkel, a 8*b* lap ismét **в**-vel van jelölve; a 3-dik ív jelzetei: **г**, **дii**, **дiii** stb., s a 8*b* lapon ismét **г** jelzet. E szabálytalau jelzés a 10. ívig tart; a 11-től kezdve a szignatúra rendes, a 13. ívtől végig azonban a cyrill szignatúra mellett minden ív egyes lapjai folytatólagosan római számokkal is jelölvék így: **гїI**, **гїII**, **гїIII**, **гїIIII** stb. s a 8*b* lapon ismét **їг**. Az 57. ív után még két levél következik terjedelmes végszóval. A kiadás mintájául a Božidar-féle 1538-diki minea szolgált. A nyomás betűi és initiáléi meglehetős dísztelenek. A szöveg egyes részei keskeny fekete vignettekkel vannak megkülönböztetve. Az 1-ső lap kezdőképe Jézus keresztrefeszítését ábrázolja, a kereszt körül körben az evangelisták symbolumaival. A többi képek tárgya: Jézus születése, a kereszt a lándzsával és náddal, Simeon stilita, theophoros János, a hitetlen Tamás, szent Petka (**Пятница**) és szent Miklós képei, mindannyia durva kivitelű fametszet. Több oldal üresen maradt, valószínűleg vignettek fölvételére szánva. Az utószó kissé hosszadalmas és kezdetben egészen theologiai tartalmú. Gennadius, az erdélyi metropolita, elmondja benne, hogy a hitetlenek sok templomot szétromboltak és elpusztítottak s a szent könyvekben nagy a hiány. Ezért nem kimélt semmi fáradságot, hogy e könyvet kiadhassa, mely Szászsebesen Báthory Kristóf (**батырь Кришовъ**) erdélyi vajda uralko-

[1] A „**мнеа**“ cz. szertartásos könyv az egyházi év minden napjára eső szentnek tiszteletére végzendő szertartásokat tartalmazza. A 12 hónap szerint 12 kötetből áll folio alakban. Igen drága lévén, valamint a kezelése is nehézkes, a szegényebb egyházak nem szerezhették meg. Ezért azután szemelvényeket adtak ki belőle «Szbornik» név alatt.

dása alatt nyomatott Koreszi diakonus felügyelete alatt, ki azzal 1580. május 20-tól nov. 11-ig volt elfoglalva.

Szentpétervári császári könyvtár. — Porphyrios érsek könyvtára Moszkvában. — Az athoshegyi Chilendar kolostor könyvtára.

L. Szabó Károly: RMK. II. köt. 158. sz.

17.

(426.) *Trebnik az az Molitvenntk.* **Требникъ сирѣчъ Молитвенникъ.** Euchologion az az imádságos könyv, mely a papi egyházi szertartásokat és imákat tartalmazza.

Nyomatott a nagyságos goszpodár Baszabara János Máté vajda parancsára Dolhopoljeben, a világ teremtésének 7143., Krisztus születésének 1635. évében.

4r. 226. számozott levél, szignatúrával. A könyv czímlapján a Baszarabák czimere látható **М. Б. М. Б. В. Г. Ѯ. Ѳ. В.** (*M*ilostiju *b*ozsijeju *M*athéj *B*asaraba *V*eliki *g*oszpodárj *z*emli *u*ngro *v*lachijszkija= Basz. Máté Isten kegyelméből Ungrovlachia ura) felirattal. Elül két előszó. Az epilogus szerint e könyvet Werbicki Alexandrovics Timotheus nyomtatta Dolhopoljében (oláhországi város a Vallemare folyó mellett, nem messze az erdélyi határtól).

Szentpétervári csász. könyvtár. — Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjánczow-múzeum Moszkvában. — Sčapow-gyűjtemény n. o.

18.

(458.) *Psalterium.* **Псалтирь** H. n. 1637. 4r. Csonka példány 3 számozatlan és 220 számozott levéllel; czímlapja és vége hiányzik. A nyomtatás évét az előszó adja. Egy ív 4 levélből áll 17 sorral egy oldalon; szignatúra mint az előbbieknél. Dávid király fametszetű képe 1618. évből. Az előszó tartalma következő: Baszaraba János Máté, isten kegyelméből egész Ungrovlachia és a Zaplanenski tartományok,[1] Amblas, Fogaras és Cherzek uralkodója stb. az igazhivőknek, kik szláv nyelven beszélnek, bulgároknak, szerbeknek, ungrovlachoknak, moldovlachoknak stb. békét és egészséget kiván. Ajánlja nekik könyvét s kéri őket, hogy imáikban emlékezzenek meg róla és nejéről, Helenáról. Majd országa lakosaihoz s különösen utódaihoz fordul azzal a kéréssel, oltalmazzák e nyomtatványt, mert az

[1] Erdélyország.

nagy kincs, drágább minden földi kincsnél, mik csak a testet díszítik, mig amaz a lelket ékesíti. E psalteriont Baszaraba János Máté goszpodár parancsára s Theophilos érseknek, isten kegyelméből az egész ungrovlach tartomány metropolitájának, Ignatios ribnicki és Ephraimos buzewski püspököknek áldása mellett macedoniai Meletios szerzetes, a Mária menybemeneteléről nevezett gowori kolostor hegumenosa nyomtatta. Ó az Athos hegyén a bulgár lavrában (a Zograf-kolostorban) barát volt és a könyvnyomtatást űzte. Ha valami hibát követett volna el, kéri, nézzék el neki az olvasók, mert nem angyal, hanem bűnös emberi kéz irta a könyvet.

Szentpétervári cs. könyvtár.

19.

(459.) *Psalterium horologiummal.* = **Псалтирь съ Ѵасословцемъ** H. n. 1638. 4r. Hihetőleg Oláhországban nyomatott, Baszaraba János Máté vajda parancsára ochridai István szerzetes által.

Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjánczow-múzeum u. o. — Az athoshegyi Chilendár-kolostor könyvtára. (V. ö. Leonid archimandritának i. cz., Glásnik 44. k. 257. l.)

20.

(555.) *Anthologion az az virággyűjtemény vagyis Trifologion.* = **Ѧнѳологїонъ сирѣчъ цвѣтословъ или трифо(логїонъ** v. **-лой)** *Mindennapi istenitisztelet az úr, a szűz anya, az ünnepélyesen, valamint az általánosságban tisztelt szentek ünnepeire. Szerkeszté a mindenható isten áldásával és segítségével több egyházi atya, a dicsőséges fejedelem Baszaraba János Máté által alapított Boldogasszony-kolostorban, Theophilos érsek, isten kegyelméből az egész ungrovlachiai tartomány metropolitájának áldásával. — Dolhopolja. A világ teremtésének 7152., Krisztus születésének 1643. évében.*

2r. 10 számozatlan és 494, helyesebben 495 számozott levéllel; fölül cyrill szignatúrákkal. Hat levél cyrill betükkel jelölve: **д, дв, дг, дд,** a két utolsó levél jelöletlen. A lapszámozásban több hiba van, igy a 157. l. 158. számmal, a 166. l. 168. számmal, a 300 l. 299. számmal, a 387. l. 388. számmal, a 439. l. 437. számmal vannak jelölve, a 301. l. kétszer is számozva. Czím-

lap díszes fametszetű kerettel, melyben a megváltó, a szűz anya és 27 szent képei láthatók. A tulsó lapon a Baszarabák czímere s syllabusokban e felirat: *A hatalmas háznak a nagyságos Baszaraba uraknak czímere.* 2*a*—3*a* lapokon ajánlás Baszaraba Máthé vajdához: «*Előszó, melyben a munka a kolostor alapítójának, Baszaraba János Máté vajdának felajánltatik.* Alárírva: *Nesturelu Orestes.* (V. ö. 23. sz. a.) A 36. lapon fametszet van, mely a boldogságos szűz Mária menybemeneteléről czímzett dolhopoljei kolostort ábrázolja; a kép alatt versek. A 4. lapon előszó az olvasóhoz, mely Nesturelu Orestes második logotheta által szerkesztve, következőkép kezdődik: *A katholikus és apostoli keleti egyház főtisztelendő papságának és igazhivő fiainak peloponnesosi Melchisedech, a dolhopoljei nagy kolostor apátja, az alázatos szerzetes békét, egészségét és örök üdvösséget kiván.* Az 5—10. ll. tartalomjegyzék. A munka vége (468—494 ll.) a husvéti táblát tartalmazza, következő utószóval: *A főtisztelendő Melchisedech szerzetes, a dolhopoljei Boldogasszony-kolostor első apátja fáradságával es költségével lett ez isteni munkának, ez anthologionnak vagyis mineának nyomtatása megkezdve a világ teremtésének 7151., Krisztus születésének 1642. évében deczember 13-án. Befejeztetett a világ teremtésének 7152., Kr. sz. 1643. évében október 11-én sz. Fülöp apostol napján. Te pedig, nemes olvasó, a hibákat javítsd ki kegyesen. István szerzetes, nyomdász. Kinotovics János nyomdász.*

Szentpétervári csász. könyvtár. — Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjánczow-múzeum u. o.

21.

(601.) *Szluzsebnik.* **Служебникъ.** *Liturgiarion az az misekönyv, nagy szent Vazul és aranyszáju sz. János liturgiái és a nagypénteki szertartás. Függelékül a 12 passio-evangélium, az evangéliumok és epistolák az úr, a szűzanya és a nagyobb szentek ünnepeire. A fenséges és kegyes Baszaraba János Máté vajdának ajánlva, a világ teremtése után 7154. évben.*

Delsk. 1646. 4r. 6 + 264 számozott levél; szignatúrák, mint a többieknél. Czinóber nyomású kezdőbetűk. A czímlap tulsó lapján fametszet, mely Jézus és a szűzanya, sz. Miklós, János Máté vajda és neje Helena képeit ábrázolja, közbül az oláh czimerrel

s ez alatt János archimandrita czímerével. Az előszóban (2. l.) elmondatik, hogy a könyv Baszaraba János Máté vajda parancsára Theophilos metropolita áldásával nyomatott a delski kolostor nyomdájában, a kolostor archimandritája, János szerzetes felügyelete mellett a világ teremt. 7154., a megváltás 1646. évében.

Szentpétervári császári könyvtár. — Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjánczow-múzeum.

22.

(602.) *Szluzsebnik.* **Служебникъ.** Lithurgikon. Tergovist. 1646. Stangovics Prokup és Stojkovics Radul által, 4r. Csonka példány, előszóval, czinóbernyomásu kezdőbetükkel és vignettekkel. A 78*b* lapon Bilogos sz. Gergely képe.

Szentpétervári csász. könyvtár.

23.

(633.) *Krisztus követésének könyve. Isten segítségével a fenséges és tiszteletreméltó Helena fejedelemnő, egész Ungrovlachia urnője, a fenséges goszpodár Baszaraba János Máté vajda hitvesének parancsára és költségén rokona. Nesturolu Orestes, második logotheta által latinból szlávra fordítva. Nyomatott a goszpodár nyomdájában a delski kolostorban, befejeztetett a világ teremt. 7155., a megváltás 1647. évében, április 15-én.*

Delsk. 1647. 8r. 7 + 216 + 10 számozott levél, szignatúrákkal. A czímlap tulsó oldalán az oláh czimer. Elül versek s a fordító ajánlása a szucsavai metropolitához. Végül utószó és ismét a czímer, oldalt e betükkel: **Ѵ. Н. Ѿ. Ф.** s e felirattal: *Az alázatos fordító jelvénye.*

Szentpétervári csász. könyvtár. Az orosz császári akadémia könyvtára u. o. — Dr. Kobeko F. könyvtára u. o. — Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjánczow-múzeum u. o. — Zsinati nyomda könyvtára u. o. — Wilnai nyilv. könyvtár. — Az archangelski seminarium könyvtára. — Az athoshegyi Chilendar kolostor könyvtára.

24.

(658.) *Triodion* az az *háromhangú kánon a nagy szent pünkösdi időszakra. A fenséges fejedelemnő Heléna, isten kegyelméből egész Oláhország urnője, a fenséges goszpodár Baszaraba*

János Máté hitvesének parancsára és költségére, Tergovist fővárosban, a goszpodár nyomdájában, a világ teremt. 5157., Krisztus szül. 1649. évében.

Tergovist, 1649. 4r. 4 számozatlan + 404 számozott + 1 levél. Elül czímlap diszes keretben, melyben Jézus, a szüzanya és néhány szent képe látható. A czímlap tulsó oldalán az oláh czímer *Helena, isten kegyelméből Ungrovlachia urnője* felirattal, alatta 7 distichonból álló epigramm. 2—4 l. az ajánlás: *Helena isten gondviseléséből és kegyelméből egész Ungrovlachia stb. uralkodónéja stb. a Krisztusban tisztelendő atyának, Damaskinos szerzetesnek, a szent Athos-hegy kitünő tudósának stb.*

Szentpétervári csász. könyvtár. — Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjanczow-múzeum u. o. — Az egyházrégészeti egylet könyvtára Kijevben. — Az athoshegyi Chilendar kolostor könyvtára.

25.

(658.) *Bőjti Triod.* Tergovist. 1649. 2r.

26.

(667.) *Psalterium.* Dolhopolje, 1650. 4r. 172 számozott levél 21 sorral egy oldalon; szignatúrák [pl. ш, шв, шг], az utolsó lap jelöletlen. A zsoltárok kezdőbetűi czinóbernyomásuak, a kathismák (a görög psalterium 20 kathismára van felosztva) vignettekkel vannak egymástól elválasztva. Czímlap, előszó és még néhány lap hiányzik. A psalterium a 119 levéllel végződik. 120 l. *Poliodeon az Ur ünnepeire.* 152 l. *Utasítás, miként kell a zsoltárokat quadragesima alatt énekelni.* 153—159. ll. *Isten legszentebb anyjának tiszteletreméltó paraklis-e* (ima) 160—162. ll. *Bevezetés a husvéti táblához* (paschalia) *163—171. ll. Betürendes husvéti tábla folytatólag az idők végzetéig.* 172*a*. l. *Az olvasóhoz*, a tulsó oldalon pedig ezen epilogus: *Ezen psalterium czímű könyv nyomatott a nagy Baszaraba Máté János fejedelem és Krisztusban főtisztetendő István úr, isten kegyelméből tergovisti érsek és az egész ungrovlachiai tartomány metropolitája uralkodása alatt főtisztelendő Melchisedech szerzetes a dolhopoljei nagy kolostor első apátja nyomdájában a Mária menybemeneteléről nevezett kolostorban, a világ ter. 7158., az isteni ige meg-*

testesülésének 1650. évében márcz. 9-én. Az alázatos szerzetes Dionysios ecclesiarcha, corrector, dolhopoljei Stancsevics Pseda a legifjabb a nyomdában.

Szentpétervári csász. könyvtár.

27.

(37.) *Tetraevangelion.* Ѵетвероевангеліе. H. és é. n. 2r. 55 sorral egy oldalon, szignatúrák, mint a többieknél t. i. az ív első és nyolczadik lapján. Csonkapéldány; hiányzik a czímlapja és az 1-ső ív első lapja, a második levél kezdő sorai Máté evangéliumából valók. E levél tulsó oldalán felül fekete kezdőkép, alatta e felirat: *Theophilos ochridai érsek bevezetése Máté evangéliumához.* A 48. l. kezdőképe a megfeszített Jézust ábrázolja, a kereszt körül a négy evangelista jelvényével, fölül **ІС. ХС.** alúl **СХ. НН КѦ ПВ**; ezután Máté evangéliuma kezdődik. A 8. ív 4*a* l. tartalom és előszó Márk evangéliumához, mely a 61. l. kezdődik: a kezdőkép itt ugyanaz, mint Máténál, csakhogy a kereszt alatti fekete körben a fametsző Lőrincz szerzetes neve olvasható **ІЄРѢМОНАХ ЛАВРЄНТІЄ** = jeromonách Lavrentie. Márk evangéliuma a 11. ívvel végződik s utána 8 jelzetlen levél jön, melyek két elseje tartalomjegyzéket és bevezetést tartalmaz Lukács evangéliumához; a 3*a*. l. üres, a 3*b*. l. kezdődik Lukács evangéliuma felül kis fekete kezdőképpel. Ez ívet a **sï** (16) szignatúrával jelölt ív követi, melyből két levél hiányzik. — Ezután jön a **їz** (17) szignatúrájú ív. Lukács evangeliuma a 22 (számozatlan) ív 5 a. l. végződik. János evangéliumának kezdetén, melyet a tartalomjegyzék előz meg, ugyanazon vignette van, mint Máthénál, a metsző neve nélkül. A **кн** (28) szignatúrával jelölt ív 3*a*. l. a fentebb leirt vignette, Lőrincz szerzetes nevével, alatta: *Utasítás az evangéliumok használata felől egész éven át.* A 4*a*. l. *Utasítás, melyik napra mily evangélium esik az év minden hetére.* A 29. ív 1*a*. l. *Sobornik so Bogom osich 12 miszaczev*; a 7*a*. l. *Utasítás, mint kell a mindennapi evangeliumokat kikeresni;* a 8*b*. l. *A vasárnapi (voszkreszniji) evangéliumok hangjai.* A **ѫ** betű az **а, ѹ, ы, ѧ, ю,** és **и** helyett, használtatik, az **а** helyett **ѧ**; **ъ** helyett **ь**; **а, є** és **о** helyett a középen **ъ**; **а** és **ѧ** helyett **ѣ**. A kezdőbetük feketék, az evangéliumok

elején kis ábrákkal. A czinóber rossz és csak a sorok feletti írásjeleknél és a pericopákat jelölő széljegyzeteknél használtatik.

E példányt Karatajew egy magángyűjteményben látta Szentpéterváron.

28.

(38.) *Tetraevangelion.* H. és év n. 2r. A fentebbi kiadással sokban egyezik, itt is 25 sor tesz egy oldalt, a vignettek Lőrincz szerzetes nevével vannak ellátva; a szignatúráknál egy kis eltérés van. (pl. д, дii, дiii, дiiii.) s négy levél jelöletlen, csak a 8*b*. l. van ismét д betüvel jelölve. Az ívek száma 28. Lukács evangeliuma a 13. ív 3. a. l. kezdődik. A ѫ betű és a czinóber itt is használtatik.

A tetraevangélium mindkét kiadása úgy látszik, Oláhországban nyomatott a XVI. század első felében.

Moszkvai nyilv. könyvtár. — Rumjánczow-múzeum u. o.

* * *

Ezen jegyzékből kimaradt egy igen nevezetes, 1582-ik évi szászvárosi cyrill betűs nyomtatvány, mely az ó szövetségi könyvekből Mózes 1-ső és 2-ik könyvének oláh fordítását tartalmazza. Ezen könyvek czímét és leirását a múzeumi könyvtárnak nehány levél hiján teljes és ritka példánya nyomán a következőkben adjuk:

29.

Palia (Ó-szövetség). Szászváros, 1582. 2r. 159 levél. Tartalmazza Mózes 1. és 2. könyvét. Az epilogus szerint nyomatott Báthory Zsigmond uralkodása alatt, Geszti Ferencz költségén, Diacu Szerbán és Marián szászvárosi könyvnyomtatók műhelyében.

Karatajevnek e kiadásról nem volt tudomása. Cipariu H. Analecte literarie cz. munkájában két csonka példányról tesz említést, melyek egyike a gyulafehérvári gr. Batthyány-könyvtárban, másika saját gyüjteményében található. A Magyar Nemzeti Múzeum birja a harmadik példányt, mely a czímlap és 3 levél hijával az eddig ismertek között a legteljesebb.

Densusianu Miklós a Nemz. Múzeum példányát a «Magyar Könyv-Szemle» 1879. folyamában 157—158. l. ismertette. Szabó Károly pedig RMK. II. kötetében 170. sz. alatt adja a munka bibliografiai leirását. *Szerk.*

MAGYAR ORVOSTUDOMÁNYI SZAKLAPOK A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

Közli: LÁNG JÁGÓ.

E folyóirat 1889-diki folyamában dr. Daday Jenő összeállította azon hazai és külföldi természetrajzi folyóiratok jegyzékét, melyek a budapesti könyvtárakban találhatók. Ezen közlemény némi kiegészítéseül megkisérlem most azon magyar nyelvű orvostudományi szaklapok jegyzékét összeállítani, melyek a Nemzeti Múzeum könyvtárában őriztetnek, s az ügy érdekében felhivom a szakférfiakat, hogy közleményem hézagait a saját adalékaikkal egészítsék ki.

Nem szenved kétséget, hogy a magyar orvostudományi szakirodalom történeti fejlődésében a szaklapoknak igen nagy szerepök van. Ezek viszik első sorban az orvostudomány különböző disciplináit előre s az e téren elért uj vivmányokat és fölfedezéseket közvetítik és megismertetik a szakférfiakkal. Valóságos tárházai a modern magyar orvostudománynak úgy, hogy a ki ennek históriáját meg akarná irni, nélkülök épen nem boldogúlhatna, de azokból merítve munkájához a szükséges adatokat, mégis hű, világos és teljes képét nyujthatná orvostudományunk ama korának és stádiumának.

Az alábbi jegyzéken végigtekintve megelégedés kell hogy eltöltsön bennünket, látva, hogy 42 magyar orvosi újságot mutathat fel rövid 87 év alatt irodalmunk. És milyen 87 év alatt! Ki vitathatná el tőlük, hogy részük volt nyelvünk terjesztésében?

Az ország különböző vidékei szerint más és más nyelven beszélő orvosok megmagyarosítását ha nem is köszönhetjük telje-

sen a szép magyarsággal irott szaklapoknak, de annyi tény, hogy megkönnyitették a magyarosítás nagy munkáját.

Ez a kétszeres fontosságuk vezetett engem az alábbi jegyzék összeállítására, mely jegyzékben az eddig nálunk megjelent orvosi lapok, a reájuk vonatkozó legszükségesebb adatok lehetőleg pontos megjelölésével és megjelenésük időrendjében vannak felsorolva.

1. *Orvosi és Gazdasági Tudósítások.* A' Cs. és kir. Felség' Engedelmével. Szerkesztő és kiadó nincs kitéve. A M. Nemz. Múzeum könyvtárában csak egy szám van meg, 8r. kis ív, 12 l. (Debreczen?) 1803. 3. szám. Ára?

2. *Orvosi Tár.* Szerkeszti és kiadja: Bugát Pál és Schedel Ferencz. Megjelenik havi füzetekben, 8r. 6 kis iven, szines boritékban Budapesten. Ára: helyben 5 frt, vidékre 6 frt 24 p. p. Keletkezett 1831. januárban és megszünt 1833. deczemberben. Nyomtatta Trattner Károlyi. — Másodizben Bugát Pál és Flór Ferencz szerkesztése alatt 1838. juliusában indult meg; hetenként egyszer, vasárnap, 8r. 1—$1^1/_2$ kis iv, Budapesten. Ára: helyben 5 frt, később 6 frt; vidékre 6 frt 40 kr., később 8 frt. Megszünt 1848. deczember 4-én. Nyomtatta Trattner Károlyi.

3. *Magyar Orvos-Sebészi s Természettudományi Évkönyvek.* Szerkeszti és kiadja: Schoepf Ágoston. Megjelenik havi füzetekben, 8r. 2—3 kis iv, Budapesten. Ára 6 frt. Nyomatott az egyetemi nyomdában. Keletkezett 1842. januárban és tartott 1844. júniusig.

4. *Orvosi Hetilap.* Szerkesztő a lap keletkezésétől, 1857. június 4-től 1888. végeig Markusovszky Lajos; 1889—90-ig Hőgyes Endre és Antal Géza; 1890-ben Hőgyes Endre. Kiadja 1863-ig Müller Emil, 1863—1889-ig Markusovszky, 1889-ben Antal Géza és 1890-ben Hőgyes Endre. Megjelenik minden vasárnap, 4r. 1—2 iven, Budapesten. Nyomtatja 1863 végéig Müller Emil, 1864—1886. május 2-ig Khór és Wein, 1886. május 9-étől a Pesti Lloyd. Ára 1858 végeig helyben 8 frt, vidékre 9 frt, 1859—1872 végeig helyben 9 frt, vidékre 10 frt és 1873-tól helyben és vidékre 10 frt. — Melléklapjai: *a*) 1864. január 3-ától «Szemészet», 1880 végeig Hirschler Ignácz, 1881. február 20-ától Schulek Vilmos szerkesztése alatt. Megjelenik két havonként 1 iv. — *b*) Közegészségügyi és Törvényszéki Orvostan. Szerkesztő: keletkezésétől, 1879. január 1-étől 1881.

végeig Markusovszky Lajos, 1882-től Fodor József. Megjelenik két havonként 4r. 1 iven. — *c*) Nő- és Gyermekgyógyászat. Szerkeszti Markusovszky Lajos. Megjelent havonként 4r. 1 iven 1864. januártól 1864. deczemberig. A melléklapok a főlap ingyen-mellékletei.

5. *Gyógyászati Lapok.* Szerkeszti és kiadja Poor Imre. Megjelenik hetenként egyszer, 8r. $1^1/_2$ iven, Budapesten. Nyomtatja Müller Emil. Ára egy évre helyben 8 frt, vidékre 9 frt. Keletkezett 1861. január 5-én és megszünt 1862. végén, illetve 1863. január 3-án «Gyógyászat» czím alatt jelent meg.

6. *Gyógyászat.* Szerkeszti keletkezésétől: 1863. január 3-tól 1873 végeig Poor Imre, 1874—1885 végeig Poor Imre és Dulácska Géza, 1886-ban Poor, Dulácska és Schächter Miksa, 1887-től laptulajdonos Kovács József, szerkesztő-kiadó: Schächter Miksa. Megjelenik minden szombaton, 8r. 1, 1887 óta nagyobb iven, Budapesten. Nyomtatja 1885 végeig a kir. magy. tud. egyetemi nyomda, 1886 óta a Franklin-társulat nyomdája. Ára 1886 végéig helyben 9, vidéken 10 frt, 1887-től 10 frt. Melléklapjai: *a*) Államorvos. Szerkeszti Poor Imre és Dulácska Géza. Megjelenik előbb havonkint kétszer, utóbb havonkint 1-szer, 8r. 1 iven. Budapesten. Keletkezett 1869. január 2-án és megszünt 1886 végén. — *b*) Honvédorvos. Laptulajdonos Kovács József, szerkesztő Szénássy Sándor. Megjelenik havonkint egyszer, 8r. 1 iven, Budapesten. Keletkezett 1888. január 15-én. A melléklapok ingyen-mellékletei a főlapnak.

7. *Egészségi Tanácsadó.* Szerk. és kiadja: Pete Zsigmond. Megjelenik minden hó elsején és 15-én 8r. 1 iven, Budapesten. Nyomtatja Kocsi Sándor. 1869-től Rudnyánszky Béla. Ára? Keletkezett 1864. január 1-én, megszünt 1866 végén; ujra megindult 1868. deczember 15-én; teljesen megszünt 1872 végén.

8. *Nő és Gyermekgyógyászat.* Az «Orvosi Hetilap» melléklete. Lásd a főlap alatt.

9. *Szemészet.* Az «Orvosi Hetilap» melléklete. Lásd a főlap alatt.

10. *Hasonszenvi Közlöny.* Szerkeszti és kiadja Horner István. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, 4r. 1 iven, Gyöngyösön. Nyomtatja az egri érseki lyceumi nyomda. Ára egy évre 6 frt. Keletkezett 1864. julius 1-én, megszünt, illetve átment a «Hasonszenvi Lapok»-ba 1865. deczember 15-én.

11. *Kórházi Szemle.* Szerkeszti és kiadja ifj. Zlamál Vilmos. Megjelenik havonként egyszer, 8r. 2 kis iven, Pozsonyban. Nyomtatja Schreiber Alajos. Ára egy évre 4 frt. Keletkezett 1865. jan. 20-án, megszünt ugyanazon év márcziusában.

12. *Közegészségügyi és Törvényszéki Orvostan.* Az «Orvosi Hetilap» melléklete. Lásd a főlap alatt.

13. *Hasonszenvi Lapok.* A Gyöngyösön megjelent «Hasonszenvi Közlöny» folytatása. Szerkeszti Szontagh Ábrahám, 1868-tól Argenti Döme, 1870 augusztusától Balogh Tihamér, 1873 márcziusától Bakody Tivadar. Kiadó Szontagh Ábrahám, 1868-tól a magyar hasonszenvi orvosegylet. Megjelenik minden hó 15-dikén, 1871-től havonkint kétszer, 8r. 1 kis iven, Budapesten. Nyomtatja Neuer J. Ára egy évre 6 frt. Keletkezett 1866. január 15-dikén, megszünt 1874 végén.

14. *Fürdői Lapok.* Szerkeszti és kiadja Felletár Emil. Megjelenik a fürdő-idény alatt (május—szeptember) hetenkint 4r. $^1/_2$ iven, Budapesten. Nyomtatja: ? Ára egy idényre 3 frt. Keletkezett 1868. május 18-án, megszünt ugyanazon évi szeptember 30-án.

15. *Államorvos.* A «Gyógyászat» melléklete. L. a főlap alatt.

16. *Fürdői Lapok.* Szerkeszti Kovács Imre, kiadja Sédy István. Megjelenik a fürdő-idény alatt (junius—szeptember) minden vasárnap, 4r. $^1/_2$ iven, Budapesten, Nyomtatja: ? Ára egy idényre 4 frt. Keletkezett 1873. május 28-án, megszünt ugyanazon évi június 3-án.

17. *Természet-Gyógyász.* Szerkeszti és kiadja Ungerleider József. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, 4r. $^1/_2$ iven, Nyiregyházán. Nyomtatja Dobay Sándor. Ára egy évre 4 frt. Keletkezett 1874. julius 1-én, megszünt 1875. junius 1-én.

18. *Házi Orvos.* Szerkeszti és kiadja Széll Lajos. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én 4r. $1^1/_2$ iven, Budapesten. Nyomtatja Buschmann F. Ára egy évre 5 frt. Keletkezett 1874. szept. 15-én, megszünt illetve átment a «Közegészségi Lapok»-ba ugyanazon évi deczember 15-én.

19. *Közegészségi Lapok.* A «Házi Orvos» folytatása. Szerkeszti és kiadja Széll Lajos. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, 1877-től 5-én és 20-án, 4r. 1 iven, Budapesten. Nyomtatja előbb Buschmann F., 1876-tól a «Hunyady Mátyás» intézet. Ára egy évre 5 frt. Keletkezett 1875. január 1-én, megszünt 1881-ben.

20. *Életmentés és Egészség.* Szerkeszti és kiadja Dudits Miklós. Megjelenik minden csütörtökön 4r. $^1/_2$ iven, Budapesten. Nyomtatja Neuer J. Ára egy 4 frt. Keletkezett 1875. január 3-kán és megszünt ugyanazon év szeptember 30-án.

21. *Természettudományi Szemle.* Szerkeszti Barlanghy Adorján. Kiadja a «Biharvármegyei orvos, gyógyszerész és természettudományi egylet». Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, 8r. 1 iven, Nagyváradon. Nyomtatja Hügel Ottó. Ára 4 frt; az egyleti tagoknak tagdíj fejében. Keletkezett 1875. július 1-én, megszünt, illetve átment az «Orvos-Természettudományi Szemlé»-be ugyanazon év deczember 15-én.

22. *Egészségi és Életmentési Tanácsadó.* Szerkeszti és kiadja Kelen József. Megjelenik havonként egyszer, 8r. 1 iven, Budapesten. Nyomtatja Buschmann F. Ára egy évre 2 frt. Keletkezett 1875. október 2-án, megszünt 1876 szeptemberében.

23. *Orvos-Természettudományi Szemle.* A «Természettudományi Szemle» folytatása. Szerkeszti Bodor Károly, kiadja a «Biharvármegyei orvos gyógyszerész és természettudományi egylet». Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, 8r. 1 iven, Nagyváradon. Nyomtatja Hügel Ottó. Ára 4 frt, egyleti tagoknak a tagdíj fejében. Keletkezett 1876. január 1-én.

24. *Orvos-Természettudományi Értesítő.* Szerkeszti Hőgyes Endre, Koch Antal és Entz Géza, 1884 óta Klug Nándor, Koch Antal és Entz Géza. Kiadja a «Kolozsvári Orvos-Természettudományi Társulat» és «Erdélyi Múzeum-egylet». Megjelenik évenkint 8 füzetben, minden füzet 8r. 3—5 iven, Kolozsvárott. Nyomtatja Stein János. Csak a kiadó két egylet tagjai kapják. Keletkezett 1876-ban.

25. *Hasonszenvi Közlöny.* Szerkeszti Dudits Miklós. Kiadja a magyar hasonszenvi ügypártolók társulata. Megjelenik minden hó 1-én és 16-án, 8r. 1 iven, Budapesten. Nyomtatja id. Poldini Ede. Ára egy évre 3 frt; társulati tagoknak ingyen. Keletkezett 1877. január 16-án, megszünt, illetve átment az «Egészségi és Hasonszenvi Közlöny»-be ugyanazon év decz. 16-án.

26. *Egészségtani Lapok.* Szerkeszti és kiadja Kodolányi Antal. Megjelenik havonként egyszer, 8r. 1 iven, Budapesten. Nyomtatja Kocsi Sándor. Ára egy évre 4 frt. Keletkezett 1877. október 1-én, megszünt 1879. deczember 31-én.

27. «*Értesítő*» *a kolozsvári orvos-természettudományi társulat gyűléseiről.* Szerkeszti Hőgyes Endre. Kiadja az egyleti választmány. Megjelenik havonként 2-szer, 4r. 1 iven, Kolozsvárott. Nyomtatja K. Papp Miklós Ára egy évre 6 frt. Keletkezett 1876. októberében. Megszünt?

28. *Egészségi és Haszonszenvi Közlöny.* A «Hasonszenvi Közlöny» folytatása. Szerkeszti Dudits Miklós. Kiadja a magyar hasonszenvi ügypártolók társulata. Megjelenik minden hó 1-én és 16-án, 4r. egy iven, Budapesten. Nyomtatja Szentkirályi Márton. Ára egy évre 3 frt. Keletkezett 1878. január 1-én; megszünt 1879. január 16-án.

29. *Élet.* Szerkeszti és kiadja Dudits Miklós. Megjelenik havonként kétszer, 4r. egy iven, Budapesten. Nyomtatja Neuer M., utóbb a váczi siketnémák intézeti nyomdája. Ára egy évre 5 frt. Keletkezett 1879. január 24-én, megszünt? Melléklapja a «Hasonszenvi Közlöny.» Szerkeszti Dudits Miklós. Megjelenik havonkint egyszer, 4r. $^1/_2$ iven. Ára egy évre 2 frt, a főlappal együtt 6 frt. Keletkezett 1879. január 24-én. Megszünt?

30. *Természettudományi Füzetek* Szerkeszti Kuhn Lajos, 1880-tól Szalkay Gyula és Czirbusz Géza, 1883-tól Szalkay Gyula és Dorogi Ignácz, 1885-től Valló Vilmos, 1888-tól Valló Vilmos és Tauffer Jenő. Kiadja a Délmagyarországi Természettudományi Társulat. Megjelenik 2 havonkint egy füzetben, minden füzet 8r. 2 iven, szines borítékban, Temesvárott. Ára egész évre 4 frt; társulati tagoknak az évdíj fejében ingyen. Nyomtatja a Csanád-egyházmegyei nyomda, 1885-től Hössler Emil, 1888-tól Uhrmann Henrik. Keletkezett 1877-ben, mint a Természettudományi Évkönyv folytatása.

31. *Hasonszenvi Közlöny.* Az «Élet» melléklete. Lásd a főlap alatt.

32. *Közegészségügyi Kalauz.* Szerkesztő-tulajdonos Lőrinczi Ferencz. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, 4r. 1, 1885. január 1-étől $1^1/_2$ iven, Budapesten. Nyomtatja a «Hunyadi Mátyás» intézet. Ára egy évre 4 frt, 1884. január 1-étől 5 frt, 1885. január 1-étől 6 frt. Keletkezett 1879. január 1-én. — Melléklete a fürdő-idény alatt a «Magyar Gyógyterem». Szerkeszti s kiadja Lőrinczi Ferencz. Megjelenik havonként egyszer, 4r. egy iven. A főlappal

együtt 4 frt. Keletkezett 1879. április 15-én, megszünt ugyanazon év szeptember 15-én.

33. *Magyar Gyógylerem.* A «Közegészségügyi Kalauz» melléklete. Lásd a főlap alatt.

34. *Orvosi Szemle.* Szerkeszti Schwartzer Ottó. Megjelenik évnegyedes füzetekben, minden füzet 8r. 12 iven, Budapesten. Nyomtatja a Franklin-társulat. Ára? Keletkezett 1881. január 1-én, megszünt ugyanazon év deczemberében.

35. *Orvosi Heti Szemle.* Szerkeszti és kiadja Flesch Nándor és Heltai Manó. Megjelenik minden vasárnap, 8r. két iv, Budapesten. Nyomtatja a Hungaria könyvnyomda. Ára egész évre 8 frt. Keletkezett 1886. szeptember 19-én.

36. *Egészség.* Szerkesztik: Fodor József, Kauser József, Téry Ödön, Tóth Lajos. Kiadja az Országos Közegészségi Egyesület. Megjelenik 2 hónaponként egy füzetben; minden füzet 8r. 2 nagy iv, szines borítékban, Budapesten. A kiadó-egyesület tagjai tagdíj fejében kapják. Nyomatja a Franklin-társulat. Keletkezett 1887. május 1-én.

37. *Közegészségügyi Szemle. Hygienische Revue.* (Magyar és német nyelven, 1887. május 16-ától csak magyar nyelven.) Szerkesztő és laptulajdonos Muldini Károly. Megjelenik hetenkint, 4r. $^1/_2$ nagy iven, 1887. május 16-ától 1 kis iven, Budapesten. Ára egy évre 4 frt, külföldre 4 frt 50 kr. Nyomtatja Schlenker és Kovács, 1887. márczius 14-étől Fanda József. Keletkezett 1887. febr. 14-én, megszünt ugyanazon év május 23-án.

38. *Hosszú élet.* Szerkeszti és kiadja Lőrinczi Ferencz. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, 1888. február 5-étől minden hó 5-én és 20-án, Budapesten, 4r. $1^1/_2$ kis iven. Ára egész évre 4 frt. Nyomtatja a «Hunyadi Mátyás» intézet, 1889. február 20-ától Légrády-testvérek, 1889. április 5-étől Garai Mór. Keletkezett 1888. január 1-én, megszünt 1889. október 5-én.

39. *Mentők Lapja.* Szerkesztik Burián Aladár, Chyzer Béla, Fodor Géza, Korányi Sándor és Nékám Lajos. Kiadja Burián Aladár. Megjelenik Budapesten havi füzetekben, minden füzet 8r. $2—2^1/_2$ iv szines borítékban. Ára egész évre helyben és vidéken 3 frt. Nyomtatja az Országgyűlési Értesítő nyomdája. Keletkezett 1889. januárban.

40. *Honvédorvos.* A «Gyógyászat» melléklete. Lásd a főlap alatt.

41. *Közegészségügyi Szemle.* Szerkeszti Oláh Gyula; kiadja a «Pesti könyvnyomda-részvénytársaság.» Megjelenik minden hó 20-án egy füzet, 8r. 5 iven, Budapesten. Ára egész évre 8 frt. Nyomtatja a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. Keletkezett 1890. április hóban.

42. *A Gyakorló Orvos.* Szerkeszti és kiadja Ráth Adolf. Megjelenik minden hó 1-én, 10-én és 20-án, 4r. $1^1/_2$ iven, Budapesten. A gyakorló orvosoknak egy éven át ingyen. Nyomtatja Fritz Armin, 1890. június 20-ától Márkus Samu. Keletkezett 1890. június 1-én.

Német nyelvű hazai szaklapok:

1. *Ungarische Mediz.-Chirurg. Presse.* Szerkeszti és kiadja Mangold Henrik. Megjelenik Budapesten minden hó 1-én és 16-án, 1869. január 5-étől minden kedden 4r. $1-1^1/_2$ iven. Ára egész évre 4 frt, külföldre 4 tallér; 1869. január 5-étől Magyarországban 5 frt; 1870. január 4-étől «Der Honvédarzt» című mellékletével együtt nálunk 6 frt, külföldre 5 tallér. Nyomtatja Khór és Wein; 1870. április 5-étől Gresser H., 1870. június 7-étől Gresser és Kornis. Keletkezett 1865-ben, megszünt illetve átment a «Pester medizinisch-chirurgische Presse»-be 1870. deczember 27-én. — Melléklapja: Der Honvédarzt. Szerkeszti Mangold Henrik. Megjelenik havonként egyszer, 4r. $^1/_2$ iven. Ára a főlappal együtt nálunk 6 frt, külföldre 5 tallér. Nyomtatja Khór és Wein, 1870. április hótól Gresser H. és 1870. júniustól Gresser és Kornis. Keletkezett 1870. januárban; megszünt ugyanazon év deczemberében.

2. *Der Honvédarzt.* Az «Ungarische Mediz.-Chirurg. Presse» melléklete. Lásd a főlap alatt.

3. *Pester Medizinisch-chirurgische Presse.* Az «Ungarische Mediz. Chirurg. Presse» folytatása. Szerkeszti Mangold Henrik; 1873. április 1-étől egy bizottság közreműködésével Hertzka Károly, 1875. január 5-étől Mangold és Hertzka, 1876. január 2-dikától Hirschfeld Lajos és Löw Sámuel, 1879. jan. 5-től Löw Sámuel 1881. jan. 2-tól Bruck J., Herzman S., Hirschfeld L. és Mangold H., 1882. jan. 1-től Löw Sámuel. Kiadja Mangold Henrik, 1876. jan. 2-tól Zilahy S., 1887. október 2-tól Frankl L., október 9-től Kleinmann F., 1888.

január 8-ától Benjamin E., 1888. márczius 4-étől Mezei Antal és Benjamin E., 1890. január 5-étől Mezei Antal. Megjelenik hetenkint egyszer 4r. 1—$1^1/_2$ kis iven, 1871. deczember 5-étől nagyobb iven. Ára egész évre 6 frt, külföldre 12 márka. Nyomtatja Gresser és Kornis, 1871. január 1-étől Gresser, Kornis et Comp., 1871. április 18-tól Gresser, Syré et Neffe, 1872. október 1-től Wilckens, 1876. május 28-tól Wilckens F. C. és fia, 1882. január 1-től Weiszmann testvérek, 1886. január 3-ától Brózsa Ottó, 1888. márczius 4-től Hornyánszky Viktor, 1888. november 25-től Brózsa Ottó. Keletkezett 1871. január 3-án.

UJABB ADALÉK KOMÁROMI CSIPKÉS GYÖRGY BIBLIÁJÁHOZ.

Közli: Széll Farkas.

Dr. Illésy János levéltári kutatáson alapuló, e becses folyóirat múlt évi folyamában megjelent czikke foglalkozott legutóbb a Komáromi Cs. György bibliájával, melynek története az e czikkben említett nyomtatott forrásokon kívül több más helyen is volt már tárgyalva irodalmunkban.

Kimerítően szólott arról *Bod* Péter (A szent Bibliának Históriája stb. Szeben, 1748. 166—172 l.), *Budai* Ezsaiás (Magy. Orsz. Hist. Debreczen, 1812. 3. k. 108—9. l.). *Tóth* Ferencz (Túl a Tiszai ref. püspökök élete. Győr, 1812. 140—141. l) és különösen *Szücs* István (Debreczen város tört. 778—781. l.), a ki Debreczen város magánlevéltárából vett adatokból mutatta ki, a mit *Balogh* Ferencz bizonyosan ő utána állított, hogy Komáromi Cs. György bibliája 4000 példányban rendeltetett meg, de ezenfelül még 200 példány utánrendeltetett; az első szállítmány, mely Duklán keresztül indíttatott Debreczen felé, 12 ládában 2915 példányban szállíttatott, még hátramaradt Danczigban franczia kötésben 820, fehér pergamentben 265 példány.

A nyomtatás évét Szabó Károly (R. M. K. I. köt. 1336. sz.) 1719-re teszi; Illésy fentemlített czikkében azonban állítja, hogy csak 1718. év végén látott napvilágot. Már *Tóth* Ferencz munkája idézett helyén figyelmeztet ezekkel szemben arra, hogy *Szombati* János sárospataki professor határozott kijelentést tesz a Pete Ferencz által kiadott bibliában arra nézve, hogy Komáromi Cs. György bibliája 1717-ben nyomtattatott. Az említett biblia elején *Szombati*

János csakugyan «*Rövid tudósítás a magyar Bibliáról*» czím alatt felsorolván a biblia magyar fordításait, a Komáromi Cs. György bibliáját illetően *U.* betű alatti jegyzetben a következőket irja: «*Nálam levő bizonyos levélből tudom, hogy 1718-nak elein, ezen Bibliának nyomtatása már elvégeztetett*». (Sz. Biblia . . . mellyet e' formában leg-először ki-nyomtattatott P(ete) F(erencz) Ultrajektomban, Altheer János által 1794. 7. l.)

Eme fentidézett forrásokból tudjuk azt is, hogy az említett bibliának Hollandiában visszamaradt példányai azután Danczkába, onnan pedig Varsóba szállíttattak és ott hevertek mindaddig, mígnem 1789-ben, sok utána való járás után, augusztus hó 9-dik napján Debreczenbe kerültek; tehát az egyes könyvtárak és magánosoknál levők ezekből a *második* szállítmányú példányokból származtak legnagyobbrészt, mert mielőtt az első szállítmány lefoglaltatott, a Duklába megérkezett 2915 példány átvételére elküldött debreczeni tanácsnok, Maróthy György, csakis 31 példányt kaphatott meg egy kis ládában,[1] a többi 2884 példány pedig, mint ez Illésy czikkéből is kitűnik, a szepesi kamara által lefoglaltatott; határozottan téves ennélfogva az a nézet, hogy a debreczeniek 112 példányt, t. i. annyit, mennyi az Illésy által vélt 3000-ből hiányzott, titkon eltulajdonítottak, és hogy ezen 112 példánynál több nem jutott volna forgalomba.

A nyomtatott és eddig ismert forrásokon felül *Kaprinainak* az egyetemi könyvtárban őrzött kéziratgyűjteményében található okiratok és feljegyzések még bővebb megvilágosítását adják a szóban forgó biblia történetének. Kitűnik azokból, hogy a debreczeniek küldöttei már *1720. júl. 29-én*, tehát épen azon napon, midőn kelt az a legfelsőbb elhatározás, melyben meghagyatott az egri püspöknek, hogy a lefoglalt bibliákat adja át a debreczenieknek, kötelezték magokat összes javaik elvesztésének terhe alatt, hogy a keresztelési forma tekintetében fenforgó és más egyéb hibát ki fogják javítani, valamint kötelezték magukat arra is, hogy egy hónap leforgása alatt ezen kötelezést Debreczen város magistratusa ratificálni fogja; kitűnik továbbá az említett okiratokból, hogy nemcsak br. Mednyánszky Pál, a szepesi kamara igazgatója, hanem Erdődy Gábor egri püspök is kapott 1723. évi junius 12-éről kel-

[1] *Szücs István*, id. műve, 779. l.

tezve legfelsőbb rendeletet, hogy a bibliákat a debreczenieknek «sine mora» szolgáltassa ki,[1] azonban a püspök ezen rendelettel szemben előterjesztéssel élt a felséghez, esedezvén, hogy a debreczeniek a három év előtt adott reverzálisnak eleget tegyenek, vagy ujabb vizsgálat rendeltessék, a hol a püspök az 1723. június 12-ki rendelettel szemben annak bizonyítását czélozta, hogy nemcsak *egy betű*-különbség, hanem számtalan eltérés, változtatás, kihagyás van az uj bibliában.

Mellékletként a vonatkozó okiratokat egész terjedelmökben közlöm.

Kaprinai — kinek tanúságához e tekintetben kétség nem férhet — azt is följegyezte, hogy Komáromi Cs. György bibliájából *néhány száz a kassai collegiumban égettetett meg, a többit az egri káptalanba szállították, a hol azok maig is rothadnak.* Lehet, hogy ezeket égettette el azután Erdődy püspök utóda, br. Barkóczy Ferencz Egerben, a püspöki palota udvarán.

Ezek után alább adjuk az ügyre vonatkozó okiratokat, a mint következik:

I.

Debreczen város küldötteinek reverzálisa. Bécs, 1720. július 29.

Infrascripti liberae regiaeque civitatis Debreczinensis ablegati fatemur et recognoscimus tenore praesentium, significantes, quibus expedit universis, quod posteaquam certa biblia Hungarica, usui Helveticae confessioni addictorum destinata, in Hollandia sumptibus magistratus et communitatis praefatae l. rg. civitatis noviter impressa fuissent, eandemque in bis mille octingentis octuaginta quatuor exemplaribus constantia, ex benigno suae Maiestatis S. domini, domini nostri clementissimi mandato, sub dato ex castro Laxemburg diei decimae quintae mensis Maii anni proxime praeteriti 1719. emanato illustrissimo ac reverendissimo domino comiti Gabrieli Antonio Erdődi de Monyorokerék episcopo Agriensi pro censura et revisione per antelatum magistratum submitti debuissent,

[1] A Mednyánszkyhoz intézett rendeletet közölte *Lampe*: Hist. ref. Hung. 548. l. és magyar fordításban *Bod*: Szt. Biblia históriája 170 l.

idemque modo fatus dominus comes et episcopus censuram hanc universitati Cassoviensi delegat et praelibataque universitas, certos eum in finem censores ordinando, iidem censores ante dicta biblia cum Karolianis et Molnarianis, sic dictis, et per Helveticae confessioni addictos, in regno Hungariae hactenus vsitatis combinassent, in ipsis etiam substantialibus non nullos errores, et discrepantias, ac certorum praeterea librorum, et capitum veteris testamenti, et signanter libri Tobiae integri, orationis Manassis, seu Iudae regis in captivitate Babilonica, libri Iudith integri, libri Baruch integri, epistolae Jeremiae prophetae, quae est caput 6. Baruch profetae; quod sequitur apud Danielem prophetam a capitis tertii versu 23 usque ad 91 versum ejusdem capitis, item incipiendo a cap. 13 usque ad finem capitis 14, utpote historiae Susannae de idolo Bal, et Dracone, Esdrae libri III integri; Esdrae libri IV integri; item ex libro Esther VII Capitum, a decimo capite inclusive usque ad finem; libri Simeonis, qui vocatur communiter liber tertius Machabaeorum; libri I. Machabaerum; libri II. Machabaeorm; libri sapientiae totius; et demum ecclesiastici totius, omissionem reperissent, hujus deinde errores et discrepantiae suae Majestati Sacratissimae per saepe dictum dominum comitem, et episcopum demisse relatae quoque extitistent, dignabatur tandem altefata sua Majestes Sacratissima, eosdem taliter relatos errores et discrepantias medio cancellariae suae regiae Hungaricae aulicae denuo revideri, ac in ministeriali sua conferentia in negotio religionis ordinata referri, clementer ordinare, et licet hujusmodi substantiales errores, et signanter quoad baptismi in nomine Ssmae et individuae trinitatis, Patris quippe et Filii, et Spiritus Sancti fieri solitam formam ac per totum Christianum orbem, ipsosque Helveticae confessioni addictos ita usitatam, ea in novis his bibliis Hungaricis reportata fuisset discrepantia, quod ad nomen, et non in nomine (uti praefertur) baptismus instituendus et iisdem bibliis manifeste erui possit; et vel ex hoc solo fundamento ante fata noviter impressa, utpote dogmati etiam Helveticae confessionis in Hungaria hactenus tolerato, et ipsi christiano nomini contraria rejici et sufferri potuissent. Quia nihilominus tam antelatum gravem, et substantialem errorem, alios quosvis in praememoratis bibliis errores, et discrepantias per errorem potius typographi, linguae Hungaricae ignari, et ex defectu etiam in Hollandia (ubi praedicta Biblia impressa fuissent) nusquam reperi-

bilis correctoris Hungari intervenisse, nos, et principales nostros sensu praenuncupatorum bibliorum non aliter, quam a primaeva confessionis Helveticae reformatione intellectus, et hactenus usitatus fuerit, accepturos declarassemus, praescriptumque in forma substantiali baptismi commissum, et alios quosvis errores correcturos, et ad jam fatum antiquum confessionis Helveticae sensum reducturos, eandemque correctionem coram inclyta camerali administratione Scepusiensi, remonstraturos demisse spopondissemus, ac pro restitutione praemissorum bibliorum humillime apud suam Majestatem Sacratissimam ulterius quoque institissemus, hinc ad hujusmodi demissam instantiam, et assecurationem nostram dignabatur eadem sua Majestas Sacratissima restitutionem praenominatorum bibliorum ex mera gratia et clementia caesareo regia pro hac vice benignissime resolvere. Unde super praemissorum observatione et quantocius fienda corrigendorum correctione, et taliter correctorum coram inclyta camerali administratione Scepusiensi fienda remonstratione; praesentibus nosmet obstringentes, simul etiam super eo sub amissione universorum bonorum nostrorum fisco regio applicandorum, nos, et quosvis successores, et haeredes nostros obligamus, quod praefatam hanc assecurationem et obligationem nostram, per magistratum et communitatem totam suprafatae liberae regiaeque civitatis Debreczinensis mediantibus authenticis reversalibus suis intra spatium unius mensis a dato praesentium computando excelsae cancellarie Hungaricae aulicae submittendis ratificandam, et taliter acceptandam effecturi sumus. In quorum fidem, et majus robor praesentes manu nostra subscripsimus, et sigillo usuali roboravimus. Datum Viennae 29 Julii 1720. (Kaprinai gyűjteményében a nevek nincsenek aláírva.)

A budapesti egyetemi könyvtár: Kaprinai-féle kéziratgyűjteményéből. 15. kötet, 59. l.

II.

Királyi rendelet gr. Erdődy Gábor egri püspökhöz a lefoglalt bibliák kiadatása iránt. Laxenburg, 1723. jun. 12.

Carolus VI. dei gratia electus Romanorum Imperator etc. rex reverende spectabilis, ac magnifice comes, fidelis nobis dilecte! Quandoquidem nos ea, quae circa discrepantiam bibliorum Hunga-

ricorum in Hollandia sumptibus magistratus et communitatis liberae regiaeque civitatis nostrae Debreczinensis impressorum, et revisioni vestrae in anno adhuc Domini 1719 per majestatem nostram benigne commissorum, per vos benigne submissa fuissent, primum quidem per cancellariam nostram regiam Hungaricam aulicam, demum vero in iteratis ministerialibus nostris conferentiis clementer discuti fecissemus, in iisdem unanimi voto conclusum, ac deinde majestati etiam nostrae demisse relatum extitisset, suprafata biblia prae antiquis illis Carolianis et Molnarianis, sic dictis (quibus videlicet Helveticae confessioni addicti hactenus in praefato regno nostro Hungariae usi fuissent) vulgatae bibliorum editioni conformia magis esse, in substantialibus porro interventum errorem typographo potius (utpote in unius solummodo literae immutatione consistenstem, et sensum aliquomodo variantem) adscribi debere. Idcirco benigne resolvimus, ut antelata biblia in bis mille octingentis octuaginta quatuor exemplaribus nobis per praefatum magistratum Debreczinensem ex benigna commissione nostra submissa in totidem exemplaribus eidem magistratui, aut homini ejusdem, ad id destinando, erga tamen reversales ejusdem, quod videlicet ante distractionem toties dictorum bibliorum errorem praemissum, in forma baptismi, quomodocunque interventum, corrigere, et perpetuis semper temporibus non aliter, quam in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti baptisare velint et teneantur, illico et sine mora restitui facere noveritis et debeatis. Executuri in eo benignam et seriam voluntatem et intentionem nostram. Gratia in reliquo nostra Caesareo Regia vobis benigne propensi manemus. Datum in castro nostro Laxenburg die 12. mensis Junii Anno Domini 1723.

Carolus m. p. Comes Nicolaus Illésházy.

Josephus Sigray.

A budapesti egyetemi könyvtár, Kaprinay-féle kézirat-gyűjteményéből 15. kötet 64. l.

III.

Gr. Erdődy Gábor Antal egri püspök előterjesztése a királyhoz.

Sacratissima caesarea regiaque majestas
Domine Domine clementissime!

Ne pro episcopalis officii mei, pastoralisque solicitudinis intermissa obligatione, ac de puncto omissionis, et per hoc cessante spirituali lucro, animarumque damno emergente, aliquando coram tremendo divino tribunali merito redarguar, de genu humillime deprecor Majestatem vestram Sacratissimam, quod tot regnorum et provinciarum curis et solicitudinibus occupatae molestus esse cogar.

Jucundius mihi, gratiusque foret ab his, velut abunde complurium jam millium expensas, hisque arduiora fatigia, curas item et inquietudines, ac saepe cor meum contristantes exprobrationes, et plurimas odiositates mihi causantibus vacare, ac majori cordis, et animi quiete frui in episcopatu meo, nisi otio ac desidia mea deperdendarum animarum sanguinem de manibus meis ab altissimo requirendum metuerem, illudque mihi in auribus persaepe resonaret: redde rationem vilicationis tuae, ac de salute aeterna, unicae etiam animae meae fors propediem ad tribunal divinum evocandae, solicitus, fere quotidie mihi in mentem veniret, majestatis vestrae sacratissimae plusquam paterna, quia revera Apostolica (quam mihi tempore, quo pro mihi clementissime collato coadjutoratu episcopatus Agriensis Posonii die 8. Junii A. 1712. gratias agerem dare dignata est) admonitio his expressis verbis: spero autem, quod vocationem vestram ita cordi sumetis, et episcopali muneri satisfacietis, ut et ego de collatione vobis facta, et vos de animabus curae vestrae concreditis, coram Deo rationem reddere valeamus. Invocato igitur ejus, in cujus manibus, quia corregis, ideo etiam Majestatis Vestrae est, Dei auxilio.

Humillime majestati vestrae sacratissimae repraesentare necessitor, quod posteaquam jussu Majestatis Vestrae S. Debreczinensis civitatis magistratus anno adhuc 1719. mihi, eorum quidem sumptibus, attamen absque praescitu, et licentia Majestatis Vestrae Sacratissimae extra haereditarias ditiones Austriacas, utpote in Hollandia neo impressorum bibliorum bis mille octingenta octuaginta quatuor exemplaria consignassent, eademque per universitatem

Cassoviensem revideri fecissem, ac relationem quoque meam in consueta forma per regiam cancellariam Hungaricam aulicam majestatis vestrae sacrmae peregissem ejusdemque cancellariae Hungaricae opinio primum in ministeriali conferentia reportata, et approbata, ac subsequenter per majestatem quoque vestram clementissime exhibita fuisset, ex tunc memoratae civitatis ad augustam aulam ablegatis, per jam fatam cancellariam Hungaricam reversales in ministeriali conferentia approbatae, et sub dato Viennae 29. Julii anno 1720. emanatae fuerunt praescriptae pro subscriptione, in quibus se obligare debebant, ut seriatim, in illis expositos, uti et quosvis alios errores, corrigant, itaque correctos coram Majestatis Vestrae administratione camerali Scepusiensi, remonstrare sint obligati. Quo facto

Responsionem petebant jam fati ablegati, ut autequam subscriberent, cum principalibus suis, magistratu videlicet Debreczinensi communicare possint. Annuit huic petito cancellaria Hungarica; ipsi vero ablegati domum reduces, per tres subsequentes annos non tam usi, quam abusi sunt respirio, ipsis per cancellariam Hungaricam indulto.

Evoluto triennio, anno videlicet currenti mense majo rursus confugiunt ad Majestatis Vestrae S. thronum, et sub dato 12. mensis Junii obtento benigno mandato mihi illud non nisi post discessum Vienna Majestatis Vestrae S. huc Pragam die 27. Junii exhibuerunt, simulque restitutionem eorundem bibliorum urserunt.

Pro homagiali obligatione mea obtemperassem utique, nisi discrepantiam mandati regii a reversalibus, regia authoritate ipsis praescriptis, vidissem, et vel ideo ad melius informandum principem recurrendum, ac a finali determinatione praestolandum plurium gravium virorum judicio, uti et in conscientia me obligatum adinvenissem.

Huic igitur humili supplici meo accludo sub A. genuinam copiam et praememoratarum reversalium et jam fati benigni mandati regii, in reversalibus compellitur civitas Debreczinensis ad corrigendos seriatim expositos aliosque quosvis errores; in benigno autem regio mandato asseritur, primum: neo-impressa biblia magis conformia esse nostris vulgatis, quam antiqua Molnariana biblia ante centum quindecim annos Hannoviae impressa, et ad praesens usque per Helveticae confessionis asseclas in Hungaria pro indu-

bitatae veritatis bibliis habita. Asseritur secundo: in substantialibus non nisi in unica litera haec ab antiquis Molnarianis biblii differre; unde etiam mihi imponitur, ut acceptis super correctione illius literae reversalibus, neo-impressa biblia, in totidem, ac mihi consignata fuerant, exemplaribus civitati Debreczinensi, vel ejusdem homini, ad hoc deputato, restituerem.

Qualiter haec discrepantia reversalium, et mandati regis intercesserit, ego quidem non assequor; sed neque meum est indagare. At non possum non repraesentare Majestati Vestrae Sacratissimae, regi et domino meo clementissimo: ut reversales et mandatum regium de iisdem bibliis sonare, si igitur in unica tantum modo litera discrepant neo-impressa ab antiquis Calvinistarum bibliis, quomodo ergo in reversalibus tot numero errores, et omissiones specificantur, imponiturque ut quosvis alios etiam corrigerent, et administrationi camerali Scepusiensi correcta ita biblia remonstrarent? Si vero revera omnes errores in reversalibus appositi in neo-impressis bibliis reperiuntur, quomodo in posteriori mandato regio exponitur, non nisi in una litera in substantialibus haec neo-impressa ab antiquis diferre, imo ipsa vulgatae editioni prae istis magis conformia esse, errorumque illius literae typographo potius attribui debere?

Et quia deus ter optimus, maximus, super gentes et regna Majestatem Vestram sacratissimam constituit, ut destruat, et evellat, ac aedificet; et plantet: insuper ultra supremam potestatem, et dominicum, ac imperium politicum, velut Apostolicum regem, in partem quoque solicitudinis regiminis, et gubernii spiritualis prae omnibus aliis vocare dignatus sit; ideo provolutus ad pedes Majestatis Vestrae Sacratissimae causam hanc dei, ejusque pretioso sanguine redemptarum animarum humillime una mecum ejusdem Majestatis Vestrae sacramae protectionis subjicio, velit Majestas Vestra clementissima considerare, quod episcopi et reliquum sacerdotium, a juventute fere semper sacras literas discentes, in similibus gravibus materiis ad cogitandum et studendum habeant, ut similia recte discernere et dijudicare valeant, quomodo igitur soli saeculares, plus saecularibus negotiis, utpote politicis, militaribus, juridicis, et oeconomicis, quam theologicis studiis, sacrarumque literarum lectionibus incumbentes, tam arduum negotium debite combinare, et decidere poterunt.

Dignetur itaque Majestas Vestra Sacratissima ulterius quoque mandare, ut vel Debreczinenses reversales ipsas praescriptas subscribant, eisdem exacte satisfaciant, aut, si ita visum fuerit Majestati Vestrae Sacratissimae commissionem ordinare, cui tum ex cancellaria Hungarica, tum aliis etiam dicasteriis deputatis et praeter hos etiam confessarius aliique aliquot theologi Majestatis Vestrae S. intersint, coram quibus remonstrare possim neo-impressa biblia, non esse prae antiquis Calvinistarum bibliis magis conformia vulgatis, eaque non in una solum litera, sed fere innumeris additamensis, omissionibus, mutationibus, contradictionibus, contrarietatisbusque et quidem in substantialibus esse difformia, ab antiquis ipsorum bibliis, a centum quindecim annis, seu a tempore ipsorum tolerantiae in Hungaria per ipsos pro authenticis habitae. Et si id ipsum non remonstravero, arbitrariae cuicunque Majestatis Vestrae Sacramae paenae memet libenter subjicio.

Faciet per hoc Majestas Vestra Sacratissima opus Deo summe acceptum, religioni catholicae, acatholicorumque in Hungaria conversioni proficuum; facile ex his novis bibliis exoriundae novae sectae justum impedimentum; domesticae paci salutare, suae denique regiae authoritatis conservationi maxime necessarium. Pro quo Deum, et Majestatem Vestram Sacramam orat, et supplicat.

Majestatis Vestrae Sacramae

humillimus perpetuo fidelis
subditus capellanus
Gabriel Antonius Erdődy
Eppus Agriensis.

A budapesti egyetemi könyvtár Kaprinai-féle kéziratgyűjteményéből. 15 köt. 66 l.

VEGYESEK.

— **Jelentés a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáráról.** A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára az 1890. év első felében 1908 kötet és füzet nyomtatványnyal, 76 kötet kézirattal, 2881 oklevéllel, 8 fényképmásolattal és 8 negativvel gyarapodott; és pedig *ajándékul kapott* 208 kötet és füzet nyomtatványt, 3 kötet kéziratot, 170 oklevelet és levelet; *letéteményként* 2666 darabot; *vásárolt* 317 kötet és füzet nyomtatványt, 73 kötet kéziratot, 45 darab oklevelet és levelet, és 8 fényképmásolatot. A beérkezett köteles példányok száma 1383 kötet és füzet. Könyvek, kéziratok, oklevelek, pecsétlenyomatok, fénykép-másolatok és hirlapok vásárlására, továbbá könyvkötésre, könyvtári kiadványokra és más könyvtári czélokra 4399 frt 9 kr. fordíttatott. Az olvasók száma 7 675 volt, kik 18,419 kötet nyomtatványt, 1678 kötet kéziratot és 11,598 oklevelet használtak. A könyvtáron kivül házi használatra 733 egyén 2412 kötet nyomtatványt kölcsönzött ki. Összesen tehát 8408 egyén használt 20,831 kötet nyomtatványt, 1687 kötet kéziratot és 11,598 oklevelet.

— **A Landrecht-Buch egy 1430-dik évi példánya a kassai városi levéltárban.** Kassa szabad királyi város gazdag levéltárában — mint ifj. Kemény Lajos levéltári tisztviselő úrtól értesülünk — van egy 1430-ik évi német *Landrecht*, mely ekkorig még felhasználva nincsen, s melyre ezennel felhivjuk a szakférfiak figyelmét. A Schwabenspiegel, Landrecht, Stadtrecht és hasonló czimű középkori codexek fontosságát bizonyítanunk fölösleges. Felvidéki városaink levéltáraiban a két utóbbiból több példányt találunk, melyek a városok történeti fejlődésére vetnek világot.

Ezekből a kassai Landrechtbuch ívrétben, papiron 1430-ban van kiállitva, s igen jó állapotban maradt fönn. Czime: «*Hie hebt sich an das la trecht buech.*» Másolta Hercker János deák Páduában, mint ezt a következő colophon bizonyítja: «*Anno domini millesimo CCCC trigesimo, finitum sabbato die in angaria prima jejunii ante Reminiscere et per me Joannem Härcker venerabilis .... socius tunc temporis studiosus in Patavia. etc.* Alatta pedig egykoru kézzel: «*Hie hat das puch ein ende got vnd vnsre fraw iren (?) göttlichen segen sende.*»

— **Adalék Gutgesell Dávid bártfai nyomdász 1579-ik évi ismeretlen naptárához.** Gutgesell Dávid ismert XVI. századbeli bártfai nyomdász az 1579-diki naptárból, mely az ő műhelyében látott napvilágot Kassa város tanácsának több tiszteletpéldányt küldött, melyekért ez neki 10 rénes forint tiszteletdijat utalványozott. Erről Kassa város, egy 1578-ik évi jegyzőkönyvében — a mint ezt velünk ifj. Kemény Lajos úr közli — a következő egykorú bejegyzés olvasható: «Davidi Gutgesell typographo pro calendariis inclyto senatui loco honoris ab ipso oblatis. Decrevit amplissimus senatus ei honorarium detur 10 fl. renenses. Actum 29 octobris.» Tekintve, hogy a tiszteletdíj kiutalványozása október 29-én történt, fel kell tennünk azt, hogy Gutgesell ekkor a következő év naptárát mutatta be a kassai tanácsnak; az uj naptár megjelenésének ideje tehát körülbelül ez évi október havára tehető. S ha figyelembe veszszük hogy a város az akkori pénzviszonyokhoz képest Gutgesellnek meglehetős nagy tiszteletdijat utalványozott, fel kell tennünk azt is, hogy az ez által a városi tanácsnak fejajánlott tiszteletpéldányok száma igen jelentékeny lehetett. Végül megjegyezzük, hogy Gutgesellnek sem 1578-iki, sem 1579-iki naptárának egyetlen egy példánya sem ismeretes s emléke csak ezen egykorú bejegyzésben maradt fönn.

— **Ismeretlen Mátyás-korabeli levelezőkönyv Darmstadtban.** A darmstadti udvari könyvtár 3308. számu XV. századbeli kézirata Mátyás királynak a német fejedelmekhez intézett több oly levelét őrizte meg, melyek mostanig ismeretlenek voltak. E folyóirat szerkesztője 1887-ik évi tanulmányútjában a darmstadti udvari könyvtárban kutatta fel e kéziratot, a mint ez a «Könyv-Szemle» 1888-ki folyamában olvasható.

Most, hogy a magyar tud. Akadémia Mátyás király leveleinek

kiadását határozta el, a magyar Nemzeti Múzeum könyvtára több heti használatra megkapta ez érdekes kéziratot a darmstadti könyvtárból, hogy annak ismeretlen darabjai a kiadás részére lemásoltassanak.

Felhasználjuk ez alkalmat a kézirat rövid ismertetésére.

A kis 4r., 45 levélre terjedő papirkézirat Aeneas Sylviusnak «De officiis et origine Heraldorum» című értekezésével kezdődik s az aschaffenburgi egyház történetére vonatkozó följegyzésekkel végződik, melyek szerzőjéül bizonyos Udalricus Chemelin in artibus magister van megnevezve.

A közbeeső részt képezi a tulajdonképeni codex epistolaris, mely két csoportból áll. Az első csoportban 1471—1486. évekből származó leveleket találunk, többnyire Mátyás királytól a pápához, a szász választóhoz, a mainzi érsekhez, a birodalmi rendekhez stb. A második csoport, mely az előbbitől irásának karaktere által is külömbözik, a Lajos franczia király és a választófejedelmek közti levélváltás (1498. július 26-tól szept. 1.) kivételével Miksa római császárnak a pápához, a német rendekhez, a spanyol és dán királyokhoz, a milanói herczeghez, a mainzi érsekhez és a besançoni püspökhöz intézett leveleit tartalmazza, s az 1495—1499-ki időszakot öleli fel. Ezek hazánk történetéhez semmi vonatkozásban nem állanak. Annál érdekesebb reánk nézve az első csoport, melynek hazai tárgyú leveleit a következő jegyzék tünteti fel:

[3^{b}—6^{a} l.] Utasítás Mátyásnak az 1479-ki nürnbergi birodalmi gyűlésre küldött követei részére. (Que nomine serenissimi principis.)

[6^{ab} l.] Mátyás levele Ernő szász választóhoz. Buda, 1479. október 24. (Non dubitamus vobis innotuisse.)

[7^{ab} l.] Mátyás a birodalmi rendekhez. Buda, 1480. április 13. (Recordamur scripsisse.)

[9^{ab} l.] Mátyás Dietrich mainzi érsekhez. Zágráb, 1481. deczember 18. (Certificati sumus.)

[10^{a}—12^{a} l.] Mátyás a pápához. Zágráb, 1480. deczember 14. (Scripsi prioribus litteris.)

[12^{a}—14^{a} l.] Mátyás Berthold mainzi érsekhez. Bécs, 1485. november 18. (Bellum, quod nos.)

Mindezek az első darab és a pápához intézett levél kivételével, mely a Diplomacziai Emlékek IV. kötetében (338. l.) ki van

adva, le lettek másolva és az Akadémia uj kiadásában fognak napvilágot látni.

Mint némileg magyar vonatkozású darabot megemlítjük még Roth János lavanti püspöknek 1481. augusztus 30-án bizonyos Bernáthoz intézett «Quantum et quam miserabili» kezdetű levelét, mely a törököknek Freisach vidékén véghez vitt pusztításairól szól.

Sch. Gy.

— **Ligeti Antal**, a Nemzeti Múzeum képtárőre, f. é. jan. 5-ikén élte 67-ik évében elhunyt. E bibliographiai és könyvtártudományi folyóiratnak nem lehet feladata a boldogult nagynevű művész érdemeinek méltatásába bocsátkozni. Mint a Nemzeti Múzeum közlönyének azonban szomorú kötelessége megemlékezni azon férfiúról, ki mint a Nemzeti Múzeum tisztviselője 22 évig az intézet regenerációján fényes tehetséggel, fáradhatlan buzgalommal, hazafiúi lelkesedéssel és elismerésreméltó sikerrel közreműködött s velünk együtt a magyar művelődés magasabb érdekeit szolgálta.

A boldogult halálesete alkalmából a M. Nemzeti Múzeum igazgatósága a következő gyászjelentést adta ki :

A Nemzeti Múzeum igazgatósága a maga és az összes tisztviselők nevében szomorúan adja tudtúl a gyászhirt, hogy felejthetetlen tisztviselőtársunk *Ligeti Antal* múzeumi képtári őr, az országszerte ismert kitünő képiró, az orsz. magyar képzőművészeti társulat igazgató választmányi tagja, az olasz királyi koronarend tulajdonosa stb. folyó évi január 5-én estéli 7 órakor, munkás életének 67-ik, múzeumi szolgálatának 22-ik évében elhalálozott. Temetése folyó évi január 8-án délután 3 órakor lesz a Nemzeti Múzeum épületében levő lakásáról. Budapest, 1890. január 7-én. Áldás emlékére !

Temetésén a M. N. Múzeum tisztviselői az igazgató vezetése alatt teljes számban vettek részt s koporsójára nagy babérkoszorút tettek, melynek szalagjain a következő felirat volt olvasható: *Ligeti Antalnak a Nemzeti Múzeum tisztviselői.*

A temetésen fényes és válogatott közönség vett részt, melynek soraiban ott volt az országos képzőművészeti társulat választmánya Harkányi Frigyes alelnökkel, Gerlóczy Károly alpolgármester, Szalay Imre, Forster Gyula, Dékány Mihály min. tanácsosok, Klinger István egyet. prorector, Salamon Ferencz, Vécsey Tamás, Schnie-

rer Aladár, Than Károly, Czobor Béla, Csarada János egyet. tanárok, Wahrmann Mór, György Endre, Perlaky Kálmán, Pulszky Károly, Ábrányi Emil, Komjáthy Béla országgyűlési képviselők, Telepy Károly, Vastagh György, Roskovics Ignácz, Vágó Pál, Strobl Alajos, Zala György, Pálik Béla, Tölyessy Arthúr, Greguss János, Klimkovics Ferencz és Molnár József művészek és a boldogultnak nagyszámú tisztelője a fővárosi társadalom minden rétegéből. — A temetési szertartás a Nemzeti Múzeum első udvarának a kapuszinig terjedő részében folyt le, melynek végeztével *Csontosi* János a múzeumi tisztviselői kar nevében a következő búcsúbeszédet tartotta:

A Magyar Nemzeti Múzeum nevében, melynek 22 évig tisztviselője, büszkesége voltál búcsúztatlak el felejthetetlen pályatársunk.

Nem azért, mintha fényesen megfutott művészi pályád dicsőségéhez valamit hozzá adnom lehetne, hisz a te dicsőségedhez semmi sem hiányzik, de te hiányzol most a mienkből, hanem hogy hátrahagyott pályatársaid nevében őszintén kifejezést adjak azon fájdalomnak, melyet ravatalodnál érezünk és egy utolsó Istenhozzáddal búcsut vegyek tőled.

Huszonkét évig szeretett pályatársunk voltál, huszonkét évig együtt dolgoztál velünk a Nemzeti Múzeum regenerációján!

Ez idő alatt művészi alkotásaiddal csodálatra ragadtál, magasra kivívott művészi reputációd büszkeséggel töltött el, munkásságod, kötelességérzeted és szerénységed által mintaképünk valál s jellembeli és szivbeli tulajdonságaiddal biztosítottad magadnak mindnyájunk tiszteletét és szeretetét.

Ezért érezzük oly mélyen a csapást, melyet halálod mért sorainkra s a veszteséget, a mit intézetünk szenvedett.

Veszteségünk fölötti bánatában azonban vigasztalást merítünk azon tudatból, hogy mi téged nemcsak elvesztettünk, hanem birtunk is, hogy huzamos ideig a magunkénak mondhattunk s veled a hazai közművelődés előhaladására közremunkálhattunk.

Halálod lesujt, de művészi alkotásaid felemelnek s midőn benned a Nemzeti Múzeum nagyérdemű képtárőrét gyászoljuk a tájfestészet legkitünőbb magyar mesterét dicsőitjük.

A Nemzeti Múzeumban folyt le életednek legnevezetesebb fejezete! Itt kötöttél ki, itt érte el művészeted fejlődésének zenitjét

itt teremtettél iskolát, itt gazdagítottad remek alkotásaidnak hosszú sorozatával a magyar képzőművészetet, itt hoztál dicsőséget nevedre, intézetünkre, mindnyájunkra

Működésed nyomot hagy intézetünk és a magyar képzőművészet történetében, emlékedet meg fogjuk őrizni sziveinkben.

Halhatatlan müveid és alkotásaid pedig, melyekkel nemzetedre uj fényt derítettél, meg fogják örökíteni nevedet nemzedékről nemzedékre sokáig.

Markónak legjelesebb tanitványa, Munkácsynak legrégibb mestere, felejthetetlen pályatársunk, nyugodjál békében, dicsőségben!

Legyen álmod derült, mint képeidnek hangulata, álmodjál Nemzeti Múzeumunk virágzásáról és nemzetünk dicsőségéről, mert mindaddig, míg e nemzetben élni fog a művészet cultusa, élni fog a te neved is köztünk. Áldjuk emlékedet! Isten veled!

Ezután a képzőművészeti társulat nevében Telepy Károly mondott meleg hangú búcsubeszédet s megindúlt a gyászmenet a temetőbe, hol a művészek körének bucsúbeszéde zárta be a gyászszertartást. Béke poraival.

— **A Corvina külföldi maradványai érdekében.** Gróf Csáky Albin vallás- és közoktatási m. kir. miniszter úr azon magas érdeklődésnél fogva, melylyel a hazai közművelődés minden ága iránt viseltetik, ujabban a Corvina külföldi maradványaira fordította figyelmét s felszólította e folyóirat szerkesztőjét, hogy a Corvina külföldi maradványairól, továbbá ezeknek visszaszerzése érdekében a multban történt országos mozgalomról és ennek eredményéről tegyen jelentést. Ennek következtében lapunk szerkesztője egy 40 irott ivre terjedő emlékiratot készített, melyben az ügyre vonatkozó adatokat összefoglalva, ezt a múzeumi igazgatóság útján a miniszteriumhoz fölterjesztette. Ezen emlékirat sorsáról annak idejében értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **Lengyelországi könyvtárbuvárlatok.** Folyóiratunk szerkesztője f. é. május havában a Nemzeti Múzeum megbizásából a krakkói herczeg Czartorisky és a czenstochovai pálosrendi, a M. T. Akadémia megbizásából pedig a varsói gróf Krazsinsky könyvtárban kutatott, hol a gyűjtemények hazai vonatkozású kéziratait

vizsgálta meg. Ez alkalommal a varsói egyetemi és az ottani gróf Zamoysky-könyvtár ritkaságait is megtekintette, melyek közt több ismeretlen hungaricumot talált. Kutatásainak eredményéről folyóiratunk jövő kettős füzete, mely sajtó alatt van s néhány hét alatt küldetik szét, fog hozni részletes tudósítást.

— **A múzeumi könyvtár nevezetesebb szerzeményei 1889-ben.** A Nemzeti Múzeum könyvtárának 1889-ik évi gyarapodásából, melynek statisztikai kimutatását folyóiratunk 1889-iki folyamában közöltük, kiemeljük a következőket. Nyomtatványok: 1. *Catalogue* de la bibliothèque Hammer A. Stockholm. Division etrangère. I—VII kötet és Supplement Stockholm, 1886—1888. 8r. 2. *Rónay Jáczint.* Napló-töredék. Hetven év reményei és csalódásai. (Nyomatott tiz példányban kéziratul.) I—VIII. kötet. Pozsony, é. n. Stampfel, Éder és társai nyomdájából. 8. r. 3. *Gruzin-rege.* Georgiai betűkkel. Zichy Mihály rajzaival, ívrét, 1 köt. — 4. *Félegyházi Tamás*: Az Kereztieni Igaz Hitnek Rézeiről való Tanítás kérdésekkel és feleletekkel stb. Debreczembe Nyomtattatott Rudolphus Hoffhalter altal. Anno Domini M.D.LXXX. 4r. L. Szabó Károly RMK. 163. sz. 5. *Povodouius Hieronymus: Conciones* aliquot De Puro dei Verbo et de Coena Domini *Stephano Bathory* regi Poloniae *dicatae.* Posnaniae 1578, 8r. 6. *Valentini Ecchii Lendani*: De versificandi arte opusculum, magnifico Domino *Alexio Thursoni* de Bethlemfalva . . . . *dicatum.* Cracoviae 1521, 4r.

Ezen *hat* nyomtatványból az első három a tisztelt szerzők hazafias adományából, az utóbbi három vásárlás útján jutott a múzeumi könyvtár gyűjteményébe.

— *Kéziratok.* A kéziratgyűjtemény gyarapodásából a következő kéziratok érdemelnek különös figyelmet: 1. *A magyarországi nazarénusok Új testamentuma,* melyet Kalmár István zsidóból magyarra fordított és magyarázó jegyzetekkel látott el. XIX. századbeli magyar kézirat. 8-rét, 1 kötet. A fordítónak sajátkezű kézirata. 2. *Néhai Mike Sándor kéziratgyűjteményéből 13 kötet.* XVIII—XIX. századbeli magyar latin, és oláh kézirat Erdély politikai, történeti és közgazdasági viszonyaihoz, ívrét. 3. *Csiksomlyói eredetű kéziratok* magyar egyháztörténeti és történeti tartalommal. XVII—XVIII. sz. magyar kézirat, 4r. 3 kötet. 4. *Officium Beatae*

Mariae Virginis. XV. századbeli hártyakézirat, a burgundi iskola miniatureivel és polychrom initialiéval, 1 kötet, 8r. 5. *Egy színes térkép kézirajzban*, hártyán a XVI. század első feléből, mely Európa, Ázsia és Afrika országainak szárazföldi és tengeri térképét, az illető országok fejedelmeinek miniature arczképével együtt tünteti fel. Az országok közt előfordul: Hungaria és Transylvania, Buda, Pest, Esztergom, Székesfejérvár, Nagyvárad városokkal, mely utóbbinál egykorú kézirással ez a latin jegyzet olvasható: Hic iacet corpus s. Ladislai.

A fejedelmek miniatürjei között a török tartományoknál előfordul Suleiman szultán arczképe a következő körirattal: Suleiman Imperator Turciae, miből a térkép készíttetésének korára lehet következtetnünk.

Ezen térkép eredetileg Ptolomaeus Cosmographiájához tartozhatott, melynek egyik tábláját képezte, s korára nézve a könyvtár kézirati térképei között a harmadik. Azaz 1 darab kézirajz. 6. *Johannes Roh*: *Kirchentabellatur* oder die in Noten abgesetzte Melodien deren in den evangelischen Kirchen gebräuchlichen Liedern 1780. A nagyszebeni evangelikus egyház énekes könyve kótákkal, mely a könyvtár hazai vonatkozású latin, magyar és szláv énekes könyvek anyagát egy ismeretlen német kötettel gyarapítja. XVIII. sz. német kézirat, 1 kötet. 7. *Danyady János*: *Siralmas versek*, melyek Magyarország egy darab részének, kiváltképen Debreczen vidékének, Berettyó környékének és Sár-rét mellékének a pogány tatárok miatt esett romlását és elpusztulását keservesen zokogják, és az Istennek ennek utánna való kegyelmes oltalmát óhajtva kivánják. Összeszedte Danyady János, e következendő csekély rithmusokban. Nyomatott 1694. 8r. Egy ismeretlen magyar nyomtatványnak XVIII. századbeli másolata. 8-adrét, egy füzet. 8. *Egy honfi hazafias költeménye* a nemzeti játszó szin felnyitása ünneplésére 1837 augusztusban. XIX. sz. kézirat, ívrét, 1 db. 9. *Versek magyar országgyűlési követekre 1834-ből.* XIX. sz. kézirat, ívrét, 1 db. 10. *Az 1885-iki budapesti országos kiállítás emlékkönyve.* XIX. századbeli kézirat, ívrét, 1 kötet. 11. *A magyar színészet történetére vonatkozó analecták.* XVIII—XIX-ik századbeli kézirat, ívrét, 1 kötet. Ezen kéziratokból az első 7-et könyvtárunk vásárlás útján szerezte meg, mig a 8-ik és 9-ik számut Wittchen Aladár úr, a 10-ik számut gróf Széchényi Pál volt földmüvelési, ipar- és

kereskedelmi m. kir. miniszter, és a 11-ik számút Mérey Sándor valóságos belső titkos tanácsos és az osztrák hitelbank igazgatója ajándékozták könyvtárunknak.

— *A fényképmásolatok* gyűjteménye számára könyvtárunk a következő magyar vonatkozású kéziratok és nyomtatványok nevezetesebb lapjait fényképeztette le: 1. *A bécsi 1474-dik évi magyar nyelvemléknek,* más néven *Birk-codexnek mind a nyolcz lapja* négy táblán és négy negativen az az 4 tábla és 4 negativ. 2. *A konstantinápolyi Eszki Szeráj könyvtárából* a következő codexek nevezetesebb lapjai, ugymint: *a) Rannusius Crispus Pistoriensis Sermo de Ascensione ad Wladislaum II. Hungariae regem* című XV. századbeli latin kéziratnak két címlapja, azaz két tábla és két negativ. *b) Futaki Ferencz 1465-ben készült magyarországi irott Antiphonaléjából négy tábla és négy negativ,* azaz 4 tábla és 4 negativ. *c) Csillagászati tollrajzok a XV. századból* című kéziratból nyolcz lap, azaz 8 tábla és 8 negativ. *d) Hervoja XV. századbeli glagol missaléjának 3 főlapja* Hervoja lovas arczképével és czímerével, azaz 3 tábla és 3 negativ. 3. *A párisi nemzeti könyvtárnak Debrenthei Tamás zágrábi püspök 1462-dik évi latin codexének első czímlapja,* azaz 1 tábla és 1 negativ. 4. *Az esztergomi 1505-dik évi «Ordinarius» utolsó lapja,* az esztergomi főegyházi könyvtár egyetlen példányáról. Azaz 1 tábla. 5. *Az 1509-ik évi egri Ordinariusnak,* a krakkai herczeg Czartorisky-könyvtárban levő egyetlen példányának *1-ső és utolsó lapja.* Azaz két czinkographiai dúcz. Ezen fényképmásolatokból az első három és 5-dik szám alatt felsoroltakat a múzeumi könyvtár vásárlás útján szerezte meg, míg a negyedik számút dr. Dankó József pozsonyi nagyprépost hazafias nagylelkűséggel a könyvtárnak ajándékozta.

— *A Magyar Nemz. Múzeum levéltára* a lefolyt 1889. évben ajándékozás útján 231 oklevéllel és 5 darab pecsétlenyomattal, vétel útján 121 oklevéllel és letéteményezés által mintegy 10,000 oklevéllel gyarapodott.

A szerzemények közül kiemelendők: egy 33 mohácsi vész előtti oklevélből álló gyűjtemény, melyben a kiadatlan árpádkoriak száma 10 darabra rúg, s mely 150 frtért jutott a levéltár tulajdonába, a keresztúri *Bihary* (1567.), az *Ochay* (1572.), *Fejér* (1583.), *Viski* (1673.), *Puchberger* (1687.), *Oder* (1722.) és *Vogl*

(1751.) családok czímerlevelei és a *Szentmiklósy*-család bárói diplomája 1741.

Gróf Széchenyi István 2, *Deák Ferencz, Kossuth, Szemere Bertalan* 1—1 eredeti levele, *gróf Leiningennek* Görgeihez intézett levele és kivégeztetése előtt nejéhez irt bucsúsorai s a *gróf Batthány Kázmér* ellen 1850. szeptember 25-én hozott hadi itélet.

A letéteményezett levéltárak tartalmát, a rendezés alatt álló *Beniczky-levéltár* kivételével, melynek oklevelei száma mintegy 3000 darabra tehető, a következő számadatok tüntetik fel:

1. *Kapy*-család levéltára tartalmaz:

2	drb	XIII.	századi
115	»	XIV.	»
394	»	XV.	»
és 127	»	XVI.	»

összesen 638 mohácsi vész előtti,

továbbá: 326	drb	XVI.	századi
730	»	XVII.	»
897	»	XVIII.	» és
535	»	XIX.	»

összesen 2488 mohácsi vész utáni oklevelet, az összes darabszám tehát: 3126.

A *Görgei*-család levéltára:

23	drb	XIII.	századi,	
91	»	XIV.	»	
170	»	XV.	»	
14	»	XVI.	»	= 298 darab mohácsi
vész előtti, és 120	»	XVI.	»	
176	»	XVII.	»	
192	»	XVIII.	»	és
1539	»	XIX.	»	= 2027 darab moha-

csi vész utáni oklevelet, mely utóbbiak közül 1449 darab az 1848—49-diki eseményekre, illetőleg Görgei Arthur szereplésére vonatkozik. Az egész levéltár darabjainak száma 2305-re rug.

A *Dobos*-családnak már előbb elhelyezett levéltárához a család 1389 drb mohácsi vész utáni oklevelet küldött be.

— **Hungaricák külföldi könyvpiaczon**. Rosenthal Lajos müncheni ismert antiquarius LXVI. számu catalogusában a következő magyar könyveket árusítja, melyekre ezennel felhívjuk a szakférfiak figyelmét:

1. [*Biblia Ungarica.*] Szent Biblia az egesz Keresztyensegben be vött Regi Deak bötüböl Magyarra fordította a Jesus-Alatt Vitezkedo Tarsa-sag-beli Nagy-Szombati Kaldi György Pap. Bechben 1626. *Frontisp. gravé.* Pet. in-fol. Rél. Le titre monté. 150 Mk.

Trad. hongr. [la prem] faite à l'usage des *catholiques* par Geo *Kaldi*, natif de Tyrnau. A la fin le traité polemique du traducteur: Oktato Intes a Sz. Biblia-felöl. — (Cat. Szechenyi I. 560.) Inscription de nom au titre gravé, peu lésé vers la marge. Jusqu'è la page 62 plusieurs ff. sont raccommodés.

2. [*Brenner*, abbé.] Histoire des révolutions de Hongrie où l'on donne une idée juste de son légitime Gouvernement. Avec les mémoires du prince Franç *Rakoczy* s. la guerre de Hongrie et ceux du comte *B. Niklos* sur les affaires de Transsilvanie. [Publ. par *P. Marchand.*] 2 vols. La Haye 1739. *Avec une carte géogr. et 2 portr. de Rakoczy. J. Felkema* del. et sc. 4. Veau, dos doré. 30 Mk.

3. *Cella*, Ancelm et Christoph. Europae descriptio Carolo V. dedic. Prognosticon *Antonii Torquati* Ferrarien. astrologi ab ao. 1480 ad a. 1538 *Matthiae* Ungar. regi dic. De fide et moribus Aethiopum per *Franc. Titelmann* Hallensem. Antv., Joa. Grapheus in aedib. Steelsii, 1536. *Marque typ.* 28 ff. Vél. 30 Mk.

Omis par Panzer et Nuits. Cont. des chapitres: Boemia, Polonia, Lithuania, Livonia, Prussia, Russia, Romania, Hungaria.

4. *Chronica* vnnd beschreibung der Türckey mit yhrem begriff, ynnhalt, prouincien, völckern, ankunfft, kriegen, reysen, glauben u. s. w. von eim *Sibenbürger* 22 jar darinn gefangen gelegen yn Latein beschrieben, verteutscht. Mit eyner schönen Vorrhed zehen oder aylff Nation vnd Secten der Christenheyt. Sebastiani *Franci* Anhang der Moscobiter vnd Weissen reissen. Nürnb., Fried. Peypus. Anno 1530. 53 Bll. 4. Cart. *Sehr selten!* 100 Mk.

Kertbeny S. 84. No. 398. Der Pergament-Umschlag dieser Chronik ist Bruchstück eines Blattes aus einem Neumen-Manuscript des XI. Jahrh.

5. *Czvittinger*, D. Specimen Hungariae literatae. Acc. Biblio-

theca scriptorum qui extant (sic!) de rebus Hung. Francof. et Lips. 1711. 4. Veau. Taché d'eau. 24 Mk.

6. [*Hongrie.*] «Austria e Ungaria nova descripcio.» Carte de ces contrées entre Linz, Bornberg, Belgrad, Bistritz, *Gravure* e. t. d. *Ferando Bertelli* exc. 1565. Gr. in Fol. obl. 80 Mk.

Carte géographique excessivement rare. Très-grande de marges.

7. [—] «Nova descriptio totius Hungariae.» Carte de la Hongrie de Vienne à Czernowitz et de Zara à Zigeth. *Gravure* e. t. d. d'un maître anon. (Lafreri?) Romae 1559. Gr. in Fol. 80 Mk.

Carte excessivement rare et précieuse.

8. [—] *Sibmacher*, Joh. Hungaria. La petite carte de la Hongrie. Signé: Johan Sibmacher Norinberg. faciebat et excud: S. d. (vers 1590) Gr. in Fol. obl. h. 264 mm. l. 350 mm. 50 Mk.

Andresen II. No. 99. Belle gravure. Il ne faut pas confondre cette précieuse carte publiée séparément avec celle qui se trouve dans l'ouvrage d' Ortelius.

9. [*Kanischa.*] *Sibmacher*, Joh. Wahre Contrafactvr der Belegervng der Vöestvng Canischa. Anno M.D.CI. Schöne Radirung, bezeichn.: Im veldleger vor Canischa abgerissen. H. 214 mm. Br. 325 mm. Unten 11 Zeilen Text in Typendruck angeklebt. 30 Mk.

Andresen No. 73. — Drugulin 1065. Eingerissen u. sauber ausgebessert. Sehr gut erhalten.

10. *Missale* sm chorum alme eccl'ie *Srigoniensis*. Venet. imp. Joh. Paep. librarii Budensis, p. Joh. Emericum de Spira, 1498. 4. Kal. Martii [26. Feb.] *Goth. en* r. et n. Avec la *musique* notée. 12, 8 et 230 ff. Fol. Rel. 360 Mk.

Weale p. 196. Missel de la plus grande rareté. Notre exempl. contient le titre, le Calendrier [Martius-December]. Ff. XVII—CCXXX. [f. XCIV. XCVIII, XCIX manquent.] F. XCV déchiré et la moitié restaurée p. écrit. La marge bl. du titre et de 2 ff. du calendrier coupée. Qq. ff. courts de marges.

11. [*Peeters, J.*] Recueil de 130 planches rel. aux guerres des Turcs en Hongrie. Frontisp. allégor. avec les portraits de l'empereur et de l'impératrice; 11 portraits équestres de l'empereur Léopold, souldan Mahomet, jean III. Sobieski, grand vizir Mustapha, Charles II. d'Espagne, Maximilian Emanuel élect. de Bavière, Charles V. duc de Lorraine, Jul. Franc. duc de Lauenburg, Fréd. Guill. élect. de Brandenbourg, Emeric Tököly, comte Rüdiger de Staremberg; 10 planches: siège de Vienne et défaite des Turcs; 74 vues de villes et forteresses dans l'Autriche, la Hongrie, la Turquie etc. tels que Vienne, Raab, Gran, Waitzen, Buda, Neuhäusel, Ruchau,

Waradin, Temeswar, Szigeth, Gratz, Constantinople, Candia, Malta etc. etc.; 35 planches: viste delli Dardanelli del Strecio come delle città e castelli nel' arcipelago e nell' Arabia e Siria p. e.,: les chateaux des Dardanelles, Tunis, Oran, Gibraltar, Tanger, Tripolis, Algier, Alexandria, Jerusalem, Antiochia, Mekka e. a. *Gravures à l' eau forte, (Gasp. Bouttats, Rom. de Hooghe, Lucas Vorsterman fec., Jac. Peters exc.) Antv. ca. 1690.* Avec un texte explic. de 6 ff. Pet. in-fol. obl. Veau. 100 Mk.

12. *Ransanus*, Pet. Epitome rerum Hungaricarum. Ternaviae, Lu. Peechus, Pann., 1579. *Bord. du titre.* 188 ff. 12. D.-veau, dos dor. [Rel. mod.] 48 Mk.

Deschamps 1227. Les premières impressions de Tyrnau datent de 1578. Peu taché et piqué.

13. *Rossi*, Gio. Giac. de. Teatro della guerra contro il Turco, dove sono le piante, e le vedutte delle principali città e fortezze dell' Ungaria, Morea, e d'altre provincie, con gl'assedii, e conquiste fatte dall' armi cristiane. Roma 1687. *Titre et 41 planches gravées de la double grandeur des pages.* Gr. in-fol. 300 Mk.

Les planches no. 2,38 et 39 manquent.

Les autres représentent: 1) Machina de Giuochi fatti da G. G. de Rossi in occasione della conquista de *Buda.* 3) La citta di Vienna con la maggior parte dell' Austria infer. incend. da Turchi e Tartari 1683 4) Les vues de Vienne, Pressbourg et Raab. 5) Vienna assediata, e liberata gli 12 settembre. 6) Il trionfo dell' armi christ. della citta e fortezza di Castelnuovo. 7) Castel Tornese, Fortezza di Corinto: Misitra olim Sparta; Fortezza di Negroponte. 8) Prospetto e pianta di Munkatsch; Fortezza di S. Giob. 9) Veduta e prospetto dé Dardanelli nello stretto del Golfo di Lepanto, prospetto della citta e fortezza di Lepanto. 10) Saravas; Eperies; Dubizza; Lika. 11) Citta e porto di Napoli di Romania nella Morea assed. dall'armi Venete 1686. 12) Sicklos; Cinque chiese; S. Nicolo; Palitta. 13) Vittoria sotto la citta di Strigonia; 14) Cassovia; Hat Wan; Zolinok; Belgrado. 15) Essech e Verowitza. 16) Constantinopoli; Stretto de Dardanelli. 17) S. Maura; citta di Scio. 18) Citta di Coron in Morea; citta di Modon; 1) Chin ò sia Clin; Prevesa con le citta adjacenti; 20) Kamieniec in Polonia; 21) Citta di Napoli di Romania in Morea. Malvasia in Morea. Calamata in Morea. 22) Pianta et elevatione delle fortezze di Navarino; 23) Dolcigno. Castelnuovo in Dalmatia; Navarino; Patrasso in Morea; 24/25) Pianta et elevatione della citta e fortezza di Buda. 26) Orientis Porta Taurunum vulgo Belgrado. 27) Pianta e bloccature della citta e fortezza d'Agria. 28) Battaglia nelle vicinanze di Darda. 29) Armata imperiale sotto il commando del Duca di Lorena. 30) Caposwar; Symonthorna; Colocza; Segedino. 31) Pianta della citta di Athene. 32) Czyula; Tockay; Vittorie de Christ contro il Turco con

la Presa di Parcan e Strigonia. 33) Vacia; Filek: Temeswar; Adrianopoli. 34) Novigrad; Sigeth; Wardein; Vicegrad. 35) Alba Reale; Canissa; Agria. Eger o Erla; Naihaisel. 36) Strigonia liberata dall'assedio con la battaglia; Esech e suo ponte bruggiato dall'esercito Cesareo 57) Hermonstat; Samosch Vywar; Geno o Boros Jeno; Kowar. 40) Fortezza di Naihaisel. 41) Mostra dell ordinanza e marcia dell'essercito di Mehemet III. contro li Christiani per l'assedio di Vienna nell'anno 1683. — Peu taché d'eau.

14. [*Zighet.*] *Historia* di Zighet ispugnata da Suleiman re dé Turchi l'anno 1566. Venezia, Bologn. Zaltieri, 1570. 24 pp. 2 ff. 4. Br. 18 Mk.

Omis par Melzi.

15. *Zimmermann*, Wilh. P. Aller deren Ungarischer Stätt, Vöstunge, Castellen, u. Häuser, welche von anfang der Regierung Rudolphi II. biss auff 1603. Jar mit Krieg von dess Röm. u. Türck. Kaysers Kriegsvolk ersucht, belägert etc. worden abriss u warhaffte Contrafacturen auf dise form in Kupffer gradirt. Under welche figuren die summa selbiger Handlung auffs kürtzest mit wenigen *Reimen* begriffen. Darzu auch die Historia d. fürnembsten händel desselbigen Kriegs wesenss durch S. *Dilbaum* gethon worden. Augsp. 1605. Qu.-fol. Pergtbd. 120 Mk.

Theil I enth. 57 num. Kupfer von denen 3 u. 4 fehlen, ebenso der Text zu d. Kupfrn 6—17 (2 Bll.). Theil II 31 num. Kupfer. Der Text zu d. Kupfern 13—15 fehlt.

Ezen felsorolt könyveknek legnagyobb része a N. Múzeum könyvtárában megvan. A könyvek mellett kitett árak német márkában értendő.

— **A porosz közoktatási miniszter rendelete a könyvtárak közti könyv- és kéziratkölcsönzések tárgyában.**[1] A porosz kir. közoktatási miniszter a berlini királyi könyvtárhoz és a poroszországi egyetemi, valamint a münsteri és braunsbergi lyceumi könyvtárakhoz a nyomtatványok és kéziratok kikölcsönzése tárgyában a következő rendeletet adta ki, melyet fontosságánál fogva itt egész terjedelmében közlünk. A rendelet szószerinti szövegben így hangzik:

«Felhatalmazom ezennel a berlini királyi könyvtárt és az összes egyetemi könyvtárakat, ide értve a münsteri és a braunsbergi lyceumi könyvtárakat, hogy nyomtatványaikat és kéziratait — a mennyiben ezeknek kikölcsönzését különös szabályok nem tiltják — más németországi állami, vagy állami felügyelet alatt álló

[1] L. a Centralblatt für Bibliothekswesen 1890. 3. füzet 101—103. l.

könyvtáraknak, *valamint külföldi könyvtáraknak is*, a következő feltételek mellett kikölcsönözhessék és közvetlenül könyvtártól könyvtárig elküldhessék.

1. A kölcsönkérő könyvtár a viszonosságra és a kölcsönzési feltételek megtartására (§. 2—6.) kötelezi magát.

2. Az elküldés gondos elcsomagolásban, a megfelelő ár kitétele mellett, a kölcsönkérő könyvtár költségén és felelősségére történik.

3. A kikölcsönzési határidő (az oda- és visszaküldés idejét leszámítva), ha a kölcsönadó könyvtár főnöke egyes esetekben másképen nem rendelkezik, nyomtatványokra nézve rendszerint hat hét, kéziratokra nézve három hónap.

4. A kikölcsönzött nyomtatványok és kéziratok a kölcsönkérő könyvtárakban gondosan megőrzendők és csak ezeknek tűzmentes helyiségében használandók; a nyomtatványoknál azonban szabadságában áll a kölcsönadó könyvtár főnökének megengedni, hogy ezeknek őrzése és használata a kölcsönkérő könyvtár helyiségén kívül is, ennek felelősségére történjék. A hasonmásoknál, ha több mint egy irásmintának vagy egy levélnek reproductiója kivántatik, külön engedély kérendő.

4. A visszaküldés az elküldéshez hasonló elcsomagolásban és legalább is ugyanazon értéknyilvánítás mellett, a kölcsönkérő könyvtár költségére és felelősségére történik.

5. Ha a kölcsönkért kézirat vagy nyomtatvány megrongáltatatik vagy elvész, a kölcsönkérő könyvtár részéről kárpótlás fejében azon összeg fizetendő, melyet a kölcsönadó könyvtár főnöke a saját felettes hatóságával egyetértve megállapít, még azon esetben is, ha ezen összeg a kitett értéknyilvánítást meghaladná.

von Gossler,
közoktatási miniszter.»

Ezen rendeleten kívül a porosz királyi közoktatási miniszter úr a porosz egyetemek gondnokaihoz a következő kisérő-levelet intézte:

Félreértések kikerülése végett megjegyzem még, hogy ezen rendelet által a további könnyebbségek engedélyezése, milyen a kéziratnak a kölcsönkérő könyvtár helyiségén kívül való használata, épenséggel kizárva nincsen; csakhogy ilyen esetben a kölcsönadó könyvtár főnökének előleges engedélye kikérendő.

Ezzel kapcsolatban érdekesnek tartjuk még az olasz könyvtárak 1886-ik évi kölcsönzési szabályzatából a következő két czikket ide iktatni.

76. czikk.

Midőn egy idegen könyvtár olasz könyvtárból kéziratot kér kölcsön, a kérvényben kiteendő az illetőnek a neve, állása és hazája, a ki részére a kézirat kivántatik: továbbá kiteendő, hogy vajjon az illető a kért kéziratból kivonatokat óhajt-e készíteni, avagy pedig ezt más, részletesen megjelölendő kéziratokkal vagy nyomtatványokkal kívánja összehasonlítani, avagy pedig egészen lemásolni.

Az idegen könyvtár köteles a kézirat visszaküldése alkalmával nyilatkozni arról, vajjon a kölcsönkért kézirat nem lett-e más czélra felhasználva, mint a mely a kérvényben eredetileg kitéve volt.

Ezen adatok egyes egyedül a kézirat történetére vonatkoznak, és az olasz királyság által a nyilvános könyvtárak számára kiadott szervezeti szabályzat 39., 177. és 178. czikkében mindenkire nézve egyformán érvényesek.

77. czikk.

Az idegen könyvtár, mely olasz nyilvános államkönyvtártól egy kéziratot kap kölcsön, a folyamodó helyett kötelezi magát arra, hogy az olasz közoktatási miniszteriumnak az illető könyvtár számára, melyből a kikölcsönzés történt, egy példányt küld ajándékba azon munkából, melyben a kézirat ismertetése vagy ennek szövege részben vagy egészben megjelenni fog.

A mennyiben a kézirat lenyomata gyűjtelékes munkában, akadémiai közleményekben, vagy más kiadványokban történt, melyek több kötetből állanak, elegendő, ha ajándékképen az illető kötetnek két kivonata, vagy két példánya küldetik meg, melyben a kézirat lenyomatott. (69. czikk).

A porosz királyi miniszter úrnak ezen rendeletét, mely a diplomácziai közvetítés mellőzésével a könyvtárak egymásközti érintkezését megkönnyíti és a kikölcsönzést a viszonosság elvére alapítja, az egész tudományos világ, első sorban pedig az önálló kutatással foglalkozó szakférfiak, mint nagy vivmányt és haladást, örömmel üdvözölték. Ezen lelkes üdvözlethez csatlakozunk mi is, s örömmel jelenthetjük, hogy a m. kir. közoktatási miniszter úr a porosz

miniszter úr rendeletét a Nemzeti Múzeum, a budapesti és kolozsvári egyetem, és a m. t. Akadémia könyvtáraival közölte, mi által könyvtáraink azon szerencsés helyzetbe jutottak, hogy az említett poroszországi könyvtárakkal kölcsönzési ügyekben közvetlenül érintkezhetnek, s a külföldről kivánt kéziratokat és nyomtatványokat tudósainknak — a diplomácziai hosszadalmas út mellőzésével — gyorsan és egyenesen közvetíthetik. A porosz közoktatásügyi miniszter által megszabott feltételeket, a wolfenbütteli herczegi könyvtár kivételével, a németországi könyvtárak egytől-egyig elfogadták, továbbá a feltételekhez hozzájárultak a belga, hollandi, svájczi és osztrák-magyarországi könyvtárak, illetőleg ezeknek kormányaik.

— **Néhai Pesty Frigyes** történetirónk hagyatékát, mely Temesmegye monographiájának részben feldolgozott, részben czédulákban összeállított nyers anyagából és diplomatáriumából, továbbá más magyarországi megyék történetére vonatkozó, több ezer darabra menő kiadatlan oklevél-másolatból áll, a M. T. Akadémia történelmi bizottsága a saját kéziratgyüjteménye számára megvásárolta. Ezen hagyatékban volt egy «*Magyarország Helységnévtára*» czímű kéziratgyüjtemény is, mely ívrétben 63 kötetből áll s a magyarországi helységek történetére 1864 óta részben hatósági közegek közreműködésével, részben magán úton gyüjtött adatok eredményét tartalmazza. Ez utóbbi gyüjteményt a M. N. Múzeum könyvtára szerezte meg, hol azóta már rendeztetett és a kutató közönségnek rendelkezésére áll.

— **Mátyás király halálának 400-ik évfordulóját** († 1490. április 6.) folyóiratunkban Fraknói Vilmos közleményével: Mátyás király leveleinek uj kiadásáról óhajtjuk megünnepelni. S hogy ezen évfordulónak szélesebb körben is nyoma legyen, szándékunk Mátyás király bibliographiai emlékeiből a Corvina jellemző bőrkötéseit, melyek a könyvkötészet történetében önálló stylt képviselnek, melyről az európai szakférfiaknak nincs tudomásuk, a folyó évi augusztus 7., 8. és 9-én Antwerpenben tartandó nemzetközi bibliographiai congressuson megismertetni s indítványt teszünk arra nézve, hogy ezen kötésekből egy jellemző példány a congressus évkönyvében reprodukáltassék s reájok a szakférfiak figyelme felhivassék. Az indítvány sorsáról a jövő számban értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **A „Magyar Könyvszemle"** 1890-ik évi folyamának II. befejező része, az 1890-iki könyvészeti melléklettel együtt sajtó alatt van s nehány hét alatt fog szétküldetni. Az 1891-ik évfolyam pedig évnegyedes füzetekben fog látni napvilágot. *A szerkesztő.*

MAGYAR KÖNYV-SZEMLE.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára ezen czím alatt 1876-ban folyóiratot indított meg, mely a magyarországi könyvészet és a hazai könyvtárak közlönye óhajt lenni.

E folyóirat a jelen évben XV. folyamába lép.

Közölni fog a régibb magyarországi bibliographia körébe tartozó értekezéseket és az újabb fölfedezésekről szóló értesítéseket, ismertetni fogja a hazai könyvtáraknak történetét, szervezetét, nevezetesebb tudományos kincseit és szerzeményeit. Figyelemmel fogja kisérni a külföldi könyvtárakban létező hungaricákat, s tudomást vesz a külföldi bibliographia hazánkat érdeklő nevezetesebb mozzanatairól. Ezenkívül külön rovatban ismertetni fogja a külföldi könyvtárak mozgalmait és nevezetesebb vívmányait. Továbbá összeállítja a magyarországi sajtó irodalmi érdekű termékeinek és a hazánkat érdeklő külföldi munkáknak lehetőleg teljes jegyzékét.

Készséggel megnyitja hasábjait a könytárnokok és könyvgyűjtők felszólalásainak, javaslatainak és kérdéseinek; számít mindazoknak szíves közreműködésére, kiket hivatalos állásuk és irodalmi foglalkozásuk ezen térre vezet.

A «Könyv-Szemle» megjelenik évenkint 32 ívnyi terjedelemben, időhöz nem kötött füzetekben, több műmelléklettel, díszes kiállításban.

Előfizetési ára egész évre bérmentes szétküldéssel együtt 1886-tól fogva 4 frt.

Az első évfolyam elfogyott; a II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., XIII. és XIV. folyam a rendes évi áron, együttvéve pedig **30** frton kapható.

Az előfizetési pénzek **Hornyánszky Viktor könyvárusi üzletébe,** egyéb küldemények és irodalmi közlemények a **Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

Budapest, 1890.

Csontosi János,
könyvtári segédőr, mint a „M. Könyv-Szemle“ szerkesztője.

A MAGYAR IRODALOM 1890-BEN.

ÖSSZEÁLLÍTJA

HORVÁTH IGNÁCZ.

Ezen jegyzékbe azon nyomtatványok vétettek fel, melyek 1890-ik évszámmal vannak jelölve. Hol a nyomatás helye nincs kitéve, Budapest értendő. A nyomdász vagy nyomdaintézet csak oly nyomtatványoknál van megnevezve, melynek kiadója nem ismeretes. Hogy ezen jegyzéket lehetőleg teljesen s pontosan lehessen összeállítani, felkéretnek a szerzők és kiadók, hogy kiadványaikból egy példányt az ár megjelölésével, a M. N. Múzeum könyvtárába beküldeni szíveskedjenek.

Abbott János. Az anya gyermekei között, vagy az anyai kötelesség szabályai. Angolból fordították Molnár A. és Dallos Gy. (Hornyánszky Viktor. 8r. 138 l. ára ?)

A B C, Képes. Magyar gyermekkönyv első olvasás-gyakorlat, mondókák, versikék, mesék, dalok 4—6 éves gyermekek számára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. ára 2 frt.)

A B C, Képes, magyar fiúk s magyar leányok számára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 4r. ára 1 frt 40 kr.)

Ábel Jenő. Magyarországi tanulók külföldön. I. Magyarországi tanulók a jenai egyetemen. Összeállította Mokos Gyula. (Magyar tud. akadémia. 8r. XXXII, 207 l. ára 2 frt 20 kr.)

About Edmund. A régi bástya. Franciából Sz. E. Három kötet. (Olcsó könyvtár. 265—267. szám. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 420, 334, 328 l. ára 2 frt 40 kr.)

Ábrai Károly. Brankovics Ilona. Történeti regény. (Robicsek Zsigmond. K.8r. 304 l. ára 60 kr.)

Ábrai Lajos. Az internatus jövője. Különlenyomat az aradv. keresk. akadémia 1890. évi értesítőjéből. (Arad. Réthy L. és fia nyomdája. 8r. 31 l. ára 50 kr.)

Ábrányi K. Magyar-tót nóták. Felső-Magyarországi dalmotivumok után. Zongorára szabadon átírva és előszóval ellátva. (Rózsavölgyi. 4r. 13 l. ára 1 frt 80 kr.)

Ackermann Péter. Bibliai régiségtan. Latin eredetiből szabadon magyarította ifj. Gebé Andor. (Ungvár. Lévai Mór. 8r. 483 l. és bibliai térkép, ára 3 frt.)

Acsády Ignácz. A magyar nemesség és birtokviszonyai a mohácsi vész után. (Értekezések a történettudományok köréből. XIV. köt. 9. sz. Akadémia. 8r. 84 l. ára 80 kr.)

Acta reg. scient. universitatis Claudiopolitanae Francisco-Josephinae anni 1890—91. Fasciculus I. Beszédek, melyek a kolozsvári m. kir. Ferencz-József tudományegyetem 1890—91. tanévi rectora és tanácsának beigtatása és a tanév megnyitása alkalmából... tartattak. (Kolozsvár. 1890. Ajtai K. Albert könyvny. N.8r. 103 l. ára ?)

Acta reg, scient. universitatis Claudiopolitanae Francisco-Josephinae anni 1890—91. Fasciculus II. Beszédek, melyek a kolozsvári magyar kir. Ferencz-József tudományegyetem 1890. május hó 29-iki pályakiosztási ünnepélyen tartattak és a nagy tudomány-kar jelentései a pályázatok eredményéről, valamint az új pályatételekről. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert könyvnyomdája. N.8r. 130 l. ára ?)

Acta reg. scient. universitatis hung. Budapestinensis. Anni 1890—91. Fasciculus I. Beszédek, melyek a budapesti kir. tudomány-egyetem 1890—91. tanévi rectora és tanácsának beiktatásakor szept. 21. tartattak. III. Tanévmegnyitó beszéd. (A magyar kir. egyetemi könyvny. N.8r. 67 l. ára ?)

Acta reg. scient. universitatis hung. Budapestinensis. Anni 1890—91. Fasciculus II. A budapesti kir. tudomány-egyetem ujjáalakításának CX. évfordulója alkalmából 1890. évi május hó 13-án tartott ünnepe. (A m. kir. egyet. könyvny. N.8r. 77 l. ára ?)

Acta et documenta historiam Gabrielis Bethlen illustrantia. (Lásd Okmánytár.)

Aczél József. A Balaton. Hydrographiai leirás. Ábrákkal és egy térképpel. (Szerző. 8r. 29 l. ára ?)

Adatgyűjtés, Statistikai, levélpostai küldemények átmeneti dijáról való leszámolás czéljából s elhalasztása az osztrák hirlapok statistikai olvasásának. (Hornyánszky Viktor könyvny. 4r. 16 l. ára ?)

Ágh Lajos Norbert. Kőszegi Rajnis József élete és munkái. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 252 l. ára ?)

Alapszabályai, Schlosser-féle első magyarhoni műmalom és gömbölyt árpadara-gyár részvénytársaság. (Légrády testvérek. 8r. 19 l. ára ?)

Alapszabályai, A magyar kereskedelmi részvénytársaság. (Légrády-testvérek. 8r. 23 l. ára ?)

Albrecht János. Német olvasókönyv. Gyakorlatokkal és nyelvtannal. II. kötet. A gymnasiumok IV. osztálya számára. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 176 l. ára 1 frt.)

Albrecht János. Német nyelvtan középiskolák számára. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 100 l. ára 60 kr.)

Albuma. Magyar irónők, kiadta Harmath Lujza. (Légrády-testvérek. 8r. 356. l. ára ?)

Albuma, Aradi vértanúk. Szerkesztette Varga Ottó. 2. kiadás. 1890. (Arad város. N.8r. 221 l. ára ?)

Áldásy Antal. A diplomatikai rendszerekről. A budapesti k. m. t. egyetem által jutalmazott pályamunka. (Pfeifer Ferdinánd. N.8r. 66 l. ára ?)

Államvasutak, Magyar királyi. A m. kir. államvasutak összes vonalain a gyors- és teheráruk szállítására érvényes helyi díjszabás. (II. rész.) Életbelépés napja 1891. január 1-je. (Államvasutak. N.8r. 436 l. ára 1 frt 50 kr.)

Államvasutak, A magyar kir. leltár-lajstroma. 1890. (Légrády testvérek. N.8r. VIII, 465 l. ára ?)

Államvasutak, A magyar királyi, utiképekben. (L. Ócskay Gusztáv.)

Állat-képek. Mindenféle, jóravaló apró népnek. Leutemann Henrik stb. képeit versekkel ellátta: (Radó) Antal bácsi. (Lampel Róbert. K.4r. 23 l. ára 1 frt 20 kr.)

Állat-komédiások. (Eggenberger-féle könyvkeresk. N.8r. ára 1 frt 20 kr.)

Almanach az 1890. évre. Szerkeszti Mikszáth Kálmán. (Egyetemes regénytár. V. évf. 5. és 6. köt. Singer és Wolfner. 8r. 260 l. ára 1 frt.)

Almásy János. Magyar közmondások gyűjteménye, különös tekintettel az életbölcseségre és nevelésre. (Több mint hatezer közmondás.) (Franklin-társulat. 16r. 379 l. ára 1 frt 40 kr.)

Almásy János. Magyar közmondások gyűjteménye. Különös tekintettel az életbölcseségre és nevelésre. (Több mint hatezer közmondás.) (Kis nemzeti muzeum. 49—50. sz. Franklin-társulat. 16r. 379 l. ára 50 kr.)

Alvinczy Sándor. A Szaharában. Utirajzok és tanulmányok 35 képpel. (Franklin-társulat. 8r. 241 l. ára 1 frt 60 kr.)

Amerika fölfedezése. Tanulságos olvasmány az ifjúság számára. A legjobb kútforrások nyomán; 3 rész. 2. javított kiadás. (Rózsa Kálmán és neje. K.8r. 369 l. ára ?)

Andersen meséi. A Redam-féle kiadás után átdolgozta Arndt Pál. Fordította Győry Ilona. (Lauffer Vilmos. 4r. 108 l. négy szinnyomatú képpel és 40 ábrával, ára ?)

Andrássy. Adomák, apróságok. Összegyűjtötte Szöts Pál. (Athenaeum. 8r. 134 l. ára 1 frt.)

Andrič Sándor. A montenegrói fejedelemség története a legrébb időktől fogva az 1852. évig. Szerb okmányok, segédművek és népénekek után A. S. Fordította Kunos Gyula. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv bizománya. N.8r. XII, 153, 2 l. ára 1 frt 50 kr.)

Anthologia latina. Szemelvények a lyrai és didaktikus költészetből. Bevezetéssel, magyarázatokkal ellátta Pirchala Imre. 3. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 192 l. ára 80 kr.)

Antoniano Silvio. A keresztény nevelés. Borromaei Sz. Károly meghagyásából irta A. S. biboros. A Kunz Xav. Ferencz által készített német fordítás nyomán magyarra áttette a bpesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. (Munkálatok. 53. évf. Kiadja a bpesti növendékpapság magyar egyház irodalmi iskolája. N.8r. XXIV, 499 l. ára ?)

Anyák könyvtára. II. A gyermek testi ápolásáról. Orvosok felolvasásai a Mária-Dorothea-egyesület által 1889-ben rendezett kisdednevelési kiállítás alkalmával. Nyolcz ábrával. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. N.8r. 4, 118 l. ára 70 kr.)

Arad város törvényhatósága szabályrendeleteinek gyűjteménye. (Aradi nyomdatársaság nyomdája. 8r. 266 l. ára ?)

Arad város polgármesterének jelentése az 1889. közigazgatási évről. (Aradi nyomdatársaság nyomdája. 8r. 45 l. ára ?)

Arany-csésze, A szentek imádságaikkal mint valamely jó illatokkal teljes, vagy: imádságos könyvecske a helv. vallást tartó keresztyének számára. 12. kiadás. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 299 l. ára ?)

Arany János összes és hátrahagyott munkái. Végleges teljes kiadás. I. kötet. Kisebb költeményei. Nyolczadik kiadás. (Ráth Mór. 8r. 448, XV l. ára 2 frt 80 kr.)

Arany János. Toldi. Költői elbeszélés. Nyelvi és tárgyi hő magyarázatokkal ellátta Lehr Albert. 2. változatlan kiadás. (Franklin-társulat. 8r. VII, 471 l. ára 2 frt.)

Arany János. Toldi. Költői elbeszélés. Három szép képpel. (Ráth Mór. 8r. 63 l. 3 képpel, ára 8 kr.)

Arany János. Toldi. Költői elbeszélés. Iskolák számára jegyzetekkel ellátta Lehr Albert. Hetedik javított kiadás. (Jeles irók iskolai tára. XI. köt Franklin-társulat. 8r. 144 l. ára 50 kr.)

Arany János. A Jóka ördöge. Népmese két képpel. (Ráth Mór. K.8r. 20 l. ára 4 kr.)

Arany János. Szent László füve. Népmonda. Két képpel. (Ráth Mór. K.8r. 12 l. ára 4 kr.)

Arany János. Első lopás. Költői elbeszélés. Két képpel. (Ráth Mór. K.8r. 15 l. ára 4 kr.)

Argus. Közigazgatási jog kérdések és feleletekben. I. II. rész. (Jogi ismétlő könyvek gyűjteménye. XVI—XVII. köt. Eggenberger-féle könyvkereskedés. K.8r. 116, 175 l. füzetje 80 kr.)

Argus. Ipar- és kereskedelmi oktatásunk fejlesztése és szakszerűbb szervezése. (Dobrowsky és Franke. 8r. 29 l. ára 20 kr.)

Ariston. Tisza nélkül. (Schlenker és Kovács könyvny. N.8r. 23 l. ára 25 kr.)

Árvaegylet, A budapesti protestáns országos —, választmányának jelentése 1889. évi működéséről. Előadatott az 1890. évi június hó 21. tartott közgyűlésen. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 27 l. ára ?)

Asbóth János beszédei és nyilatkozatai a munkáskérdéshez. Tartalom: Nők és gyermekek védelme. Balesetek kártalanítása. Munkaképtelenek ellátása. Választási jog. Jog a munkára. Jog a pihenésre. Hat napi munka. Egy napi pihenés. Hat napi munka. Hét napi kereset. (Pallas. 8r. 20 l. ára 10 kr.)

Asbóth Sándor. Áruisme alsófokú kereskedelmi iskolák II. és III. osztálya számára. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 63 l. ára 40 kr.)

Aschenbrier Antal. A plebániai anyakönyvekről. (Szűts és társa 8r. VIII, 151 l. ára 1 frt.)

Athenes. Választás vagy kinevezés. Politikai tanulmány. (Gerő és Kostyál bizom. 8r. 71 l. ára 50 kr.)

Áttekintése, A magyar nyelvtan. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 24 l. ára ?)

Aubert Charles. A szép Lociole. Regény három részben. Franciából fordította Mignon. (Gerő és Kostyál. K.8r. 225 l. ára 80 kr.)

Babák, Kicsi, képes verses könyve. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. ára 80 kr.)

Badics Ferencz. Fáy András életrajza. A m. tud. akadémiától Lévay-díjjal jutalmazott pályamű. (Magy. tud. Akadémia. 8r. VIII, 671, 1 l. és Fáy arczképével, ára ?)

Badics Ferencz. Magyar irodalmi olvasókönyv. I. kötet. A gymnasium V. osztálya számára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. IV, 205, 2 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bakó Samu, Kapi Gyula és **Papp József.** Képes olvasókönyv. Az evang. népiskola II. és III. oszt. számára. 2. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 163 l. ára ?)

Bakó Sándor, Báron Jónás, Erőss Gyula, Feleki Hugó, Jelenffy Zoltán, Morawcsik Emil, Purjesz Ignácz, Schächter Miksa, Schwarcz Arthur, Szabó Dénes, Székács Béla, Szili Adolf. A gyakorlati orvostan haladása. Kiadta a »Gyógyászat« szerkesztősége. III. évfolyam. (Franklin-Társulat. 8r. 244 l. ára 1 frt 20 kr.

Balassa József. Kereskedelmi levelező alsófokú keresk. iskolák számára. (Alsóf. keresk. iskolák kézikönyvei. III. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 107 l. ára 60 kr.)

Balassa József. Magyar olvasókönyv poetikai és rhetorikai bevezetéssel. Kereskedelmi középiskolák és akadémiák használatára. II. kötet. A középső (II.) osztály számára. (Lampel Róbert. 8r. 162 l. ára 1 frt 20 kr.)

Balaton Géza. Természetrajz. Népiskolai használatára. X. kiadás. (Hornyánszky Viktor. K.8r. 28 l. ára ?)

Balaton Géza. Földrajz népiskolai használatra. 21. kiadás. (Rudnyánszky A. 8r. 24 l. ára ?)

Balaton Géza. Földrajz népiskolai használatra. 22. kiad. (Hornyánszky Viktor. K.8r. 24 l. ára ?)

Balaton Géza. Magyarország történelme rövid kivonatban. Népiskolai használatra. 19. kiadás. (Hornyánszky Viktor. K.8r. 15, 1 l. ára ?)

Balics Lajos. A római kath. egyház története Magyarországon. A Szent-István-társulattól a Tárkányi-díjjal jutalmazott pályamunka. II. kötet. Kálmán királytól az Árpádház kihaltáig. 1195—1301. 2. rész. (Szent-István társ. N.8r. IX, 654 l. ára 2 frt.)

Ballagi Aladár. Colbert. Második rész. (Akadémia. 8r. 270 l. ára 1 frt 70 kr.)

Ballagi Géza. Az 1839—40. országgyűlés visszhangja az irodalomban. Székfoglaló értekezés. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. X. kötet. 8. sz. Akadémia. 8r. 103 l. ára 90 kr.)

Ballagi Lajos és **Tinódi Varga Sándor.** Közgazdasági döntvénytár. (Elvi határozatok tára.) Tartalmazza a kereskedelemügyi, valamint a földmivelésügyi m. kir. miniszterek elvi jelentőségű határozatait és rendeleteit. II. évfolyam. Ipar-, vízjogi-, állategészségi-, halászati- és bányaügyekben hozott határozatok és rendeletek. (Ifj. Nagel Ottó bizom. 8r. 196 l. ára 80 kr.

Ballagi Mór. Uj teljes magyar és német szótár. Magyar-német rész. 6. kiadás. Neues vollständiges ungarisches und deutsches Wörterbuch. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 1089 háromhasábos l. ára 7 frt.)

Ballagi Mór. Iskolai és utazási magyar és német zsebszótár. 16. kiadás. Magyar-német rész. Deutsch-ungarischer Theil. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 388, 372 l. ára ?)

Ballier Sándor. Kulissza-titkok a Herendi-hecc-hez. A Scheftsikék szinpadáról megvilágítja, barátainak és jó ismerőseinek megszívlelésül és némi önigazolásúl ajánlja . . . (Wodianer F. és fiai. N.8r. 8 l. ára ?)

Balló Ede. Stilszerű rajzminták gyűjteménye a középtanodák alsó osztályai számára. (Szerző. 2r. 15 tábla, ára 1 frt 50 kr.)

Balló Mátyás. Elemi vegytan a középiskolák alsóbb osztályai, valamint a polgári iskolák és tanítóképző-intézetek számára. Ötödik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 134 l. ára 1 frt.)

Balogh Péter. A görög nyelv kérdése. Különlenyomat a «Nemzetből». (Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 67 l. ára 50 kr.)

Balogh Tihamér. Egészségtan. Vezérfonal elemi iskolák számára. (Méhner Vilmos. 8r. 4, 66 l. ára 20 kr.)

Balogh Tihamér. Magánegészségtan. (Diätetika.) Vezérfonal felsőbb leányiskolák, polgári leányiskolák és tanítónőképzők számára. 2. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 156 l. ára ?)

Bamberger Béla A valuta-kérdés az Észak-Amerikai Egyesült Államokban. A magyar tudományos Akadémia által az «Első magyar általános biztosítótársaság» díjából jutalmazott pályamunka. (Révai Testvérek. 8r. 222 l. ára 1 frt 60 kr.)

Bánó Jenő. Uti képek Amerikából. 15 képpel és 2 térképpel. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 216 l. ára ?)

Bányafy Frigyes. A használati, fényűzési, vadász- és versenyló ápolása és gondozása, a vadász- és versenyló idomítása. (Training.) Vadászatra, sík-, gát- és akadályversenyekre és vegyes czikkek a lótenyésztés és története köréből. (Szabadka. Székely Simon. 8r. 373 l. ára 2 frt 50 kr.)

Bányatörvényjavaslat. (M. kir. államnyomda. 8r. 74 l. ára ?)

Bárány Gyula. Földrajz. Tanítóképző-intézeti növendékek és tanítók használatára. 3. javított kiadás. (Lauffer Vilmos. N.8r. 243 l. ára 1 frt 60 kr.)

Bárány Ignácz után **Bárány Gyula**. Olvasó és nyelvképzőköny. I. kötet. Olvasmányok, nyelvtan, fogalmazás, polgári ügyiratok. 4. kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 292 l. ára 1 frt 50 kr.)

Bárány Ignácz. Olvasó- és nyelvképzőkönyv. II. köt. Olvasmányok. Irály-, költészet-, szónoklattan és irodalomtörténet. Átdolgozta Bárány Gyula. 4. kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 256 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bárány Ignácz Nyelvgyakorlatok. II. folyam. A népiskola III. osztálya növendékeinek fölfogásához alkalmazott, s iskolai és házi föladatokúl szolgáló nyelvtani, helyesirási és fogalmazási gyakorlatok. 9. kiadás. (Lauffer Vilmos. N.8r. 62, 1 ára l. ára 28 kr.)

Bárány Ignácz. Ábéczés-könyv. Katholikus népiskolák számára. 37. kiadás. (Szent-István-társulat. 8r. 67 l. ára 10 kr.)

Barcs érdekében. A közigazgatási és törvénykezési járások czélba vett rendezése alkalmából. — (Kaposvár. Kéthelyi Miksa nyomdája. 8r. 35 l. ára ?)

Barfus E. A gyémántvölgy. Elbeszélés a serdültebb ifjúság számára. (Lauffer Vilmos. 8r. 94 l. ára ?)

Barna J. Német nyelvgyakorló, különös tekintettel az ujabb helyesirásra. A népiskolák felsőbb osztályai számára. A 3. javított kiadás változatlan lenyomata. (Dobrowsky és Franke. 8r. 112 l. ára 40 kr.)

Barna J., Hajnal A., Sretvizer Lajos és **Szőke István.** Olvasókönyv elemi népiskolák számára, különös tekintettel a főváros iskoláira. Király Pál tanár közreműködésével. II. osztály számára. Tizedik (képes) kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 166 l. ára 36 kr.)

Barna J., Hajnal A., Sretvizer Lajos és **Szőke István.** Ugyanaz a III. osztály számára. Tizedik (képes) kiadás. (U. o. 8r. 210 l. ára 42 kr.)

Barna J., Hajnal A., Sretvizer Lajos és **Szőke István.** Ugyanaz a IV. osztály számára. Tizedik (képes) kiadás. (U. o. 8r. 273 l. ára 48 kr.)

Barna J., Hajnal A., Sretvizer Lajos és **Szőke István.** Ugyanaz az V. és VI. osztály számára. Tizedik (képes) kiadás. (U. o. 8r. 514 l. ára 65 kr.)

Baross Károly. Szőlőink ujjáalakítása. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. K.8r. 148 l. ára 1 frt.)

Baróthi. Patrick szigete. Egy öreg matróz elbeszélése után az ifjúság számára. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 150 l. ára 1 frt 80 kr.)

Barsi József. Utazás ismeretlen állomás felé 1849—56. (Olcsókönyvtár 278. szám. Franklin-társulat. 8r. 414 l. ára 80 kr.)

Bársony István. Tréfás történetek. (Útközben! VII. Grimm Gusztáv 8r. 156 l. ára 80 kr.)

Bartal Antal és **Malmosi Károly.** Latin mondattan. 3. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. 265, VII. l. ára 1 frt 60 kr.)

Bartalus István. Magyar énekiskola 6 évfolyamban. Polgári iskolák számára. Első évfolyam. Az I. osztály számára. (Méhner Vilmos. 8r. 55 l. ára 30 kr.)

Bartalus István. Ugyanaz. Második évfolyam. A II. osztály számára. (8r. 63 l. ára 30 kr.)

Bartalus István. Ugyanaz. Harmadik évfolyam. A III. osztály számára. (8r. 67 l. ára 40 kr.)

Bartalus István. Ugyanaz. Negyedik évfolyam. A IV. osztály számára. (8r. 75 l. ára 40 kr.)

Bartalus István. Ugyanaz. Ötödik és hatodik évfolyam. Az V. és VI. osztály számára. (8r. 163 l. ára 90 kr.)

Bartha Béla. Irányelvek a magyarországi katholikus egyház autonomiája részére. (Kilián Frigyes. 8r. 82 l. ára 40 kr.)

Bartha Béla. Statisztikai tanulmányok a magyar protestantizmusról. Különnyomat a Protestáns Szemle 1890. évfolyamából. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 165 l. ára ?)

Barthélemy-Saint Hilaire. A philosophia viszonya a természettudományokhoz és a valláshoz. Fordította Péterfy Jenő. (Magy. tud. Akadémia. 8r. VIII. 196 l. ára 1 frt 50 kr.)

Barthos József. Nehány szó a közigazgatás reformjához. (Sárospatak. Steinfeld B., az ev. ref. főiskola bet. N.8r. 15 l. ára ?)

Bartók Lajos. A méhek. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. (Légrády testvérek. 8r. 205 l. ára 2 frt.)

Bátky Károly. Imák prot. növendékek számára. 6. kiadás. (Kecskemét. Gallia-féle könyvkeresk. K.8r. 32 l. ára 12 kr.)

Battonyai Ödön. Czégek kézikönyve az ország területén törvényszékileg bejegyzett kereskedelmi czégekről. Tartalmazva a czégek jogviszonyait feltüntető adatokat is. — A nagyméltóságú kereskedelemügyi miniszter úr engedélye következtében a «Központi Értesítő» című hivatalos lap okmánytárának felhasználásával. 1876—90. (Lampel Róbert. 4r. 110, 607 l. ára 10 frt.)

Battonyai Ödön. Ugyanaz. 1890-re külön. (II. pótfüzet.) (4r. 110 l. ára 3 frt.)

Baumgarten Izidor. Az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogságról. Felolvastatott a magyar jogászegyletben 1890. február 22-én. (Magyar jogászegyleti értekezések. VI. 1. Franklin-társulat. N.8r. 65 l. ára ?)

Bein Károly. Természettan népiskolák számára. 2. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 83 l. 58 ábrával, ára ?)

Bein Károly. Természettan a polgári- és a felsőbb leányiskolák negyedik osztálya számára a miniszteri tanterv alapján. 74 ábrával. (Singer és Wolfner. 8r. 116 l. ára 80 kr.)

Bein Károly. Természettan a tanító- és tanítónő-képezdék számára a ministeri tanterv alapján. 115 ábrával. (Singer és Wolfner. 8r. 166 l. ára 1 frt.)

Bein Károly. A kozmográfia elemei polgári- és felsőbb leányiskolák számára. Függelék a polgári- és felsőbb leányiskolák természettanához. (Singer és Wolfner. 8r. 20 l. ára 15 kr.)

Beke Antal. Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvárt. (Magyar tud. akadémia. 8r. 115 l. ára ?)

Beke Manó. Algebra. Keresked. akadémiák és középkereskedelmi iskolák számára. (Singer és Wolfner. 8r. 136 l. ára 80 kr.)

Békefi (Szaller) **István.** Elbeszélések. Székesfehérvár. (Singer Ede. 8r. 160 l. ára 1 frt.)

Békési Gyula, Illés Gyula. Közönséges számtan középiskolák számára. III. füzet. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 88 l. ára ?)

Belicza József. Magyar nyelvtani kézikönyv. II. füzet. A népiskolák III. osztályú növendékei számára mintaolvasmányi alapon. Negyedik kiadás. (Lampel Róbert. K.8r. 69 l. ára 20 kr.)

Belot Adolphe. Egy szép asszony ajkai. Regény a párisi életből. Fordította Rossa Zoltán. (Gerő és Kostyál. K.8r. 136 l. ára 60 kr.)

Beniczky Irma K. Százszorszépek. 85 mese és elbeszélés fiúk és leányok számára. Hoffmann, Schmid és mások után átdolgozva. 12 színezett képpel. 3 kiadás. (Eisler G. 8r. 72 l. ára ?)

Beniczky Irma K. Százegy mese és elbeszélés fiúk és leányok számára. Hoffmann, Schmid, Grimm stb. után. 12 színezett képpel. 3. kiadás (Eisler G. 8r. 72 l. ára 1 frt 40 kr.)

Beniczky Irma K. Gyermekbarát. 186 mese és elbeszélés fiúk és leányok számára. Hoffmann, Schmid, Grimm stb. után 24 színezett képpel (Eisler G. N.8r. 144 l. ára 2 frt 40 kr.)

Beniczkyné-Bajza Lenke. Tűzben. Regény két kötetben. (Révai testvérek. K.8r. 164, 200 l. ára 2 frt.)

Beniczkyné-Bajza Lenke. A házasság titka. Regény egy kötetben. (Szépirod. könyvtár. III. füz. A «Szépirodalmi könyvtár» kiadóhivatala. 8r. 147 l. ára ?)

Beniczkyné-Bajza Lenke. Az élet viharában. Eredeti regény. (Robicsek Zs. K.8r. 256 l. ára 1 frt.)

Benkő István. Imádságok. (Buschmann F. 8r. 7 l. ára ?)

Gr. **Benyovszky Mór** életrajza, saját emlékiratai és útleirásai. II. kötet 1. fele. (Ráth Mór. 8r. 256 l. ára 2 frt 60 kr.)

Beosztása, Az olvasmányoknak és egyes tárgyak tananyagának, hónapok szerint. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 14 l. ára ?)

Beöthy Zsolt. A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése. II. köt. 5. kiadás. (Athenaeum r. társulat. 8r. 403 l. ára 2 frt 50 kr.)

Beöthy Zsolt. Horatius és Kazinczy. (Franklin-társulat. N.8r. 70 l. ára 60 kr.)

Berczelles Imre. A bábák oktatásának és az orvosok szülészeti kiképeztetésének reformja. (Singer és Wolfner. 8r. 21 l. ára 40 kr.)

Berczik Árpád. Egy szellemdús hölgy. Eredeti vígjáték 1 felvonásban. (A nemz. szinház könyvtára. 86. füzet. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 26 l. ára 40 kr.)

Berecz Ede, Erney József. Dalfüzér egy és több szólamú dalok gyűjteménye. Leányiskolák, tanítónőképezdék használatára. I. rész. 5. kiadás. II. rész. 3. kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 64, 80 l. ára 1 frt 30 kr.)

Berecz Ede. Nemzeti lant. 25 legujabb és legkedveltebb magyar népdal, zongorára könnyű modorban irva. (Rózsavölgyi és Társa. 4r. 13 l. ára 1 frt.)

Berzenczey István. A kocsárdi indóház éttermében báró Bánffy Zoltán főispán ellen elkövetett inzultus előzményei. (Pallas részvénytárs. könyvnyomd. 8r. 11 l. ára ?)

Beszterce-Naszód vármegye szabályrendeletei. Kiadta: Beszterczei Láni Godofréd. 1. füzet. (Deés. Demeter és Kiss könyvny. N.8r. 168 l. ára 1 frt.)

Betétek, A telekkönyvi, szerkesztéséről. 1889. XXXVIII. t.-cz. az 1886. t.-cz. módosítása és pótlása tárgyában és az 1886. XXIX. t.-cz. Jegyzetekkel, utasításokkal és magyarázattal ellátta Imling Konrád. (Ráth Mór. 8r. 21, 42 l. ára 60 kr.)

Betétek, A telekkönyvi, szerkesztéséről. 1889. évi XXXVIII. t.-cz. az 1886. XXIX. t.-cz. módosításáról. (Eggenberger-féle könyvkeresk. K.8r. 444 l. ára 20 kr.)

Gr. **Bethlen M.** (Bolnai) Szindarabok I. Divatos erkölcsök. Dráma. (Fanda József nyomdája. 8. r. 58 l. ára ?)

Betűminták Hornyánszky Viktor könyvnyomdájából Budapesten. (Hornyánszky V. 4r. 73 l. ára ?)

Beutner Renata. Gyermekek öröme. Elbeszélések kis leányok számára. Ford. Győry Ilona. (Lauffer Vilmos. 8r. 140 l. 5 színny. képpel, ára ?)

Bieliczky Elek. Nyitra vármegye földrajza az elemi népiskolák III. oszt. számára. (Nyitra. Huszár István. 8r. 36 l. egy térképpel, ára 25 kr.)

Binding Károly. Az erkölcsi szabadságról. Fordította Osory István. (Debreczen. László Albert. 8r. 21 l. ára 50 kr.)

Blackwell E. Tanács a szülőknek, hogyan neveljék gyermekeiket nemi tekintetben erkölcsösen. A 6. kiadás után angolból fordítva. (Athenaeum. K.8r. 6, 144 l. ára 70 kr.)

Blau Lajos. Izrael kiválasztása. Különlenyomat a Magyar Zsidó Szemle VII. évfolyamából. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 45 l. ára ?)

Bleuer Mór. A turfa. Mezőgazdasági és ipari haszonvétele. (Révai testvérek. 8r. 81 l. ára 80 kr.)

Bloch Mózes. A mozaiko-talmudikus örökösödési jog. (Az Athenaeum r. társ. könyvny. N.8r. 10, 64 l. ára ?)

Blum Béla. Az új hagyatéki eljárás. (Különlenyomat a «Jog»-ból. Pécs. Szerző. 8r. 91 l. ára 80 kr.

Bobok József, ifj. Egyházi beszéd, melyet Szent István Magyarország első apostoli királyának ünnepén 1890. augusztus 20-án Bécsben a nt. Kapuczinus atyák templomában mondott. (Nyitra. Huszár István nyomdája. N.8r. 25 l. ára ?)

Boccacio. Dekameron vagy a száz elbeszélés. Fordította Zempléni P. Gyula. (Rubinstein J. 8r. 652 l. ára 1 frt 50 kr.)

Bock Károly Ernő. Az egészséges és a beteg ember. A magyar közönség számára átdolgozta Faragó Gyula dr. (Légrády testvérek. K.8r. 207 l. ára 1 frt.)

Bodnár Zsigmond és **Iványi István**. Magyar olvasókönyv a középiskolák III. és IV. osztálya számára. 7. javított kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. XXIV, 301 l. ára 1 frt 40 kr.)

Bódogh János. A magyar gyorsirászat tankönyve. A Gabelsberger-Markovits rendszer alapján. III. rész. Parlamenti gyorsirás. Tankönyv a felsőbb fokú gyorsirás elsajátítására, iskolai és magánhasználatra. (Szeged. Várnai L. 8r. VII, 77 l. ára 1 frt 40 kr.)

Bódogh János. A Gabelsberger-Markovits rendszerű levelezési és gyakorlati gyorsirás állandó rövidítései. A gyorsirás tanári vizsga alapkérdéseivel és egyéb szakbeli dolgok ismertetésével bővítve. (Szeged. Várnai L. 8r. 12, VIII, 8 l. ára 20 kr.)

Bókay Árpád. Vénygyűjtemény a magyar gyógyszerkönyv második kiadása alapján a legujabb gyógyszerekre s a gyermekgyakorlatra tekintettel. 3. javított és bővített kiadás. (Singer és Wolfner. 16r. 221 l. ára 1 frt 60 kr.)

Borbás Vincze. Közép-Europa, különösen Magyarország kakukfüveinek ismertetése. Symbolae ad Thymos Europae mediae, praecipue Hungariae cognoscendos. (Mathematikai és természettudományi közlemények. XXIV. köt. II. sz. M. tud. Akadémia. 8r. 116 l. ára 70 kr.)

Bornemisza Eszter báró. Magyar népdalok: 1. Mit ér nekem. 2. Erdő

árnyán. 3. Esteledik. Késő őszszel. (Kolozsvár. Horatsik János. 4r. 5 l. ára 70 kr.)

Bornemissza Zoltán. A hasznos madarak védelméről. (Méhner Vilmos. 8r. 63 l. ára 30 kr.)

Boronkay Károly. Magyar nyelvgyakorlókönyv. A népiskola II. oszt. számára. Második javított és teljesen átdolgozott kiadás. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 34 l. ára 20 kr.)

Boronkay Károly. Ugyanaz a III. és IV. osztály számára. (N.-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 110 l ára 40 kr.)

Boros Gábor. Lessing Laokoon. (Görög, latin és német classikusok gyűjteménye. 8. füzet. Lauffer Vilmos. 8r. 113 l. ára 50 kr.)

Boros György. Jó gyermek könyve. Erkölcsi elbeszélések és szabályok elemi iskolák 1—2. osztálya számára. (Kolozsvár. Gámán János örököseinek nyomdája. 8r. 50 l. ára 20 kr.)

Borsodi Miksa. Gyógynövények gazdák használatára. (Falusi könyvtár. 37. szám. Franklin-társ. nyomdája. 8r. 63 l. számos fametszettel, ára 50 kr.)

Borsos István. Az Areopag eredete és szerepe az athenaei államban Perikles koráig. (Különlenyomat a pápai evang. ref. főiskola értesítőjéből. (Debreczeny K. az ev. ref. főtanoda betűivel. 8r. 27 l. ára 30 kr.)

Bosányi Endre. Ausztria és a magyar szeszipar. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 40 l. ára ?)

Bougaud Emil. A fájdalom. Kiadja Szentannai (Spett) Gyula. (Eger. Szolcsányi Gyula. K.8r. 297 l. ára 1 frt.)

Bougaud Emil. Szent Monika élete. Fordította Ruschek Antal. A ft. győregyházmegyei hatóság engedelmével. (Győr. Maxa Ferencz. 8r. XV, 442 l. ára 2 forint.)

Bőjthe Mózes. A számgazdászat kezelés kézikönyve. Gazdászat kezelésből vizsgára készülők és magán uton a számgazdászat kezelést elsajátítani törekvők, valamint a számgazdászat kezelésével foglalkozók részére összeállította az illetékszabályzat, alosztály-gazdászat kezelési, ruhaszámviteli, fegyver és lőszerkezelési utasítások nyomán. (Kolozsvár. Burckhardt Agoston. N.8r. VIII, 83 l. ára ?)

Böngérfi János és **Peres Sándor**. Magyar nyelvgyakorló, főtekintettel a magyar helyesirás és fogalmazás tanítására. Első rész. Az elemi népiskola II. osztálya számára. (Méhner Vilmos. 8r. 22 l. ára 12 kr.)

Böngérfi János és **Peres Sándor**. Ugyanaz. Második rész. Az elemi népiskola III. osztálya számára. (U. o. 8r. 30 l. ára 12 kr.)

Böngérfi János és **Peres Sándor**. Ugyanaz. Harmadik rész. Az elemi népiskola IV. osztálya számára. (U. o. 8r. 42 l. ára 16 kr.)

Böngérfi János és **Peres Sándor**. Ugyanaz. Negyedik rész. Az elemi népiskola V—VI. osztályai számára. (U. o. 8r. 64 l. ára 20 kr.)

Böngérfi János. Olvasókönyv az alsófokú ipariskolák előkészítő osztálya számára. Az orsz. közokt. tanács és Budapest főváros tanácsa által első jutalomra érdemesített pályamű. 2. rész. (Méhner Vilmos. 8r. 203, 2 l. ára 40 kr.)

Böszörményi Géza. Költemények. (Gerő és Kostyál. 8r. 112 l. ára 1 frt.)

Böszörményi Kálmán. Postakezelési kézikönyv. 3. teljesen átdolgozott és javított kiadás. (Buschmann F. 8r. XII, 530 l. ára 3 frt.)

Brancsik Károly. Trencsén vármegyében található Molluscak rendszeres összeállítása. Egy képtáblával. (Mathematikai és természettudományi közlemények. XXIV. köt. I. sz. M. tud. Akadémia. 8r. 36 l. ára 40 kr.)

Brankovics György. A pénz. Eredeti regény. (Robicsek Zsigmond. K.8r. 224 l. ára 60 kr.)

Breuer Szilárd. Tűzoltói útmutatások községi hatóságok, előljárók, jegyzők s tűzoltóparancsnokok számára. Feuerlösch-Direction für Gemeinde-Vorstehungen, Vorsteher, Notäre und Feuerwehr-Commandanten. (Márkus Samu N.8r. 64 l. és 7 lev. hirdetés, ára?)

Bródy Sándor. Faust orvos. (Egyetemes regénytár. V. évf. 10. köt. Singer és Wolfner. 8r. 168 l. ára 50 kr.)

Brózik Károly és **Paszlavszky József.** Földrajz gymnasiumok számára. I. Europa. A szöveg közé nyomott földrajzi és természetrajzi ábrákkal. 6. változatlan kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. 2 lev. és 128 l. ára 80 kr.)

Budapest régiségei. A főváros területén talált műemlékek és történelmi nevezetességű helyek leirása. Szerkeszti Gömöri Havas Sándor. II. évfolyam. (Budapest főváros. 4r. 160 l. egy térképpel, több fametszetű képpel és számos rajzzal, ára?)

Budapest főváros legujabb térképe 1890. Rajzolta Homolka József. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. Fali térkép alakú, ára?)

Budapest tervrajza. (Lampel Róbert. 1 ív, ára 30 kr.)

Budapestről Bécsbe. A m. kir. államvasutak budapest-brucki és a szabadalmazott osztr.-magyar államvasut-társaság budapest-marcheggi vonalai 44 rajzzal és egy térképpel. (Magyarország utirajzokban. I. köt. Révai testvérek. K.8r. 80 l. ára 30 kr.)

Bún Samu. Az egyszerű és kettős könyvvitel tankönyve. Középkereskedelmi iskolák és akadémiák részére. Második bővített kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 320 l. ára 2 frt.)

Bún Samu. Egyszerű és kettős könyvvitel. Alsófokú kereskedelmi és polgári iskolák, valamint a magántanulás számára. 2. kiadás. (Lampel R. 8r. 183 l. ára 1 frt 20 kr.)

Bunyan János. A zarándok útja. Angolból. 2 köt. (Hornyánszky Viktor. 8r. XXIV, 206 és 184 l. ára?)

Bunyitay Vincze. Nagyvárad természetrajza. (L. Nagyvárad.)

Busch Vilmos. Marci és Miska. Két lurkó furfangjai hét énekben. 96 tollrajzzal. B. V. után magyarítá Cziklay Lajos. (Buschmann Ferencz. 8r. 56 l. ára?)

Buza Sándor. A megváltó. 2. kiadás. 27 képpel. Kiadja P. Angelicus. (Szatmár. Litteczky Endre és társa. 8r. X, 323 l. ára 2 frt.)

Buziás. Gyógyfürdőhely. Temesmegye. Nagy-kövéresi vallásalapítványi uradalom. (M. kir. egyetemi könyvnyomda. 8r. 20 l. ára?)

Büntető-törvénykönyv a bűntettekről és vétségekről. 1878. V. t.-cz.

a magyar büntető-törvénykönyv a bűntettekről és vétségekről, kiegészítve a rávonatkozó törvényekkel és curiai határozatokkal, valamint betűrendes tárgymutatóval. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. K.8r. 164, XX l. ára 90 kr.)

Bydrowsky Sándor és **Hauptmann József.** Utmutatás a vésőzött, festett és márványozott metszésben, valamint a kézi aranyozásban. Egy táblával. (Rózsa K. és neje könyvnyomdája. N8r. 2 lev., 29 és 11 l. ára ?)

Cammerano. Lammermoori Lucia. Opera 3 felvonásban. Zenéjét irta Donizetti Kajetán. Olaszból fordította Egressi Béni. (A m. kir. operaház könyvtára. 8. sz. Pfeiffer Ferdinánd. 8r. 28 l. ára ?)

Carmen Sylva. A szenvedés földi vándorlása. Fordította Kacsóhné Lukács Róza. (Kolozsvár. Horátsik János. 8r. 192 l. ára 1 frt.)

Carmen Sylva. Két világ. Fordította Harmath Lujza. (Révai Leó. 8r. 256 l. ára 1 frt 20 kr.)

Cellini Benvenuto önéletirása. Olaszból fordította Bianchi, Camerini, Goethe és mások kiadása után bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Szana Tamás. Számos önálló és a szöveg közé nyomott képpel. Második kötet. (Ráth Mór. 8r. V, 277 l. 7 képpel, ára 3 frt.)

Cellini Benvenuto önéletirása. Olaszból ford. Bianchi, Camerini, Goethe és mások kiadásai után bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Szana Tamás. II. kötet 10. és 11. füzet. (Ráth Mór. 8r. 97—176 l. füzetje 40 kr.)

Chabot Adrián. Miért nem lettek egymásé? Regény, fordította Sas Ede. (Robicsek Zs. K. 8r. 160 l. ára 1 frt.)

Cherven Flóris. Az osztrák-magyar monarchia földirata középiskolák számára. Ötödik átdolgozott kiadás. (A Hauke-féle földirati tankönyv. III. része. Lampel Róbert. 8r. 127 l. ára 70 kr.)

Cherven Flóris és **Schneider János.** Egyetemes földirati tankönyv reáliskolák számára. A legujabb mintatanítási terv szerint s az új pol. változások tekintetbe vételével. I. kötet. Előismeretek, Magyarország és Európa többi országai. Negyedik kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 123 l. ára 80 kr.)

Chiniquy Károly. A pap, a nő és a gyóntatószék. Fordította Révész Mihály. (Grill Károly. 8r. 197, V l. ára 1 frt.)

Ifj. **Cholnoky Imre.** A hagyatéki eljárás gyakorlati tervezete. (Kaposvár. Kéthelyi Miksa nyomdája. 8r. 60 l. ára ?)

Chyzer Kornél. A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűléseinek története. 1840-től 1890-ig. (S.-A.-Újhely. «Zemplén»-nyomda. 8r. 176, CII l. ára ?)

Cicero, M. Tullius. 1—2. és 14. philippikája. I. füzet. Ford. Némethy Géza. (Tanulók könyvtára. 54. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 64 l. ára 30 kr.)

Cicero, M. Tullius, válogatott levelei. Magyarázta Köpesdy Sándor. 3. javított kiadás. (Görög és latin remekirók gyüjteménye. 35. sz. Lampel R. 8r. X, 1861 l. ára 84 kr.)

Cím- és lakjegyzék, Budapesti. A lakjegyzéket a bejelentési hivatal hiteles adatai alapján szerkesztette Potocky Pál. A többi részeket a fővárosi mérnök, kereskedelmi, czégjegyzéki és főpostahivatal adatai, valamint más

források nyomán szerkesztette Janszky Adolf. VI. évfolyam. 1890. (Franklin-társulat. K.4r. XXXVI, 883 l. ára 5 frt.)

Clima Gáspár. Rövid háztartástan polgári és felsőbb leányiskolák, valamint tanítóképezdék számára. A legujabb ministeri tantervek alapján teljesen átdolgozta De Gerando Antonina. (Lampel Róbert. 8r. 64 l. ára 50 kr.)

Collins Wilkie. A rémuralom napjaiból. Regény. Ford. Fái J. Béla. (Pallaskönyvtár. V. folyam 4. kötet. Pallas részvénynyomda. 8r. 174 l. ára 60 kr.)

Conway Hugh. Paulina. (Called Back.) Regény. Fordította Fái Béla. 2 köt. (Egyetemes regénytár. V. évf. 3. 4. köt. Singer és Wolfner. 8r. 149, 161 l. egy kötet ára 50 kr.)

Csalány Géza. Harczászat a csapattiszt számára. 3. kiad. (Pozsony. Szerző. 8r. 280 l. ára ?)

Csánki Dezső. Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. A m. tud. Akadémia megbizásából. I. kötet. Hunyadiak kora Magyarországon. VI. kötet. (Magyar tud. Akadémia. 8r. XII, 788 l. ára 7 frt.)

Csapodi István. Utmutató a szemészetben. 40 ábrával. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 208 l. ára 1 frt 60 kr.)

Csapodi István és **Gerlóczy Zsigmond**. Egészségtan. Népiskolák számára. (Lampel Róbert. 8r. 52 l. ára 24 kr.)

Császár Károly. Szerkesztő planimetria a középiskolák számára. 188 a szöveg közé nyomott ábrával. 2. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. N.8r. 113 l. ára 90 kr.)

Csényi Gyula. Koszoru a puszták virágaiból. (Szeged. Endrényi Testvérek. 8r. 151 l. ára 80 kr.)

Cséri János. A gyomor erőművi kezelésének uj módja. (Különlenyomat az «Orvosi hetilap» 1890. évfolyamából. A pesti Lloyd-társulat könyvny. N.8r. 5 l. ára ?)

Csete Lajos. A coupé titkai. Paprikás történetek a vasúti életből. Uti kalandok. Pokrócz Ádám szemfüleskedései nyomán irta... (Utközben! X. Grimm Gusztáv. K.8r. 95 l. ára 60 kr.)

Csicsáky Imre. Dante orthodoxiája a vallás-erkölcs és egyház-politika szempontjából. («Hunyadi Mátyás» intézet. N.8r. 24 l. ára ?)

Csicsárik János. Az üdv ószövetségi történelme középiskolai és tanítóképző-intézeti használatra. Térképpel. (Kassa. Kaczányi és Vitéz. 8r. 96 l. ára 50 kr.)

Csiky Gergely. Az Atlasz-család. Regény. (Franklin-társulat. 8r. 297 l. ára 2 frt.)

Csiky Kálmán. A hazai alkotmány- és jogismeret alapvonalai polgári és felső népiskolák számára. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister által jutalmazott mű. 3. javított kiadás. (A magyar kir. állam tulajdona. 8r. 116 l. ára ?)

Csiky Kálmán. A magyar alkotmánytan és jogi ismeretek kézikönyve. Polgári és elemi tanítóképezdék növendékei és tanítók számára. A magyar kir. vallás- és közoktatásügyi minister által jutalmazott mű. 3. javított és teljesen átdolgozott kiadás. (A magyar állam tulajdona. 8r. VI, 191 l. ára ?)

Csillagh Mór. Balassa Bálint báró szerelmi dalairól. Doctori értekezés. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 87 l. ára ?)

Csongor. Költemények. (Ifj. Nagel Ottó bizománya. 16r. 80 l. ára 1 frt.)

Csukási Fülöp. A héber nyelvoktatás jelentősége, terjedelme és methodikája az interkonfessionális nép- és polgári iskolák izr. hitoktatásában. (Különlenyomat a «Magyar zsidó szemle» f. é. márcziusi és áprilisi számaiból. Singer és Wolfner bizom. 8r. 23 l. ára 20 kr.)

Czapáry Albert. Rózsatenyésztés. 1. füz. (Nyiregyháza. Tarczali Dezső. N.8r. 32 l. ára ?)

Czapáry Albert. Szobai edényes növénytenyésztés. Virágkedvelők, kertészek számára, de kiválóan a művelt magyar hölgyközönség figyelmébe ajánlva. Saját tapasztalata és több e szaknak megfelelő jeles, német nyelven irt művek nyomán. (Nyiregyháza. Tarczali Dezső. 8r. 208 l. ára 1 frt 50 kr.)

Czím- és névtára, A m. kir. kereskedelemügyi ministerium posta- és távirdahivataloknak. Kiadja a kereskedelemügyi miniszter. (Hornyánszky Viktor könyvny. K.4r. 4 lev. és 661 l. ára ?)

Czím- és névtára, Magyarország tiszti. 1890. A nagyméltóságu m. kir. kereskedelemügyi minister ur rendeletéből szerkeszti és kiadja az országos magyar kir. statistikai hivatal. IX. évfolyam. (Grill Károly. N.8r. XXIII, 858 l. ára 5 frt.

Czimbalom, Magyar. Ujabb és régibb magyar népdalok gyűjteménye. II. kötet. Összegyűjti Bolgárszeghy János. (Brassó. Zeidner Henrik. 8r. 176 l. ára ?)

Czímjegyzéke, A budapesti királyi magyar tudományegyetem könyvtárának, XIV. 1889. évi gyarapodás. (Egyetemi nyomda. 8r. 164 l. ára ?)

Czirfusz Ferencz. Jelentés Bácsbodrog vármegye népnevelésügyének 1889/90. tanévi állásáról. (Zombor. Bittermann Sándor nyomdája 8r. 24 l. ára ?)

Czóbel Minka. Nyirfalombok. (Költemények.) (Révai Testvérek. 8r. 243 l. ára 2 frt.)

Daday Jenő. A nápolyi öböl rotatoriái. 2 rajzlappal. (Értekezések a természettudományok köréből. XIX. kötet. 7. szám. M. tud. Akadémia. 8r. 52 l. ára 50 kr.)

Dal-gyűjtemény, a legujabb és válogatott régibb népszerű gyűjtemény. Kiadja Zöldmezei Vilmos. (Robicsek Zsigmond. 32r. 128 l. ára 30 kr.)

Dal-, játék- és versgyűjtemény kisdedóvó intézetek és magánhasználatra. Az országos kisdedóvó egyesület megbizásából a legkitünőbb e nemű művekből összeállították Dömötör Géza, Kozma Dénes és Kohányi Sámuel. Második bővített kiadás. (Révai Testvérek. 8r. 285 l. ára 1 frt 20 kr.)

Dal, Üdvözlő, mélt. és főtiszt. Steiner Fülöp urnak... székesfehérvári püspök... székfoglaló ünnepére. Hódolatteljes fiui ragaszhodásuk jeléül ajánlják a zircz-cisterczi rend székesfehérvári házának tagjai. 1890. évi szept. hó 14. (Athenaeum r. társulat. 4r. 4 lev. ára ?)

Dancs Lajos. Töredékek tíz éves emigrationalis élményeimből. (Nagy-Szőllős. Székely Simon. 8r. 97 l. ára 1 frt.)

Danzinger József. Mit mivelnek nyelvtanítóink? Nemcsak a nyelv-

tanítókhoz, hanem az egész nemzethez, főleg a tanhatóságokhoz, iskolaelőljárókhoz és honférfiakhoz intézve. (Pozsony. Angermayer Károly könyvny. N.8r. 33 l. ára ?)

Dárday Sándor. Hitel-, kereskedelmi- és iparügyi törvénytár a fennálló rendeletekkel. (Athenaeum r. társ. N.8r. 587 l. ára 3 frt.)

Daróczi Vilmos. A dohány Magyarországon. A párisi 1889. évi világkiállítás alkalmával tartott nemzetközi gazdacongressus számára, a magyar országos gazdasági egyesület megbizásából. (Szerző. K.8r. 36 l. ára 20 kr.)

Daróczy Elek. Karczag város egyetemes leirása. Hiteles adatok alapján. (Karczag. Sződi S. 16r. 36 l. ára 1 frt.)

Daruváry Géza. A mentelmi jogról. Tudori értekezés. Benyújtatott 1890. április 10-én. (Révai Leó. 8r. 49 l. ára 60 kr.)

Daudet Ernő. Az elitélt leánya. I. II. köt. Regény. Fordította Szigethyné-Szalay Erzsi. (Egyetemes regénytár. V. évf. VIII. XIV. köt. Singer és Wolfner. 8r. 166, 158 l. kötetje 50 kr.)

Dávid István. Latin olvasókönyv Livius, Ovidius, Phaedrus műveiből és más költők gnómáiból a gymnasiumok III. és IV. osztálya számára, valamint a reál- és polgári iskolák használatára. A tanítás legujabb módja szerint. Harmadik, lényegében változatlan kiadás. (Lampel Róbert. 8r. VIII, 186 l. ára 1 frt.)

Dávid István és **Fodor Gyula.** Vergilius Aeneisének teljes szótára. A gymnasiumok felső osztályai számára és magánhasználatra. (Lauffer Vilmos. N.8r. 231 l. ára 1 frt 40 kr.)

Deák Ferencz emlékezete. Levelek. 1822—1875. (Ráth Mór. N.-8r. 392 l. ára 3 frt 60 kr.)

Deák Ferencznek az 1861-dik évi országgyűléstől elfogadott két fölirata. Közli Kónyi Manó. (Olcsó könyvtár. 269. sz. Franklin-társulat 16r. 159 l. ára 30 kr.)

Debreczen város polgármesterének évi jelentése az 1889. évről. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 65 l. ára ?)

Decameron, Modern. I. kötet. 1. füzet. (Gerő és Kostyál. K.8r. 1—48 l. füzetje 20 kr.)

Decameron, Modern. I. köt. Tartalom: Hamupipőke fűzője. — Ő felebbez. — A lépésmérő. — Női psychologia. — A hűtlen inas. — Egy szerencsés véletlen. — A jó kifogás. — A jó barátok. — A hajnövesztőszer stb. (Gerő és Kostyál. K.8r. 157 l. ára 60 kr.)

Decameron. Ugyanaz. III. kötet. (Gerő és Kostyál. K.8r. 143 l. ára 60 kr.)

Décsi Bálint és Széki Aladár. A bőnyi ev. ref. egyház története. (Győr. Gaar Iván nyomdája. 8r. 118 l. ára 35 kr.)

Deininger Imre. Tanulmány a buza fölött. Kiadja a keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet. Az illető tanárok közreműködésével szerkesztette D. J. (N.-Kanizsa. Weiss L. és F. könyvny. N.8r. 62 l. ára ?)

Deme Károly. Magyar nyelvtan. A ministeri tanterv szerint a népiskolai tanítás czéljaihoz alkalmazva. I. rész. Az elemi iskolák II. és III. osztályának tananyaga. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 44 l. ára 16 kr.)

Deme Károly. Ugyanaz. II. rész. Az elemi iskolák II. és III. osztályának tananyaga. (U. o. 8r. 49 l. ára 16 kr.)

Deme Károly. Ugyanaz. III. rész. Az elemi iskolák V. és VI. osztályának tananyaga. (U. o. 8r. 49 l. ára 20 kr.)

Deme Károly. Magyar nyelvtan a népiskolai tanítás czéljaihoz alkalmazva. I—III. rész. 2. kiadás. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 43, 47, 72 l. ára 52 kr.)

Demkó Kálmán. A felső-magyarországi városok életéről a XV—XVII. században. (M. tud. akadémia. N.8r. VII, 290 l. ára 2 frt 70 kr.)

Dengi János. Tanügyi dolgozatok a középiskolai nevelés és oktatás köréből. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 162 l. ára 1 frt.)

Dezső Béla. Növény-gyűjtő. (Mappa a növények gyűjtésére.) (Ifj. Nagel Ottó. 4r. ára 1 frt 80 kr.)

Dicsőfi József. Testvéretek vagyok! Beköszönő egyházi beszéd 1890. július 6. a debreczeni ref. nagytemplomban. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 23 l. ára 10 kr.)

Diószeghy Mór. Ismerősök. (Zilah. Weiszberger Soma. 8r. 186 l. ára 1 frt.)

Disraeli: Coningsbey vagy új nemzedék, fordította Sugár Fábiusz. I—II. kötet. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 329, 321 l. ára ?)

Dobóczky Lajos. Gazdasági és kertészeti füzetek. I. füz. A mindennapi elemi népiskolák III—IV. és ismétlő fi-oszt. használatára. Negyedik átdolgozott kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 28 l. ára 18 kr.)

Dobos János. Az italmérési jövedék ismertetése. Korcsmárosok, vendéglősök, kereskedők, szatócsok, czukrászok, kávések, bortermelők, gyógyszerészek, ellenőrző közegek és bérlők használatára. (Székesfehérvár. Singer Ede. K.8r. 16 l. ára 20 kr.)

Dobos János. Keresztyén imák. A házi ájtatosság növelésére és a protestáns keresztény felekezetek használatára. 5. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 286 l. ára ?)

Dobozi István. A községi közigazgatás kézikönyve. Elméleti és gyakorlati útmutató a községi közigazgatás minden ágában, különös tekintettel a magy. kir. belügyminiszter 58,285/1884. számú körrendeletével kibocsátott s a közjegyzői szigorlatra vonatkozó szabályrendeletre a legujabb törvények alapján. IV. bővített és ujonnan átdolgozott kiadás az 1886. évi törvényhatósági, fegyelmi és községi kérvények szövegével és magyarázatával s a bevágó legujabb törvényekkel bővítve. 2 kötet. (Pallas. 8r. XI, 606, VIII, 616 l. A két kötet ára 4 frt.)

Dóczy Gedeon. Magyar ábécze és olvasókönyv. Az elemi iskola első oszt. számára. Pályadíjat nyert mű. 4. kiadás. (A tiszántuli ev. ref. egyházkerület népiskolai kiadv. IX. sz. Debreczen. László Albert. 8r. 126 l. ára 20 kr.)

Dóczi Lajos költeményei. (Ráth Mór. 12r. 260 l. ára 2 frt.)

Dóczi Lajos. Beszélyek és vázlatok. 2 kötet. (Ráth Mór. 16r. 255, 249 l. ára 3 frt 80 kr.)

Dole F. K. után. Jézus és kiválóbb kortársai. (Unitárius kis könyvtár. 40—42 Bagó Márton nyomdája. 8r. 49 l. ára 15 kr.)

Dolinay Gyula. A Turin-párisi kirándulás 1889. július 2—14. (Szerző. 8r. 192 l. ára ?)

Domaniczky István. Katonai értekezések. (Heisler J. N.8r. 4, 152 l. ára?)

Domanovszky Endre. A renaissancekori bölcsészet története. (A bölcsészet története IV. kötete.) (Franklin-társulat. N.8r. VII, 492 l. ára 4 frt.)

Dóri bácsi. Tibike naplója. (Révai Testvérek. 8r. 136 l. ára 1 frt.)

Dosztojevszky M. Fedor. A játékos. Orosz regény. (Pallas részvénynyomda. 8r. 187 l. ára 60 kr.)

Dömötör Géza. A kisdedóvás ügye Európa főbb államaiban. A szöveg közé nyomott 19 ábrával. (Szerző. N.8r. XII, 151 l. ára 1 frt 50.)

Döntvényei és elvi jentőségű határozatai a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróságnak 1889. évről. Összeállította Sóváry Ferencz. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. (Ifj. Nagel Ottó. N.8r. XVI, 328 l. ára 90 kr.)

Döntvények. Curiai, és elvi jelentőségű határozatok polgári és bűnügyekben szakszerű tárgymutatókkal. Közzéteszi a «Magyar igazságügy» szerkesztősége. V. folyam. (Singer és Wolfner. N.8r. 165 l. ára 3 frt.)

Döntvénytár. A m. kir. Curia, a budapesti kir. itélő tábla és a pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. Kiadja a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztősége. Uj folyam. XXIV—XXV. kötet. (Franklin-Társulat. 8r. XXI, 388; XXVIII, 372 l. kötetje 2 frt.)

Dráb János. A magyarok története. Népiskolák használatára. (Nagy-Szt-Miklós. König S. K.8r. 40 l. ára 12 kr.)

Dráb János. Csanádmegye földrajza. A ministeri tanterv nyomán a népiskolák III. osztálya számára. (Nagy-Szent-Miklós. König S. K.8r. 37 és 1 l. ára 10 kr.)

Dreisziger Ferencz. Önképzésünk akadályai. Tanulmány. (Ada. Szerző. N.8r. XI, 142 l. ára 1 frt.)

Drucker Jenő. Adatok a csótán (periplaneta orientalis L.) boncz- és szövettani szerkezetéhez. 4 tábla rajzzal. (Pallas részvénytárs. nyomdája. N.8r. 70 l. ára?)

Druitt Róbert. A sebészet kézikönyve. Surgeon's vade mecum 12. kiad. Szerkesztette Stanley Boyd. Fordította Bakó Sándor. Az eredetivel összehasonlította Réczey Imre. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 1109 l. 373 ábrával, ára 10 frt.)

Dubay Miklós. Az idegbetegségek ujabb gyógymódja. Metallotherapia. Második népszerű ismertetés. (A pesti Lloyd-társulat könyvnyomdája. N.8r. 16 l. ára?)

Duka Tivadar. Beszéd, melyet mint a Londonban székelő brit és külföldi bibliatársaság központi választmányának küldöttje a Károli-ünnepély alkalmából tartott Gönczön 1890. szept. 14. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 12 l. ára?)

Dura Máté. Szőke Dunapartról. Költemények. (Pallas részv.-nyomda. 16r. 124 l. ára 1 frt.)

Echegaray József. A nagy Galeotto. Dráma három felvonásban egy előjátékkal. Spanyol eredetiből fordította Patthy Károly. (Olcsó könyvtár. 272 sz. Franklin-társulat. 16r. 211 l. ára 40 kr.)

Egán Ede. Az erdélyi szarvasmarhatenyésztés feladatai. Az erdélyi gazdasági egylet állatkiállítási szakosztályának 1889. évi közgyűlésén előadta. Az előadás gyorsirászati jegyzetei nyomán kiadja az állattenyésztési szakosztály. (Kolozsvár. Gámán János örököseinek nyomdája. N.8r. 27 l. ára?)

Egerváry Gyula. Vadászati ügyben hozott kormány-rendeletek, határozatok és döntvények gyűjteménye. 2. bővített kiadás. (Grill Károly. 8r. XI, 146 l. ára 1 frt 20 kr.)

Egressy Béni. Bánk bán. Opera. (A m. kir. operaház könyvtára. 1. Athenaeum. 8r. 42 l. ára?)

Egy délután Antal bácsiéknál. (Vegyes házasságok.) A magyar népnek ajánlva. 3. kiadás. (Szent-István-társulat. K.8r. 23 l. ára 5 kr.)

Egy porczió pálinka, vagy Tóth Bálint uram hogyan utálta meg a pálinkát. A magyar népnek ajánlva. 4. kiadás. (Szent-István-társulat. K.8r. 12 l. ára 3 kr.)

Egyezménye, Az osztrák-magyar vaspálya-igazgatóságoknak, a csatlakozási forgalomban való áruszállításra és visszkereseti eljárásra nézve. I. rész. Érvényes 1881. év junius 1-től. 4. kiadás. (Légrády testvérek. 8r. 141 l. ára?)

Egyházközség, A budapesti görög-keleti, görög és macedon-oláh, alap- és ügyviteli szabályainak tervezete. (Dona Döme és társa. N.8r. 33 l. ára?)

Ehrenreich Lajos. A malaria betegségek kórtani, oktani, gyógytani szempontból, különös tekintettel Magyarországra. A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlései által 100 aranynyal jutalmazott pályamű. (Grimm Gusztáv. N.8r. 132 l. ára 1 frt.)

Életrajzok, Magyar történeti. A magyar tud. Akadémia és magyar történelmi társulat megbizásából szerkeszti Szilágyi Sándor. 1890. II. füzet. (L. Gindely Antal és Acsády Ignácz.)

Előmunkálatai, A magyar ev. ref. tanítók országos gyűlésének. Sajtó alá rendezte Kiss Sándor 1890. (Hajdu-Böszörmény. Szabó Ferencz nyomdája. 8r. 118 l. ára 50 kr.)

Előterjesztése, Szilágyi Dezső igazságügyi m. kir. miniszterhez, a budapesti kir. ügyészségnek a «Birói és ügyészi szervezet módosításának előadói tervezetére». (Athenaeum részvénytárs. 2r. 27 l. ára?)

Előterjesztése, A közös miniszterium, a magyar országgyűlés bizottságához, melylyel az osztrák-magyar monarchia közös kiadásainak és bevételeinek 1891. évi előirányzata alkotmányos tárgyalás végett bemutattatik. 1—18. füzet. (Bécs. Cs. és kir. államnyomda. 4r. 33, 36, 2, 346, 19, 58, 20, 2, 2, 11, 249, 2, 2. 22, 6, 12, 111, 22 l. ára?)

Emericzy Géza és **Kárpáti Endre**. Számtani példatár a népiskolák I. évfolyambeli növendékei számára. 5. átnézett kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 35 l. ára 10 kr.)

Emericzy Géza és **Kárpáti Endre**. Számtani példatár. I. füzet. A népiskolák II. évfolyambeli növendékei számára. 11. átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 34 l. ára 10 kr.)

Emericzy Géza és **Kárpáti Endre**. Számtani példatár. 2. füzet. A népiskolák III. évfolyambeli növendékei számára. 9. átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 32 l. ára 10 kr.)

Emericzy Géza és **Kárpáti Endre.** Számtani példatár. III. füzet. A népiskolák IV. évfolyambeli növendékei számára. 9. átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 40, 2 l. ára 10 kr.)

Emericzy Géza és **Kárpáti Endre**. Számtani példatár. A népiskolák VI. évfolyambeli (esetleg ismétlő iskolabeli) növendékei számára. 4. átnézett kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 44 l. ára 10 kr.)

Emericzy Géza és **Kárpáti Endre**. Vezérkönyv a népiskolai számtanításban. Tanítók és tanítójelöltek számára. II. füzet. A népiskola 4. 5. és 6. osztálya számára. 3. átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 116 l. ára 1 frt 20 kr.)

Emericzy-Gelléri-Péterffy-féle olvasókönyv az elsőfokú ipariskolák I. évfolyama (I. osztály) számára. A miniszteri tanterv alapján átdolgozta Gelléri Mór. 4. kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 137, 3 l. ára 32 kr.)

Emericzy Géza és **Somogyi Géza**. Természetrajz mindennapi és ismétlő népiskolák számára. Számos ábrával. A 3. javított kiadás változatlan lenyomata. Tartalom: *A*) Állattan. *B*) Növénytan. *C*) Ásványtan. (Dobrowsky és Franke. 8r. 147 l. ára 50 kr.)

Emericzy Géza. Természettan és vegytan a mindennapi és ismétlő népiskolák számára. Teljesen átdolgozta Berecz Ede. 98 a szöveg közé nyomott ábrával. 9. teljesen átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 132 l. ára 40 kr.)

Emericzy Géza. Földrajz a népiskolák IV. osztálybeli növendékei számára. Magyarország és az öt földrész első ismertetése. 7. javított kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 76 l. ára 20 kr.)

Emlékbeszédek, A m. tud. Akadémia tagjai fölött tartott. VI. kötet. 3—4. 6. 8. sz. (L. Keleti Károly, Hollán Ernő, Konkoly Miklós, Klein Gyula.)

Emlékek, Magyar országgyűlési. történeti bevezetésekkel. Szerkesztik Fraknói Vilmos és Károlyi Árpád. X. kötet. 1602—1604. (Magyar tudományos Akadémia. 8r. 665 l. ára 3 frt.)

Emlékezetköve, Bujdosásnak, imádságok stb. (Rózsa Kálmán nyomdája. 8r. 220 l. ára?)

Emlékirat fölterjesztve 1890. évi február 13. Török-Becse községe részéről gróf Szapáry Gyula földmivelési miniszterhez a m. k. kormány azon műszaki tervére vonatkozólag, mely szerint a Tisza Török-Becse alól elterelteni céloztatik. (Athenaeum részv. társulat. 8r. 18 l. ára?)

Emlékkönyv, Jubileumi, a dunántuli ev. ref. egyházkerület világi főjegyzője Beőthy Zsigmond félszázados egyházi hivataloskodása alkalmából Sz.-Fehérvárott 1890. évi augusztus 17. napján rendezett ünnepély részleteiből összeállította Vályi Lajos. (Pápa. Debreczeny K. az ev. ref. főtanoda betűivel. 8r. 48 l. ára?)

Emléklap a sopron férfidalkör zászlóavatására 1890. évi október 5. Kiadták: Gaar Vilmos dr. és Berényi Pál. (Sopron. Litfass Károly könyvnyomdája. 4r. 16. l. ára?)

Emléklapok. Kegyelete jeléül kiadta a bányai ág hitv. ev. egyházkerület néhai Szeberényi Gusztáv szeretett püspökének emlékére. Szerkesztette Händel Vilmos. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 35 l. ára?)

Emléklapok a gróf Clam-Gallas 16. huszár-ezred történetéből. Ajánlva az ezred altisztjeinek és huszárjainak. (Franklin-társulat nyomdája. K.8r. VIII, 148 l. ára?)

Ének, Három igen szép istenes, és 3 hathatós ima a szent bucsún ájtatoskodók használatára. Kiadta Hantz György. (Szamosújvár. Görög-kath. egyházmegyei nyomda. 8r. 32 l. ára?)

Énekek, Egyházi, Pozsony v. magyarajkú katholikus hiveinek használatára. (Pozsony. Stampfel, Eder és társa nyomdája. 8r. 52 l. ára?)

Énekek, Halotti, a helvétziai vallástételt tartó keresztyén hiveik számára. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 128 l. ára?)

Eötvös József. A nővérek. 4. kiadás. (A magyar nemzet családi könyvtára. LXXI. köt. Ráth Mór. 8r. 552 l. ára 2 frt 60 kr.)

Eötvös József költeményei. (Ráth Mór. 16r. 92 l. ára 60 kr.)

Eötvös József elbeszélései. (Ráth Mór. 16r. 4, 275 l. ára?)

Eötvös József báró. Gondolatok. Ötödik kiadás. (A magyar nemzet családi könyvtára. LXXII. köt. Ráth Mór. 8r. 475, IV l. ára 2 frt 60 kr.)

Eötvös Károly Lajos. Kis világ. Legujabb Flóri könyve. Gyulai László és Tahy Antal rajzaival. Második kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 96 l. ára 50 kr.)

Epos-irókból, Magyar. II. Szemelvények Vörösmarty Zalánjából. (Tanulók olvasótára. 16. füz. Lampel Róbert. 8r. 84 l. ára 20 kr.)

Épületek, Az állam által létesítendő vasút-vonatokon előállítandó leirása. 3. kiadás. (Légrády testvérek. 2r. 19 l. ára?)

Érdeky Boldizsár. A pénzügy-közigazgatási bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai betűsoros tárgymutatója a bélyegilletékek iránti törvények és szabályok szakaszai és dijtételei szerint 1884. évtől 1890. október végeig. (Liptó-Szt-Miklós. Steiner Izidor nyomdája. 8r. 211 l. ára 2 frt.)

Erdély és az északkeleti háboru. Levelek és okiratok. A magyar tud. Akadémia megbizásából bevezetésekkel és jegyzetekkel ellátva közzétette Szilágyi Sándor. I. kötet. (M. tud. Akadémia. 8r. 635 l. ára 5 frt.)

Erdélyi Gyula. Zúg a malom. Regény egy kötetben. (Athenaeum részv. társulat könyvnyomdája. K.8r. 122 l. ára 1 frt.)

Erdélyi Gyula. Hálás szerep. Regény a társadalmi életből. (A «Keresztény Magyarország» kiadása. 8r. 159 l. ára?)

Erdélyi János. Tanulmányok. (Kisfaludy-Társaság. 8r. 539, 1 l. ára?.

Erdélyi Lipót. A zsidó népiskolai vallásoktatás módszertana. (Nyitra) Szerző. 34 l. ára 25 kr.)

Erdélyi Pál. Fáy András élete és művei. (Dobrowsky és Franke. 8r. 351 l. ára 2 frt 50 kr.)

Erdődi János. Földrajz a polgári leányiskolák számára. I. rész. Az I. osztály számára. 24 térképpel. (Franklin-társulat. N.8r. 88 l. ára 60 kr.)

Erdődi János. Földrajz a polgári fiúiskolák számára. I. rész. Az első osztály számára. A miniszteri tanterv alapján. (Franklin-társulat. 8r. 104 l. ára 60 kr.)

Erdődi János. Ugyanaz. II. rész. A második osztály számára. (U. o. 8r. 80 l. ára 50 kr.)

Erdődi János. Ugyanaz. III. rész. A harmadik osztály számára. (U. o. 8r. 64 l. ára 40 kr.)

Erdődi János. Neveléstan tanítóképző-intézeti növendékek és tanítók számára. III. rész. Nevelés-történelem. II. kiadás. (Lauffer Vilmos. 8r. 180 l. ára 1 frt 20 kr.)

Erényi Mór. Kis magyar nyelvtan feladattárral. Az elemi népiskolák számára. A 8. kiadást átdolgozta és sajtó alá rendezte Balassa József. (Lampel Róbert. 8r. 82 l. ára 30 kr.)

Ernyei József. Gyakorlati énektan. (Dalokkal és elméleti függelékkel.) Középtanodák, polgári iskolák és magántanintézetek használatára. I. rész. (Polgári iskolák első és második osztályai számára. 8. átalakított kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 40 l. ára 60 kr.)

Ernyei József. Ugyanaz. II. rész. Harmadik és negyedik oszt. számára. (Dobrowsky és Franke. 8r. 48 l. ára 60 kr.)

Erődi Dániel költeményeiből. Uj gyűjtemény. (Grill Károly. 12r. VIII, 120 l. ára 1 frt.)

Ertekezések a mathematikai tudományok köréből. Kiadja a m. tud. Akadémia. Szerkeszti Szabó József. XIV. kötet. 4. szám. (L. Kherndl Antal.)

Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XV. köt. 2—5. sz. (L. Haraszti Gyula, Hunfalvi Pál, Simonyi Zsigmond, Télfy Iván, Zichy Antal.)

Értekezések a társadami tudományok köréből. Kiadja a magyar tud. Akadémia. Szerkeszti Pauer Imre. X. kötet 7—11. füzet. (L. Matlekovics Sándor, Ballagi Géza, Schwarcz Gyula, Hoffmann Pál, Vécsey Tamás.)

Értekezések a természettudományok köréből. Kiadja a magyar tud. Akadémia. A III. osztály rendeletéből szerkeszti Szabó József. XIX. kötet 7—10. sz. XX. kötet. 1. sz. (L. Daday Jenő, Schäffer Károly, Preisz Hugó, Ónodi Adolf, Schenek István.)

Értekezések a történeti tudományok köréből. Kiadja a magyar tud. Akadémia. A II. oszt. rendeletéből szerkeszti Pauer Imre. XIV. köt. 7. 8. sz. (L. Szádeczky Lajos, Ortvay Tivadar.)

Értekezések, Magyar jogászegyleti. VI. köt. 1. füz. (L. Baumgarten Izidor.)

Értesítő, Akadémiai. Szerkeszti Szily Kálmán. 1890. évfolyam. (Magyar tudományos Akadémia. 8r. 712 l. ára ?)

Értesítő, Mathematikai és természettudományi. Kiadja a magyar t. Akadémia. VIII. kötet. 1—9. füzet. (Akadémia. 8r. 239 l. hét táblával, ára 3 frt.)

Értesítője, A békésmegyei gazdasági egyletnek 1889. évi. Szerkesztette Zlinszky István. (Békés-Csaba. »Corvina« könyvny. 8r. 233 l. ára ?)

Értesítője, A IV. egyetemes tanítógyűlés, szerkesztette Somlyay József. (Egyetemi nyomda. 8r. 146 l. ára ?)

Ertl Herbert. Természetrajz az elemi népiskolák számára. Az osztott és osztatlan népiskolák viszonyaira való tekintettel. (Singer és Wolfner. 8r. 120 l. ára 32 kr.)

Euripides. A Kyklops. Satyrdráma. Fordította Csiky Gergely. A Lukács Krisztina-díjjal jutalmazott műfordítás. Kiadja a Kisfaludy társaság. (Franklin-társulat ny. 8r. 56 l. ára ?)

Évkönyv, Állategészségügyi, az 1889. évre. A földmivelésügyi magyar

kir. ministerium megbizásából hivatalos adatok alapján szerkesztette dr. Hutyra Ferencz. III. évfolyam. (Franklin-társulat. N.8r. 8, 314 l. ára 1 frt.)

Évkönyv, Irodalmi. 1891. évre. (Szépirodalmi könyvtár 6. köt. Szépirod. könyvtár kiadóhivatala. 8r. 196 l. ára ?)

Évkönyv, Közgazdasági és statisztikai. Ujabb harmadik-negyedik évfolyam 1889/90. A magy. tud. akadémia statisztikai és nemzetgazdasági bizottságának megbizásából és az orsz. m. kir. statisztikai hivatal támogatásával. Bedő Albert, Fenyvessy Adolf, György Aladár, Halász Sándor, Heltai Ferencz, Polya Jakab, Ráth Zoltán és Vizneker Antal közreműködésével szerkesztik Jekelfalussy József és Vargha Gyula. (Révai testvérek. 8r. XIII, 690 l. ára 3 frt 50 kr.)

Évkönyv, Magyar statisztikai. Szerkeszti és kiadja az országos magyar kir. statisztikai hivatal. Tizennyolczadik évfolyam. 1887. XII. füz. 1888. I., II., III., V., VI., IX. és X. füzet. (Országos m. kir. statisztikai hivatal. 8r. 21, 127, 35, 125. 39, 125, 225, 83 l. Egy füzet ára 50 kr.)

Évkönyve, Az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi társulat harmadik. A választmány megbizásából szerkeszti: Ávéd Jákó. Kiadja az alsófehérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi egylet. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert könyvny. N.8r. 89 l. és 1 kőnyom. tábla, ára ?)

Évkönyve, A békésvármegyei régészeti és mívelődéstörténelmi társulat. 1888/89. Összeállítá dr. Karácsonyi János. XIV. köt. (Békés-Gyula. Dobay János. N.8r. 140 l. ára ?)

Évkönyve, A brassói magyar dalárda, a XXVII. egyesületi évről. (Brassó. Alexi nyomdája. 8r. 18 l. ára ?)

Évkönyve, A budapesti kir. magyar tudomány-egyetemi bölcsészethallgatók segítő egyesületének, az 1889—90. évről. Az 1889—90. évi bizottság megbizásából összeállította Incze József. IV. évfolyam. (A magy. kir. egyetemi könyvny. N.8r. 32, 4 l. ára ?)

Évkönyve, A csanádmegyei régészeti és történelmi társulat, 1889/90. Szerkeszti Czinkotszky Márton. I. kötet. (Hornyánszky Viktor könyvnyomd. N.8r. 82 l. ára ?)

Évkönyve, A hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat, az 1887. és 1888. évekről. V. kötet. Szerkesztette Kun Róbert. (Franklin-társulat nyomd. 8r. 163 l. ára ?)

Évkönyve, A magyar gazdasszonyok országos egyletének, az 1889/90. évről. Összeállítá Mayer György. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 43 l. ára ?)

Évkönyve, A magyar jogászgyűlés, az 1889. évre. Szerkesztette Siegmund Vilmos. Kiadja a magyar jogászgyűlés. X. évfolyam. II. kötet. (Légrády testvérek. 8r. 390 l. ára ?)

Évkönyve, A magyarországi Kárpátegyesület. XVII. évfolyam. 1890. (Igló. Egyesület. 8r. 242 l. 5 melléklettel, ára ?)

Évkönyve, A nemzeti zenede az 1889/90. iskolai évre. (Rózsa Kálmán és neje nyomdája. 8r. 71, 40 l. ára ?)

Évkönyve, A pesti Lloyd, 1889-re. Jahrbuch des Pester Lloyd. (Pesti Lloyd társulat nyomdája. 8r. 277 l. ára ?)

Évkönyve, Magyar nyomdászok. Kiadja a bpesti könyvnyomdászok

társasköre. Szerkeszti Ács Mihály. V. évfolyam. 1890. (Franklin-társulat nyomdája. 16r. 160 l. Hunyadi Mátyás arczk. és 20 lev. hirdetés, ára ?)

Évkönyve, Vállalkozók. 1890. Szerkesztik: Salzer Izor, Bendik Géza, Lakatos Lajos. («Vállalkozók Lapja» kiadmánya. N.8r. 4, 148 l. ára ?)

Évkönyvei, A földmivelésügyi magyar királyi ministerium vízrajzi osztályának. III. kötet. 1888-iki évfolyam. Szerkeszti és közzéteszi Péch József. (Franklin-társulat. 2r. 96 l. és 8 térképmelléklet, ára ?)

Évlapjai, A Kisfaludy-társaság. Uj folyam. 24. köt. 1889—90. (Franklin-társulat. 8r. 244 l. ára 1 frt 50 kr.)

Fajth Péter. A tudományos vízgyógymód elméleti és gyakorlati tankönyve az orvosi közönség számára. 29 ábrával. (Kilián Frigyes. 8r. 253 l. ára 2 frt 40 kr.)

Faludi (Fuchs) János. Számvetési példatár. Fokozatos gyakorlatok a közönséges és tizedes törtekkel való számolásban a népiskolák V. osztálya számára. Az uj ministeri tanterv szerint. 3. javított kiadás. (Népiskolai ismerettár. 10. rész. Lauffer Vilmos. 8r. 100 l. ára 20 kr.)

Farkas Mihály. Takarmánynövények ismertetése és tenyésztése. 3. kiad. (Falusi könyvtár. 3. füzet. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 127 l. számos fametszvénynyel, ára 50 kr.)

Felletár Emil. Vélemény a halotthamvasztás engedélyezésének kérdése tárgyában. Különlenyomat a «Gyógyászat» 1890. évi számaiból. (Franklin-társulat. N.8r. 4, 35 l. ára ?)

Felméri Lajos. A neveléstudomány kézikönyve. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. VIII, 686 l. ára 6 frt.)

Fényes Elek. Szigetvár ostroma. 4. kiad. (Vasárnapi könyvtár. II. évf. 10. köt. Franklin-társulat. 8r. 95 l. 11 képpel, ára 20 kr.)

Fényes Elek. Utazások az éjszaki sarkvidékeken. 3. kiadás. (Vasárnapi könyvtár. I. évf. 7. sz. Franklin-társulat. 8r. 128 l. 27 képpel, ára 20 kr.)

Fenyvessy Adolf. A pesti hazai első takarékpénztár-egyesület ötven éves története 1840—89. Az igazgatóság megbizásából (Kilián Frigyes. N.8r. 397 l. ára 4 frt.)

Fenyvessy Ferencz. A görög nyelv tanításának kérdése Magyarországban. A kérdés története. A törvényjavaslat előkészítése. A kérdés fejtegetése. Tájékozásúl. (Révai testvérek. 8r. 102 l. ára 1 frt.)

Fenyvessy Ferencz. Széchenyiről és Deákról. Ünnepi beszéd. Elmondotta... Veszprém vármegye 1889. deczember 1-én tartott díszközgyűlésén, Széchenyi István és Deák Ferencz arczképeinek leleplezése alkalmával. (Pallas részvénytárs. könyvnyomd. N.8r. 15 l. ára ?)

Ferenczi Zoltán. Petőfi ismeretlen költeményei 1847—48-ból. Bevezetéssel és jegyzetekkel. (Kolozsvár. Horatsik János. 8r. 39 l. ára 40 kr.)

Férj, A, titka. Regény. Angolból Veres Sándor. Lenyomat a «Nemzeti Hirlapból». (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 102 l. ára ?)

Feuer Nathaniel. Trachoma útmutató; a Trachoma elleni hatósági eljárás az erre vonatkozó körrendeletek és a Trachoma kór- és gyógytana kapcsán. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 86 l. ára 1 frt 20 kr.)

Fialowski Lajos. Az 1890-dik évi XXX. számú és a gymnasiumban

a görög nyelv helyettesítését megszabó törvényczikknek további foganatosítása, tekintettel a főváros gymnasiumainak népesedésére. (Wodianer F. és fiai. N.8r. 16 l. ára 15 kr.)

Fialowsky Lajos. Túlterhelés. A középiskolai tanáregyesület 1890-ik évi márczius havi ülésén felolvasta és azóta bővítette. (Különlenyomat az «Egyetemes közoktatási Szemléből». Lampel Róbert. 8r. 32 l. grafikus melléklettel, ára 30 kr.)

Finászy Ernő. A franczia középiskolák multja és jelene. (Lampel Róbert. 8r. 265, III l. ára 1 frt 80 kr.)

Finck János. Sopron szab. kir. város polgármesterének 1889-ik évi jelentése a városi közigazgatás összes ágairól. (Sopron. Litfass Károly. N.8r. 104 l. ára?)

Fischer Győző. Gyakorlati kisérlet a sérvkötők kérdésének megoldására. (Dobrowsky és Franke. 4r. 15 l. és XXIV fénynyomat, ára 2 frt 40 kr.)

Fischer Sándor. Petőfi élete és művei. Előszóval ellátta Jókai Mór. Németből fordította Tolnai Lajos. (Grill Károly. N.8r. IX, 639 l. ára 5 frt.)

Flammarion Camille. Uránia. Bieler, Gambard és Myrbach eredeti rajzaival. (Légrády testvérek. N.8r. 308 l. ára 5 frt.)

Flesch Miksa. Első oktatás a bibliai történetben az ifjuság számára. I. füzet. Anfangs-Unterricht in der biblischen Geschichte für die israelitische Jugend. I. Heft. 3. kiadás. (Kilián Frigyes. 8r. 41 l. ára?)

Fodor és **Wagner.** Constructiv planimetria. A középiskolák 3—4. oszt. számára. 4. kiadás. (Nagel Bernát. 8r. 142 l. 6 rajztáblával és számos ábrával, ára 1 frt 20 kr.)

Fontana Ferdinánd. Azrael. Legenda. (A m. kir. operaház könyvtára. 38. sz. Athenaeum. 8r. 43 l. ára?)

Fonyó Pál. A katholikus egyháztörténet elemei. Néptanodáink V. és VI. osztálya, ugyszintén a polgári és iparos iskolák használatára. Főpásztori kegyes engedélylyel. Hatodik kiadás. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 48 l. ára 24 kr.)

Fonyó Pál. A katholikus szertartások elemei. Néptanodáink IV. és V. osztálya, úgyszintén a polgári és felsőbb népiskolák számára. 7. kiadás. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. ára 18 kr.)

Forrai Soma. Magyar gyorsirás tankönyve Gabelsberger-Markovits rendszer szerint. Iskolai és magánhasználatra. II. kötet. Vitairási rész. (Lampel Róbert. 8r. 64 l. ára 60 kr.)

Fördős László. Az elemi iskola első osztályának vallástani tananyaga. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 8 l. ára?)

Főrendiház Irományai. (Az 1887. évi szeptember hó 26-ára hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. VI. VII. VIII. köt. Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 4r. 388, 438, 426 l. ára?)

Főrendiház Jegyzőkönyve. (Az 1887. évi szept. 26-ára hirdetett országgyűlés nyomtatványai. III. füz. Hiteles kiadás. Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 96 l. ára?)

Főrendiház Naplója. (Az 1887. évi szeptember 26-ára hirdetett ország-

gyűlés nyomtatványai. III. köt. Hiteles kiadás. Pesti könyvnyomda részvénytársaság. 4r. 132 l. ára?)

Fraknói Vilmos. Mátyás király élete. 1440—1490. (Ráth Mór. 8r. 416 l. ára 8 frt.)

Fraknói Vilmos. Cesarini Julian bibornok, magyarországi követ élete. (Hornyánszky Viktor. 8r. 137 l. ára 1 frt.)

Frőhlich Izidor. Az elméleti physika kézikönyve. Bevezető rész. Mathematikai repertorium physikusok számára. (Magyar tud. Akadémia. 8r. 208 l. ára 2 frt 30 kr.)

Futó Ferencz. Justicia asszonyságnál. Humoros történetek. (Útközben! Mulatságos elbeszélések gyűjteménye. XII. köt. Grimm Gusztáv. 8r. 154 l. ára 80 kr.)

Fülöp Alajos. Ákziómák gyűjteménye latin és magyar nyelven. 2. tetemesen javított kiadás. (Marosvásárhely. Imre Sándor. N.8r. 342 l. ára 2 frt.)

V. Gaál Karolin. A mai férfiak. Regény három kötetben. (Robicsek Zsigmond. 8r. 215, 212, 149 l. A 3 köt. ára 3 frt.)

Gaal Mózes. Virág Palkó. A magyar ifjuságnak ajánlva. (Mai Henrik. 8r. 181 l. ára 1 frt 20 kr.)

Gaal Mózes. A kompanisták viselt dolgai. Diák tréfák. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 66 l. ára 30 kr.)

Gábel Jakab. A lelkiismereti szabadság és a magyar honi zsidók szervezése. Nyilt válasz dr. Erényi Ullmann Sándor lovag országgyűlési képviselőnek a képviselőház 1890. évi február 1-én tartott ülésén elmondott beszédére. Asbóth János levelével a szerzőhöz. (Pallas részvénynyomda. 8r. 54 l. ára 20 kr.)

Gajári Ödön. A pestmegyei sárközi ármentesítő társulat évi működése. 1889. A társulat megbizásából kiadja. (Kalocsa. Malatin Antal. N.8r. 35 l. ára?)

Galgóczy Károly. Emlékirat a magyar nemzet ezredéves ünnepe tárgyában. (Pallas részv.-társ. nyomdája. N.8r. 32 l. ára 25 kr.)

Galgóczy Károly. Kertészet kézikönyve. Tüzetes utasítás a konyhakertészet, virágmívelés és gyümölcstenyésztés körében. Átnézte és jegyzetekkel bővítette Farkas Mihály. Negyedik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 292 l. ára 1 frt.)

Gálffy Ferencz. A bélyeg és illetékek átnézeti táblája. Irodai használatra összeállítva. 2. teljesen átdolgozott kiadás. (Franklin-társulat. N.8r. ára 1 frt.)

Garda Samu. Horváth Ádám életrajza. (Nagyenyed. Wokál János. K.8r. 172 l. ára 1 frt 20 kr.)

Gárdonyi Géza. Figurák. (Furcsa emberekről furcsa históriák.) (Singer és Wolfner. 8r. 239 l. ára 1 frt.)

Géniusz, A magyar. Rövid tanulmányok nemzetünk művelődésének történetéből. Két részben. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 43, 47 l. ára 1 frt.)

Gérecz Károly. Villon. Tanulmány a franczia irodalomból. (Sárospatak. Steinfeld B. az ev. ref. főiskola bet. N.8r. 39 l. ára 30 kr.)

Gergely Károly és **Kovács Lajos**. Életrajzok a magyar nemzet történetéből. Az elemi iskola III. és IV. osztályai számára. Pályadíjat nyert mű. 4. kiadás. (A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványai. XI. sz. Debreczen. László Albert. 8r. 88 l. ára 20 kr.)

Gerlóczy Gyula. A budapesti kir. Józsefműegyetem tanácsához intézett hivatalos jelentése illetőleg kérvénye, műegyetemi tanárnak, mint műegyetemi tanácstagnak, a mezőgazdaságtani géptani tanszék betöltésénél gyakorolt kijelölési jogának súlyos megsértése tárgyában. (Légrády testvérek nyomdája. 8r. 36. l. ára ?)

Gerő Viktor. A nemzetgazdaság és pénzügytan vezérfonala szakiskolák számára. (Singer és Wolfner. 8r. 134, IV l. ára 1 frt 50 kr.)

Gerő Viktor. Jog-, kereskedelmi-isme és iparjog kérdések és feleletekben. Kereskedelmi iskolák számára. (Singer és Wolfner. K.8r. 133, III l. ára 80 kr.)

Gerstmann Ödön. Luiza keringő. Zongorára. (Deés. Gálócsy Samu. 4r. 7 l. ára 80 kr.)

Giesswein Sándor. Az ó-egyptomi halottak könyve. (Győr. Hennicke Rezső. 8r. 74 l. ára 50 kr.)

Giesswein Sándor. Az összehasonlító nyelvészet fő problémái. (Győr. Hennicke Rezső. 8r. 216 l. ára 1 frt 50 kr.)

Gindely Antal. Okmánytár Bethlen Gábor fejedelmi uralkodása történetéhez. A m. tud. Akadémia történelmi bizottsága megbizásából. (Akadémia. 8r. 543 l. ára 5 frt.)

Gindely Antal és **Acsády Ignácz**. Bethlen Gábor és udvara. 2. füzet. (Magyar történeti életrajzok. 1890. II. füzet. Ráth Mór. 8r. 129—264 l. ára 1 frt 50 kr.)

Glück Soma. Magyar könyvészet 1889-re. Bibliographia Hungarica 1889. Jegyzéke az 1889. évben megjelent uj vagy ujolag kiadott magyar könyveknek és térképeknek az alakok, lapszámok, megjelenési helyek, kiadók és árak felemlítésével és tudományos szakmutatóval. A «Csak szorosan» könyvkereskedő segédek megbizásából a «Magyar könyvkereskedők egylete» részére összeállította G. S. Tizennegyedik évfolyam. Függelékül a magyar hirlapok és folyóiratok 1890-ben. (Magyar könyvkereskedők egylete. 8r. XXIV, 114 l. ára 1 frt.)

Goethe. Iphigenia Taurisban. Fordította Csengeri János. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 86 l. ára ?)

Gondos Miksa. A franczia-német kereskedelmi levelezés kézikönyve. Kereskedelmi akadémiák és kereskedelmi középiskolák számára, valamint magánhasználatra. A magyar kereskedelmi akadémiák és középkereskedelmi iskolák tanterve és a budapesti kereskedelmi akadémián tartott előadások nyomán. Második bővített kiadás. (Singer és Wolfner. 4r. 264 l. ára 3 frt.

Gothard Jenő. A fotografia. Gyakorlata és alkalmazása tudományos czélokra. (Természettudományi könyvkiadó-vállalat. 43. kötet. Természettudományi társulat. 8r. 183 l. 40 ábrával, ára ?)

Gow James. Görög és római állami régiségek. Segédkönyv az irodalmi

és művelődéstörténeti tanításhoz. Több fametszetű ábrával. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. K.8r. 152 l. ára 1 frt.)

Gönczi Lajos. Udvarhelymegye flórájának főbb vonásai. Különlenyomat az orvos-természettudományi értesítő XII. köt. 1. füzetéből. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert könyvnyomdája. 8r. 39 l. ára ?)

Göőz József. Budapest története. A magyar nép és ifjúság számára. A budapesti (budai) tanítóegylet megbizásából. 2. olcsó és képekkel diszített kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 191 l. ára 50 kr.)

Göőz József, Póra Ferencz és **Tóth József.** Magyar olvasókönyv a polgári leányiskolák második osztálya számára. (Lampel Róbert. 8r. 196 l. ára 70 kr.)

Göőz József, Póra Ferencz és **Tóth József.** Ugyanaz. A harmadik oszt. számára. (Lampel Róbert. 8r. 211 l. ára 80 kr.)

Göőz József, Póra Ferencz és **Tóth József.** Magyar olvasókönyv a polgári fiúiskolák második osztálya számára. (Lampel Róbert. 8r. 192 l. ára 70 kr.)

Göőz József, Póra Ferencz és **Tóth József.** Ugyanaz. A harmadik oszt. számára. (Lampel Róbert. 8r. 223 l. ára 1 frt.)

Göőz József, Schön József és **Trajtler Károly.** Magyar a b c és olvasókönyv az elemi népiskolák I. osztálya számára. Bevezető rész a magyar nemzeti olvasókönyvekhez. Az irott rész szövegét irta Vajda Pál. (Lampel Róbert. 8r. 130 l. ára 20 kr.)

Göőz József, Schön József és **Trajtler Károly.** Magyar nemzeti olvasókönyv a népiskolák II. osztálya számára. Uj lenyomat. (Lampel R. 8r. 156 l. ára 30 kr.)

Göőz József, Schön József és **Trajtler Károly.** Ugyanaz. A népiskolák III. osztálya számára. (U. o. 8r. 192 l. ára 36 kr.)

Göőz József, Schön József és **Trajtler Károly.** Ugyanaz. A népiskolák IV. osztálya számára. (U. o. 8r. 243 l. ára 40 kr.)

Göőz József, Schön József és **Trajtler Károly.** Ugyanaz. A népiskolák V., esetleg combinált V—VI. osztálya számára. (U. o. 8r. 331 l. ára 62 kr.)

Göőz József, Schön József és **Trajtler Károly.** Ugyanaz. A népiskolák VI. osztálya számára. (U. o. 8r. 347 l. ára 64 kr.)

Göőz József, Schön József és **Trajtler Károly.** Fali olvasótáblák. (A magyar a b c és olvasókönyvhez. 13 irott és 13 nyomatott tábla. (Lampel Róbert. ára 3 frt.)

Görgey István, ifj. Magyar-német és német-magyar vasúti szakszótár. A legujabb szaktudományi művek, szolgálati utasítások és hivatalos iratok nyomán az összes műszaki és igazgatási vasúti szolgálat számára. (Ungarisch-deutsches und deutsch-ungarisches Eisenbahn-Fachwörterbuch.) 2 kötet. (Pallas részv.-nyomda. 8r. 615, 612 l. A két kötet ára 14 frt.)

Graf Jakab. Olvasókönyv és nyelvtan a német nyelv gyakorlati elsajátítására. Polgári és felső leányiskolák számára. I. rész. Az I. és II. osztály számára. (Franklin-társulat. N.8r. 184 l. ára 80 kr.)

Greguss Ágost. Magyar költészettan. 2., lényegileg változatlan kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. VIII, 121 l. ára 1 frt.)

Gréville Henry. A barátnő Regény. Francziából fordította báró O—y. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. VIII, 121 l. ára 1 frt 20 kr.)

Grimm testvérek. Kis mesekönyv. G. t. gyűjteményéből válogatott mesék. 5—8 éves gyermekek számára. Számos fametszetű ábrával. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 12r. 128 l. ára?)

Grosschmid Gábor. Bács-Bodrog vármegye történelmi társulat évkönyve. Szerkeszti G. G. VI. évfolyam. I. füz. (Ráth Mór. 8r. 46 l. ára 50 kr.)

Grünwald Béla. Az uj Magyarország. Gróf Széchenyi István. (Franklin-társulat. 8r. IV, 529 l. ára 4 frt.)

Grünwald István és **Hajnal Márton**. Geometria a polgári iskolák I. és II. osztálya számára. Második teljesen átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 120 l. ára 64 kr.)

Grünwald József. Az ipartörvény. (1884. évi XVII. törvényczikk.) A törvény hatályba léptének napjától kezdve 1888. év végeig kiadott miniszteri rendeletekkel és elvi határozatokkal kiegészítve, valamint egyéb utasításokkal és jegyzetekkel ellátva. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. N.8r. XIII, 420 l. ára 2 frt 60 kr.)

Gyalui Farkas. A kopaszság dicsérete. Magyar humoros mű 1589-ből. (Kolozsvár. Horatsik János. K.8r. 29 l. ára 30 kr.)

Gyarmathy Zsigáné. Monostory Katinka. Regény a szabadságharcz idejéből. (Athenaeum. K.8r. 243 l. ára 1 frt.)

Gyergyó-Szent-Miklós nagyközség szabályrendelete a község beligazgatásáról. (Gyergyó-Szt-Miklós. Szabó testvérek nyomdája. 8r. 54 l. ára?)

Gyermekek, Játszó. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. ára 1 frt 20 kr.)

Gyermekek. Kis, öröme. Képeskönyv versekkel. Vastag papirra felhúzva. (Eisler G. 8r. ára 1 frt 20 kr.)

Gyertyánffy István és **Kiss Áron**. Magyar olvasókönyv. III. kötet a polgáriskolák 3. oszt. számára. (Méhner Vilmos. 8r. 222 l. ára 1 frt 20 kr.)

Gyertyánffy István, **Kiss Áron** és **Radó Vilmos**. Olvasókönyv az elemi népiskolák II. oszt. számára. 6. kiadás. (Méhner Vilmos kiadása. 8r. 138 l. ára 32 kr.)

Gyertyánffy István, **Kiss Áron** és **Radó Vilmos**. Olvasókönyv az elemi népiskolák 4. oszt. számára. 3. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 247 l. ára 40 kr.)

Gyertyánffy István, **Kiss Áron** és **Radó Vilmos**. Ábc és olvasókönyv az elemi népiskolák I. oszt. számára. (Méhner Vilmos. 8r. 103 l. ára 20 kr.)

Győrffy Iván. Szellemi sziporkák János deák irodalmi hagyatékából. (Esztergom. Kiszlingstein Sándor. 12r. 34 l. ára?)

Győrffy Iván. Földrajzi könyvecske. Népiskolai növendékek használatára. 24-ik módosított kiadás. Térkép-ábrákkal. (Esztergom. Buzárovits G. 8r. 45 l. ára 10 kr.)

Győrffy Iván. Természetrajz. Kézikönyvül népiskolai növendékek számára. 14-dik kiadás. (Esztergom. Buzárovits G. 8r. 39 l. ára 10 kr.)

György Aladár. Az egyetemes művelődéstörténelem vázlata. 2. kiad. (Lampel Róbert. 8r. 190 l. ára 1 frt.)

Györik Márton. Római érmek a pozsonyi ág. hitv. ev. lyceum dr. Schimkó Dániel-féle éremgyűjteményéből. Ötödik és hatodik közlemény. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. 8r. 230 l. ára 60 kr.)

Györök Leo Gy. Lázadó hajósnép viszontagságai a Csöndestengeren. Való történet. Az ifjuság számára irta és rajzolta. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 172, 1 l. és 14 fametszetű kép, ára?)

Gyulay Béla. Irodalomismertető. A költői és prózai műfajok irodalma és elmélete a magyar nemzeti irodalom történetének rövid áttekintésével. Polgári fiú- és leányiskolák s egyéb tanintézetek felső osztályai számára és magánhasználatra. 4., átdolgozott kiadás. (Franklin-társulat. N.8r. 8, 256 l. ára 1 frt 20 kr.)

Gyulay Béla. Magyar nyelvtan a közép- és polgári iskolák I. és II. osztálya számára. Átdolgozott 9. kiadás. (Pfeifer Nándor. N.8r. 8. 147 l. ára?)

Gyulai Pál. Emlékbeszédei. (Jeles irók iskolai tára. 37. füzet. Franklin-társulat nyomdája. N.8r. 189 l. ára 70 kr.)

Gyulai Pál Vörösmarty életrajza. 3. javított kiadás. Vörösmarty arczképével. (Franklin-társulat. 8r. 308 l. ára 1 frt 50 kr.)

Gyuri bácsi. Három nyulacska vándorlása. (Husvéti rege.) (Képeskönyv gyermekek számára.) (Pozsony. Stampfel Károly. ára 1 frt.)

Gyűjteménye, Az igazságügyre vonatkozó rendeletek. 1878. évi folyam. 2. kiadás. (Ráth Mór. N.8r. 77 l. ára 60 kr.)

Gyűjteménye, Az igazságügyre vonatkozó rendeleteknek, a kir. Curia és a pénzügyi közigazgatási bíróság ülésében hozott döntvényeknek. 1890. évi folyam. Pótfüzet. 1890: 36. t.-cz. az állami italmérési jövedékről szóló 1885: 35. t.-cz. némely határozatainak kiegészítéről stb. (Ráth Mór. 8r. 30 l. ára 40 kr.)

Gyűjteménye, Görög és latin remekírók. 35. sz. (L. Cicero.)

Gyűjteménye, Jogi ismétlő könyvek. XVI. XVII. (L. Argus.)

Gyürky Antal. Magyar polgári jogok és kötelességek rövid ismertetése kérdések és feleletekben. A legujabb törvények alapján irta . . . Teljesen átdolgozott és javított 4. kiadás. Hoffmann Mórtól. (Franklin-társulat. 8r. 48 l. ára 25 kr.)

Gyürky Antal. Védekezés a filloxéra és a szőlő-gomba ellen és a bortermelés folytatásának módja. Gyakorlatilag előadva. (Franklin-társulat. 8r. 92 l. ára 50 kr.)

Haggard Rider H. Kleopatra Egyptom asszonya. Regény 2 kötetben. Fordította Fái J. Béla. (Pallas könyvtár. V. évfolyam. 1. 2. köt. Pallas részv.-nyomda. 8r. 458 l. Egy kötet ára 60 kr.)

Hahóthy Sándor. Természettani és csillagászati földrajz. A legujabb miniszteri tantervhez alkalmazva, a polgári leányiskolák és a négy osztályú felsőbb leányiskolák számára. A szövegbe nyomott 155 ábrával. Harmadik kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 128 l. ára 80 kr.)

Hajek Károly. A földrajz tanmódja, különös tekintettel a rajzoló módszerre. (Dobrowsky és Franke. 8r. 33 l. 15 ábra, ára 70 kr.)

Halász Sándor, dr. A postatakarékpénztár cheque- és clearing- for-

galmáról. Felolvasás, tartotta a magyar kereskedelmi csarnok 1889. deczember 28-ki estélyén. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 23 l. ára?)

Hamary Béla. A magyar magán- és közjog. általános nemzetközi jog, valamint a katonai büntető jog és a becsületügyi eljárás alapelvei a m. kir. honvédségi Ludovika akadémia tisztképző tanfolyama számára. (Pallas részvénynyomda. 8r. 109 l. ára?)

Hampel József. Kalauz a magyar nemzeti múzeum érem- és régiségtárában. 7. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 48 l. ára 20 kr.)

Hankó Vilmos. Csikmegye fürdői és ásványvizei szóban és képekben. (Lampel Róbert. 8r. 104 l. ára 1 frt.)

Hankó Vilmos és **Szterényi Hugó**. Természettudományi olvasmányok. Értekezéseikkel közreműködtek: Entz Géza, Fodor József, Herman Ottó, Jankó János, Klupathy Jenő, Kosutány Tamás, Lengyel Béla, Paszlavszky József, Szily Kálmán. Művészi inicziálék Györök Leótól. Számos rajzzal. (Lampel Róbert. 8r. 247 l. ára 2 frt.)

Hanusz István. Az állatok világából. (Méhner Vilmos. 8r. 243 l. ára?)

Haraszti Gyula. André Chenier költészete. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XV. kötet. II. sz. Akadémia. 8r. 162 l. ára 1 frt 50 kr.)

Harrach József. Német olvasókönyv középiskolák használatára. I. kötet. Harmadik, javított kiadás. (Franklin-Társulat. 8r. 168 l. ára 80 kr.)

Harray Kálmán. Peronospora viticola (szőlőragya) (Szegszárd. Ujfalusy Lajos nyomdája. 8r. 22. l. ára 20 kr.)

Határozatai, A közös ügyek tárgyalására kiküldött és 1890. évi junius 4-ére Budapestre összehívott magyar országos bizottság, 1891. évre. (Pesti könyvnyomda részvény-társaság. 4r. 23, 2 l. ára?)

Havas Miksa. Kereskedelmi és politikai számtan. (Keresk. szakkönyvtár. IV. köt. III. rész. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 190, 32 l. ára 2 frt.)

Havas Miksa. Kereskedelmi irodai munkálatok. (Kaufmännische Comptoir-Arbeiten.) Alsó fokú kereskedelmi iskolák számára. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 56 l., grafikai táblákkal, ára 50 kr.)

Havas Miksa. Táblák a kamatos kamat, járadék és életbiztosítási számításhoz. (Külön lenyomat a «Kereskedelmi és politikai számtan» III. részéből.) (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 32 l. ára 40 kr.)

Hazslinszky Frigyes. A magyarhoni lemezgombák (agaricini) elterjedése. (Math. és természettud. közlemények. 3. sz. M. tud. Akadémia. N.8r. 117—205 l. ára 80 kr.)

Hegedűs István. Gróf Széchenyi István, mint a magyar társadalom reformátora. A kolozsvári «Kereskedők és keresk. ifjak társulatá»-ban f. év április hó 8-án tartott Széchenyi ünnepélyre irta és felolvasta . . . (Kolozsvár. A kereskedők és keresk. ifj. társ. N.8r. 16 l. ára?)

Hegyesi Márton. Görgei, mint politikus. Irta Hentaller Lajos. Birálja . . . Különlenyomat a Rácz Mihály által szerkesztett nagyváradi «Szabadság» napilapból. (Nagyvárad. Laszky Ármin. 12r. 25 l. ára?)

Heinrich Gusztáv. A német irodalom története. II. köt. (Révai testvérek. 8r. XV, 567 l. ára 3 frt 50 kr.)

Heller Ágost. Természettan a chemia elemeivel. A népiskola V. és

VI. osztálya és az ismétlő iskola számára 72 ábrával. (Lampel Róbert. 8r. 120 l. ára 40 kr.)

Helmár Ágost. Iskolai atlasz a világtörténelem tanításához. (Pozsony. Stampfel Károly. N.8r. 16 térkép, ára 2 frt 20 kr.)

Helmár Ágost. Iskolai atlasz az ujkori történelem tanításához. (Pozsony. Stampfel Károly. N.8r. 6 térkép, ára 80 kr.)

Helyesirás, A magyar, elvei és szabályai. Ujabban átvizsgálta s kiadta a magyar tudom. akadémia. 5. kiadás. (Akadémia. 8r. 30 l. ára?)

Helyszinrajz a Palánka-Turnseverin közötti dunaszakaszról. Az 1833. évi január 31-én Vásárhelyi által Budán aláirt térkép után a folyamsodor beosztásával és az ujabbkori kilometerkövek berajzolásával másolta az aldunai vaskapuszabályozási m. k. művezetőség Orsován 1890. november 30-án.

Henneberger Ágoston. A latin nyelv elemei. Készítette Kovács Béla. Második átdolgozott kiadás. (M.-Sziget. Berger Miksa. 8r. 180 l. ára 1 frt 40 kr.)

Herczegh Ferencz. Fenn és lenn. Regény két kötetben. I. II. kötet. (Egyetemes regénytár. V. évf. XI. XII. kötet. Singer és Wolfner. 8r. 152, 158 l. kötetje 50 kr.)

Herczegh Mihály. Plósz Sándor törvényjavaslata a fölebbvitelről a sommás eljárásban. Vélemény. (Pallas részv.-társ. nyomdája. N.8r. 65 l. ára 50 kr.)

Herczeg Sándor. A földrajz elemei és a magyar királyság s az osztrák tartományok földrajza bővebb tekintettel az erdélyi részletekre. Az I., II. és III. osztályú népiskolák számára. 9. javított kiadás. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 72 l. ára 20 kr.)

Herkules-könyvtár. Szerkesztik Porzsolt Jenő és Porzsolt Kálmán. I. (Lampel Róbert. 8r. ára?)

Herman Lipót. Tövisek. (Singer és Wolfner. 16r. 151 l. ára 1 frt.)

Hetzel Samu. Vázlatok Temesvár város községi népiskolái történetéből. Kiadja a községi iskolaszék. (Temesvár. 8r. 79 l. ára?)

Hinter B. Görög gyakorlókönyv Hinter és Curtius nyelvtanaihoz. A negyedik kiadás nyomán fordította és átdolgozta Schill Salamon. Második kiadás. (Franklin-Társulat. 8r. 236 l. ára 1 frt 40 kr.)

Hochmuth Ábrahám emlékezete. Kiadja nehány barátja. (Athenaeum r. társ. könyvny. N.8r. 72 l. ára?)

Hock János. A magyar főpapság. (Singer és Wolfner. 8r. 226 l. ára 1 frt.)

Hofer Károly. Rendszeres franczia nyelvtan. I. Alaktan. II. Mondattan. III. A franczia verstan elemei. A középiskolák felsőbb osztályai számára. 3. javított kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. N 8r. 4. 203 l. ára 1 frt 20 kr.)

Hoffmann Emil. Salamon király legendája. Bölcsészettudori értekezés. (Athenaeum r.-társ. könyvny. N.8r. 31 l. ára?)

Hoffmann Ferencz. Ötven kis mese. Jó kis fiúk és jó leányok számára. H. F. után közli Mesélő bácsi. 7. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 95 l. ára 80 kr.)

Hoffmann Ferencz ifjusági könyvtára. XII. sz. Régi jó időkből. Elbeszélés az ifjuság és barátai részére. 4 aczélmetszetű képpel. (Eisler G. 16r. 92 l. ára 50 kr.)

Hoffmann Ferencz elbeszélései az ifjuság számára. A szokás hatalma. 4. magyar kiadás. (Athenaeum részv.-társ. 8r. 92 l. négy aczélmetszettel, ára 50 kr.)

Hoffmann Ferencz. Milord Cat. 4. magyar kiadás. Ford. Kun Béla. (Athenaeum. 8r. 100 l. négy aczélmetszettel, ára 50 kr.)

Hoffmann Frigyes Albin. Előadások az általános orvoslástanból különös tekintettel a belső bajokra. Fordította Lőte József. (A magyar orvosi könyvkiadótársulat könyvtára. 60. kötet. 8r. 446 l. ára?)

Hoffmann Mór. Kis lant. Költői szemelvények népiskolák és magántanodák használatára. 4 füzet. (Lampel Róbert 16r. 64, 112, 66, 79 l. ára 15, 20, 20, 20 kr.)

Hoffmann Mór. Magyar olvasókönyv polgári fiú-iskolák számára. I. II. kötet. (Az I. II. osztály számára.) (Franklin-társulat. 8r. 136, 148 l. ára 60, 60 kr.)

Hoffmann Mór. Német nyelvtan és olvasókönyv, mindkét nembeli polgári iskolák számára 1. 2. rész. (Franklin-társulat. 8r. 136, 228 l. ára 80 kr. és 1 frt.)

Hoffmann Mór. Közönséges irálytan a levelezés és ügyiratok megtanulásához. Gyakorlati útmutatás a közéletben előforduló levelek, okiratok, ügyiratok, szerződések és kereskedelmi levelek készítésére. Folytonos ujjmutatással az ok- és ügyiratok, szerződések és kereskedelmi levelekre vonatkozó törvényes határozmányokra. A magy. keresk. törvény (1875. XXXVII. t.-cz.) és az uj ipartörvény (1884. XVII. t.-cz.) alapján polgári és rokon iskolák használatára. (Franklin-társulat. 8r. IV, 159 l. ára 80 kr.)

Hoffmann Pál. A specificatió. Magánjogi értekezés. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. X. köt. 10. sz. M. tud. Akadémia. 8r. 44 l. ára 40 kr.)

Hogy mulatnak a gyermekek. Képeskönyv versekkel. Vastag papirra felhúzva. (Eisler G. 8r. ára 1 frt 20 kr.)

Hollán Ernő. Tóth Ágoston emlékezete. (A m. tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. VI. köt. 4. sz. Akadémia. 8r. 24 l. ára 20 kr.)

Holzwarth F. I. Világtörténet. A. II. k. u. többek közreműködésével fordította Szabó Ferencz. (1483—1619.) (Történeti nép- és földrajzi könyvtár. 6. kötet. Temesvár. Csanádegyházmegyei könyvnyomda. 8r. 534 l. ára?)

Holub Emil. Afrikai utazásai. Fokvárostól a Masukulumbék országába 1883—1887. 22—28. füzet. (Ráth Mór. 8r. 161—368 l. füzetje 30 kr.)

Holub Emil. A Fokvárostól a Masukulumbék országába. 1883—1887. Jogosított kiadás. I. II. kötet. (Ráth Mór. 8r. I. kötet. 499 l. 160 eredeti fametszettel s 2 térképpel, ára 4 frt 50 kr. II. kötet. VIII, 515 l. 160 fametszettel s 2 térképpel, ára 5 frt 50 kr.)

Holzweiszig Frigyes Latin gyakorlókönyve a harmadik osztály számára. Fordította és latin-magyar és magyar-latin szótárral ellátta Pecz Vilmos dr. (Franklin-Társulat. 8r. 248 l. ára 1 frt 40 kr.)

Homolka József. Európa legujabb kézi térképe. Rajzolta . . . (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 1. l. ára 40 kr.)

Homolka József. Budapest térképe házszámok megjelölésével. Mérték 1 : 10,000. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 1 l. ára 80 kr.)

Hont vármegyei ünnepélyek báró Majthényi László Hont vármegye és Selmecz-Bélabánya város volt főispánja tiszteletére Ipolyságon 1890. évi október 29. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 37 l. ára?)

Hoppé Lipót. Elemi ábrázolástan polgári iskolák II. és III. osztálya számára, valamint magánhasználatra a legujabb tanterv szerint. A szöveg közé nyomtatott 56 ábrával és 4 kőnyomatú szines rajzlappal. (Gyergyó-Szent-Miklós. Kricsa Péter. 8r. 81 l. ára 1 frt 40 kr.)

Horkai Antal. Halotti énekek temetkezési alkalmakra. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 171 l. ára?)

Hortobágyi Antal, Könyves Károly, Szabó Lajos. Példatár az elemi iskolák énektanításához, különös tekintettel a főv. elemi iskolákra. I—V. füzet. Az elemi népiskolák II—V. oszt. számára. (Lampel Róbert. 8r. 18, 22, 24, 26, 45 l. ára 10, 18, 18, 20, 30 kr.)

Horváth Géza. A permetező készülékek a kertészet szolgálatában (A m. kir. állami rovartani állomás közleményei. I. köt. 1. füzet. Földmivelésügyi m. kir. miniszterium. 8r. 18 l. 8 ábrával, ára?)

Horváth János. Az iparosok adó-, bélyeg- és illeték-ügyeinek kézikönyve. Az iparosok és ipartestületek használatára. Az országos iparegyesület megbizásából. (Ifj. Nagel Ottó. N.8r. 307 l. ára 2 frt 50 kr.)

Horváth János. Katholikus egyháztörténet rövid foglalata, több szentek életrajzával, néptanodák, polgári és iparos iskolák használatára. (Kis-Kún-Félegyháza. Ranczay József 8r. 72 l. ára 32 kr.)

Horváth Kálmán. Elzüllött élet. Regény. (Szerző. 8r. 150, 161 l. ára?)

Horváth Mihály. A magyarok története a tanuló ifjuság számára. Átdolgozta és a fennálló tantervhez alkalmazta Marczali Henrik. Öt szines térképpel. Tizedik kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 179 l. ára 90 kr.)

Horváth Ödön. Ujabb megjegyzések jogi szakoktatásunk kérdéséhez. Különlenyomat a «Sárospataki lapokból». (Sárospatak. Steinfeld Béla, az ev. ref. főiskola bet. N.8r. 56 l. ára 50 kr.)

Hosszszelvénye. A Duna folyam, Baziástól Szibig. Az 1832. évben Vásárhelyi által teljesített vizszinfixirozás alapján összeállította az aldunai vaskapuszabályozási m. kir. művezetőség az 1890. évi kettős lejtmérés alkalmával. Orsován, 1890. évi szeptember 21.

Hová helyezzék el a királyi táblákat? (Marmaros-Sziget. Vider M. 8r. 24 l. ára?)

Hörk József. Beszédek és értekezések. (Kassa. Maurer Adolf. N.8r. 269 l. ára 1 frt 60 kr.)

Hörk József. A hős Keczer András ev. vértanu családja. Kiadja a Luther-társulat. (Hornyánszky Viktor könyvny. 8r. 4, 79 l. ára?)

Huck E. Első szent gyónási oktatás hitelemző-tanításokban. Mey Gy.

Hitelemző tanításainak módszere után. Magyarítá Farkas Sándor. («Hunyadi Mátyás»-nyomda. 8r. 84 l. ára?)

Hunfalvy János. Földrajz a gymnasiumok használalára. II. kötet. Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália földrajza. II. kiadás. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 93 l. ára 60 kr.)

Hunfalvy János. Egyetemes földrajz. III. köt. Északi- és Közép-Európa földrajza különös tekintettel a néprajzi viszonyokra. Hátrahagyott kéziratai alapján befejezte és sajtó alá rendezte Thirring Gusztáv. A m. tud. akadémia támogatásával. (Athenaeum. 8r. IX, 590 l. ára 4 frt.)

Hunfalvy János és **Schneider János.** Földrajz a polgári fiú-iskolák I. osztálya számára. A legujabb miniszteri tanítási terv nyomán. I. rész. A magyar-osztrák monarchia földrajza. Második kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 87 l. ára 75 kr.)

Hunfalvy János és **Schneider János.** Földrajz a polgári leány-iskolák I. osztálya számára. I. rész. A magyar korona országai és Európa többi államai. Második kiadás. (Lampel R. 8r. 114 l. ára 80 kr.)

Hunfalvy Pál. A görög nyelv ügye Magyarországon. (Hornyánszky Viktor. 8r. 110 l. ára 1 frt.)

Hunfalvy Pál. Az aranyos-széki mohácsi nyelvemlékek. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XV. kötet. 4. sz. Akadémia. 8r. 18 l. ára 15 kr.)

Huszka József. Teremtsünk igazán magyar műipart! Válasz Potsa József Háromszéki főispán úr azon kérdésére: Mi lett a magyar stilből! Mintegy 50 darab magyar stilű tárgy rajzával, köztük faragott székely kapuk, kályhacserepek, szűr- és suba-diszek és egyéb nép- és úri hímzések. (Sepsi-Szent-György. Jókai-nyomda. 8r. 31 l. ára 60 kr.)

Huszthy János. Rügyek. (Elbeszélések) (M.-Sziget. Berger Miksa. 8r. 123 l. ára 1 frt.)

Hutyra Ferencz. Állategészségügyi évkönyv az 1889. évre. A földmivelésügyi m. k. miniszterium megbizásából szerkesztette. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 314 l. ára 1 frt.)

Ibsen Henrik. Nóra. Szinmű három felvonásban. Fordította Reviczky Gyula. (Egyetemes könyvtár. 37. füz. Győr. Grosz Gusztáv és testv. 16r. 119 l. ára 10 kr.)

Illetékszabályzat a magyar királyi honvédség számára. III. rész. Ellátási illetékek. (Pallas részv.-nyomda. 8r. 28 l. ára 25 kr.)

Ilosvai Hugó. Öcsém, ne menj a jégre! Monolog. (Gerő és Kostyál. 8r. 14 l. ára 12 kr.)

Ima, Egyházi, és dalfűzér. A kath. hivek használatára összegyűjté Nagy Ignácz. 3. kiad. Sajtó alá rendezte Luka József. (Felső-Eőr. Schodisch Lajos. 8r. 242 l. ára?)

Ima-kert. A mindennapi ájtatosság gyakorlatának megkönnyítési czéljából. A tanuló ifjuság számára összeállította: T. T. (K.-Félegyháza. Ranczay József. K.8r. 23 l. ára 15 kr.)

Imre Sándor. A középkori magyar irodalom stiljáról. (Olcsó könyvtár. 275. sz. Franklin-társulat. 16r. 103 l. ára 20 kr.)

Imre Sándor. A néphumor a magyar irodalomban. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Franklin-társulat. 8r. 166 l. ára 1 frt.)

Ipartörvény, Az. (1884. évi XVII. törvényczikk.) A törvény hatályba léptének napjától kezdve 1888. év végéig kiadott miniszteri rendeletekkel kiegészítette és jegyzetekkel ellátta Grünvald József. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8r. 420 l. ára 2 frt 60 kr.)

Irományai, A közös ügyek tárgyalására a magyar országgyűlés által kiküldött és ő felsége által 1890. évi junius 4-ére Budapestre összehivott bizottság. Hiteles kiadás. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 372 l. ára?)

Iskolaév, A harmadik. Magyar olvasó és nyelvképző könyv a népiskolák III. osztálya számára. Szerkesztették Szirmai J., Vörösss S., Szilágyi J. 3. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 140 l. ára?)

Ismerettár, Népiskolai. 10. rész. (L. Faludi (Fuchs) János.)

Ivánfi Jenő. A mult. Drámai költemény. (Kolozsvár. Horatsik János. K.8r. 28 l. ára 40 kr.)

Jakab László. Útmutató a ragadós állati betegségek elleni védekezésben. (Az erdélyi gazdasági egylet irodalmi szakosztályának könyvkiadó vállalata. II. évf. 4. füzet. Kolozsvár. Márton Kálmán. 8r. 34 l. ára 25 kr.)

Jakabffy Ferencz. Az üveg edények. (Különnyomat a «Művészi ipar» 1890. folyamából. Franklin-társulat. 4r. 32 l. ára?)

Jalsoviczky Géza. A gőzgépek szerkezete és kezelése. 11 táblával és 296 szövegbe nyomott ábrával. (Kilián Frigyes. N.8r. 323 l. ára 6 frt.)

Jancsó Benedek. A magyar házassági vagyonjog. II. javított és bővitett kiadás. (Hornyánszky Viktor. 8r. VIII, 287 l. ára 3 frt.)

Jancsó Lajos. Élővizek. Egyházi beszédek és ágendafélék. Első kötet. (Kókai Lajos. 8r. 185 l. ára 1 frt.)

Jankó János. A Nilus Deltája. A Delta földtani és földrajzi felépülése, XXV—XXIX. táblával. (A magyar királyi földtani intézet évkönyve. VIII. kötet. 9. (záró) füzet. Kilián F. N.8r. 226—341 l. ára 1 frt.)

Ifj. **Jankó János**. Gróf Benyovszky Móricz mint földrajzi kutató. Kritikai megjegyzések Kamcsatkától Makóig tett utjára. (Fanda József nyomdája. 8r. 31 l. ára?)

Jausz György. Német olvasókönyv felsőbb leányiskolák és polgári iskolák számára. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium uj tanterve alapján szerkesztette. Az osztrák helyesirás szerint javította Szemák István. I. II. (Lauffer Vilmos. N.8r. VIII, 224, 233 l. Egy rész ára 1 frt 10 krajczár.)

Jeck György. Számtani emlékeztető a népiskola felsőbb osztályu tanulói részére. 204 a gyakorlati életbevágó oly eredeti példákkal, melyek osztályom tanulói által megfejtettek és egy tanév alatt kidolgozandók. Rövid és könnyen érthető alakban irta .. (Nagy-Szt.-Miklós. König S. 8r. 38 l. ára 15 kr.)

Jeck György. A magyar és német nyelvtan összhangzó alapismeretei. Magyar-német tannyelvű népiskolák első osztályai számára. Rövid és könnyen érthető alakban szerkesztette ... III. javított és bővített kiadás. (Nagy-Szent-Miklós. König S. 8r. 64 l. ára 20 kr.)

Jegyzéke, A dunamelléki ev. ref. egyházkerület középiskolái által beszerzendő és használandó legszükségesebb taneszközök. Kiadta a dunam. ev. ref. egyházkerület. 1888. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 37 l. ára?)

Jegyzéke a régibb és újabb protestáns egyház-irodalmi műveknek a hittudomány különféle ágai szerint rendezve. (Miskolcz. Lövy József fia. 8r. 37 l. ára?

Jegyzéke az aradi 13 vértanú emlékére Aradon emelt szobornak 1890. október 6. történt leleplezése alkalmával a szoborra letett koszorúknak. (Aradi nyomdatársaság nyomdája. 8r. 20 l. ára?)

Jegyzőkönyv a brassói ág. hitv. ev. magyar egyházmegye 1890. évi július hó 31-én Zajzonban tartott közgyűléséről. (Brassó. Alexi nyomdája. 2r. 20 l. ára?)

Jegyzőkönyv a miskolczi kereskedelmi és iparkamara 1890. évi október hó 16. tartott közös üléséről. (Miskolcz. Forster Rezső nyomdája. 2r. 12 l. ára?)

Jegyzőkönyv a Pozsony-kerületi kereskedelmi és iparkamarának 1890. évi május 16., július 3., szeptember 25. tartott közös üléséről. Protokoll der Pressburger Distrikts-Handels- und Gewerbekammer. (Pozsony. Stampfel, Eder és t. nyomdája. 8r. 24, 10, 40, 28, 11, 46 l. ára?)

Jegyzőkönyv a soproni kerületi kereskedelmi és iparkamarának 1890. évi január 22. és február 26. tartott rendes közös üléséről. Protokoll der Sitzung etc. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 77, 53 l. ára?)

Jegyzőkönyv, mely a magyarországi községi és körjegyzők országos központi jegyzői egylete által 1890. évi szeptember 28. napján Budapesten tartott rendes évi közgyűlés alkalmából fölvétetett. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 2r. 13 l. ára?)

Jegyzőkönyv, Tárgyalási, és tanuvallomások és szakértői vélemény rendszeres összeállítása Kien József és Kopf Dávidnak Schwarz Ármin elleni perében. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 2r. 35, 71 l. ára?)

Jegyzőkönyve, Az alsószabolcs-hajdúvidéki ev. ref. egyházmegye 1890. október 14. Debreczenben tartott közgyűlésének. (Debreczen. Város nyomdája. N.8r. 39 l. ára?)

Jegyzőkönyve, Az Arankavidéki belvizvéd és levezetési társulat 1890. évi november 4—5. tartott választmányi és őszi közgyűlésének. (Nagy-Szent-Miklós. König S. nyomdája. 2r. 40 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A bányai ág. hitv. ev. egyházkerület 1890. okt. 3—6. napjain Budapesten tartott közgyűlésének. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 127 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A debreczeni ev. ref. egyházmegye 1890. márczius 13. Debreczenben tartott közgyűlésének. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 43 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A debreczeni ev. ref. egyházmegye 1890. aug. 14. Debreczenben tartott közgyűlésének. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 43 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A debreczeni kereskedelmi és iparkamara 1890. évi

junius hó 14. és okt. 25. tartott közgyűlésének. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 38, 35 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület 1890. évi augusztus 13—14. Bonyhádon tartott évi közgyűlésének. (Sopron. Litfass Károly nyomdája. 8r. 82 l. ára?)

Jegyzőkönyve, Az érmelléki ev. ref. egyházmegye 1890. április 15. Székelyhidon tartott közgyűlésének. (Debreczen. Városi nyomda. 8r. 16 l. ára?)

Jegyzőkönyve, Az evang. ref. tiszántúli egyházkerület 1890. junius hó 2—6. és október 23—25. napjain Debreczenben tartott első és második gyűlésének. Kiadta Tóth Sámuel. (Debreczen. Város nyomdája. N.8r. 211, 288 l. ára?)

Jegyzőkönyve az 1890. évi június 2—3. Újvidéken tartott bácsszerémi ág. hitv. ev. esperességi közgyűlésnek. (Újvidék. Pajevics nyomdája. 8r. 25 l. ára?)

Jegyzőkönyve az 1890. évi szept. hó 16-án Újvidéken tartott bácsszerémi ág. hitv. evang. esperességi rendkivüli közgyűlésnek. (H. és ny. n. N.8r. 16, 1 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A közösügyek tárgyalására a magyar országgyűlés által kiküldött s ő felsége által 1890. évi június 4-ére Budapestre összehivott bizottság. Hiteles kiadás. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 63 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A magyarhoni ágost. hitv. evangelikusok négy egyházkerülete 1890. évi október hó 8—9. napjain Budapesten tartott egyetemes egyházi közgyűlésének. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 2r. 37 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A magyarországi evang. ref. egyház egyetemes konventének, Budapest, 1890. évi április 15—23. napjain. Kiadta Tóth Sámuel. (Debreczen. Városi nyomda. 8r. 278 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye 1890. április 10. N.-Szalontán tartott közgyűlésének. Kiadta Balog Ambrus. (Debreczen. Város nyomdája. 8r. 64 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye 1890. augusztus 7. napján N.-Szalontán tartott közgyűlésének. Kiadta Balog Ambrus. (Debreczen. Város nyomdája. N.8r. 23 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A pozsonymegyei ágostai hitvallásu evangelikus esperesség 1890. évi július hó 22-ikén Somorján megtartott évi közgyűlésének. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai nyomdája. 2r. 11 l. ára?

Jegyzőkönyve, A solti reform. egyházmegye közgyűlésének 1889/90. Kúnszentmiklóson 1890. szeptember 10. (Franklin-társulat. N.8r. 28, 1 l. és 1 táblázat, ára?)

Jegyzőkönyve, A szatmári ev. reformált egyházmegye Szatmáron 1890. április 10-ik napján tartott közgyűlésének. (Szatmár. Nagy Lajosné nyomdája. 8r. 38 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A tolnai ev. ref. egyházmegye Szegszárdon 1890. évi augusztus 26. napján tartott közgyűlésének. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8r. 43 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A vasi felső evang. egyházmegye 1890. évi július 10.

V.-Szalonakon tartott évi közgyűlésének. Protokoll etc. (Felső-Eőr. Schodisch Lajos nyomdája. 8r. 34 l. ára?)

Jegyzőkönyve, A «Vágbalparti ármentesítő és belvizszabályozó társulat» 1890. évi márczius 3. Érsekújvárt megtartott rendes tavaszi közgyűlésének, és választmányi jelentés. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 2r. 5, 13 l. ára?)

Jekelfalussy József és **Vargha Gyula**. Közgazdasági és statistikai évkönyv. Ujabb 3—4-ik évfolyam 1889/90. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 690 l. ára 3 frt 50 kr.)

Jelentés, A brassói ág. h. ev. magyar egyházmegye 1889. július hó 1-től 1890. július hó 1-ig terjedő életéről. (Brassó. Alexi nyomdája. 2r. 15 l. ára?)

Jelentés a felvidéki magyar közművelődési egyesületnek 1889—90. évi működéséről. (Nyitra. Huszár István nyomdája. 8r. 56 l. ára?

Jelentés. A «kolozsvári iparos ifjak önképző és betegsegélyző egylete» választmányának, az 1889. párisi világkiállításra kiküldött 12 iparos ifjú tanulmányútjáról szóló jelentése a kolozsvári kereskedelmi és iparkamarához. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. N.8r. 19 l. ára?)

Jelentés a «Luthertársaság» működéséről az 1889. évben. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 26 l. ára?)

Jelentés, Tanügyi, Debreczen sz. kir. város 1888/9. iskolai évi népoktatási állapotáról. (L. Kiss József.)

Jelentése, Az állat- és növényhonosító társaság évi, az 1889. évről. (Fanda József nyomdája. 8r. 29 l. ára?)

Jelentése, A brassói kereskedelmi és iparkamara, kerülete közgazdasági viszonyairól az 1889-ik évben. (Brassó. Keresk. és iparkamara. 8r. XVI, 126 l. ára?)

Jelentése, A budapesti kereskedelmi és iparkamara, a keresk. magyar kir. miniszterhez a kamarai kerület keresk.-, ipari- és forgalmi viszonyairól az 1889. évben. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8r. 90 l. ára?)

Jelentése, A fővárosi közmunkák tanácsának hivatalos, 1886. 1887. és 1888. évi működéséről. (Pesti könyvnyomda-részvénytársulat. 4r. 207 l. ára?)

Jelentése, a kassai kereskedelmi és iparkamarának, kereskedelemügyi miniszter ur ő nagyméltóságához a kamarai kerület kereskedelem-, ipar- és forgalmi viszonyairól. (Grill Károly. 4r. 112 l. ára 70 kr.)

Jelentése, A kereskedelemügyi miniszternek 1889. évi működéséről a törvényhozás elé terjesztett. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 861 l. ára?)

Jelentése, A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara, kerülete közgazdasági viszonyairól az 1886., 1887., 1888. és 1889. években. (Kereskedelmi és iparkamara. (Kolozsvár. 4r. 128 l. LXXVIII statisztikai táblával, ára?)

Jelentése, A Komárom-vármegyei és Komárom városi történeti és régészeti egylet 1890. évi. Szerkeszté Gyulai Rudolf. IV. évfolyam. (Komárom. Ziegler Károly nyomdája. 8r. 108 l. ára?)

Jelentése a magyar kir. földtani intézetnek 1889-ik évről. (Kilián Frigyes. N.8r. 162 l. ára 1 frt.)

Jelentése, A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett tizenkilenczedik. I—II. füzet. (M. k. egyetemi nyomda. 4r. 100, 248 l. ára?)

Jelentése, A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek az országos tanítói nyugdíj- és gyámalap 1889. évi állapotáról szóló. (A magy. kir. egyetemi könyvny. 4r. 60 l. ára?)

Jelentései, A phylloxeraügy tanulmányozása végett az 1889. évben Francziaországba kiküldött bizottság tagjainak. (Pesti könyvnyomda-r.-társ. 8r. 70 l. ára?)

Jellinek Arthur. A mentelmi jog. (Kilián Frigyes. 8r. VII, 453 l. ára 3 frt 50 kr.)

Jellinek Henrik. A munka-szünnapokról. Tanulmány. (Kilián Frigyes. 8r. 27 l. ára 50 kr.)

Jeszenszky Károly ifj. Régi hangok. Tizenkét ének új kiadásban. Ev. keresztények számára közrebocsátva. (Hornyánszky Viktor. 8r. 100 l. ára 80 kr.)

Jeszenszky Pál. Adalékok egyházi és politikai viszonyainkhoz. (Lőcse. Reiss József T. nyomdája. 8r. 104 l. ára?)

Jireček Konst József. A bolgárok története. Fordította Mayer Rezső. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. N.8r. XXIII, 551 l. ára 2 frt 50 kr.)

Jókai Mór. A legvitézebb huszár. 3. kiadás. (Vasárnapi könyvtár I. évfolyam. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 101 l. 15 képpel, ára 20 kr.)

Jókai Mór munkái. Népszerű kiadás. A serfőző. A nyomorék naplója. Fekete világ. 4. kiadás. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 111 l. ára 40 kr.)

Jókai Mór munkái. Népsz. kiadás. A Varchoniták. 5. kiadás. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 135 l. ára 40 kr.)

Jókai Mór. A ki a szivét a homlokán hordja. Rege, regény és való. 1886. (Révai testvérek. 8r. 182 l. ára 1 frt.)

Jókai Mór. Kis dekameron. Válogatott beszélyek a serdülő ifjuság számára kiszemelve s itt-ott módosítva. Harmadik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 375 l. ára 2 frt.)

Jókai Mór. Thespis kordéja vagy a földön járó csillagok. Szinjáték. (Légrády testvérek. 8r. 112 l. ára?)

Jókai Mór. Földön járó csillagok. Drámai prológ a magyar szinművészet százesztendős örömnapjára. (Athenaeum r. társulat. K.8r. 65 l. ára 40 kr.)

Jókai Mór. A magyar nemzet története. Regényes rajzokban. III. köt. (Franklin-társulat. 8r. 288 l. ára 2 frt.)

Jókai Mór. Gazdag szegények. Regény két kötetben. (Révai testvérek. 8r. 226, 240 l. A két kötet ára 3 frt.)

Jókai Mór. A tengerszemű hölgy. Regény 3 kötetben. (Révai testvérek. 8r. 179. 151. 161 l. ára 4 frt.)

Jónap, azaz: imádságos és énekes könyv keresztény katholikusok számára. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 237 l. ára?)

Jónás Arnold és **Benczúr Dénes**, A thermopalpatorius hődifferentiák keletkezési módjának magyarázata. (Különlenyomat az «Orvosi hetilap» 1890. évfolyamából. A pesti Lloyd-társulat könyvny. N.8r. 16 l. ára?)

Jósika Miklós regényei. 81—82. füzet. A két mostoha. Történeti regény. Második kiadás. 2 füzet. (Franklin-társulat. 16r. 340 l. ára 1 frt.)

Jósika Miklós regényei. 83—84. füzet. Két élet. Szeszélyes regény. Második kiadás. 2 füzet. (Franklin-társulat. 16r. 368 l. ára 1 frt.)

Juridicus. Az elkeresztelések ügye. Különlenyomat a «Nemzet»-ből. (Athenaeum r.-társulat nyomdája. 8r. 26 l. ára?)

Kabos Ede. Éva. Szinmű három felvonásban. (Athenaeum. K.8r. 92 l. ára 50 kr.)

Kacziány Géza. Az egy évi önkéntes a közös hadseregben és a m. kir. honvédségben. Kézi könyv egyévi önkéntes-jelöltek, továbbá papnövendékek, tanárjelöltek, öröklött mezei gazdaságok birtokosai, családfentartók és hatóságok számára. Az új véderőtörvény (1889. VI. t.-cz.) alapján hiteles forrásokból. (Törvényekből, rendeletekből, szabályzatokból és utasításokból.) Irálymintákkal. Harmadik teljesen átdolgozott és tetemesen bővített kiadás. (Franklin-társulat. 8r. II, 236 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kacziány Géza. A feketesárga zászló alatt. Elbeszélések a kaszárnyaéletből. (Gerő és Kostyál. K.8r. 187 l. ára 50 kr.)

Kacziány Nándor. Tisza — aranyos — elkésett actiója. Aranyvalutás tanulmány. (Kókai Lajos. 8r. 18 l. ára 10 kr.)

Kádár Ambrus. A világhivek közreműködése az egyházban. (Szatmár. Lőwy Miksa. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Kádár Imre. Siralmas ház. Ujabb halotti énekek gyűjteménye ev. reform. keresztyén családok számára. Átnézte: Kálmán Farkas. (Karczag. Sződi S. 8r. 289 l. ára 40 kr.)

Kádár József. Belső-Szolnok-Dobokamegye története 1848—49. (Deés. Gálócsi Samu. N.8ri 230 l. ára 1 frt 50 kr.)

Kakujai Károly. Magyar nyelvgyakorló- és olvasókönyv Magyarország nem-magyar ajkú népiskolái számára. I. évfolyam. A 10. kiadás változatlan új lenyomata. (Dobrowsky és Franke. 8r. 47 l. ára 20 kr.)

Kakujai Károly. Ugyanaz. III. évfolyam. 6. kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 97 l. ára 50 kr.)

Káldy Gyula. Ei Uchnem. Le a Volgán. A kányafa. Három kedvelt dal, melyet a Szlavjanszky D'Agreneva Dmitrij orosz nemzeti daltársulata énekelt. Énekhangra zongora kisérettel átirta... Fordította Szabó Endre. (Rózsavölgyi és társa. 4r. 11 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kállay István Egyetemes történelem életrajzokban. Népiskolák számára. A tiszántúli reform. egyházkerület népiskolai tanterve alapján. 2. javított kiadás. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. 8r. 89 l. ára 26 kr.)

Kalocsa Róza. A családi boldogság. Mindenrendű asszonyok és leányok számára. (Közhasznú családi könyvtár. 30—31. füzet. Franklin-társulat. 8r. 192 l. egy füzet ára 40 kr.)

Kalocsa Róza. A családi boldogság. Mindennemű asszonyok és leányok számára. (Franklin-társulat. 8r. 192 l. ára 1 frt.)

Kanyaró Ferencz. Zrinyi ismeretlen munkája. (Kolozsvár. Lehmann és Báldi. 8r. 72 l. ára 60 kr.)

Kapácsi Dezső. Költeményei. (Eger. Szolcsányi Gyula. 8r. 158 l. ára 1 frt.)

Kapi Gyula és **Papp József.** Olvasó- és tankönyv az evang. népiskola 4—6. oszt. számára. 2. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 440 l. ára ?)

Káplány Géza. Telekkönyv, birtokrendezés. telekkönyvi átalakítás, betétszerkesztés. I. köt. Telekkönyv. (Szerző. N.8r. VI, 1284 l. ára 5 frt.)

Kardos Albert. Középiskoláink és a magyar Alföld. (Szentes. Sima Ferencz nyomdája. 8r. 23 l. ára 10 kr.

Kardos Samu. A Móricz család tragédiája. A meggyilkolt anya és gyilkos leány hullafényképével. (Singer és Wolfner. 8r. 80 l. ára 50 kr.

Károli-emlékkönyv. Szerkesztette Kenessey Béla. Magyar protestans irodalmi társaság kiadványai. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 197 l. ára 1 frt 20 kr.)

Károlyi L. Vegyes egyházi beszédek. Különféle alkalmakkal tartotta. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 8r. 172 l. ára 1 frt.)

Károlyi L. Elmélkedések az úr Jézus Krisztus élete, halála és feltámadása felett. 1888. évi nagybőjtben és husvét vasárnapján a székesfehérvári főtemplomban tartotta. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 8r. IV, 107 l. ára 70 kr.)

Károlyi L. Az ős keresztény irodalom monographiája. II. köt. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 8r. XIX, 297 l. ára 2 frt.)

Kassai Vidor. Hullámok. (Szerző. K.8r. 160 l. ára 2 frt.)

Kassay Adolf. A váltótörvény kérdések és feleletekben. A tanuló ifjuság számára. (Robicsek Zsigmond. 16r. 63 l. ára 40 kr.)

Kassay Adolf. Regálék vagyis a kir. kisebb haszonvételek az illető törvények, miniszteri rendeletek és curiai döntvényekkel, az ide vonatkozó bor-, hús-, sörfogyasztási-, vadászati-, fegyver-, adó-, vízjogi törvények s eljárás szabályaival és iratmintákkal. Bővített harmadik kiadás. (Lampel Róbert 8r. 99, CXV l. ára 1 frt.)

Kassay Adolf. Az uj váltótörvény. A törvény eredeti szövegével, magyarázattal és iratpéldákkal. Bírák, ügyvédek, kereskedők és váltó-ügyekkel foglalkozók számára. Egészen ujonnan átdolgozott és a legujabb curiai döntvényekkel bővített 2. kiadás. (Müller A. 16r. 164 l. ára 80 kr.)

Kautz Gyula. A nemzetgazdaságtan- és pénzügytan rendszere. A magyar tudományos akadémia által Marczibányi-dijjal jutalmazott dolgozat. Ötödik, ujólag átnézett és javított kiadás. Első kötet. Általános rész. (Franklin-Társulat. 8r. VII, 323 l. ára 2 frt.)

Kazinczy Ferencz levelezése. A m. t. Akadémia irodalomtörténeti bizottság megbizásából közzéteszi Váczy János dr. Első kötet. 1763—1789. (Akadémia. N.8r. XVI, 618 l. ára 5 frt.)

Kazinczy Ferencz Versei. Kazinczy Gábor által. 2. kiadás. (Magyar remekirók IV. Franklin-Társulat nyomdája. 8r. 248 l. ára 70 kr.)

Kecskeméthy István. Énekek éneke. A nevezetesebb fordítások egy-

bevetésével fordította s bevezetéssel és magyarázattal ellátta. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 85 l. ára ?)

Kegyelet. A gödöllői «honvédszobor bizottság» által kiadott album. Szerkesztette Ripka Ferencz. (Pallas részvény-nyomda. 8r. 63 l. ára. 1 frt.)

Kherndl Antal. A lánczhidak merevítő tartóinak grafikai elméletéről. (Értekezések a mathematikai tudományok köréből. XIV. kötet 4. szám. Magyar tudom. Akadémia. 8r. 45 l. Két rajzlappal, ára 50 kr.)

Kele György költeményei. (Nagy-Kanizsa. Szerző. 8r. 128 l. ára 1 frt.)

Kéler Béla. Magyar tánczok zongorára két kézre. Tartalom: 1. (Op. 31.) Bártfai emlék, csárdás. 2. (Op. 49.) Üstökös-csárdás. 3. (Op. 46.) Verbőczy-csárdás. 4. (Op. 54.) Tokaji cseppek, csárdás. 5. (Op. 40.) Bokréta csárdás. 6. (Op. 50.) Emléksugarak, csárdás. 7. (Op. 56.) Üdvözlet hazámhoz, csárdás. 8. (Op. 39.) Alföldi bucsuhangok. (Rózsavölgyi és Társa. 4r. 45 l. ára 2 frt 25 kr.)

Keleti Károly. Hunfalvy János emlékezete. (A m. tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. VI. köt. 3. sz. Akadémia 8r. 40 l. ára 30 kr.)

B. **Kemény Gejza.** A közigazgatás államosításához. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 23 l. ára ?)

Kenedi Géza. A Dunától a Quarneróig. Báttaszék, Kaposvár, Zákány, Zágráb és környéke. A horvát Zagorja, Károlyváros, Ogulin, Fiume és tengermellék 22 képpel. (Magyarország utirajzokban. V. köt. Révai testvérek. K.8r. 48 l. ára 30 kr.)

Kenessey Béla. A magyar protestáns irodalmi társaság évkönyve. 1890. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 40 l. ára ?)

Kenessey Kálmán. Néhány szó a rajnai hajózásról. Különlenyomat a Gazdasági Mérnök 1890. évfolyamából. (Pallas részvénynyomd. 8r. 36 l. ára ?)

Képes-könyv, Karácsonyi-, jó gyermekek számára. Festette Diefenbach Lénárd. Magyar szövegét irta Rosty Kálmán. (Szent-István-társulat. 4r. 16 l. ára 1 frt 20 kr.)

Képviselőház irományai. Az 1887. évi szeptember hó 26-ára hirdetett országgy. nyomtatványai. Hiteles kiadás. XIX.—XXIV. (Pesti könyvnyomda részv. társaság. 4r. 392, 378, 384, 417, 403, 399 l. ára ?)

Képviselőház Jegyzőkönyve. Az 1887. évi szeptember 26-ára hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. III. kötet. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 298 l. ára ?)

Képviselőház naplója 1887—92. évi ülésszak. Hiteles kiadás. Fenyvessy Adolf és Markovics Ignácz gyorsiróf.nökök közreműködése mellett szerkesztette P. Szathmáry Károly. XV—XX. köt. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 379, 403, 379, 467, 384, 384 l. ára ?)

Kerékgyártó Elek. Olvasókönyv. Az alsófokú ipariskolák I. II. III. osztálya számára. Az orsz. közokt. tanács által első jutalomra érdemesített pályamű. (Méhner Vilmos. 8r. 204, 186 l. ára ?)

Kerékgyártó Elek. Magyar olvasókönyv, kapcsolatban irály- és költészettannal. A polgári és egyéb felső leányiskolák számára. 3. átdolgozott kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 8r. 237 l. ára 1 frt 40 kr.)

Kerékgyártó Elek. Irodalomtörténeti olvasókönyv polgári leányiskolák számára. (Méhner Vilmos. 8r. 260 l. ára?)

Keresztszeghy Lajos. A végrehajtási igényperek tekintettel a bizonyítékok és jogügyletek harmadik személyek irányában joghatályra. Második bővített kiadás. (Pallas részv. nyomda. 8r. XVII, 216 l. ára 1 frt 60 kr.)

Kerpely Károly. A czukorrépa mint iparnövény. Vezérfonal a czukorrépa okszerű termeléshez. A szöveg közé illesztett 69 ábrával és egy szines rajztáblával. (Kilián Frigyes. 8r. VII, 186 l. ára 2 frt 50 kr.)

Kertész Ilona. Legújabb magyar képes szakácskönyv. Tartalmaz: Több száz megbízható és sok évi tapasztalás után kipróbált ételnek készítési módját. Nélkülözhetlen kézikönyv takarékos gazdasszonyok és leányok számára. (Székesfehérvár. Singer Ede. 8r. 231, VI l. ára 1 frt 20 kr.)

Keszler József. Jellem a művészetben. Kép a franczia széptanból. (Révai Testvérek. 8r. 49 l. ára 60 kr.)

Keszler József. Dante Galeottója. Kép a romantikus költészet történetéből. (Révai Testvérek. 8r. IX, 55 l. ára 60 kr.)

Kézikönyvek. Történeti. XIV. (L. Tozer H. E.)

Kézikönyvei, Alsófokú kereskedelmi iskolák III. (L. Balassa József.)

Kézmárszky Tivadar. A szülészet tankönyve bábák számára. Negyedik kiadás. Hét ábrával. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. VI, 195 l. ára 2 frt.)

Kiképzése, A tisztek gyakorlati, és a harczszerű czéllövés az orosz hadseregben. (Légrády testvérek. 8r. 53 l. ára 40 kr.)

Kimutatás azokról az állami nyugdijasokról, a kik az 1850-től 1889-ig terjedő negyven évi időszak alatt nyugalmaztattak és 1889. évi deczember hó 31. napján nyugilletményüket tényleg még élveztek. (Magyar k. államnyomda. 4r. 217 l. ára?)

I. **Kimutatás** a magyar koronához tartozó állampénztáraknál 1890. évi április hó 1-től június hó végeig előfordult brutto-bevételekről, összehasonlítva azokat az 1889. évi hasonló időszaki eredményekkel. (Magyar államnyomda. 2r. 5 l. ára?)

Kimutatása. A Baziástól-Turnseverinig terjedő Dunaszakaszon létező magasságjegyeknek. Az 1890. évi tavaszszal végrehajtott kettős lejtmérés alapján összeállította az aldunai Vaskapu szabályozási magy. kir. művezetőség. (Orsova. Handl József nyomdája. 2r. 26 l. ára?)

Király Ferencz. A debreczeni kereskedelmi és iparkamara jelentése a kereskedelemügyi magyar kir. miniszter ur ő méltóságához a kamarai kerület kereskedelmi, ipari és forgalmi viszonyairól az 1889. évben. (Debreczen. Városi könyvnyomda. N.8r. 61, 1 l. és 2 táblázat, ára?)

Király János. A pozsonyi nagy-dunai vám- és révjog története. Levéltári adatok nyomán irta . . Ünnepi iratként kiadja az állandó «I. Ferencz József»-hidnak ünnepélyes felavatása alkalmából: Pozsony szab. kir. város. (Pozsony. Heckenast G. utóda, Drodtleff Rudolf. N.8r. VIII, 177 l. ára?)

Kiss János emlékezései életéből. 2. kiadás. (Olcsó könyvtár. 283. sz. Franklin-társulat. 16r. 703 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kiss Áron. Hazai történelem a népiskolák számára. 6. átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 68 l. ára 20 kr.)

Kiss Áron. Rövid alkotmánytan a népiskolák VI. osztálya számára. 6. kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 34 l. ára 15 kr.)

Kiss Áron, Komáromy Lajos, Péterffy Sándor. Olvasókönyv a tanító- és tanítónőképző intézetek első osztálya számára. 2. javított kiadás. (Dobrowsky és Franke. N.8r. 276 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kiss Ferencz. A m. kir. csendőrség multja, jelene és jövője. Szakszerű értekezés. (Arad. Az «Aradi nyomdatársaság» könyvnyomdája. 8r. 80 l. ára 60 kr.)

Kiss E. János. Constructiv planimetria. A reáliskolák III. és IV. oszt. számára XVIII rajzlap melléklettel és 31 a szöveg közé nyomott ábrával. (Franklin-társulat. 8r. 128 l. ára 2 frt 40 kr.)

Kiss E. János. A geometriai alaktan elemei. (Rajzoló geometria.) A középiskolák alsó osztályai számára. Az új tanterv értelmében. Első rész. Planimetria. 157 a szöveg közé nyomott fametszetű ábrával és 10 táblával. Negyedik kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 103 l. ára 1 frt.)

Kiss János. Ázsia világossága és a világ világossága. (Pallas részv.-nyomda. 8r. 48 l. ára?)

Kiss József költeményei. 1868—1882. 5. kiadás. (Révai testvérek. 16r. 249 l. ára 2 frt 40 kr.)

Kiss József. Tanügyi jelentés. Debreczen szab. kir. város 1888/89. iskolai évi népoktatási állapotáról. (Debreczen. Városi könyvnyomda. N.8r. 31 l. és 4 táblázat, ára?)

B. **Kiss Zoltán.** A pénzintézeti kettős könyvvitel. (Dobrowsky és Franke. 8r. 137 l. ára 1 frt 80 kr.)

Kiszlingstein Sándor. Magyar könyvészet. II. kötet. 1876—1885. Jegyzéke az 1876—1885. években megjelent, vagy ujólag kiadott magyar könyveknek és térképeknek. Függelékül: A magyar hirlapok és folyóiratok 1876—1885. A «Magyar könyvkereskedők egylete» megbizásából összeállította és tudományos szakmutatóval ellátta K. S. (Magyar könyvkereskedők egylete. 8r. CXLIII, 554 l. ára 8 frt.)

Klaič Vjekoslav. Bosznia története a legrégibb korból a királyság bukásáig. Dr. Bojničič Iván német átdolgozása után ford. Szamota István. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. VIII, 379 l. ára 2 frt.)

Klein Gyula. Emlékbeszéd Heer Oszvald külső tagról. (A magyar tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott Emlékbeszédek. VI. köt. 8. sz. Akadémia. 8r. 36 l. ára 40 kr.)

Klein József. A zsoltárok a héber liturgiában. Általános bevezetéssel a zsoltárkönyvhez a Talmud és Midras alapján. II. rész. (Márkus Sámuel nyomdája. 8r. 49 l. ára?)

Kluch János. Ismeretlen magyar nyelvemlék 1474-ből a bécsi udvari könyvtárban. Különnyomat a «Magyar Könyvszemléből.» (Hornyánszky V. nyomdája. 8r. 23 l. egy hasonmással, ára?)

Knauz Nándor. A Garan-melletti Szent-Benedeki apátság. Kiadja az esztergomi főkáptalan. I. kötet. (Franklin-társ. nyomdája. N.4r. 250 l. 16 képtáblával és a szöveg között több metszettel, ára?)

Kneipp Sebestyén. Viz-kurám, 30 esztendőnél tovább próbálva és

irva a betegségek gyógyítására. Fordította Huszár Károly. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 8r. 413 l. ára 2 frt.)

Knorr Alajos. A szerzői jog (1881. XVI. törvényczikk) magyarázata. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 246 l. ára 2 frt 50 kr.)

Knorr Alajos. Önügyvéd, vagyis gyakorlati utmutatás jogügyletek elintézésére, okiratok és beadványok szerkesztésére. A legujabb törvények alapján 420 iromány-példával felvilágosítva birák, ügyvédek, jegyzők és felek használatára. IV. pótkötettel bővített kiadás. (Ifj. Nagel Ottó. N.8r. XVI, 985, 254 l. ára 9 frt.)

Koch Antal. Torda vidéke. 19. zóna, XXIX. rovat jelű lap. (1:75,000) földtanilag fölvéve és magyarázva. (Kilián Frigyes. N.8r. 45 l. ára 70 kr.)

Koch Antal. Alparét vidéke. 17. zóna. XXIX. rovat jelű lap. (1:75,000) földtanilag fölvéve és magyarázva. (Kilián Frigyes. 8r. 12 l. ára 20 kr.)

Koch Mihály. Válasz Oppermann H. C. T. urnak a «Nyitrai Lapokban» f. é. május 11. megjelent röpiratára. (Nyitra. Schempek és Huszár nyomdája. 8r. 15 l. ára?)

Kock Pál. Nőm fia. Regény francziából fordítva. (Gerő és Kostyál. K.8r. 159 l. ára 60 kr.)

Kohn Dávid. A gabona-határidőüzlet. A magyar tudományos Akadémia által Dóra-díjjal koszorúzott pályamű. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 269 l. ára 2 frt.)

Kohn Sámuel. A szombatosok. Történetük, dogmatikájuk és irodalmuk. Különös tekintettel Péchi Simon főkancellár életére és munkáira. (Athenaeum. 8r. XVI, 377 l. ára 2 frt 50 kr.)

Kókai Benedek. Kis Krisztus atyafiság könyve, melyben a hivek jóságos cselekedetekre taníttatnak. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 281 l. ára?

Koller Lajos. A távirdaintézmény gyökeres reformja. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 18 l. ára?)

Kolozsvári Sándor és **Óvári Kelemen.** A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye. Összegyűjtve, felvilágosító és utaló jegyzetekkel ellátva. II. kötet. I. II. felc. A tiszáninneni törvényhatóságok jogszabályai. (Akadémia. N.8r. LI, 521 és LXXVIII, 422 l. egy kötet ára 4 frt 50 kr.)

Koltai Virgil. Győr szinészete. II. rész. 1849—1885. (Győr. Fischer István és F. könyvnyomd. (Maxa Ferencz). N.8r. 4, 240 l. ára 1 frt 50 kr.)

Komáromy András. Thelekessy Mihály. 1576—1601. Eredeti oklevelek alapján irta. (Kilián Frigyes. N.8r. 127 l. ár 1 frt.)

Komáromy Ferencz. Alkony-órák. Szinművek, versek, tárczaczikkek. Kolozsvár. Márton Kálmán. 8r. 272 l. ára 1 frt 50 kr.)

Komáromy Lajos. Magyar nyelvtan. Gyakorlati oktatás a helyes irás és fogalmazás elsajátítására. Az elemi népiskolák II. III. IV. osztálya számára. (Singer és Wolfner. 8r. 31, 58, 71 l. ára 20, 20, 20 kr.)

Komjáthy Anselm. Magyar alkotmánytan rövid kivonatban, népiskolák számára. (B.-Gyarmat. Darvai Ármin. 8r. 32 l. ára 15 kr.)

Kondor István. Antoniano Silvio élete és munkái. Különlenyomat a

budapesti növendékpapság m. e. iskolája munkálatainak 53. évfolyamából. Német után rövid kivonatban közli. (Buschmann F. N.8r. 31 l. ára?)

Konkoly Miklós. Emlékbeszéd Oppolczer Tivadar, a magyar tud. Akadémia külső tagja felett. (A magyar tud. Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek. VI. kötet. 5 sz. Akadémia. 8r. 15 l. ára 15 kr.)

Kont Gyula. Elemi fizika polgári fiúiskolák számára. 3. teljesen átdolgozott kiadás. (Franklin-társulat. 8r. IV, 196 l. ára 1 frt.)

Kónyi Manó. Beust és Andrássy 1870-ben és 1871-ben. (Olcsó könyvtár. 274. sz. Franklin-társulat. 16r. 128 l. ára 30 kr.)

Koós Ferencz. Életem és emlékeim. 1828—1890. 2 kötet. A szerző arczképével. (Brassó. Alexi könyvnyomdája. 8r. 384, 496 l. egy kötet ára 1 frt 50 kr.)

Korda Imre. Stylistika és verstan. A gymnasiumok és reáliskolák IV. osztálya számára. Második javított kiadás. (Franklin-Társulat. 8r. 212 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kormányzat, Szabadelvű, és az elkeresztelés ügye. Szapáry Gyula gr., Csáky Albin gróf és Szilágyi Dezső miniszterek beszédei. (Athenaeum részv. társulat nyomdája. 8r. 76 l. ára?)

Kosovitz Rezső. Örvény fölött lebegve. Regény. Találkozás a halál küszöbén. Elbeszélés. (Robicsek Zsigmond. K.8r. 314 l. ára 60 kr.)

Kosuthány Géza. Nevezetesebb bűntettek. I. kötet. Erney György meggyilkoltatása 1875. augusztus 11-én. (Lampel R. 8r. 178 l. ára 1 frt.)

Kosuthány Géza. Nevezetesebb bűnesetek. II. kötet. A budapesti kir. törvényszék levéltárából összeállítva. A belgrádi fejedelem-gyilkosság Mihály szerb fejedelem meggyilkoltatása 1868. junius 11-én. Tartalom: I. A merénylet. II. A belgrádi vizsgálat. III. Karagyorgyevits herczeg elfogatása. IV. A vizsgálat. V. Szembesítés a Duna közepén. VI. Az első nyilvános tárgyalás. VII. Az első birói itélet. VIII. A másodbirói itélet. IX. A curia mint legfőbb itélőszék itélete. (Lampel Róbert. 8r. 185 l. ára 1 frt.)

Koszorú a deáki-i evang. ref. templom 1889. évi októker 27. napján történt felszentelése emlékére. (Hornyánszky V. nyomd. 8r. 56 l. ára 40 kr.)

Kótai Lajos. Természetrajz népiskolai használatra. 5. kiadás. (8r. 64 l.) (Szatmár. Ungár József. 8r. 64 l. ára 28 kr.)

Kótai Lajos. Földrajzi kézikönyv elemi iskolák számára. (A tiszántuli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványai. XIV. Debreczen. László Albert. 8r. 67 l. ára 20 kr.)

Kovács Gábor. Jegyzői irálytan. Elméleti és gyakorlati utmutató. Községi és körjegyzők, segédjegyzők s vizsgára készülő jegyzőgyakornokok használatára. (Nagyvárad. Ifj. Berger Sámuel. N.8r. 156 l. ára 1 frt 20 kr.)

Kovács Jenő. Az 1886. évi XXII. törvényczikk határozmányaival összhangzásba hozott szervezeti szabályrendelete... kisközségnek. (Szamosujvár. Todorán Endre «Aurora»-nyomdája. 8r. 25, 6, 8 l. ára?)

Kovács Lajos. Bibliai történetek az elemi iskola III. és IV. osztályai számára. Pályadíjat nyert mű. 7. kiadás. (A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványai. II. sz. Debreczen. László Albert. 8r. 100 l. ára 20 kr.)

Kovács Lajos. Keresztyén vallástan az elemi iskola V. és VI. osztályai és a konfirmációhoz készülők használatára. Pályadíjat nyert mű. 5. kiadás. (A tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványai. II. szám. Debreczen. László Albert. 8r. 87 l. ára 20 kr.)

Kovács Pál. Az elektrotechnika kézikönyve. 269 szöveg-ábrával. (Kilián Frigyes. IV, 244 l. ára 6 frt.)

Kovács Sándor. A soproni ev. lyceumi magyar társaság története 1790—1890. (Sopron. Litfass Károly. K.8r. 120 l. ára ?)

Kovács Teréz. Szegedi képes szakácskönyv. 4 szinnyomattal és 100-nál több finom fametszettel. (Szeged. Traub B. és Társa. 8r. XX, 372 l. ára 2 frt.)

Kovácsy Béla és **Monostory Károly.** A sertés, annak tenyésztése és hizlalása. 1—10. füzet. (Kassa. Koczányi és Vitéz. 8r. 1—487 l. füzetje ára 50 kr.)

Kovácsy Béla és **Monostori Károly.** A sertés, annak tenyésztése és hizlalása. Kézikönyvűl sertéstenyésztők, hizlalók, mezőgazdák és állatorvosok számára. A szöveg közé nyomott számos ábrával és fénynyomatu melléklettel. (Kassa. Koczányi és Vitéz. 8r. 487 l. és VIII tábla. ára 5 frt.)

Kováts Antal. A magyar nép érzelem- és kedélyvilága dalaiban. (Kilián Frigyes. 8r. 56 l. ára 60 kr.)

Kozma Gyula. Leányiskolai földrajz a polgári és a felsőbb leányiskolák számára. I. rész. Európa. A szöveg közé nyomott számos térképpel és egyéb ábrákkal. Az országos közokt. tanács birálata alapján átdolgozott 3. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 8r. 109 l. és 2 térkép, ára 80 kr.)

Kozma Gyula. Rendszeres földrajzi atlasz. Középiskolák, tanítóképezdék, polgári fiú- és leányiskolák használatára, kiváló tekintettel a természeti viszonyokra. Harmincnyolcz fő- és tizenkilencz melléktérkép. (Dobrowsky és Franke. 4r. ára 1 frt.)

Kozma Gyula. Iskolai atlasz. Középtanodák, polgári és kereskedelmi iskolák használatára. 34 fő- és 40 melléktérkép. 5. jav. és bőv. kiadás. (Dobrowsky és Franke. N.4r. ára 70 kr.)

Kozma Gyula. Általános földrajzi atlasz. A legujabb földrajzi ismeretek és térképek után népiskolai használatra. 17 térképpel. 21. teljesen átdolgozott és bővített kiadás. (Dobrowsky és Franke. 4r. ára 35 kr.)

Kozocsa Tivadar. A IV. egyetemes gyűléssel kapcsolatban Budapesten a köztelken rendezett taneszköz- és tankönyvkiállítás katalogusa. (Egyetemi nyomda. 8r. 113, 71 l. ára ?)

Kölcsey Ferencz válogatott szónoki művei. II. kiadás. (Olcsó könyvt. 17. sz. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 267 l. ára 60 kr.)

Költők albuma. Arany László, Ábrányi Emil, Bartók Lajos, Dóczi Lajos, Endrődi Sándor, Gyulai Pál, Jakab Ödön, Kiss József, Komócsy József, Lévay József, Reviczky Gyula, Rudnyánszky Gyula, Szabó Endre, Szász Béla, Szász Károly, Vajda János, Várady Antal, Vargha Gyula és számos más jelenkori magyar költő verseiből összeállította dr. Radó Antal. (Lampel Róbert. XIV, 384 l. ára 3 frt 60 kr.)

Költségvetés, Állami, a magyar korona országai részére az 1891.

évre. 1—18. füzet. (Magyar kir. államnyomda. 4r. 26, 108, 39, 51, 246, 141, 72, 8, 163, 142, 98, 94, 15, 87, 56, 64, 154, 15 l. ára?)

König Ewald Gusztáv. A bűn útján. Regény. Fordította Gyúrom Antal. Második olcsó kiadás 2 kötetben. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 484, 475 l. a két kötet ára 2 frt.)

König R. Vallásos iratok magyar nyelven. 40, 48, 88—89. sz. Az üdvözítő kopogtatása az ember ajtaja előtt. Jones Mária vagy a katona leánya. A biblia és a bűnös. Afrikai rablófőnök megtérésének története. 6. kiadás. Németből ford. Czékus István. (Hornyánszky Viktor. 8r. 50, 11 l. ára 3 kr., 11 l. ára 1 kr., 30 l. ára 2 kr.)

Könnyű az asszonynak, vagyis mindenki végezze a maga dolgát. A magyar népnek ajánlva. 4. kiadás. (Szt-István-társulat. K.8r. 11 l. ára 3 kr.)

Könyvárjegyzék, Általános, a magyar nemzeti irodalom ujabb és jelesebb termékeiről. (Glück Irma. K.8r. 96 l. ára?)

Könyvesház, Magyar. 155—157. sz. (L. Szirmai Antal.)

Könyvkiadó-vállalat, Természettudományi. Kiadja a k. m. természettudományi társulat. 39—43. kötet. (L. Simonyi Jenő, Rudolf trónörökös főhg., Schmidt Sándor, Gothard Jenő.)

Könyvkiadó-vállalata, Az erd. gazd. egylet irodalmi szakosztályának. II. évf. 4. füz. III. évf. 2. 3. füz. (L. Jakab László, Ruisz Gyula, Szaniszló Albert.)

Könyvkiadványai, a tiszántúli ev. ref. egyházkerület népiskolai. II., IX., XI., XIV. sz. (Dóczy Gedeon, Gergely Károly és Kovács Lajos, Kótai Lajos, Kovács Lajos.)

Könyvtár, Egyetemes. 37. 39. füzet. (L. Ibsen Henrik, Szulik József.)

Könyvtár, Falusi. Kiadja a Franklin-társulat. 2—3., 37—39. kötet. (L. Metzger, Farkas Mihály, Borsodi Miksa, Réti János, Nyáry Ferencz.)

Könyvtár, Ismeretterjesztő és mulattató, izr. családok számára. Szerkeszti Spitz Gyula. 1—3. füzet. (Lampel Róbert. 8r. Füzetenkint ára 10 kr.)

Könyvtár, Közhasznu családi. 30. 31. füz. (L. Kalocsa Róza.)

Könyvtár, Nemzeti. Szerk. Abafi Lajos. XLII. köt. (L. Vachott Sándorné.)

Könyvtár, Olcsó. Szerkeszti Gyulai Pál. 17., 263—275. 278. 283. sz. (L. Schiller, Milton, About, Kölcsey Ferencz, Krasewszky I. Ignácz, Deák Ferencz, Szigligeti Ede, Sandeau Gyula, Echegaray József, Pascal, Kónyi Manó, Imre Sándor, Barsi József, Kis János.)

Könyvtár, Szépirodalmi. I—VII. (L. Vadnai Károly, Váradi Antal, Beniczkyné-Bajza Lenke, Szana Tamás, Varsányi Gyula, Irodalmi évkönyv, Tábori Róbert.)

Könyvtár, Történeti, nép- és földrajzi. Kiadja Szabó Ferencz. 6., 29—31. kötet. (L. Holzwarth F. J., Lázár Gyula.)

Könyvtár, Vasárnapi. Szerkeszti Hajnik Károly. I. évf. 7. sz. II. évf. 10. köt. III. évf. 8. köt. (L. Fényes Elek, Pálffy Albert.)

Könyvtára, A magyar kir. operaház. Kiadja Pfeiffer Ferdinánd. 1., 8., 36—39. szám. (L. Cammerano, Scribe, Wohlbrück, Egressy Béni, Wagner Richárd, Fontana Ferdinánd. Targioni-Tozzetti és Menasci.)

Könyvtára, A magyar orvosi könyvkiadó-társulat. 60. kötet. (Lásd Hoffmann Frigyes Albin.)

Könyvtára, A magyar nemzet családi. LXXI—LXXII. (L. Eötvös József.)

Könyvtára, Leányok. I—II. A Balaton partján. Ágról szakadt senkié. Irta Uhrl Józsa. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 79, 80 l. ára 1 frt 40 kr.)

Könyvtára, A nemzeti színház. Kiadja Pfeiffer Ferdinánd. 29, 86., 140., 162. füzet. (L. Moser G., Berczik Árpád, Morton Maddison János, Váradi Antal.)

Könyvtára, Urak. X. (L. Silvester Armand.)

Könyvtára, Tanulók. Szerkeszti Dávid István. Latin és görög classicusok fordítása. 54—56. füzet. (L. Cicero, Tacitus, Xenophon.)

Kőrösi József. Budapest főváros közoktatásügyi statisztikája az 1881/2—1888/9. évekről. (Budapest főváros statisztikai hivatalának közleményei 23—24. füzet. Pesti könyvnyomda részvénytársaság. 8r. 84, 138 l. ára 3 frt 50 kr.)

Kőrösi József, A fővárosi születési statistika ujjáalakítása. Különlenyomat a Statisztikai havi füzetek 1889. és 1890. évi folyamaiból. (Pesti könyvnyomda részvénytársaság. 8r. 26 l. ára?)

Körrendelet a robbanó anyagok gyártása, raktározása, forgalomba hozatala és szállítása tárgyában. (Magyar államnyomda. 8r. 29 l. ára?)

Körrendelet valamennyi m. kir. pénzügyigazgatósághoz. (Magyar kir. államnyomda. N.8r. 7 l. ára?)

Körrendelete, Nősülési ügyekben a honvédelmi miniszternek 1890. évi október 7-ről 132,500/XVII. sz. a. kibocsátott. (Pallas részvény-társulat. 8r. 28 l. ára 10 kr.)

Középiskola, Magyar. (Lampel Róbert. 8r. 32 l. ára 30 kr.)

Közigazgatás, A pénzügyi, szervezetének változtatásáról szóló 1889. évi XXVIII. törvényczikk kiegészítve a rávonatkozó törvényekkel. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 72 l. ára 40 kr.)

Közleményei, Az országos magyar képzőművészeti társulat, 1890. évre. 17. sz. (Franklin-társulat. 4r. 71 l. ára?)

Közleményei, A m. kir. állami rovartani állomás. I. köt. 1—3. füzet. (L. Horváth Géza, Utmutatás.)

Közleményei, Budapest főváros statistikai hivatalának. 23. 24. füzet. (L. Kőrösi József.)

Közlemények, Archaeologiai. A hazai műemlékek ismeretének előmozdítására. Kiadja a m. tud. Akadémia archaeologiai bizottsága. XVI. köt. (Uj folyam XIII. köt.) (Akadémia. 2r. 211 l. és 17 tábla, ára 4 frt 50 kr.)

Közlemények, Mathematikai és természettudományi, vonatkozólag a hazai viszonyokra. Kiadja a m. tud. Akadémia mathematikai és természettudományi állandó bizottsága. Szerkeszti dr. Lengyel Béla. XXIV. kötet. 1—3. szám. (L. Brancsik Károly, Borbás Vincze, Hazslinszky Frigyes.)

Közlemények, Nyelvtudományi. Kiadja a m. tud. Akadémia nyelvtudományi bizottsága. Szerkeszti Budenz József. Huszonegyedik kötet. V. és VI. füzet. (Magyar tud Akadémia. 8r. 321—480 l. egy füzet ára 50 kr.)

Krasewsky J. Ignácz. Ulána. Beszély. Lengyelből fordította Timkó Iván. (Olcsó könyvtár. 268. sz. Franklin-társulat. 8r. 128 l. ára 30 kr.)

Kriesch János. A természetrajz elemei. Polgári iskolák számára. I. rész. Állattan. 16., a legujabb polgári iskolai tanterv tekintetbe vételével

átdolgozott kiadás. Bruck Ferencztől. III. rész. Ásvány-, kőzet-, és földtan. 10., a legujabb polgári iskolai tanterv tekintetbe vételével átdolg. kiadás. Legeza Viktortól. (Nagel Bernát. 8r. 172, 85 l. I. rész ára 1 frt, III. rész ára 50 kr.)

Krishaber Béla. Kimchi József élete és művei. Bölcsészettudori értekezés. (Athenaeum. N.8r. 32 l. ára ?)

Kubinyi Miklós, ifj. Árva vára. Történelmi tanulmány. Második javított kiadás. (Franklin-társulat. K.8r. 192 l. ára 1 frt 60 kr.)

Kubowich Gáspár. A munkáskérdés memoranduma. Sociális- állam- és közgazdasági politikai szempontból, tekintettel a magyar és osztrák birodalmakban kifejlődött pénz- és hitelügyi viszonyokra. (Ungvár. Szerző. 8r. 194 l. ára 1 frt.)

Kugler János. Irályképző alsófokú ipariskolák, iparossegédek, iparosok s magánosok használatára. (Ifj. Nagel Ottó. N.8r. VI, 276 l. ára 1 frt 50 kr.)

Kuttner Sándor. Kis általános földirat különös tekintettel a magyar királyságra a bibliai földirat rövid vázlatával. Emelkedettebb elemi népiskolák felső osztályai és a felső leány- és népiskolák számára átdolgozták Suppan Vilmos és Laczkó Albert. Huszonegyedik, a legujabb adatok után kidolgozott, a földgömb kettős rajzával, földrajzi jellemképekkel és az osztrák-magyar monarchia térképével ellátott kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 118 l. ára 48 kr.)

Kuttner Sándor. Első oktatás a földrajzban. Különös tekintettel a magyar szent korona országaira. Kérdések és feleletekben. Javította és sajtó alá rendezte Suppan Vilmos. 35. javított, földrajzi képekkel és az osztrák-magyar monarchia térképével ellátott kiadás. 2. javított lenyomat. Magyar és német nyelven. (Lampel Róbert. 8r. 107 l. ára 30 kr.)

Kuttner Sándor. Ugyanaz csak magyar nyelven. (U. o. 8r. 56 l. ára 30 kr.)

Kuttner Sándor. Első oktatás a magyarok történetében kérdések és feleletekben. Javította és sajtó alá rendezte Suppán Vilmos 17. javított és Szemlér Mihály tanár által rajzolt képekkel bővített kiadás. 2. levonat Magyar és német nyelven. (Lampel Róbert. 8r. 109 l. ára 40 kr.)

Kuzsinszky Bálint. Aquincum és romjai. Négy alaprajzzal és három szövegképpel. (Kilián Frigyes. 8r. 30 l. ára 40 kr.)

Lád Károly és **Barna Jónás.** Magyar olvasókönyv polgári fiúiskolák I. osztálya számára. Több tanférfiu közreműködésével. (Singer és Wolfner. 8r. 190 l. ára 70 kr.)

Lád Károly és **Barna Jónás.** Ugyanaz. A II. osztály számára. (U. o. 8r. 198 l. ára 70 kr.)

Lád Károly és **Oldal János.** Német nyelv- és olvasókönyv, szókönyvvel és magyarázó jegyzetekkel a polgári fiúiskolák számára. I. rész. Az I. és II. osztály számára. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 8r. 8, 202 l. ára 1 frt 20 kr.)

Laky Dániel. Földrajz a gymnasiumok számára. I. köt. Európa földrajza. A legujabb miniszteri tanterv szerint. 5. javított kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 115 l. ára 70 kr.)

Lánczy Gyula. Történeti kor- és jellemrajzok. (Hornyánszky Viktor. 8r. XI, 480 l. ára 3 frt.)

Lange Henrik. Uj iskolai atlasza huszonhárom szinezett lapon. Magyar nyelvre fordította s a hazai iskolák használatára alkalmazta Cherven F. Tizenkettedik javított kiadás. (Lampel Róbert. 4r. ára 70 kr.)

Lange Henrik. Kis atlasza tizenhárom szinezett lapon. Magyar nyelvre fordította s a hazai népiskolák használatára alkalmazta Cherven F. Harmadik javított kiadás. (Lampel Róbert. 4r. ára 40 kr.)

Lankmayr Nándor. Fegyvertan. Hivatalos kiadás. Pótfüzet az I-ső füzethez: Szálfegyverek és robbanó készítmények. (Pallas részv. nyomda 8r. 20 l. ára 10 kr.)

Lankmayr Nándor. Ugyanaz. Pótfüzet a IV.-ik füzethez: Kézi lőfegyverek. (Pallas. 8r. 91 l. ára 65 kr.)

Lányi Bertalan. A bányászati czélokra kisajátított területek telekkönyvezése, különös tekintettel a bányavasutakra. Különlenyomat a «Jogi szemlé»-ből. (Schlenker és Kovács könyvnyomd. 8r. 30 l. ára?)

Lányi Géza. A kádár leányok. Eredeti népszínmű dalokkal. 3 felvonásban. (4r. 15 l. ára 1 frt.)

Lármás őrmester válogatott hatvágásai. (A «Bolond Istók»-ban). Ára 16 napi lénung. (Grill Károly. 8r. 146 l. ára 1 frt.)

Lassalle. A munkáskérdésről. (A munkabér törvénye). 1863. évi ápr. 16-án Lipcsén tartott beszéde. Németből fordította dr. Károly F. Ferdinánd. (Ferenczy József. k.8r. 30 l. ára?)

Lauka Gusztáv. Románc. Melodráma. Zenéjét szerzé Horváth Ákos. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 8r. 3 l. ára?)

Lázár Béla. A naturalismusról. (Singer és Wolfner. 8r. 28 l. ára 20 kr).

Lázár Béla. A Fortunatus-mese az irodalomban. Függelékül a Fortunatus-népkönyvnek 1651-ki kiadása, nyelvészeti jegyzetekkel. Különlenyomat a Pótkötetek az egy. phil. közlönyhöz II. kötetéből. (Franklin-társulat könyvny. N.8r. 174 l. ára?)

Lázár Gyula. A török birodalom története. Második javított kiadás. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. N.8r. VIII, 563 l. ára 3 frt.)

Lázár Gyula. Az orosz birodalom történelme. I—III. kötet. Boris Godunowtól egész Nagy Péter czárig 1598-tól 1725-ig. (Történeti, nép- és földrajzi könyvtár XXIX—XXXI. köt. Temesvár. Csanád egyházmegyei nyomda. 8r. 427, 435, 478 l. ára?)

Leczkék. Gyakorlati. Vezérkönyv néptanítók számára. Kiadja a győrvidéki tanító-egyesület. II. füzet. (Győr. Surányi János nyomdája. 8r. 103—195 l. ára 40 kr.)

Legányi Gyula. Az egészségi ismeretek könyve középiskolák számára. (Debreczen. Szerző. 8r. 136 l. ára?)

Leipziger Vilmos. Előadás a szeszipar helyzetéről Budapesten 1890. márczius 16. a szeszipárosok értekezletén. (Márkus Samu nyomdája. 8r. 30 l. ára?)

Leirása, Az állam által létesítendő vasutvonalokon előállítandó épületek. 3. kiadás. 1890. (Légrády testvérek. 2r. 19 l. ára?)

Lelkikincs, Kis, imádságok és énekek . . . stb. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 224 l. ára?)

Lemonnier Camille. Hűtlen asszony. (Mme Lupar.) Regény. (Ruzicska Ármin. K.8r. 160 l. ára 60 kr.)

Lendvay Benő. Huszonöt év Márkusfalva életéből. II. kiadás. Kiadja az országos közegészségügyi egyesület. (Franklin-társulat. 8r. 156 l. ára 30 kr).

Lendvay Benő. Huszonöt év Márkusfalva életéből. Elbeszélés. 4. kiadás. Kiadja az országos közegészségi egyesület. (Franklin-társulat nyomdája. 8r 156 l. ára 30 kr.)

Lendvay Benő. Huszonöt év Márkusfalva életéből. Elbeszélés a magyar nép számára. Kiadja az országos közegészségügyi egyesület. 5. javított kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 8r. 158 l. ára 30 kr.)

Lengyel Béla. Jelentés az ásványvíz-vegyelemző intézet működéséről 1888. és 1889-ben. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 38 l. ára?)

Lengyel Sándor és **Gótsch József.** Gyakorlati számolókönyv polgári fiú-iskolák használatára. Számos feladattal. 4. teljesen átdolgozott kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 272 l. ára 1 frt 20 kr.)

Lengyel Sándor és **Gótsch József.** Gyakorlati számtan polgári és felsőbb leányiskolák számára. A legujabb ministeri tanterv szerint. 2 rész. 1. rész. Az I. és II. osztály számára. 2. rész. A II. és III. osztály számára. (Dobrowsky és Franke. 8r. 100, 116 l. ára 60, 70 kr.)

Leo Pápa, XIII. ő szentségének körlevele a keresztény polgárok főbb kötelességeiről. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 32 l. ára 10 kr.)

Leopardi Giacomo összes lyrai versei. Fordította és a költőről szóló tanulmánynyal ellátta Radó Antal. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Lampel Róbert. 8r. 210 l. ára 1 frt 60 kr.)

Lepkegyűjtő, A kis. Utasítás a kiválóbb lepkék megismerésére és gyűjtésére. Németből fordította és a hazai viszonyokra alkalmazta Bein Károly. (Lauffer Vilmos. 8r. 61 l. ára?)

Lessing. Laokon. Magyarázta Boros Gábor. (Lauffer Vilmos. N.8r. XVI, 113 l. ára 50 kr.)

Letorières vicomte. A hálószobából. I. (Gerő és Kostyál K.8r. 32 l. ára 20 kr.)

Lévai Dezső. Segítség-Album a némedi-i tűzkárosultak javára. Szerkesztette: L. D. (Duna-Földvár. Schwarz Manó. 2r. 32 l. ára 1 frt.)

Lévay József. A sárkeresztúri református egyház multja és jelene. (Kókai Lajos. 8r. 198 l. ára 50 kr.)

Lewis Lajos. A franczia nyelv vezérfonala a Jacotot-féle módszer alapján. (Szerző. 8r. 91 l. ára?)

Lexikon, Magyar. Az egyetemes ismeretek encyklopaediája. Uj, olcsóbb kiadás. 108—121. füzet. (Lonkay-Nyelv.) (Pallas r. nyomda. 8r. egy füzet ára 20 kr.)

Liberatore. Az elkeresztelési rendelet törvényszerűsége. (Athenaeum r. társ. 8r. 26 l. ára 20 kr.)

Liebermann Leo. Jegyzetek vegytani előadásokhoz. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 183 l. ára?)

Litschauer Lajos. A magyar bányászati viszonyokat teljesen felölelő magyar bányamiveléstan. I. kötet. 1—10. füzet. (Selmeczbánya. Joerges Ág. özv. és fia. 8r. 1—433 l. Füzetje 50 kr.)

Litschauer Lajos. A magyar bányászati viszonyokat teljesen felölelő magyar bányamiveléstan. A szerző hátrahagyott kézirata és jegyzetei alapján, a megboldogultnak végakaratához képest s utasítása szerint rendezte bővítette, bányászattechnikai történeti alapon átdolgozta, a legújabb időkig kiegészítette és felvilágosította, rajzokkal és térképmellékletekkel ellátta. 1. rész. (Selmeczbánya. Joerges Á. özv. és fia. 8r. ára ?)

Livius. Parlamenti zűrzavar. (Singer és Wolfner. 8r. 42 l. ára 30 kr.)

Lloyd Frigyes James. A földmívelés tudománya. Szerző felhatalmazásával magyarra fordította és a hazai viszonyokra vonatkozó jegyzetekkel ellátta Mudrony Pál. (Franklin-Társulat. N.8r. 304 l. ára 2 frt.)

Losonczy László. Magyar nyelv- és irálytan a népiskolák 2—6. oszt. számára. I. rész. 4. kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 80 l. ára 20 kr.)

Lovassy Andor. Tintacseppek. (Nagyvárad. Ifj. Berger Sámuel. 8r. 163 l. ára 2 frt.)

Lőpor, Füstnélküli. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 8 l. ára ?)

Lőrincz Gyula. A vegyes házasságok, különös tekintettel Magyarországra. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 176 l. ára 1 frt.)

Lőrinczi Ferencz. A közegészségügyi közigazgatás kézikönyve. (Szerző. 8r. 319 l. ára ?)

Löw Lipót. Bibliai történet zsidó tanulók számára. Magyarra áttette Löw Tóbiás. 7. kiadás. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 160 l. ára 50 kr.)

Lubrich Ágoston. Természetbölcsészet. Az aquinói sz. Tamáson alapuló bölcselkedés legujabb örök becsű vívmányainak nyomán. I. kötet. Előismeretek a természetbölcselethez. II. kötet. A modern természetbölcselet egyelvi (monisticus) világfelfogása. III. köt. A keresztény kételvi (dualisticus) világfelfogás. («Hunyadi Mátyás» intézet. 8r. 460, III; 519, III; 712 l. egy kötet ára 3 frt.)

Lutter Nándor. Betűszámtan a gymnasiumok használatára. Negyedik kiadás. (Franklin-Társulat. 8r. 407 l. ára 2 frt.)

Lutter Nándor. Betűszámtan a gymnasiumok használatára. 9. kiadás. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 407 l. ára. 2 frt.)

Lux Károly. A pozsonyi tanító-egylet 20 évi tevékenységének története 1869—1889. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 24 l. ára ?)

Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. A kereskedelemügyi miniszter úr rendeletéből szerkeszti és kiadja az országos m. kir. statisztikai hivatal. I—XII. füzet. (Országos m. kir. statistikai hivatal. 2r. füzetje 35 l. ára 50 kr.)

Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. Szerkeszti és kiadja a m. k. országos statisztikai hivatal. 1890. évfolyam I. fele. Ungarns Waarenverkehr etc. (Orsz. m. kir. stat. hivatal. 2r. 81 l. ára 1 frt.)

Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. Ungarns Waarenverk ehr etc. Szerkesztette és kiadja az országos magyar kir. statisztikai hivatal. 1889. év II. fele. (Orsz. m. kir. stat. hivatal. 2r. 81 l. ára 1 frt.)

Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. A kereskedelemügyi miniszter úr megbizásából szerkesztette és kiadja az orsz. m. kir. statisztikai hivatal. 1889. január—deczember végeig terjedő évre. IX. évfolyam. (Országos m. kir. statisztikai hivatal. 2r. LV, 81 l. ára 1 frt 50 kr.)

Magyarország árúforgalma Ausztriával és más országokkal. A kereskedelemügyi miniszter úr megbizásából szerkesztette és kiadja az orsz. magyar kir. statisztikai hivatal. Az 1889. január—deczember végeig terjedő évre. IX. évfolyam. Ungarns Waarenverkehr mit Oesterreich und anderen Ländern. Im Auftrage des Ministers für Handel verfasst und herausgegeben durch das kön. ung. statistische Landes-Bureau. Für das Jahr 1889 vom Monate Jänner bis Ende Dezember. IX. Jahrgang. (Orsz. m. kir. stat. hivatal. 2r. LV, 81 l. ára 1 frt 50 kr.)

Magyarország uti rajzokban. Szerkeszti Borostyáni Nándor. I—VI. köt. (L. Borostyáni Nándor, Siegmeth Károly, Sziklay János és Krauss Nándor, Kenedi Géza.)

Magyarország törvénykezési beosztása, kiegészítve a tervezett kir. itélőtáblák kerületeivel. (Magyar kir. államnyomdában. 2r. ára?)

Magyarország gazdasági szakoktatásának állapota az 1889. évben. (Magyar-Óvár. Czéh Lajos nyomdája. 8r. 38 l. ára?)

Maizner János. A kolozsvári orvos-sebészi tanintézet történeti vázlata 1775—1872. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert nyomdája. 8r. 80 l. ára?)

Major J. Gyula. Énekkönyv az elemi népiskolák számára, I. rész. (Singer és Wolfner könyvkereskedése. 8r. 33 l. ára?)

Makai Emil. Vallásos énekek. (Athenaeum-részvénytárs. könyvny. 12r. 96 l. ára?)

Makra Imre és **Rózsa József.** A katholikus vallás tankönyve. Közép- és felsőbb iskolák s magánosok részére. Német eredeti után, a Csanád egyházmegyei hatóság jóváhagyásával. III. rész. A malaszt eszközeiről. Második javított kiadás. (Ó-Becse. Löwy Lajos. 8r. 158 l. ára 80 kr.)

Malina Gyula. A Tisza szabályozásáról. Különlenyomat a magyar mérnök- és épitész-egylet közlönye XXIV. kötetéből. 3 táblával. (A pesti Lloyd-társulat könyvny. K.4r. 84, 1 l. és 3 tábla, ára?)

Malonyay Dezső. Pipacsok. (Kolozsvár. Horatsik János. 8r. 167 l. ára 1 frt 20 kr.)

Mamzer. Irta K. P. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 46 l. ára?)

Mandello Károly. Szemle a külföldi közgazdasági események felett. (1890. május elejétől augusztus végéig.) (Különlenyomat a «Nemzetgazdasági szemle» szeptember és október havi füzeteiből. Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. N.8r. 74 l. ára?)

Mangold Lajos. A magyarok története, középiskolák alsó osztályai és polgári iskolák használatára. Térképekkel és illusztrációkkal. Mellékletül: Magyarország térképe. Rajzolta Helmár Ágost. Ötödik, javított kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 152 l. ára 80 kr.)

Márczius 15-ikének megünneplése Zilahon. 1890. A Wesselényi egylet javára. (Zilah. Weiszberger Soma. 16r. 30 l. ára 10 kr.)

Marczali Henrik. A legujabb kor története. 1825—1880. füzet. (Révai testvérek. N.8r. ára füzetenkint 30 kr.)

Margitay Gábor. Aradi vésznapok. Margitfalvi Margitay Gábor 1848—49. honvédmérnökkari őrnagy emlékiratai. Sajtó alá rendezte és kiadta Nagy Izsó. Margitay Gábor arczképével. (Grill Károly. 8r. 195 l. ára 1 frt 20 kr.)

Máriássy Béla. A magyar törvényhozás és Magyarország történelme. I. Ferencz József. X., XI. kötet. (Győr. Szerző. 8r. IV, 415; V, 363 l. ára kötetenkint 5 frt.)

Márki Sándor. Földrajz polgári és felsőbb leányiskolák számára az 1887. évi tanterv alapján. (Singer és Wolfner. 8r. 212 l. ára 1 frt.)

Márki Sándor. Világtörténelem a felsőbb és polgári leányiskolák számára az 1887. évi tanterv alapján. (Singer és Wolfner. N.8r. 163 l. ára 1 frt.)

Márkus József. Cigaret szikrák. (Singer és Wolfner. K.8r. 102 l. ára 60 kr.)

Márkus József. (Satanello.) Az én asszonykáim. (Utközben! Mulatságos elbeszélések gyűjteménye. VIII. kötet. Grimm Gusztáv. 8r. 159 lap. ára 80 kr.)

Márkus József (Satanello.) A szerelem pillangói. A szerző arczképével. (Robicsek Zsigmond. K.8r. 159 l. ára 1 frt.)

Marlitt összes regényei. Illustrált kiadás. 6—9. füzet. A vén kisasszony titka. Gizella grófnő. (Singer és Wolfner. 8r. 289—446, 1—96 l. Füzetje 25 kr.)

Marlitt E. A vén kisasszony titka. Regény. (Singer és Wolfner. 8r. 446 l. ára 2 frt 80 kr.)

Marosvásárhely szabad kir. város törvényhatóságának a vagyonkezelés és számvitel módját meghatározó szabályrendelete. (Marosvásárhely. Imreh Sándor a ref. kollegium bet. N.8r. 52 l. ára?)

Marosvásárhely sz. kir. város törvényhatóságának szervezeti szabályrendelete. (Marosvasárhely. Imreh Sándor a ref. kollegium betűivel. N.8r. 112 l. ára?)

Martin Lajos. A madárrepülés elmélete. Különlenyomat az Erdélyi muzeumegylet orvos-természettudományi szakosztályának 1890. évi értesítőjéből. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert nyomdája. 8r. 22 l. ára?)

Martiny István. A szentháromság-aknai mélymívelés Vihnyén. Botár Gyula. Az Ó-Antaltárnai Ede reményvágat geologiai szerkezete. Pelachy Ferencz. Nándor koronaherczeg-tárna geologiai szelvényéhez. (Kilián Frigyes. 8r. 31 l. ára 25 kr.)

Mártonffy Frigyes A puszta rémei vagy a halállovaglás a vadonban. Regény. (Székely Aladár. 8r. 1396 l. ára 6 frt 60 kr.)

Másfél nap Boldogfalván, vagy egy valláserkölcsös és hitbuzgó katholikus falu hogyan szenteli meg a vasárnapot. A magyar népnek ajánlva. 4. kiadás. (Szent István-társulat. K.8r. 8 l. ára 2 kr.)

Matavovszky Béla. Farsangi emlékek irásban és képekben. Rajzolta Galgóczy Pista. (Beregszász. Farkas Kálmán. K.4r. 18 l. ára 30 kr.)

Matlekovics Sándor. Báró Wüllerstorf és a szabad kereskedés meghonosítása az osztrák-magyar monarchiában. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. X. kötet. 7. szám. Magyar tud. Akadémia. 8r. 56 l. ára 50 kr.)

Mayer Miklós. Városok és községek utczái és terei, nemkülönben az országutakon kiültetendő és kiültetett sorfák fajonkénti kezelése és nevelése. A mezőrendszer törvényjavaslathoz alkalmazva községek és magánosok használatára. Számos évi tapasztalatok nyomán. (Dobrowsky és Franke. 8r. 105, II l. ára 90 kr.)

Mayer Miksa. Történelem a magyarok és más népek multjából vett életrajzokban. Elemi népiskolák számára. Átdolgozta Márki Sándor. 10. kiad. (Singer és Wolfner. 8r. 75 l. ára 30 kr.)

Mayer Miksa. Alak- és mértan. Polgári leányiskolák és tanítónőképezdék számára. Az uj tanterv alapján átdolgozta és bővítette Zettner Ede. IV. jav. és bővített kiadás. (Lampel R. 8r. 111, XVI l. ára 80 kr.)

Mederschitzky József. A papirtöm-öntés. (Stereotypia). (Pallas részv.-társulat nyomdája. 8r. 29 l. ára 25 kr.)

Megfontolások, Vallási. Franciából magyarítá Farkas Szeraphin. (Pozsony. Stampfel, Eder és társa nyomdája 8r. 96 l. ára 40 kr.)

Méhes András. Magyar pohár-köszöntő. Az életben előforduló minden alkalomra. (Méhner Vilmos. 8r. 333 l. ára 1 frt.)

Méhes András. Szivek tolmácsa. Szerelmi levelező. Emlékversekkel megtoldva. II. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 308 l. ára?)

Meisermann Ignácz. Magyarország védasszonya. Lelki olvasmányos ima- és énekeskönyv. (Winterberg. Steinbrener János. 12r. 416 l. ára 80 kr.)

Meisermann Ignácz. Jézus az én kivánságom. Katholikus imádságos és énekeskönyv. 2 kiadás. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 572, XIX l. ára?)

Melczer István. Okmányok a Kellemesi Melczer család levéltárából. XIII., XIV., XV. század. (Hornyánszky Viktor. 8r 171 l. ára 2 frt.)

Melha-Szaák Lujza. A sajtó küzdelme a magyar iparért. Felolvasta a fővárosi iparos-körben 1890. február 28-án. Különlenyomat az «Iparügyek» cz. folyóiratból. (Rózsa K. és neje. 12r. 32 l. ára?)

Mendlik Alajos. Franczia gyakorlatok betűrendes franczia-magyar és magyar-franczia szótárral. Kezdők számára. (Eggenberger-féle könyvkeresk. N.8r. 167 l. ára 1 frt.)

Mendlik Alajos. Franczia nyelvkönyv. Olvasókönyv, gyakorlókönyv, nyelvtan kezdők számára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. VIII, 255 l. ára 1 frt 50 kr.)

Mendlik Ferencz. Számtan polgári és felsőbb leányiskolák számára. I—IV. rész. (Méhner Vilmos. N.8r. 3 lev., 58, 62, 48, 56 és 1 l. ára kötetenkint 40 kr.)

Menich Antal. Négy magyar népdal: 1. Tavaszi dal. Szövegét irta Exner Kornél. — 2. Bogár szemű szép leányka. Szövegét irta M. A. —

3. Beteg az én szivem. Szövegét irta M. A. — 4. Fülemile madár dalol. Szövegét irta Dura Máté. (Pozsony. Stampfel Károly. 4r. 6 l. ára 1 frt.)

Mericzay-Karossa Irma. A grófnő átka. Regény két kötetben. (Robicsek Zsigmond. 8r. 262 l. ára 1 frt.)

Métermérték és súlyrendszer röviden ismertetve iskolai és magánhasználatra. (Méhner Vilmos. 8r. 24 l. ára?)

Metzger műve után magyarítá István bácsi. Ügyes Mari a kis konyhakertészné vagyis oktatás a zöldség-termesztésben. 4. kiadás. (Falusi könyvtár. 2. szám. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 126 l. ára 50 kr.)

Meyer Konrád Ferdinánd. A szent. Történeti elbeszélés. Fordította Péterfy Jenő. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 191 l. ára?)

Mezey Ferencz. Alkalmi szent beszéd a szakolczai templom beszentelése alkalmából 1890. évi augusztus 20. (Szakolcza. Skarnitzl József nyomdája. 8r. 12 l. ára?)

Mezey Gyula. A magyaróvári gazdasági akadémia tanársegédének jelentése a mult év őszen tett külföldi tanulmányutjáról. Kiadja a m. kir. földmivelésügyi miniszterium. (Az «Országgyűlési Értesítő» nyomdája. 8r. 117 l. ára?)

Michelet. A franczia forradalom története. Fordította De Gerando Antonina. X. köt. (Révai testvérek. 8r. 296 l. ára 2 frt.)

Mihályfi Ákos. Szűz Mária az ó-szövetségben. Májusi elmélkedések. Kiadja a «Mária-kert.» (Franklin-társulat. K.8r. 147 l. ára?)

Miklós Gergely. Az állattan elemei polgáriskolai úgyszintén tanítóképezdei használatra. Különös tekintettel a gyakorlati élet követelményeire. 2. kiadás. 271 ábrával. (Méhner Vilmos. N.8r. 220 l. ára 1 frt.)

Mikszáth Kálmán. Tavaszi rügyek. (Révai testvérek. 8r. 215 l. ára 2 frt.)

Mikszáth Kálmán. Magyarország lovagvárai regékben. (Révai testvérek. 8r. 175 l. ára 2 frt.)

Mikszáth Kálmán. A beszélő köntös. Regény. (Révai testvérek. 8r. 209 l. ára?)

Mikszáth Kálmán. Pipacsok a buzában. (Révai testvérek. N.8r. 230 l. ára 2 frt.)

Milleker Bódog. A «Délmagyarországi tanítóegylet» verseczi fiókegyletének jelentése az 1889—90-iki egyleti évről. (Versecz. Wettel és Veronits. N.8r. 13, 1 l. ára?)

Milleker Bódog. A verseczi gör. kel. szerb püspökség multja. (Temesvár. Csanád-egyházmegyei könyvsajtó. N.8r. 32 l. ára?)

Milleker Bódog. Versecz t. j. f. város községi iskolái nép-, paed. szak- és ifjúsági könyvtárának jegyzéke. Katalog der Volks-, paed. Fach- und Jugendbibliothek der Kommunal-Schulen der mit mun. Rechten bekl. Stadt Werschetz. (Versecz. Wettel és Veronits. 8r. 86 l. ára 20 kr.)

Millig József. Évi jelentés Arad város községi iskolaszékének az 1889—90. évi működéséről és a hatósága alatt álló községi polgári elemi, fiú- és leányiskolák tanügyi állapotáról (Aradi nyomdatárs. nyomdája. 8r. 52 l. ára?)

Milton János. Az elveszett paradicsom, fordította Jánosi Gusztáv. (Olcsó könyvtár. 264. szám. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 447 l. ára 80 kr.)

Miskolczy Henrik. Igaz szerelem. Eredeti regény. (Robicsek Zsigmond. 16r. 144 l. ára 1 frt.)

Močnik Ferencz. Mértani nézlettan. A polgári iskolák használatára. A polgári iskolák tantervéhez alkalmazta Lengyel Sándor. 18., a szerző által egyedül jogosított magyar kiadás. A polgári fiúiskolák I. és II. osztálya számára. 189 a szöveg közé nyomott fametszettel és számos feladattal. (Lampel Róbert. N.8r. 190 l. ára 1 frt.)

Močnik Ferencz. Algebra. A középiskolák felsőbb osztályai számára. A 8. eredeti kiadás után átdolgozta Arenstein József. A legujabb tanterv szerint átdolgozta Schmidt Ágoston. (Lampel Róbert. N.8r. III, 357 l. ára 1 frt 40 kr.)

Močnik Ferencz. Számoló könyv népiskolák számára. A 13. eredeti kiadás után átdolgozta Orbók Mór. 2—4. füzet. 4. kiadás. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. 8r. 63, 48. 56 l. ára 60 kr.)

Močnik Ferencz. Számoló könyv a felsőbb leányiskolák és polgári eányiskolák használatára. «Rechenbuch für Mädchen-Bürgerschulen» című munka felhasználásával kidolgozta Orbók Mór. I. kötet. Az I. és II. osztály számára. Szerző által egyedül jogosított magyar átdolgozás. (Singer és Wolfner. 8r. 147 l. ára 80 kr.)

Močnik Ferencz. Ugyanaz. II. kötet. A III. és IV. osztály számára. (U. o. 8r. 157 l. ára 80 kr.)

Mocsáry Lajos. A függetlenségi párt. (Pallas részvénytárs. nyomdája. N.8r. 66 l. ára 40 kr.

Mocsáry Lajos. Az államigazgatás. (Singer és Wolfner. N.8r. 284 l. ára 2 frt.)

Molnár Gyula. Álom és való. Beszély, novelett, humoreszk és rajzgyűjtemény. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 16r. 432 l. ára 60 kr.)

Molnár Gyula. Kegyetlen szerelmek. Elbeszélések. (Szeged. Traub B. és Társa. 8r. 177 l. ára 1 frt.)

Molnár Gyula. Zoárd. Színmű öt felvonásban. (Drámai munkái. I. füz. N.Kanizsa. Fischel Fülöp. 16r. 155 l. ára 25 kr.)

Molnár Gyula. Musztafa. Tragédia öt felvonásban. (Drámai munkái. II. füz. N.-Kanizsa. Fischel Fülöp. 16r. 140 l. ára 25 kr.)

Molnár Gyula. Saul király. Színmű egy előjátékkal és 5 felvonásban (Drámai munkái. III. füz. N.-Kanizsa. Fischel Fülöp. 16r. 177 l. ára 25 kr.)

Molnár Gyula. Rövidlátók. Eredeti vígjáték 3 felvonásban. (Drámai munkái. IV. füz. N.-Kanizsa. Fischel Fülöp. 16r. 211 l. ára 25 kr.)

Molnár László. A leánykák élete és ténykedése. Tartalom: Öntökélyesedés. Széptan. Háztartás. Ruházat. Nőiesség. Testápolás. Jellem. Önismeret. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 238 l. ára 1 frt 50 kr.)

Molnár Viktor. Husvéti tojások. (Lampel Róbert. 8r. 88 l. ára 80 kr.)

Monarchia, Az Osztrák-Magyar, irásban és képben. Előbb néhai Rudolf trónörökös főherczeg ő cs. és kir. fensége kezdeményezésével és közreműködésével, most Stefánia özvegy trónörökösné főherczegnő ő cs. és

kir fensége védnöksége alatt. V. kötet. Stiria. (Révai Testvérek. 4r. XI, 412 l. ára 4 frt.)

Montefeltrói Ágoston szentbeszédei. IV. Hit és szeretet vagy a mai társadalom bajainak orvoslása. Fordította Jagicza Lajos. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 186 l. ára?)

Montefeltrói Ágoston. Az igazság. Népszerű értekezések. Fordította Jagicza Lajos. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 281 l. ára 1 frt 80 kr.)

Morton Maddison János. Box és Cox. Vígjáték egy felvonásban. (A nemz. szinház könyvtára. 140. füzet. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 21 l. ára 40 kr.)

Moser G. Kukli-prédikációk. Vigj. 1 felv. Ford. Sz. K. (A nemz szinház könyvtára. 29. füzet. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 27 l. ára 40 kr.)

Mujkosék kalandjai szárazon és vizen. Összeszedte ifjabb Kakas Márton. (Pallas részvénytárs. nyomda. K.8r. 125 l. ára 80 kr.)

Mulatságra üt az óra. H. M. Bennet rajzaival. Csengeri János verseivel. (Eggenberger-féle könyvkeresk. K.4r. 32 l. ára 2 frt.)

Munkácsy Bernát. Votják szótár. I. füzet. (Magyar t. akadémia. 8r. 160 l. ára 1 frt 50 kr.)

Munkay János. A boldogságos szűz Máriának élete. 4. a szerző által átnézett kiadás. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 8, 204 l. ára?)

Munkay János. Égi kalauz a lelki épülés és áhítat terén. Imakönyv ker. kath. számára. (Winterberg. Steinbrener János. 32r. 416 l. ára 65 kr.)

Murz F. Vitőr-, kard- és párbaj-vívás. Fordította Laky J. Fénykép felvétel után szerző által rajzolt 21 ábrával. (Debreczen. László Albert. 8r. 188 l. ára 2 frt.)

Mutschenbacher Viktor. A szerzői jog. Rendszeresen előadva. (Pécs. Szerző. 8r. 170 l. ára 1 frt 50 kr.)

Múzeum. Kis nemzeti. Kiadja a Franklin-társulat. 47—50. sz. (L. Tóth Kálmán, Almásy János.)

Műemlékek, Az ingó. II. (Egyetemi nyomda. 8r. 83—109 l. ára?)

K. **Nagy Benő**. Váradi nők. Történeti regény. (Nagyvárad. Pauker Dániel. 8r. 131 l. ára 1 frt.)

Nagy Izsó. Aradi vésznapok. Margitfalvi Margitay Gábor 1848—49 honvéd mérnökkari őrnagy emlékiratai. Margitfalvi Margitay Gábor arczképével. (M.-Vásárhely. Reichardsperg József. 8r. 195 l. ára 1 frt 50 kr.)

Nagy Lajos. Esketó lelkész. A magyarországi protestánsok házassági ügyeire vonatkozó egyház-jogtani ismeretek s az esketó lelkész teendőit meghatározó országos törvények, kormány rendeletek s egyházi rendszabályok rövid kivonata. Magyar protestáns lelkészek használatára. Második javított és bővített kiadás. (Miskolcz. Lővy József fia. 8r. 62 l. ára 45 kr.)

Nagy Miklós. Az uralkodó család tagjai. A «Képes folyóirat» 1889. évi 5. füzetének külön kiadása. (Franklin-társulat. 4r. 64 l. ára 30 kr.)

Nagy Péter. Konfirmácziói kisebb káté. Az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház számára. Az 1867-ben V.-Szentiványon tartott köz szent zsinat által az egész anyaszentegyház számára koszorúzott pályamű 8. kiadás. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 88 l. ára 25 kr.)

Nagy Sándor. A megtért bűnös, vagy a földi paradicsom. Elbeszélés. 150 frankkal jutalmazott pályamű. (Hornyánszky Viktor könyvnyomdája. N.8r. 60, 1 l. ára?)

Nagykavics. Kath. őrtüzek. (L. Őrtüzek.)

Nagyvárad természetrajza. Szerkesztette Bunyitay Vincze. Egy geologiai térképpel, egy szin-, egy fénynyomattal és 2 rajzzal. (Franklin-társulat nyomdája. N.8r. 8, 279 l. ára?)

Nagyváradra! Szemérmes anekdoták. (Gerő és Kostyál. K8r. 48 l. ára 30 kr.)

Naplója, A közös ügyek tárgyalására a magyar országgyűlés által kiküldött s ő felsége által 1890. évi június 4-ére Budapestre összehivott bizottság. Hiteles kiadás. Az országos gyorsiroda feljegyzéseiből szerkesztette Maszák Hugó. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4r. 79 l. ára?)

Nemes Antal. A Jézus szent szive ájtatosság. Ismerteti. 12 képpel. (Franklin-társulat nyomdája. K 8r. 480 l. ára 2 frt.)

Német Antal. Alkalmi beszédek és toasztok prózában és versben. (Győr. Grosz Gusztáv. K.8r. 322, V l. ára 90 kr.)

Német Károly. A keresztyén vallás elemi tankönyve. Ág. hitvallású evang. iskolák számára irta. II. rész, Bibliai történetek. 2. tetemesen javított s bővített kiadás. (Franklin-társulat. 8r. VIII, 144 l. ára 60 kr.)

Némethy Károly. Aradváros tanügyi története Aradmegye tanügyét tárgyaló függelékkel. 2 köt. (Arad. Réthy L. és fia. N.8r. 389, 391 l. ára 3 frt.)

Némethy Károly és **Cserey Adolf**. Földrajz a gymnasiumok használatára. A legujabb miniszteri utasítások nyomán. Harmadik javított kiadás. Első füzet. Európa földrajza. Az I. osztály számára. 30 ábrával. (Nagel Bernát. 8r. 80 l. ára 50 kr.)

Némethy Károly és **Cserey Adolf**. Ugyanaz. Második füzet: Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália. A II. osztály számára. 72 ábrával. (U. o. 8r. 96 l. ára 60 kr.)

Némethy Lajos. A pesti főtemplom története. I. köt. Alapításától 1752-ig. (Rudnyánszky A. könyvny. 8r. 422 l. és 1 kép, ára?)

Névkönyv a magyar királyi népfölkelés számára 1890. évre. Hivatalos kiadás. (Pallas részv.-nyomda. 8r. 456 l. ára 2 frt.)

Névy József. Nyilt levél mélt. Bósits Gábor m. kir. curiai biró úrhoz. (Buschmann F. N.8r. 8 l. ára?)

Névy László. Olvasmányok a poetikához. 3. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 232 l. ára 1 frt 40 kr.)

Nostitz-Rieneck Róbert. A műveltség kérdése. Fordította a csanádegyházmegyei növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolája. (Munkálatok. 22. kötet. Temesvár. Csanádegyházm. nyomda. 8r. 254 l. ára?)

Novák Sándor. Magyar irálytan és olvasókönyv polgári fiú-iskolák számára. 2. javított kiadás. (Méhner Vilmos. N.8r. VIII, 222 l. ára 1 frt 20 krajczár.)

Novák Sándor. Az egyszerű és kettős könyvvitel tankönyve keres-

kedelmi középiskolák és akadémiák használatára, valamint magántanulmányozásra. (Franklin-társulat. N.8r. VIII, 500 l. ára 4 frt.)

Novák Sándor. Fogalmazástan. A polgári és felsőbb leányiskolák III. osztálya számára. (Kókai Lajos. 8r. 248 l. ára 1 frt 20 kr.)

Novák Sándor, Győrffy János, Hortobágyi Antal és **Szabó L.** ABC és olvasókönyv az alsófokú ipariskolák előkészítő első osztálya számára. (Singer és Wolfner. 8r. 103 l. ára 25 kr.)

Nyáry Ferencz. A gazdasági és haszonnövények termelése, különös tekintettel magról való tenyésztésükre. (Falusi könyvtár. 39. füz. Franklin-társulat. 8r. 132 l. ára 50 kr.)

Nyelvemléktár. Régi magyar codexek és nyomtatványok. Szerkesztik Budenz J., Szarvas G., Szilády Á. XIV. köt. Lobkowitz-, Batthyányi- és Czech codex. Közzéteszi Volf György. (M. tud. Akadémia. 8r. XLVIII, 352 l. ára 2 frt.)

Nyelvőremlék. Szarvas Gábornak királyi tanácsossá történt kinevezése emlékére. Szerkesztették barátai és tisztelői. Szarvas Gábor arczképével. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 83 l. ára 80 kr.)

Nyelvtan. Német, magyar-német és német-magyar gyakorlati föladatokkal. Elemi iskolák felsőbb osztályai számára. Hatodik teljesen átdolgozott kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 134 l. ára 40 kr.)

Ocskay Gusztáv. Reminiszcencziák a multból. Szerző arczképével. (Lampel Róbert. 8r. 150 l. ára 1 frt.)

Ocskay Gusztáv és **Somogyi Henrik.** A magyar királyi államvasútak úti képekben. Szerkesztették és kiadták. (Lampel Róbert. 32r. 120 l. ára 25 kr.)

O'Donell grófné. (Tarnóczy Malvina.) Arany ifjuság. Keringő. (4r. 10 l. ára 1 frt.)

Oelhofer H. G. Néhány chemiai és technikai megfigyelés ásványforrásoknál és fürdőknél. Ajánlva a budapesti m. kir. orvosegylet balneologiai szakosztályának a fürdőorvosok és tulajdonosok 1890. évi congresszusa alkalmából. (Buschmann F. N.8r. 13 l. ára?)

Ohnet György. A Pierre lelke. Regény. Fordította Fáy Béla I. II. köt. (Egyetemes regénytár. VI. évfoly. I., II. köt. Singer és Wolfner. 8r. 152, 150 l. ára kötetenkint 50 kr.)

Okmánytár Bethlen Gábor fejedelem uralkodása történetéhez. A magyar tud. Akadémia történelmi bizottsága megbizásából kiadta Gindely Antal. (M. t. Akadémia. N.8r. 8, 543 l. ára 5 frt.)

Oldal János. Német olvasókönyv polgári leányiskolák, ugyszintén felsőbb leányiskolák számára. I. rész. Az 1. és 2. osztály számára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 80 l. ára 60 kr.)

Oldal János. Német olvasókönyv polgári leányiskolák, úgyszintén felsőbb leányiskolák számára. II. rész. A III. és IV. osztály számára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 150, III l. ára 80 kr.)

Oldal János. Német nyelvtan. (Gyakorló-, nyelv- és szókönyv.) Polgári leányiskolák ugyszintén felsőbb leányiskolák számára. I. rész. Az I.

és II. osztály számára. A legujabb miniszteri tanítástery szerint készült 4. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 108 l. ára 60 kr.)

Oldal János. Német nyelvtan. II. rész. A III. és IV. osztály számára. A legujabb miniszteri tanítástery szerint készült 2. kiadás. (U. o. 8r. 97 l. ára 60 kr.)

Olvasó- és tankönyv, Első. Az osztatlan katholikus népiskolák harmadik és negyedik évfolyama számára. Egyik év. 2. kiadás. (Szent-Istvántársulat. 8r. 186, III és 15 l. ára 30 kr.)

Olvasó- és tankönyv. Ugyanaz. Másik év. 2. kiadás. (U. o. 8r. 148, XV l. ára 30 kr.)

Onodi Adolf. Kisérleti adatok a gége hűdéseinek tanához. Az osztályülésen 1889. április 15. és nov. 18. beterjesztette Thanhoffer L. (Értekezések a természettudományok köréből. XIX. kötet 10. sz. Akadémia. 8r. 61 l. ára 50 kr.)

Orbán Balázs emléke. Irták barátai és ismerősei. Szerkesztette Boros György. Második kiadás arczképpel (Kolozsvár. Horatsik János. 8r. 32 l. ára 30 kr.)

Orbán Róza. Emke-csárdás. Zongorára. (Kolozsvár. Horatsik János. 4r. 2 l. ára 50 kr.)

Ormay Sándor. Ujabb adatok Erdély bogárfaunájához. Recentiora supplementa faunae coleopterorum in Transsilvania. (Szerző. 8r. 65 l. egy rajztábla, ára ?)

Ortvay Tivadar. A pécsi egyházmegye alapítása és első határai. Történet-topografiai tanulmány. Egy térképpel. (Értekezések a történeti tudományok köréből. XIV. kötet. 8. sz. Akadémia 8r. 84 l. ára 80 kr.)

Osváth Imre. Az állami italmérési jövedékről szóló összes törvények és rendeletek magyarázata. Nélkülözhetlen kézikönyv sörfőzők, likőr- és rumgyárosok; bor-, sör-, szeszkereskedők, fogadósok, vendéglősök, korcsmárosok, bor-, sör-, pálinkamérők, kis mértékben elárusítók, bortermelők, s az ellenőrzésre hivatott pénzügyi és közigazgatási tisztviselők és ügyvédek részére. 30 darab iromány-mintával. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. X, 243 l. ára 2 frt.)

Osváth Imre. Az 1886. évi XXIX. t.-cz. a telekkönyvi betétek szerkesztéséről. Kiegészítve az 1886. XXIX. t.-cz. módosításáról szóló 1889. XXXVIII. t.-czikket s ez utóbbi törvény indokaival, a reá vonatkozó igazságügyminiszteri rendeletekkel, további kimerítő tárgymutatóval. (Franklin-társ. 8r. 72 l. ára 60 kr.)

Óváry Lipót. A magyar tud. Akadémia történelmi bizottságának oklevél-másolatai. 1. füzet. (M. tud. Akadémia. N.8r. IV, 311 l. ára 3 frt.)

P. **Ovidius Naso** műveiből való szemelvények. A IV. és V. osztályban használt anthologiák és olvasókönyvek alapján. III. füzet. (Szemelvények a Keservekből, a Naptárból, a Pontusi levelekből, a Szerelmi dalokból.) Fordította és magyarázta Kapossy Lucián dr. (Tanulók könyvtára. 53. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 129—192 l. ára 30 kr.)

Öröme, Az ifjuság. Mulattató és tanulságos ifjusági olvasmányok

kath. fiú- és leánygyermekek számára. IV. kötet (Szent István-társulat. 8r. 252 l. ára ?)

Őrtüzek, Kath. Költemények s iránydalok. Irta Nagykavics. (Tab. Szerző. 8r. 176, 4, 12 l. ára 1 frt 50 kr.)

Paal Ferencz és **Kiss Sándor**. Olvasókönyv az alsófokú ipariskolák számára. Negyedik, változatlan kiadás. I. kötet. Az ipariskolák első osztályai számára. Kiadja a kolozsvári ipariskolák felügyelő bizottsága. (Kolozsvár. Stein János. 8r. VIII, 208 l. ára 60 kr.)

Pados János. Utazási napló. (Pfeifer Ferdinánd. 8r. XII, 222 l. ára 1 frt 20 kr.)

Pákozdi Lajos. Beszéd, tartotta... 1890. évi márczius 30-án Soós Gábor arczképének leleplezési ünnepélyén H.-Nánáson. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 8 l. ára ?)

Palágyi Lajos. Küzdelmes évek. Költemények. (Révai testvérek. K.8r. 188, IV l. ára 1 frt 20 kr.)

Palásthy Pál. Palásthyak. I. kötet. («**Hunyady Mátyás**» intézet. 8r. 8, LXVII, 464, 13 l. és 7 genealog. tábla, ára ?)

Pálffy Albert. Attila Isten ostora. 4. kiadás. (Vasárnapi könyvtár. III. évf. 8. köt. Franklin-társulat. 8r. 111 l. ára 20 kr.)

Pallaskönyvtár. Kiadja a «Pallas» irodalmi és nyomdai részvénytárs. V. folyam, 1. 2. 4—8. kötet. (Lásd Haggard Rider H., Wilkie Collins, Richebourg Emil.)

Pap és szabadkőmüves. Irta egy testvér. (Grill Károly. 16r. VI, 21 l. ára 30 kr.)

Pap János. Természetrajz elemei. Első rész. Állattan. Polgári fiú, polgári leányiskolák, valamint felsőbb leányiskolák használatára. Hetedik, lényegében változatlan kiadás. 143 ábrával. (Lampel R. 8r. 101 l. ára 60 kr.)

Pap Kálmán. A katonai büntető igazság-szolgáltatás más államokban. (Grill Károly. 8r. VI, 156 l. ára 1 frt 50 kr.)

Pap Kálmán. Adatok a katonai büntető-igazságszolgáltatás reformjához. Reformtörekvések. (Grill Károly. K.8r. 101, 1 l. ára 80 kr.)

Pápai Károly. A Csepelsziget és lakói. Különnyomat a Földrajzi közleményekből. (Lampel Róbert. 8r. 40 l. ára 30 kr.)

Papp Mihály. Kivonat a gyakorlati és szolgálati szabályzatból altisztek számára. (Deés. Demeter és Kiss. 12r. 40 l. ára ?)

Parák Lázár. Kath. egyházi énektár. Összegyűjtötte és sajtó alá rendezte. (Nyitra. Huszár István. 16r. 101, 11 l. ára ?)

Parecz Béla. Gábor diák. Költői elbeszélés. Az aradi kir. főgymnasium 1889/90. évi Nagy Sándor-féle pályázatán díjat nyert mű. (Arad. Réthy Lipót és fia nyomdája. 8r. 15 l. ára ?)

Parlaghy Kálmán. Kártyajátékok könyve. A legelterjedtebb hazai és külföldi kártyajátékok leirása, a hamis játék, a roulette, a hazardjátékok s játékbarlangok leirásával, a kártya bűvészkedéssel, a kártyajátékok történetével és kártya-műszavak szótárral bővítve. Előszóval ellátta Nömös bugaczi és dombszögi Mokány Berczi. Számos képpel. (Lampel Róbert. 8r. 196, VII l. ára 1 frt 80 kr.)

Pártos Béla. A jogi szakoktatás reformjáról. A magyar jogászegylet 1889. decz. 14. teljes ülésében elmondott beszéd. (Franklin-társulat. N.8r. 12 l. ára ?)

Pascal gondolatai. Franciából fordította Béri Gyula. (Olcsó könyvtár. 273. sz. Franklin-társulat. 16r. 222 l. ára 50 kr.)

Paska István. A zsolnai plébániatemplom egykor és most. Az 1890. évi restaurálás alkalmából. (Zsolna. Áldori Manó nyomdája. 8r. 88 l. 8 képpel, ára 1 frt 20 kr.)

Páter Béla. A gazdasági növénytan vezérfonala. A gazdát érdeklő növények rövid ismertetése. (Kassa. Koczányi és Vitéz. 8r. 67 l. ára 80 kr.)

Pauer Imre. Az ethikai determinismus elmélete. A m. tud. Akadémia által a «Gorove» díjjal jutalmazott pályamunka. (Hornyánszky Viktor. 8r. 204 l. ára 1 frt 20 kr.)

Pázmány Zoltán. Rosmini-Serbati tana az eszmék eredetéről. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 44 l. ára ?)

Peard Frances Mary. Molly mama. Regény. Angolból fordította Sz. E. (Franklin-társulat ny. 8r. 262 l. ára ?)

Péch József. A magyar állam jelentékenyebb folyóiban észlelt vizállások. II. kötet. Vizállások a Dunában 1876—1887. években. (Hornyánszky Viktor nyomdája. N.4r. 335 l. ára ?)

Pécsi Dani. A himlőoltásról. Előadta a magyar orvosok és természetvizsgálók 1890. évi XXV. vándorgyűlésén Nagyváradon. Különlenyomat az «Orvosi heti szemle» 1890. 35. számából. (Hungaria könyvnyomda N.8r. 12 l. ára ?)

Peres Sándor. A magyar népoktatásügy fejlődése 1867—1887-ig. Tekintettel Gönczy Pál működésére. A mármarosmegyei tanker. «Ált. tanító-egyesület» által pályadíjjal koszorúzott mű. («Mármarosi általános tanító-egyesület» elnöksége M.-Szigeten. 8r. 136 l. ára 90 kr.)

Péterffy Zoltán. Jelentés a nagyméltóságú kereskedelemügyi magy. kir. miniszteriumhoz. A pozsonyi kereskedelmi és iparkamara területén lévő gyártelepekről és az ott alkalmazott munkások viszonyairól. (Pozsony. Angermayer Károly. N 8r. 58 l. ára ?)

Petőfi Sándor leiró költeményei és népdalai. 1842—1849. Eredeti kéziratok és kiadások alapján szerkesztett kiadás. (Athenaeum r. társulat. 12r. 163 és 1 czimkép, ára ?)

Petőfi Sándor hazafias költeményei 1842—1849. Eredeti kéziratok és kiadások alapján szerkesztett kiadás. (Athenaeum r. társulat. 12r. 231 l. és Petőfi arczk., ára ?)

Petőfi Sándor összes költeményei. Eredeti kéziratok és kiadások alapján megjavított új népies kiadás egy kötetben. A költő arczképével. (Athenaeum r. társulat. 8r. VI, 706 l. ára ?)

Petőfi Sándor szerelmi költeményei és bordalai 1842—1849. Eredeti kéziratok és kiadások alapján szerkesztett kiadás Havas Adolf által. (Athenaeum r. társulat. 12r. 242 l. és Petőfiné arczk., ára ?)

Petrik Géza. Magyarország bibliographiája 1712—1860. Könyvészeti kimutatása a Magyarországban s hazánkra vonatkozólag külföldön megjelent

nyomtatványoknak. Összeállította s tudományos szakmutatóval ellátta. Bevezetéssel Szilágyi Sándortól. II. kötet. (Dobrowsky Ágost. 8r. 4. 957 l. ára 14 frt.)

Petrik Géza. Repertorium a Századok 1867—1890. folyamaihoz. (Dobrowsky Ágost. 8r. 144 l. ára 2 frt.)

Petrovszky József. Közigazgatási törvények és rendeletek kézikönyve. A fennálló törvényeket és rendeleteket magában foglalva, jegyzetekkel s hivatkozásokkal ellátva. Minden közigazgatási tisztviselő, megyei és városi bizottsági tag, községi előljárók, (kör-)jegyzők, ügyvédi, közigazgatási és jegyzői szakvizsgára készülők számára. 6 köt. (Ráth Mór. N.8r. LVI és 726; VII és 875; VII és 471; IV és 266; III és 656; III és 968 l. ára 14 frt.)

Philiater. Az illetéktelen keresztelések kérdése. (Kókai Lajos. N.8r. 64, 1 l. ára 30 kr.)

Pikler Gyula. Az objectiv létben való hit lélektana. 1. rész. Megjelenő objectivumok. (Révai Leó. 8r. 85 l. ára 60 kr.)

Pirotti Mária Pompilius emlékünnepe Nyitrán 1891. január hó 15—17-ikén. A boldoggá avatás alkalmából rendezi a magyarorsz. kegyes tanítórendiek nyitrai társháza. (Nyitra. Huszár István nyomdája. 8r. 9 l. ára?)

Pisztóry Mór. Nemzetgazdaságtan, tekintettel az államháztartásra és hazai viszonyokra. (Kereskedelmi szakkönyvtár. V. köt. Pozsony. Stampfel Károly. N.8r. 16, 376 l. ára 2 frt 60 kr.)

Platon. Halljuk a munkásokat! Röpirat. Hören wir die Arbeiter. (Márkus Samu. 8r. 23 l. ára 10 kr.)

Plósz Sándor. Törvényjavaslat a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877. é. XXII. t.-cz. módosításáról. (Athenaeum r. társ. ny. 2r. 23 l. ára?)

Podhorszky Mária. Egy államfogolynő naplója 1852. október 18-tól 1857. május 24-ig. (Lampel Róbert. 8r. 99 l. ára 1 frt.)

Pokorny Emánuel. Katholikus szertartástan középiskolák használatára. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 128 l. 11 táblával, ára 80 kr.)

Pólya Jakab. A gazdasági válság. A magyar tud. Akadémia megbízásából irt s a pesti hazai első takarékpénztár által alapított 2000 frtos Fáy-díjjal jutalmazott pályamű. (Athenaeum. 8r. VII, 435 l. ára 3 frt 50 kr.)

Pongrácz Ester. Igaz isteni szeretetnek harmatjából növekedett drága kövekkel kirakott arany korona, azaz imádságos és énekes könyv ker. katholikus hiveknek buzgó lelkök javára. 30. kiadás, képekkel. (Rózsa Kálmán és neje. 4r. 460 l. ára?)

Popp Antal. Magyar nyelvgyakorló a magyar és német ajkú népiskolák használatára. 1. füzet. A II. osztály számára. 9. javított és bővített kiadás. Átdolgozta Kolmár József. Anfangsgründe der ungarischen Sprache. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 47 l. ára 16 kr.)

Pór Antal. Bánk bán Melindája. Különlenyomat az Erdélyi múzeum-egylet bölcs., nyelv. és tört. tud. szakosztálya kiadványai VII. kötetéből. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert nyomdája. 8r. 17 l. ára?)

Pór Antal. Csór Tamás királyi főajtónálló, liptói és kőrösi főispán, csókakői, gesztesi és ó-budai várnagy. (1330—1360). Különnyomat az Erdélyi

múzeum-egylet bölcselet-, nyelv- és történettudom. szakosztályainak kiadványaiból. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert könyvny. N.8r. 24 l. ára?)

Pór Antal. Lipóczi és Nekesei Demeter és Sándor. (Athenaeum könyvny. N.8r. 28 l. ára?)

Porzsolt Kálmán. Sport és szerelem. Elbeszélések. (Lampel Róbert. 16r. 138 l. ára 1 frt.)

Pósa Lajos. Virágok. Képeskönyv jó gyermekek számára. (Rigler J. E. 4r. ára 2 frt 50 kr.)

Pósa Lajos. Gyermekkert. Apró történetek versekben. (Ifj. Nagel Ottó. K.4r. 40 l. ára 2 frt 40 kr.)

Potocky Pál, Janszky Adolf. Budapesti czim- és lakjegyzék. 1890. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. XXIV, 883 l. ára?)

Pozsony vármegye szabályrendeleteinek gyűjteménye. I. füzet. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai nyomdája. 8r. 194 l. ára?)

Pozsony városnak vízzeli ellátása. Wasserversorgung der Stadt Pressburg. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 65, 7 l. ára?)

Praznowszky Ágost. Dohánytermelés és kezeléstan. A szövegbe nyomott 23 ábrával. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 84 l. ára 1 frt.)

Preisz Hugó. Adatok a veleszületett szívbajok tanához. Tizenhét eset kapcsán. (Értekezések a természettudományok köréből. XIX. kötet. 9. sz. Akadémia. 8r. 60 l. ára 50 kr.)

Prém József. Rozsdás czimerek. Regény. 2 köt. (Singer és Wolfner. K.8r. 167, 157 l. ára?)

Quida. A válóperek háza. (Surrenden Court.) Regény. Angolból fordította Kalniki G. M. (Robicsek Zsigmond. 16r. 200 l. ára 1 frt.)

Rácz Sándor. Budapest táviró- és távbeszélő ügye 1889-ben, különös tekintettel a központi táviróhivatalra. (Kolozsvár. Gámán János örököseinek nyomdája. 8r. 44 l. ára?)

Radó Antal. Ujabb nemzeti dalkönyvecske. Arany László, Ábrányi Emil, Bartók Lajos, Dóczi Lajos, Endrődi Sándor, Gyulai Pál, Jakab Ödön, Kiss József, Komócsy József, Lévay József, Reviczky Gyula, Rudnyánszky Gyula, Szabó Endre, Szász Béla, Vajda János, Várady Antal, Vargha Gyula és számos más jelenkori magyar költő verseiből összeállítva. (Lampel Róbert. 16r. VIII, 384 l. ára 1 frt 20 kr.)

Rajner Dániel. Első segély szerencsétlenségek és baleseteknél. Különös tekintettel a háború esélyeire. (Kolozsvár. Szerző kiadása. 8r. 67 l. ára 1 frt.)

Rajner Lajos. A kereszt Isten ereje. Nagypénteki szent beszéd, mondotta az esztergomi főszékesegyházban 1890. április 4. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 15 l. ára 20 kr.)

Rákóczy Lajos. Földrajz a népiskolák IV. osztályának számára. Harmadik javított kiadás. (Dobrowsky és Franke. 8r. 75 l. ára 40 kr.)

Rákosi Jenő. A négy király. Operette 3 felvonásban. Zenéjét Szabados Béla. (Rudnyánszky A. könyvny. 8r. 70 l. ára?)

Rákos-Keresztúr község szabályrendelete az árvapénzek és pénz-

értékek kezeléséről és őrzéséről. (Rózsa Kálmán és neje nyomdája. 8r. 39 l. ára?)

Rambaud Alfréd. Oroszország története, eredetétől kezdve 1884-ig. A franczia akadémiától megkoszorúzott munka. Négy térképpel. Fordította Laukó Albert. I., II. köt. (M. tud. Akadémia. K.8r. VIII, 432, 446 l. ára?)

Ransbourgh Zsigmond. Angol olvasókönyv. Iskolai és magán használatra. Adomák, történeti és egyéb elbeszélések gyűjteménye, költemények, továbbá Anglia történetének rövid vázlata, az összes angol királyok leszármaztatási táblázatával. Magyarázó szavakkal és kérdésekkel. 2. olcsó kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 200 l. ára 80 kr.)

Regénytár, Egyetemes. V. évf. 7., 8., 10—12., 14. köt. VI. évf. 1., 2. köt. (L. Tarchetti Hugó, Bródy Sándor, Hugh Conway, Daudet Ernő, Herczeg Ferencz, Ohnet György.)

Reichard Zsigmond. A biró büntetésenyhítési joga. (Révai Leó. 8r. 39 l. ára 40 kr.)

Reichenhaller Kálmán. Általános anorganikus és organikus chemia. Középiskolák és tanítóképző-intézetek számára. I., II. rész. Második átdolgozott és javított kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 122, 117 l. egy kötet ára 80 kr.)

Reichenhaller Kálmán és **Stiassny Nándor.** Szeszgyártás és eczetgyártás. Különös tekintettel a szesztermelési adó ellenőrzésére. Pénzügyi közegek, gazdasági és ipariskolák számára. 34 a szöveg közé nyomtatott ábrával. (Franklin-társulat. N. 8r. IV, 141, 2 l. ára 1 frt 60 kr.)

Remekirók, Magyar. IV. (L. Kazinczy Ferencz.)

Reminiscenciák! Soproni-, vagy az 1868: 53. t.-cz., az 1879: 40. t.-cz. 53. §-a, a kultusminiszteri rendeletek folytán keletkezett vallásügyi helyzetünk. (Sopron. Swarz Károly. Ára 20 kr.)

Rendelet, Igazságügyminiszteri, az 1888. évi XXXVI. t.-czikk értelmében birói letétbe helyezett kártalanítási összegekre vonatkozó magánjogi igények eldöntésénél s a kártalanítási összegek kiutalásánál követendő eljárás szabályozása tárgyában. Hivatalos kiadás. (Nagel Ottó. N8r. 38 l. ára 20 kr.)

Rendelet, Igazságügyminiszteri, az 1874. évi XXXV., az 1880. évi LI. és az 1886. évi VII. t.-czikkeknek Fiumében való hatályba léptetése tárgyában. Hivatalos kiadás. (Ifj. Nagel Ottó. N.8r. 197 l. ára 80 kr.)

Rendelet, A kereskedelemügyi m. kir. miniszter által 1890. évi július hó 18-án kibocsátott, a távirda, távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről szóló 1888. évi XXXI. t.-cz. végrehajtása tárgyában. Hivatalos kiadás. (Hornyánszky Viktor. 8r. 71 l. ára?)

Rendelet az iparhatósági megbizottak utasítása tárgyában. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 11 l. ára 15 kr.)

Rendeletek, A magyar büntető törvénykönyvekre vonatkozó, gyűjteménye. I. rész. (Eggenberger-féle könyvkeresk. K.8r. 140, 4 l. ára 40 kr.)

Rendeletek tára, Magyarországi. Huszonnegyedik folyam. 1890. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. I. és II. füzet. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. X, 1—260 l. ára 1 frt 80 kr.)

Rendeletek tára, Ugyanaz. III. és IV. füz. (U. o. 8r. VI, 261—756 l. ára 1 frt 80 kr.)

Rendtartás, Középiskolai. Kiadatott a m. k. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1890. évi 23,583. sz. a. kelt rendeletével. (Magyar kir. egyetemi könyvny. N.8r. 29 l. ára 20 kr.)

Réső Ensel Sándor. Helynevek magyarázója. Mutatvány R. E. S. anyaggyűjteményéből. 3. füzet. C betűvel kezdődő helynevek. (Pesti Lloyd-társulat könyvnyomdája. N.8r. 4, 44 l. ára 30 kr.)

Réthy László. Az oláh nyelv és nemzet megalakulása. Második kiad. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. N.8r. 268 l. ára 2 frt.)

Réti János. A burgonya- és czukorrépa-termelésről. (Falusi könyvtár. 38. sz. Franklin-társulat. 8r. 135 l. ára 50 kr.)

Révy Ferencz. Magyar olvasókönyv felsőbb és polgári leányiskolák számára. 2. javított kiadás. (Singer és Wolfner. 8r. 176 l. ára 80 kr.)

Ribáry Ferencz. Világtörténelem polgári és felsőbb leányiskolák számára. Az 1887-ben kiadott tanterv értelmében átdolgozta Varga Ottó. (Franklin-társulat. 8r. 254 l. ára 1 frt.)

Richebourg Emil. A férj. Regény négy kötetben. (Pallas könyvtár. V. évfolyam. 5—8. kötet. «Pallas.» 8r. 212, 185, 336, 324 l. kötetje 60 kr.)

Richter László. M. Annaeus Lucanus élete és művei. Doktori értekezés. (Nyitra. Huszár István nyomdája. 8r. 35 l. ára?)

Richter László. Chateaubriand. (Nyitra. Schempek és Huszár nyomd. 8r. 30 l. ára?)

Robl Vilmos. Részvét-hangok. Alkalmi bucsúztató énekek gyűjteménye. (Munkács. Farkas Kálmán. 8r. 89 l. ára 1 frt.)

Roboz Zoltán. A szénkéneg alkalmazása a phylloxera elleni védekezésnél. Számos fametszettel. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. VIII, 156 l. ára 1 frt 50 kr.)

Roder Alajos. Bibliai történet középkorú gyermekek számára. 49. kiad. (Szent István-társulat. 8r. 133 l. ára 28 kr.)

Roder Alajos. Bibliai történet kisebb gyermekek számára. 34. kiadás. (Szent István-társulat. 8r. 80 l. ára 21 kr.)

Roller Mátyás. A méter-mérték a háztartásban és kereskedésben. Táblázatok a régi mértékeknek az uj mértékekre való átváltoztatására és az árak kiszámítására. Iparosok, kereskedők és gazdák, de különösen a háztartás szükségleteinek tekintetbe vételével. 3. bővített kiadás. (Kókai Lajos. K.8r. 24 l. ára 25 kr.)

Rombay Rezső. A czukorrépa és annak termelése. Gyakorlati mezőgazdák részére. (Zombor. Kollár József. 8r. 96 l. ára 1 frt.)

Rónaky Kálmán. A községi előljáróság és a nép legszükségesebb tudnivalói az áliategészségügyi törvényről. Kérdések és feleletekben. (Pécs. Valentin Károly fia. 8r. 34 l. ára 35 kr.)

Roseth Arnold. Görög alaktan a Homerosi nyelv alapján iskolai használatra. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 8r. 104 l. ára 80 kr.)

Rosty Kálmán. Karácsonyi képes könyv jó gyermekek számára.

Festette Diefenbach Lénárd. Magyar szövegét irta R. K. (Szent István-társ. 4r. 16. l. ára ?)

Róth Albert. Adókulcs a házbéradó és pótlékairól budapesti bérházak számára. Második kiadás. (Szerző. 8r. 20 l. ára 50 kr.)

Róth Pál. A vétel rendszere a kereskedelmi jogban különös tekintettel a magyar kereskedelmi törvényre. (Singer és Wolfner. 8r. X, 228 l. ára 2 frt.)

Róth Pál. Néhány nyilt szó a hazai biztosítási ügyről. (Singer és Wolfner. 8r. 28 l. ára 20 kr.)

Róth Samu. Állat- és növénytan. Polgári és felsőbb leányiskolák számára A n. m. vallás- éz közoktatási m. kir. miniszteriumtól 1887-ben kiadott tanterv értelmében. 148 ábrával. (Franklin-társulat. N.8r. 159 l. ára 80 kr.)

Roth Samu. Az ásvány-, kőzet- és földtan alapvonalai. A fiumei m. kir. állami főgymnasium számára átdolgozta Riegler Sándor. Rövidített kiadás. 112 a szövegbe nyomott ábrával. Elemente fondamentali di mineralogia, petrografia e geologia. Párhuzamos magyar és olasz szöveggel. (Vallás- és közoktatási m. kir. miniszterium. N.8r. 212 l. ára ?)

Roth Samu. Az ásvány-, kőzet- és földtan alapvonalai a gymnasiumok IV. osztálya számára. A mélt. vallás- és közoktatási m. kir. miniszterium által kiadott uj gymnasiumi tanterv és az orsz. közoktatási tanácsnak ahhoz készített utasító észrevételei értelmében kidolgozta. Az 5. kiadást átnézte dr. Szterényi Hugó. 164 ábrával és Magyarország szines földtani térképével. (Franklin-társulat. 8r. VIII, 184 l. ára 1 frt 20 kr.)

Roth Samu. A természetrajz elemei. Felsőbb népiskolák számára. A n. m. vall.- és közoktatási m. kir. miniszterium által kiadott tanterv értelmében. 99 ábrával. (Franklin-társulat. 8r. V, 220 l. ára 80 kr.)

Rózsa, Mennyei harmatozó, azaz: imádságos és énekeskönyv keresztény katholikus hivek számára. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 325 l. ára ?)

Rózsa Endre. Ilona-csárdás. Zongorára. (Miskolcz. Ferenczi B. 4r. 3 l. ára ?)

Rózsáskert, Jó illatu kis, melyben sok szép imádságok és énekek találtatnak. A bold. szűz Mária szeplőnélküli fogantatásának ünnepére tartandó imádságokkal és szent keresztutjárás módjával megbővíttetett. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 285 l. ára ?)

Rudnyánszky Gyula. Költemények Mátyás királyról. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 46 l. ára ?)

Rudnyay Kálmán. Elbeszélések. (Lampel Róbert. 8r. 200 l. ára 1 frt 20 kr.)

Rudolf trónörökös főherczeg. Tizenöt nap a Dunán. Ford. Paszlavszky József. (Természettudományi könyvkiadó-vállalat. 40. kötet. Természettud. társulat. 8r. VI, 316 l. ára 2 frt.)

Ruisz Gyula. A kukoricza műveléséről. (Az erdélyi gazd. egylet irodalmi szakosztályának könyvkiadó-vállalata. III. évf. 2. füzet. Kolozsvár. Gámán János örökösei. N.8r. 31 l. ára 25 kr.)

Sajó Károly. Peronospola viticola. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. VII, 125 l. ára 1 frt 50 kr.)

Salgó Jakab. Az elmekórtan tankönyve orvosok, bírák és ügyvédek számára. (Franklin-társulat. 8r. IV, 303 l. ára 2 frt.)

Sandeau Gyula. Az örökség. Beszély. Francziából fordította Gyalui Farkas. (Olcsó könyvtár. 271. sz. Franklin-társulat. 16r. 195 l. ára 40 kr.)

Sántha Károly. Egyházi beszéd. Elmondotta a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerületi közgyűlés alkalmával 1890. évi augusztus hó 13-án Bonyhádon tartott gyámintézeti istenitiszteleten. (Sopron. Litfass Károly könyvny. N.8r. 11 l. ára 2 kr.)

Sántha Lajos. Mécsvilágok. A tanítói életből merített rajzok és elbeszélések. (Székes-Fehérvár. Szammer Imre. 12r. IV, 170, 1 l. ára 1 frt 20 kr.)

Sárffy Aladár. A classicusok rhetorikája. (Franklin-társulat. 8r. 160 l. ára 1 frt.)

Sasváry László. Az opera és a magyar nyelv. Memorandum. (Szerző 8r. 14 l. ára 20 kr.)

Schack Béla. Német olvasókönyv alsó-fokú kereskedelmi iskolák I. és II. osztálya számára. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 192 l. ára 80 kr.)

Schaffer Károly. Az idegrendszer szöveti elváltozásai a veszettségnél. Dolgozat az egyetemi elmekór- és gyógytani intézetből. Rajzzal egy táblán. Bemutatta az osztálygyűlésen 1889. jún. 24. Högyes Endre. (Értekezések a természettudományok köréből. XIX. köt. 8. sz. Akadémia. 8r. 44 l. ára 50 kr.)

Schedius Lajos. Törvényjavaslat a bűntettekről és vétségekről szóló büntető tk. némely határozatainak módosításáról. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 2r. 52 l. ára ?)

Schenek István. Kisérleti adatok az akkumulátorok működéséhez. 5 táblázattal. (Értekezések a természettudományok köréből. XX. köt. I. sz. Akadémia. 8r. 30 l. ára ?)

Schenek István. Kisérleti adatok az akkumulátorok működéséhez. Különnyomat az «Értekezések a természettudományok köréből» XX. köt. 1. számából. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 30 l. öt táblázattal, ára ?)

Schiller költeményei. Fordították Szász Károly, Vargha Gyula, Váró Ferencz. Kiadja a Kisfaludy-társaság. (Franklin-társulat. 8r. VII, 342 l. ára 1 frt 60 kr.)

Schiller Frigyes. Stuárt Mária. Szomorú játék. Fordította Sulkowski József. (Olcsó könyvtár. 263. szám. Franklin-társulat nyomdája. 8r. 239 l. ára 50 kr.)

Schiller Rudolf. A könyvvitel tankönyve. Kereskedelmi középiskolák és akadémiák számára. Fordította Berényi Pál dr. I. kötet. Általános rész és az egyszerű könyvvitel. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 203 l. ára. 1 frt 20 kr.)

Schiller Rudolf. Ugyanaz. II. kötet. A kettős könyvvitel alapelvei. (U. o. 8r. 280 l. ára 1 frt 90.)

Schlauch Lőrincz püspök egyházi és egyházpolitikai beszédei. Közrebocsátja Bunyitay Vincze. I—II. kötet. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 485, 502 l. ára ?)

Schlauch Lőrincz. Evolutio és a létért való küzdelem. Beszéd a

magyar orvosok és természettudósok huszonötödik nagygyűlésén. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 70 l. ára ?)

Schmeidler W. F. A görög királyság története, visszapillantással a korábbi történetre. Fordította Hommér József. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. N.8r. 340 l. ára 2 frt.)

Schmidt Ágoston. Az elemi mennyiségtan rendszeres áttekintése. A középiskolák VIII. osztálya számára. (Lampel Róbert. 8r. 41 l. ára 40 kr.)

Schmidt Sándor. A drágakövek. 2 köt. A «Természettudom. könyvkiadó-vállalat 41. és 42. köt. (K. m. természettud. társulat. 8r. I. köt. VIII. 416 l. 19 eredeti rajzzal; II. köt. VII, 319 l. 34 eredeti rajzzal, ára ?)

Schneider József. Költemények. (Pozsony. Szerző. 8r. 91 l. ára 1 frt.)

Schubert G. Henrik. A madarak természetrajza. A tanuló ifjuság szemléleti oktatására. 30 táblán 195 szinezett képpel. A magyarázó szöveget irta hozzá Paszlavszky József. (Pfeiffer Ferdinánd. 2r. 15, 2 l. és 30 tábla, ára ?)

Schubert Károly. Természettan alapelemei. A polgári fiú- és leányiskolák tantervének megfelelőleg átdolgozva. Átjavította és sajtó alá rendezte Heller Ágost. Száztizenhat fametszettel. Nyolczadik javított és bővített kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 151 l ára 1 frt.)

Schulhof Géza. A bűntettekről és vétségekről szóló magyar büntető-törvénykönyv (1878. V. t.-cz.) és az uzsoráról és káros hitelügyletekről szóló törvény (1883. XXV. t.-cz.) magyarázata, tekintettel a magyar királyi curia elvi jelentőségű határozataira. Uj kiadás. (Singer és Wolfner. N.8r. 298, 404, 551 l. ára 6 frt.)

Schulhof Jakab. Fiatal nők útmutatója a terhesség és gyermekágyban. A kisdedek ápolása. 2., egészen átdolgozott és bővített kiadás. (Grill Károly 12r. 144 l. ára ?)

Schultz Ferdinánd. Kisebb latin nyelvtana. Átdolgozta Dávid István. A szerzőtől egyedül jogosított magyar kiadás. Hatodik javított, de lényegében változatlan kiadás. (Lampel Róbert. 8r. V, 296 l. ára 1 frt 20 kr.)

Schwarcz Gyula. Taras, Syrakusa, Akragas és egyéb görög államok demokratiája. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. X. kötet. 9. sz. M. tud. Akadémia. 8r. 58 l. ára 50 kr.)

Schwartzer Ottó. «Csák». Vörösmarty Mihály téboly-alakja. Irta és a székesfehérvári Vörösmarty-ünnepélyen, 1889. november 30. felolvasta. (Hornyánszky Viktor. 12r. 70 l. és 1 kép, ára ?)

Schwarz Gusztáv. Magánjogi fejtegetések felsőbirósági határozatok kapcsán. (Singer és Wolfner. N.8r. XXIII. 300 l. ára 2 frt 50 kr.)

Schwenszky Ármin. Mérési kisérletek a pata mechanismusáról. Különnyomat a «Veterinarius» 1890. évi 3—4. számából. (Buschmann nyomdája. 8r. 14 l. ára ?)

Schwingenschlögl Rezső. Az osztrák-magyar első általános tisztviselő-egylet. Alapításának története, fejlődése és működése fennállásának első 25 évében (1865—1890). Egy bevezető összeállítással európai más államokban létező tisztviselő egyletek vagy más hasonnemű intézményekről. Az igazgató-

tanács megbizásából szerkesztette (Buschmann F. N.8r. XX, 512 l. és 1 táblázat; ára?)

Scossa Dezső. Elbeszélések. (Nagy-Becskerek. Pleitz F. Pál. 8r. 328 l. ára 1 frt 80 kr.)

Scott E. P. Stanley és a hősiesen megszabadított Emin pasa. Angolból fordította Györy Ilona. Több képpel és egy térképmelléklettel. (Lauffer Vilmos. 8r. IX, 254 l. ára díszkötésben 4 frt.)

Scribe F. A hugonották. Nagy opera öt felvonásban. Fordította Nádaskay Lajos. Zenéjét szerzé Meyerbeer. (A m kir. operaház könyvtára. 36. sz. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 60 l. ára?)

Sebestyén Gyula. A magyar nemzet története. A középiskolák alsó osztályai számára. (Méhner Vilmos. N.8r. 2 lev. és 158 l. ára 1 frt.)

Sebestyén Gyula. A magyar nemzet története. Az elemi népiskolák V. és VI. osztálya számára. (Méhner Vilmos 8r. 112 l. ára 32 kr.)

Sebestyén Jenő. Kereskedelemisme. 2. kiadás .(Hornyánszky Viktor. 8r. 149 l. ára 1 frt)

Sebestyén József és **Mihály Gábor.** Besztercze-Naszód vármegye földrajza. 200 frankkal jutalmazott pályamű. A «Besztercze-Naszód vármegyei ált. tanítótestület» tulajd. (Besztercze. Botschár Tivadar. 8r. 8. 68 l. ára 30 kr.)

Sebestyénné Stetina Ilona. Háztartástan polgári leányiskolák használatára. 2. kiadás. (Méhner Vilmos. N.8r. 2 lev. és 88 l. ára 60 kr.)

Seemann Gábor. A libapásztor. Elbeszélés az ifjúság és a nép számára. 4 képpel. (Lauffer Vilmos. 8r. 59 l. ára?)

Seemann Gábor és **Szavcsuk József.** Kémia, ásványtan és földtan. Polgári és felsőbb leányiskolák számára. 123 ábrával és egy ásványtani térképpel. (Lauffer Vilmos. N.8r. IV, 198 l. ára 1 frt 20 kr.)

Shakspere szinművei. Fordítják többen. Bevezetésekkel és jegyzetekkel ellátta. Csiky Gergely. 82., 83., 85.. 87—89. füzet. (Ráth Mór. 4r. 33—52; 17—32; 1—32 l. füzetje 40 kr.)

Shakspere. Coriolanus. Fordította Petőfi Sándor. Bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta Névy László. Negyedik kiadás. (Jeles irók iskolai tára. II. köt. Franklin-társulat. 8r. 156 l. ára 60 kr.)

Shakspere. Julius Caesar. Fordította Vörösmarty Mihály. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Névy László. 2. kiadás. (Jeles irók iskolai tára. XII. Franklin-társulat. 8r. 120 l. ára 60 kr.)

Siegmeth Károly. Budapesttől Oderbergig a Vág völgyén Galántha-Zsolna és a magyar bányavárosokon Hatvan Ruttkán Keresztül. 19 rajzzal és egy térképpel. (Magyarország utirajzokban. II. köt. Révai testvérek. K.8r. 39 l. ára 30 kr.)

Siegmeth Károly. A magas Tátra és az abauj-torna-gömöri barlangvidék 60 képpel és egy térképpel. (Magyarország utirajzokban. III. köt. Révai testvérek. K.8r. 124 l. ára 60 kr.)

Siegmeth Károly. A magyar keleti Kárpátok. A magyar északkeleti

vasút és az államosított magyar-gácsországi vasút magyar vonalai. 23 rajzzal és egy térképpel. (Magyarország utirajzokban. VI. köt. Révai testvérek. K8r. 48 l. ára 30 kr.)

Silvester Armand. Pünkösdi rózsa. Regény egy kötetben. Fordította Mignon. (Urak könyvtára. X. Ruzitska Ármin. 8r. 151 l. ára 60 kr.)

Simkó József. A rajztanárképzés reformja. (Pfeifer Ferdinánd. K.8r. 17 l. ára 25 kr.)

Simonkai Lajos. Hazánk tölgyfajai és tölgyerdei. Quercus et querceta Hungariae. Tiz táblával. (M. tud. Akadémia. N.4r. 40 l. ára 1 frt 20 kr.)

Simonyi Jenő. A sarkvidéki fölfedezések története. (Természettudományi könyvkiadó-vállalat. 39. kötet. Természett. társulat. 8r. VI, 312 l. 51 rajzzal, ára 2 frt 50 kr.)

Simonyi Jenő. Földrajz a polgári fiúiskola II. oszt. számára. Homolka József 16 szines és 8 fekete térképével. (Méhner Vilmos. 8r. 102 l. ára ?)

Simonyi Zsigmond. A magyar határozók. A m. tud. Akadémiától Lukács Krisztina-féle jutalommal kitüntetett pályamunka. Első kötet második fele. (Akadémia. 8r. 277—456 l. ára 1 frt 60 kr.)

Simonyi Zsigmond. Latin szókönyv etymologikus csoportban. Gymnasiumi használatra. 2. kiadás. (Lampel Róbert. K.8r. 145 l. ára 80 kr.)

Simonyi Zsigmond. Kombináló szóalkotás. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XV. kötet. 3. sz. Akadémia. 8r. 43 l. ára 40 kr.)

Sirisaka Andor. Magyar közmondások könyve. Válogatott magyar közmondások, példabeszédek, szólásmódok betűrendes gyűjteménye. Több forrás és számos munkatárs gyűjtése után szerkesztette és kiadja. (Pécs. Szerző. 8r. 279 l. ára 2 frt.)

Slaviansky Olga. Magyarázó szöveg Dmitri Slaviansky-Agréneff orosz nemzeti énekkarának dalaihoz. (Rudnyánszky A. nyomdája. 8r. 20 l. ára 20 kr.)

Solt község szabályrendelete az árvapénzek és pénzértékek kezeléséről és őrzéséről. (Kalocsa. Malatin Antal könyvny. N.8r. 36 l. ára ?)

Sonnenfeld Zsigmond. Német nyelv- és irodalmi kézikönyv a felsőbb leányiskolák számára. A magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium megbizásából és utasítása szerint. Első rész. 3. javított kiadás. (A magy. kir. állam tulajdona. 8r. XXII, 203 l. ára 1 frt 20 kr.)

Soóváry Ferencz. A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai 1889. évről. Kiadja: A m. kir. pénzügyminiszterium. (A magy. kir. államnyomda. N.8r. XVI, 328 l. ára ?)

Sophokles Antigonéja. Kiadta, bevezetések és jegyzetekkel ellátta dr. Csengeri János. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 8r. XXIV, 141, 2 l. és 1 czímkép, ára 90 kr.)

Sopron város monographiája. Forrásanyag: régi községi jegyzőkönyvek (1446—1507. 1523—1777.) Kiadja a monographiai városi bizottság. (Sopron. Litfass Károly nyomdája. N.4r. 461 l. ára ?)

Spekulatió, A. Die Speculation. (M. kir. egyetemi könyvnyomda. 8r. 32 l. ára ?)

Spitz I. Gyula Ismeretterjesztő és mulattató könyvtár izr. családok

szám. Szerkeszti S. I. Gy. 1—4. füz. (Lampel Róbert. 8r. 1—97 l. füzetje 15 krajczár.)

Sporzon Pál. Egyszerű és kettős gazdasági számviteltan alapvonalai. 2. jav. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. N.8r. 10, 179 l. ára 2 frt.)

Sporzon Pál. Az okszerű gazdálkodás rendszere. Mezőgazdasági üzemtan tudományos és gyakorlati alapon. Vezérfonal a gazdaságok megalapítása, felszerelése, berendezése és kezelése körül. 3. javított kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. XIII, 354 l. ára?)

Sprinczer János. Az önkormányzat összeegyeztetve az állami közigazgatással. Javaslat. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 179 l. ára 1 frt 60 kr.)

Stadler Károly. A két Askenázi (Askenázi Jakab és Chacham Cwi. Művelődéstörténeti elbeszélés a XVII—XVIII. századból. A zsidó nép számára irva és a magyar zsidó tanítók létesítendő árvaháza javára felajánlva. (Veszprém. Krausz Ármin fia. 8r. 160 l. ára 60 kr.)

Stanley H. M. A legsötétebb Afrikában. Emin pasa Equatoria kormányzójának fölkeresése, megszabadítása és visszavonulása. Egyetlen jogosított, az angol eredetiből fordított magyar kiadás. Első kötet. 1—3. füz. (Ráth Mór. 8r. 1—288 l. ára füzetenkint 30 kr.)

Stanley és Emin pasa. Szerelmes kalandok a legsötétebb Afrikában. Napló adatok nyomán feldolgozta Vicomte Letorières. (Gerő és Kostyál. K.8r. 52 l. ára 30 kr.)

Statisztika a dohányegyedáruságot illetőleg 1889. évre. (Az «Országgyűlési Értesítő» nyomdája. 4r. 139 l. ára?)

Statisztikája, A magyar kir. pénzügyőrség állapotának és működésének, 1889. évre. (Magyar kir. államnyomda. 4r. 45 l. ára?)

Steiger Frigyes. A polgári és középkereskedelmi iskola. Tájékoztató a szülők számára. (Ujvidék. Herger Ágost. 8r. 40 l. ára 20 kr.)

Stein. A nő a nemzetgazdaság terén. Fordította Zollner Béla. (Győr. Grosz Gusztáv. 16r. 58 l. ára 10 kr.)

Stein Lőrincz. Az államigazgatás és igazgatási jog alapvonalai, folytonos tekintettel Angol-, Franczia- és Németország törvényhozása és irodalmára s hazai viszonyaikra és törvényhozásunkra való utalásokkal Kautz Gusztáv által. Uj kiadás. (Ráth Mór. N.8r. 519 l. ára 3 frt.)

Suppan Vilmos. Rajzoló mértan a polgári és felsőbb leányiskolák I—IV. osztályai és az elemi iskolai tanítónő-képezdék számára. Az uj tantervek szerint. A szövegbe nyomott 263 ábrával. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. 131 l. ára 80 kr.)

Suppan Vilmos. Számtan a felsőbb leányiskolák és polgári leányiskolák számára. I. füzet. Az első és második osztály számára. A szövegbe nyomott ábrákkal. 2. javított kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. N.8r. 106 l. ára 70 kr.)

Szabályai, A kecskeméti r. kath. egyházközség szervezeti. (Kecskemét. Egyházközség. 8r. 82 l. ára?)

Szabályai, A «Kristóf-intézet» szerb-n.-szent-miklósi és a rimaszombati magyar kir. földmives-iskola szervezeti, rend- és fegyelmi. . . (Athenaeum részvénytárs. nyomdája. 8r. 20, 20 l. ára?)

Szabályok, A dohánygyártmányok eladására vonatkozó. Kiadja a m. kir. pénzügyminiszterium. (Magyar kir. államnyomda. 4r. 61 l. ára ?)

Szabályrendelet a budapesti állami polgáriskolai tanító- és tanítónőképezdékben tartandó felső nép- és polgári iskolai tanítók és tanítónők képesítési vizsgálatáról. (Egyetemi nyomda. 8r. 9 l. ára 8 kr.)

Szabályzat, Szervezési, és szolgálati utasítás Besztercze-Naszód vármegye területén lévő, az 1879. évi 31. t.-cz. 17. §-a alá tartozó erdőknek felügyeletére és üzemterv szerinti kezelésére alkalmazott erdőtisztek, valamint a védszemélyzet számára. (Besztercze. Botschár Tivadar nyomd. 8r. 30 l. ára?)

Szabályzat, Nősülési, a magyar kir. honvédség és a magyar királyi csendőrség részére. (Pallas részv.-nyomda. 8r. 24 l. ára 40 kr.)

Szabályzat, Szolgálati, a magyar kir. honvédség számára. Harmadik rész. Gyalogság. Az 1876. évi szabályzat második kiadása. (Pallas részv.-nyomda. 8r. 115 l. ára 15 kr.)

Szabályzata, A városi távbeszélő hálózatok építési. Hivatalos kiadás. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 13 l. négy táblával, ára ?)

Szabó Aladár. A philosophia jövője. Különlenyomat a Protestáns szemle 1890. II-ik füzetéből. (Hornyánszky Viktor nyomd. 8r. 26 l. ára ?)

Szabó Ferencz. Oltár-egylet és a boldogságos szűz Máriáról nevezett társulatok könyve, mely magába foglalja a társulati tagoknak templomi és házi használatára leginkább szükséges kellemesb ájtatosságokat. (Bartalits Imre könyvnyomdája K.8r. 128 l. ára ?)

Szabó Ferencz. Európa története a franczia forradalom kezdetétől a bécsi congressusig. (1789—1815.) Menzel, Weisz, Horváth, Springer és mások művei után irta Sz. F. 2 kötetben. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. N.8r. 549, 542 l. ára 5 frt.)

Szabó József. A budapesti szünidei gyermektelepegyesület évi értesítője az 1890. évre. Meghivóúl az 1890. nov. 30. a 6—7. ker. kör helyiségeiben tartandó közgyűlésre. Jahresbericht etc. (Athenaeum részv.-társ. nyomdája. 8r. 34 l. ára ?)

Szabó József. Ifjúkorom emlékei. Költemények. (Karczag. Sződi S. 8r. 152 l. ára 1 frt.)

Szabó Károly. A régi székelység. Székely történelmi és jogi tanulmányok. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 222 l. ára ?)

Szabó Károly. Székely oklevéltár. Kiadta a Székely történelmi pályadíj-alapra felügyelő bizottság. III. kötet. 1270—1571. (Kolozsvár. Stein János. 8r. 368 l. ára 2 frt.)

Szabó Károly. Az erdélyi muzeum eredeti okleveleinek kivonata. (1232—1540.) (Kolozsvár. Stein János. 8r. 118 l. ára 80 kr.)

Szabó L. Magyar abc és olvasókönyv német és tót tannyelvű népiskolák számára. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 51 l. ára 12 kr,52 l. ára 12 kr.)

Szabó L. Német abc és olvasókönyv magyar tannyelvű népiskolák számára. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 63 l. ára 12 kr.)

Szabó L. Gyakorlókönyv a hazai nyelv megtanulására a német tannyelvű népiskolák alsó osztályai számára. Übungsbuch zur Erlernung der

vaterländischen Sprache für die unteren Klassen der deutsch-sprachigen Volksschulen. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 55 l. ára 20 kr.)

Szabó L. Ugyanaz. A népiskolák felső osztályai számára. (U. o. 8r. 151 l. ára 36 kr.)

Szabó Lipót. Nógrádmegye földrajza, kapcsolatban Magyarország, Ausztria és a föld többi részeinek rövid leirásával. Népiskoláink III. és IV. osztálybeli tanulói számára. (B.-Gyarmat. Darvai Ármin. 8r. 54 l. ára 25 kr.)

Szádeczky Lajos. A czéhek történetéből Magyarországon. Székfoglaló értekezés. (Értekezések a tört. tudományok köréből. XIV. kötet. 7. szám. M. tud. Akadémia. 8r. 152 l. ára 1 frt 40 kr.)

Szakkönyvtár, kereskedelmi. V. köt. (L. Pisztory Mór.)

Szalai Kálmán. Az influenza-járvány a pécsi gyalogsági honvéd-laktanyában 1890-ben. (Légrády testvérek. N.8r. 14 l. ára?)

Szalay János. A burgonya termelése. Az országos m. gazdasági egyesület által a magyar gazdák Kodolányi-alapítványából jutalmazott pályamunka. Számos fametszetű ábrával. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 134 l. ára 1 frt 50 kr.)

Szamosi János. Latin olvasókönyv a gymnasiumok I. és II. osztálya számára. 2. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. N.8r. 160 l. ára 1 frt.)

Szamosi János. Görög nyelvtan gymnasiumok számára. Harmadik rövidített kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 299 l. ára 1 frt 60 kr.)

Számító, A mindenkor kész, vagyis kisegítő kézikönyv vásárlók és eladók számára. 11. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 16r. 62 l. ára 40 kr.)

Szana Tamás. A magyar művészet századunkban. (Szépirodalmi könyvtár. IV. A «Szépirod. könyvtár» kiadóhivatala. 8r. 174 l. ára?)

Szaniszló Albert. A gazdát érdeklő káros és hasznos állatokról. (Az erdélyi gazd. egylet könyvkiadó vállalata III. évfoly. 3. füz. Kolozsvár. Gámán János örökösei. N.8r. 31 l. ára 25 kr.)

Szántó Kálmán. Magyar olvasókönyv polgári és felsőbb leányiskolák használatára. I. kötet. Az első osztály számára. 2. átd. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 133 l. ára 60 kr.)

Szántó Kálmán. Ugyanaz. II. kötet. A második osztály számára. 2. átdolgozott kiadás. (U. o. 8r. 164 l. ára 80 kr.)

Szántó Kálmán. Magyar irodalomtörténeti olvasmányok iskolák és a művelt közönség használatára. Tárgyi és nyelvi magyarázatokkal ellátva. (Franklin-társulat. 8r. 384 l. ára 1 frt 60 kr.)

Szántó Kálmán. A magyar nemzeti irodalom története. Tanítóképző intézetek, polgári és felsőbb leányiskolák számára. (Franklin-társulat. 8r. 142 l. ára 80 kr.)

Szász Károly. Uti tárcza. A visszatért. (Franklin-társ. 12r. 154 l. ára?)

Szász Károly. Kis biblia. Legrövidebb kivonat az ó- és uj testamentomi bibliai történetekből. Református fiú- és leánynépiskolák számára. 12. bővített kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 94 l. ára 25 kr.)

Szász Károly. Buzgóság könyve. Elmélkedések és imák protestáns nők számára. 5. javított kiadás. (Franklin-társ. 12r. 8, 415 l. ára 2 frt 50 kr.)

Szászvárosi V. Jenő. A nevelő működési köre. (Dobrowsky és Franke. 8r. 29 l. ára 40 kr.)

Száva Farkas. Visszbiztosítás. (M.-Vásárhely. Holczer Gyula. 8r. 27 l. ára 30 kr.)

Szavcsuk József. Kémia polgári iskolák számára. 36 ábrával. (Lauffer Vilmos. N.8r. IV, 152 l. ára 80 kr.)

Széchenyi Béla gróf keletázsiai útjának tudományos eredménye 1877—80. I. kötet. Az utazáson tett észlelések. 175 ábrával, 10 táblával, 1 térképpel, és egy atlaszszal. (Kilián Frigyes. N.8r. CCXXXV, 750 l. ára 60 frt.)

Széchenyi István gróf munkái. V. kötet. Külföldi utirajzai és följegyzései. Naplói nyomán a magyar tud. Akadémia megbizásából összeállította Zichy Antal. (M. tud. Akadémia. N.8r. 440 l. ára 4 frt.)

Szécsi Mór. A szerb-bolgár háború 1885-ben. 4 térképvázlattal. (Grill Károly. 8r. 62 l. ára 60 kr.)

Szederkényi Nándor. Heves vármegye története. II. köt. A mohácsi vésztől Eger vára elestéig 1526—1596. (Eger. Heves vármegye közönsége. N.8r. XVI, 504 l. ára 3 frt.)

Székely Béla. A párisi életből. Beszélyek és vázlatok. (Révai testv. 8r. 228 l. ára 2 frt.)

Székely István. 1867-től 1890. május 1-ig megjelent és érvényben levő «posta- és távirda-rendeletek» rövid szövegezéssel ellátott tárgymutatója. (Buschmann F. könyvnyomdája. N.8r. 8, 86 l. ára 1 frt 20 kr.)

Székely József. Világtörténelem a tényleges állománybeli tisztképző tanfolyam I. évfolyama számára. I. rész. Ó-kor. (Pallas részvény-társulat. N.8r. 225 l. ára ?)

Székely (Schwarz) Mór. Számtani gyakorlókönyv az egész számok és törtek köréből. Észszerű következtetés alapján fektetve az elemi népiskolák IV. osztálya számára. 4. lényegében változatlan kiadás. (Singer és Wolfner. 8r. 51 l. ára 24 kr.)

Széki Ákos. Természettani kis muzeum. Utmutató 68 természettani készüléknek bárki által könnyen és kevés költséggel való előállításához, a velük végrehajtó és egyéb 14 idevágó kisérlet leirásával és ábrákkal. Tanférfiak, tanulók és a nép számára. (Lampel Róbert. 8r. 55 l. ára 30 kr.)

Széll Farkas. A nagybesenyői Bessenyei-család története. Irta és oklevéltárral ellátta. Bessenyei György és Pál arczképeivel és hasonmásokkal. (Dobrowsky és Franke. N.8r. VI, 304 l. ára 3 frt.)

Szemák István. Német olvasókönyv. Első rész. A gymnasiumok III. és reáliskolák I. és II. osztálya számára. 4. kiadás. (Lauffer Vilmos. N.8r. 196 l. ára 1 frt.)

Szemere Huba. A czukorrépa-termelés vezérfonala. Kiadta az Erdélyi gazdasági egylet. (Kolozsvár. Márton Kálmán. 8r. 55 l. ára 40 kr.)

Szemere Huba. A czukorrépa és takarmányrépa jövedelmező termelése. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. V, 193 l. ára 2 frt.)

Szemere Pál munkái. Születése százados emlékünnepének alkalmából

közrebocsátja a Kisfaludy-társaság. Szerkeszti Szvorényi József. 3 kötet. (Franklin-társulat. 8r. 294, 325, 349 l. a 3 kötet ára 6 frt.)

Szemlés Mihály. Rajzlapok szabadkézzel való rajzoláshoz. Középiskolák számára. III. füzet. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 2r. 12 l. ára 80 kr.)

Szendrei János. A gyűrű történelmi és műtörténelmi szempontból. Tarnóczy Gusztávné gyűrűgyűjteményének rajzaival. (Franklin-társ. nyomd. 12r. 36 l. és 5 tábla, ára ?)

Szentiványi K. Gyula. Vallás és socialismus. Társadalmi tanulmány, mely nagy horderejű társadalmi ügyek: socialismus, anarchismus s egyéb a fennálló renddel ellentétes socialis kérdéseknek a felebaráti szeretet alapján a társadalmi békének s az emberiség érdekeinek megfelelő módon való megoldását kívánja munkálni. (Fritz Ármin nyomása. 8r. 4, 199 l. ára ?)

Szentkirályi Albert. Néhány szó politikai helyzetünkről. (Grill Károly. 8r. 66 l. ára 50 kr.)

Szentkirályi Sándor. Mező-Madaras és az «Emke». Nyilt szó Sándor József úrhoz az «Emke» főtitkárához. (Marosvásárhely. Imreh Sándor a ref. kol. bet. N.8r. 16 l. ára ?)

Szentkláray Jenő. Uti képek a művelt nyugatról. (Lampel Róbert. 8r. III, 377 l. ára 2 frt 50 kr.)

Szeremley Samu. Szőnyi Béniámin és a hódmezővásárhelyiek 1717—1794. Korrajz az alföldi reformátusok történetéből. (A magyar protestáns irodalmi társaság kiadványai. Hornyánszky Viktor. N.8r. VIII, 224 l. ára 1 frt 80 kr.)

Szerződés egyrészről a m. kir. államvasutak igazgatósága, másrészről a Budapesten székelő m. leszámitoló és pénzváltó-bank közt, a Fiumében létesítendő elevátor épitése és ezzel összefüggőleg tárházi vállalat létesítése iránt. (Légrády testvérek nyomdája. 2r. 8 l. ára ?)

Szigethy Lehel. Az állami magánvállalatokról. Tanulmány. (Kecskemét. Gallia. 8r. 19 l. ára 30 kr.)

Szigligeti Ede. Csikós. Eredeti népszinmű 3 szakaszban. (Olcsó könyvtár. 270. sz. Franklin-társulat. 16r. 139 l. ára 30 kr.)

Sziklay János. A Balaton és vidéke. A Balaton-vidék föld- és néprajza. Földrajzi, politikai és közművelődési története. Hegy- és vizrajza, természetrajza. Jelenkori gazdasági és közművelődési viszonyai. Helyrajzi leirása. A Balaton az irodalomban és művészetben. A szöveg közé nyomott képekkel és térképpel. 1. és 2. füz. (Révai testv. 8r. 64 l. egy füzet ára 40 kr.)

Sziklay János és **Krauss Nándor.** Nyugoti Magyarország. 19 rajzzal és egy térképpel. (Magyarország utirajzokban. IV. köt. Révai testvérek. K.8r. 38 l. ára 30 kr.)

Szikszay György. Keresztyéni tanitások és imádságok a keresztyén embernek külön-külön féle állapotai szerint. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 688 l. ára ?)

Szilágyi Gyula. Az erjedés chemiájának kézikönyve. Szesz- és sörgyárosok, gazdák, bortermelők és chemikusok számára. A szöveg közé nyomott ábrákkal. (Franklin-társulat. 8r. 191 l. ára 2 frt.)

Szilágyi Sándor. Magyar történelmi életrajzok. Magyar történelmi bizottság megbizásából szerkeszti Szilágyi Sándor. 1—10. füz. (Ráth Mór. 8r. 1—264 l. füzetje ára 40 kr.)

Szilágyi Sándor. Erdély és az északkeleti háború. Levelek és okiratok. A m. tud. Akadémia történelmi bizottságának megbizásából bevezetésekkel és jegyzetekkel ellátva közzétette. I. köt. (A m. tud. Akadémia. 8r. VIII. 635 l. ára 5 frt.)

Szini Károly. Könyvek könyve. Uj evangeliom. I. könyv. Új ég és új föld. (Szerző. 8r. 69 l. ára 50 kr.)

Szirmai Antal. A magyar jacobinusok története. Jegyzetekkel ellátta Kazinczy Ferencz. (Magyar könyvesház. 155—157. sz. Aigner Lajos. K.8r. 109 l. ára 60 kr.)

Szirmai József. Magyar nyelvkönyv a német tannyelvű népiskolák használatára. (A «Magyar nyelvképzőiskola» B. kiadása.) 1. füzet. A II. osztály számára. (Nagyszombat. Horovitz Adolf. 8r. 72 l. ára 20 kr.)

Szirmai József. Ugyanaz. 2. füzet. A III. osztály számára. (U. o. 8r. 102 l. ára 25 kr.)

Szirmai József. Ugyanaz. 3. füzet. A IV. osztály számára. (U. o. 8r. 142 l. ára 35 kr.)

Szirmai József. Ugyanaz. 4. füzet. Az V. és VI. osztály számára. (U. o. 8r. 160 l. ára 45 kr.)

Szirmai József. Magyar abc és olvasókönyv az elemi népiskolák első osztálya számára. (Franklin-társulat. 8r. 96 l. ára 20 kr.)

Szirmai J., Vörös S. és **Szilágyi J.** A harmadik iskolaév. Magyar olvasó- és nyelvképzőkönyv a népiskolák III. osztálya számára. 3. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 140 l. ára 30 kr.)

Szlávik Mátyás. A legujabb katholikus reformmozgalom. Különlenyomat a «Protestáns Szemle» III. füzetéből. (Hornyánszky V. 8r. 15 l. ára?)

Szmrecsányi Paula. Költemények. (Franklin-társulat nyomdája. 12r. 6, 118 l. ára?)

Szokolay István. Törvényalkotási rendszerünk reformja. (Franklin-társulat. 8r. 87 l. ára 80 kr.)

Szombathy Sándor. A katholikus ember könyve, vagyis némely fontosabb kath. hit- és erkölcstani igazságok népszerű fejtegetése. 2. kiadás. (Kalocsa. Malatin Antal könyvny. K.8r. VI és 488 l. ára 1 frt.)

Szontagh Jenő. A szolnoki ipartestület öt évi (1885. febr. 1-től 1889. deczember 31-ig) története. (Schlesinger Ignácz nyomdája. K.8r. 38 l. ára?)

V. Szőcs Géza. A vízaknai honvédek. Emlékfüzet. (Pallas részvénytársaság. 8r. 31 l. ára?)

Szőllőssy Károly. Az aradi 13 vértanú szobor története. (Arad. Szoborbizottság. 8r. 172 l. ára?)

Sztankó Béla. Tájékoztató a dalos könyvhöz. (Méhner Vilmos. 8r. 16 l. ára?)

Sztára József. Számtani példatár. Tanítóképezdék számára. II., III., IV. évfolyam. (Kalocsa. Malatin Antal könyvnyomd. N.8r. 28 l. ára 30 kr.

Sztára József. Anyaggyűjtemény a terményrajz tanításához. Tanítóképezdék számára. (Kalocsa. Malatin Antal könyvnyomd. N.8r. 47 l. ára 40 kr.)

Sztehlo Kornél. A házassági elválás joga Magyarországon és az ország erdélyi részeiben. Gyakorlati használatra az elválásból eredő személy- és vagyonjogi kérdésekben és az egyházi és világi bíróságok elé tartozó válóperekben különös tekintettel a magyar királyi curia gyakorlatára. 2. lényegesen átdolgozott kiadás. (Franklin-társulat. N.8r. XI, 304 l. ára 2 frt 40 kr.)

Steinherz Jakab. Gyászbeszédek. (Székesfehérvár. Singer Ede. 8r. 138 l. ára 1 frt 50 kr.)

Szulik József. Dante. Macaulay után. (Egyetemes könyvtár. 39. füz. Győr. Grosz Gusztáv és testv. 16r. 32 l. ára 10 kr.)

Szuper Károly színészeti naplója. 1830—1850. Sajtó alá rendezte Váli Béla. (Aigner Lajos. 8r. 69 l. ára 60 kr.)

Szurmay Sándor. A wörthi (fröschwilleri) csata 1870. augusztus 6-án. Hadászati tanulmány. 1 térképmelléklettel és 19 szövegábrával. (Grill Károly. N.8r. 98 l. ára?)

Szüts Mihály. A jégkár ellen való biztosítás és a károk becslése. (Debreczen. Szüts Mihály. 8r. 160 l. ára 1 frt 50 kr.)

Szvorényi József. Gyakorlati tanácsok a házi és nyilvános nevelés körében. Anyák és nevelők tanulságára népszerű előadásban. (Franklin-társulat. 8r. 359 l. ára 2 frt.)

Tábori Róbert. Az élet folytatásokban. Regény. (Szépirodalmi könyvtár. VII. A «Szépirod. könyvtár» kiadóhivatala. 8r. 200 l. ára?)

Tábori Róbert. Ildiko. A kolozsvári pályázaton 100 aranynyal jutalmazott dráma 3 felvonásban. (Singer és Wolfner. 8r. 93 l. ára 1 frt.)

Taborsky Ottó és **Hegedűs Károly.** Jelentés a magyar kir. technologiai iparmúzeum 1889—90. évi működéséről. (Franklin-társulat. N.8r. 211. ára?)

Tacitus évkönyvei. III. füzet. Ford. Fodor Gyula. (Tanulók könyvtára. 55. füzet. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 129—192 l. ára 30 kr.)

Taine Hippolit Adolf. A jelenkori Francziaország alakulása. Fordította Csiky Gergely. V. kötet. A forradalom. (Magyar t. Akadémia. 8r. 304 lap, ára?)

Takács Gábor. Az élet játékai. Beszélygyűjtemény. (Kalocsa. Werner Ferencz. K.8r. 157 l. ára?)

Takács László. A. Nagyvárad-Belényes-Vaskóhi vasút (első viczinális hegypálya) helyszínrajza. Műszaki útmutató a természetvizsgálók kiránduláshoz. (Nagyvárad. Ungár Jenő. 1 l. ára 30 kr.)

Tanítók, A magyarországi, árvaházi egyesületének első évkönyve. A választmány megbízásából a VII. közgyűlés elé terjeszti dr. Kiss Áron. (Hornyánszky Viktor könyvny. N.8r. 45, 27 l. ára?)

Tanítók, A magyar ev. reform., országos gyűlésének előmunkálatai. Az előkészítő-bizottság rendelkezéséből sajtó alá rendezte Kiss Sándor. (H.-Böszörmény. Szabó Ferencz. N.8r. 118 l. ára 50 kr.)

Tankó János. A forradalom kora és az ujabb állami alakulások. Második olcsó kiadás. (Franklin-Társulat. 8r. XI, 156 l. ára 80 kr.)

Tankönyv az egyévi önkéntesek számára. A cs. és kir. közös hadügyminiszter által kiadott «Instruction für die Einjährig Freiwilligen der Infanterie und Jägertruppe v. J. 1889.» című tankönyv hiteles magyar kiadása. VI. rész. Katonai ügyirály példa- és feladatgyűjteménynyel. VII. rész. Gazdászatkezelési ügyvitel példa- és feladatgyűjteménynyel. (Pallas r. társ. 8r. 84, 111 l. ára 60, 65 kr.)

Tanrende, A budapesti királyi magyar tudomány egyetem, az 1890—91. tanév első felére. (Egyetemi nyomda. 8r. 81 l. ára?)

Tanterv az elemi népiskolák számára az 1868. XXXVIII. t.-cz. értelmében. Kiadatott a vallás és közoktatásügyi m. kir. minister 1877. évi augusztus hó 26. napján 21,678. sz. a. kelt rendeletéből. (Lampel Róbert. N.8r. 28 l. ára 20 kr.)

Tanterv a népiskolák számára. Az 1868 iki 38. t.-cz. értelmében. Kiadatott a vallás- és közokt. m. kir. miniszter 1877. évi augusztus hó 26. napján 21,678. sz. a. kelt rendeletéből. (Magy. kir. egyetemi könyvnyomda. N.8r. 46 l. ára 27 kr.)

Tanterv a nem magyar ajkú elemi népiskolák számára az 1868. XXXVIII. és az 1879-iki XVIII. t.-cz. értelmében. Kiadatott a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1879. évi június hó 29. napján 17,284. sz. a. kelt rendeletéből. (Lampel Róbert. N.8r. 62 l. ára 20 kr.)

Tanterve, A magyar királyi állami elemi tanítóképezdék. (Egyetemi nyomda. 8r. 15 l. ára 16 kr.)

Tanterve, A budapesti magyar kir. állami 3 évfolyamra kiterjesztett polgári iskolai tanítóképezde. (Egyetemi nyomda. 8r. 21 l. ára 20 kr.)

Tanulók olvasótára. Elischer József közreműködésével szerkesztik Jancsó Benedek és Boros Sándor. Második folyam. (11—20 füzet.) Tartalom: Pesti, Heltai, Péczely, Fáy A. Népballadák és románczok, Régi magyar népies költészet, Tinódi Sebestyén, Vörösmarty Mihály, Apor Péter. (Lampel Róbert. 16r. 74, 94, 78, 78, 79, 84, 97, 79, 79, 76 l. ára 2 frt.)

Tára, Jeles irók iskolai, II. XI. XII. XXXVII. köt. (L. Shakspere, Arany János, Gyulai Pál.)

Tarchetti Hugo. A szív küzdelmei. Olaszból fordította Gauss Viktor. (Egyetemes regénytár. V. évf. 7. köt. Singer és Wolfner. 8r. 187 l. ára 50 kr.)

Targioni-Tozzetti és Menasci. Paraszt becsület. Melodráma. Ford. Radó Antal. (A m. kir. operaház könyvtára. 39. sz. Athenaeum. 8r. 15 l. ára?)

Tárgymutató a döntvénytár uj folyam XI—XXII. köteteihez. («Jogtudományi Közlöny» szerkesztősége. 8r. 280 l. ára 2 frt 80 kr.)

Tárkányi Béla. Ártatlanok öröme. Kathol. imakönyvecske. Kis gyermekek számára szerkeszté. 3. kiadás. (Franklin-társulat. 16r. 63 l. és 1 czimkép, ára?)

Tárkányi Béla. Lelki manna, azaz imádságos és énekes-könyv. Különösen a ker. kath. ifjúság számára. 26. kiadás. (Szent István-társulat. 16r. 352 l. ára 35 kr.)

Társalgó, A pesti művelt. Nélkülözhetlen kézikönyv mindazok szá-

mára, kik a társadalmi életben szerepelni akarnak s a társaságokban magukat megkedveltetni kívánják. Legnagyobb részben saját tapasztalása folytán szerzé egy pesti arszlán. Hatodik kiadás. (Lampel Róbert. 16r. 512 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tatay Irén. Regék. (Szombathely. Szerző. 8r. 8, 164 l. ára 1 frt.)

Távirdaintézmény, A, gyökeres reformja. (Hornyánszky Viktor könyvny. 8r. 18 l. ára?)

Távolságmutató a kocsipostai küldemények dijazására. Tartalmazza a magyar korona területén, az osztrák birodalmi tanácsban képviselt országok és királyságokban, valamint Bosznia és Herczegovina területén működő posta- és távirdahivatalok, továbbá a vasuti és gőzhajóállomásoknak jegyzékét. Hivatalos kiadás. (Pesti könyvnyomda részvénytársaság. 4r. XVIII, 365 l. ára 1 frt 20 kr.)

Teesz János. Földrajz, középkereskedelmi iskolák számára. A miniszteri tanterv nyomán. I. köt. Általános rész. Ázsia, Afrika, Amerika és Ausztrália. Második, teljesen átdolgozott kiadás. (Kókai Lajos. 8r. 163 l. ára 1 frt.

Teesz János. Ugyanaz II. köt. Európa, különös tekintettel az osztrák-magyar monarchiára. Második, teljesen átdolgozott kiadás. (U. o. 8r. 152 l. ára 80 kr.)

Teleszky István. Törvényjavaslat a fizetési meghagyásokról. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 2r. 10 l. ára?)

Télfy Iván. Ujabb hellén munkák és a hellén nyelvtanítás. (Értekezések a nyelv- és széptudomány köréből. XV. kötet. 6. sz. Akadémia. 8r. 73 l. ára 60 kr.)

Térkép Nagyvárad törvényhatósággal felruházott városáról. (Nagyvárad. Ifj. Bergel Sámuel. 4r. ára 2 frt 50 kr.)

Térképe, A magyar sz. korona országainak helységi, ország- és vasuti. A legujabb megyei felosztás tekintetbevételével. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 1 l. ára 1 frt.)

Ternó, Félmilliós, a törvényszék előtt. (Gyorsirói jegyzetek nyomán.) (Temesvár. Magyar Testvérek. 8r. 478 l. ára 80 kr.)

Tervezete, A pozsonyi szövőiskola és tanműhely alapszabályainak. Statut für die pressburger Webeschule und Lehrwerkstätte. (Pozsony. Stampfel, Eder és t. nyomdája. 8r. 6, 6, 6 l. ára?)

Testamentom, Uj, azaz a mi urunk Jézus Krisztusnak uj szövetsége. Magyar nyelvre fordította Károli Gáspár. Az eredeti szöveggel egybevetett és átdolgozott kiadás. (Brit és külföldi biblia-társulat. 16r. 4, 507 l. ára?)

Tipray János. Magyar-német és német-magyar zsebszótár. (Franklin-társulat. 16r. 258 l. ára 60 kr.)

Tisza István. Valutánk rendezéséről. Különlenyomat a Budapest Szemle 1890. évi 160. számából. (Franklin-társulat. 8r. 55 l. ára 50 kr.)

Tüsztek, A, gyakorlati kiképzése és a harczszerű czéllövés az orosz hadseregben. 2 vázlattal. (Grill Károly. N.8r. 54 l. ára 40 kr.)

Tisztviselők, A magyar állami, helyzete és ennek javulhatása. (Athenaeum r. társulat. N.8r. 49 l. ára 40 kr.)

Titkok, Uj párisi. Társadalmi regény, magyarította Tölgyesy Mihály. (Rózsa Kálmán és neje nyomdája. 8r. 1926 l. ára 6 frt.)

Toepler Teophil Eduárd. Német nyelvtan olvasmányokkal középiskolák számára. 8. kiadás. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 240 l. ára 65 krajczár.)

Toldy Ferencz. A vasuti szállítási szolgálat kézikönyve. Magyarország és Ausztria, továbbá Német-, Franczia-, Olasz-, Orosz-, Spanyol-, Svéd- és Norvégország, a Balkánállamok, nemkülönben Dánia, Németalföld, Portugália és Svájcz vasutállomásainak jegyzéke. (Pallas részv. nyomda. N.8r. VI, 544 l. ára 5 frt.)

Tolstoj Leó gróf. A Kreutzer-Szonáta. Regény. Fordította Somogyi Ede. (Robicsek Zsigmond. 8r. 152 l. ára?)

Tomcsányi Lajos. Az ember akaratának szabadsága. Bölcseleti értekezés. (Kalocsa. Werner Ferencz. N.8r. XXXII l. ára?)

Tomits Jasa bűnpöre. Végtárgyalás az újvidéki törvényszék előtt 1890. márczius hó 10—13-án. Hiteles gyorsirászati feljegyzések után. (Lampel Róbert. 8r. 192 l. ára 60 kr.)

Tomor Ferencz és **Váradi Antal**. Magyar olvasókönyv a középiskolák I. osztálya számára. Hetedik változatlan kiadás. (Lampel Róbert. 8r. X, 200 l. ára 90 kr.)

Tompa Mihály összes költeményei. Teljes kiadás. Rendezték barátai Arany János, Gyulai Pál, Lévay József és Szász Károly. 1870. 1—3. köt. 1. köt. A költő arczképével és életrajzával. (Méhner Vilmos. 12r. 391, 437, 462 l. ára?)

Tormay Béla. Az átörökítés. Különlenyomat a «Veterinarius» 1890. évfolyamából. (Buschmann F. N.8r. 25 l. ára?)

Tóth Kálmán, Könyves. Falusi történetek. (Kis nemzeti múzeum. 47., 48. sz. Franklin-társulat. 16r. 463 l. Egy szám ára 50 kr.)

Tóth Lajos, Szittyai Gyula. Közigazgatási kalauz járási és városi hatóságok, községi és körjegyzők számára. (Athenaeum r.-társ. nyomdája. 8r. 150 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tóth Mike. Utmutatás az elmélkedéshez. Roothaan nyomán. (Kalocsa. Werner Ferencz. 8r. 32 l. ára?)

Tóváry Jenő. Egy úri kastély titkai. Eredeti regény. Második rész. Két menyasszony. Eredeti regény 2 kötetben. Második olcsó kiadás. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 221, 167, 165, 163 l. A négy kötet ára 1 frt 80 kr.)

Tozer H. F. Ó-kori földrajz. Angolból fordította Laukó Albert. (Történeti kézikönyvek. XIV. Athenaeum. K.8r. 118 l. ára 60 kr.)

Török Árpád, Ponori. Az internatus. Szatira. Jegyzetekkel. (Szerző sajátja. 8r. 121 l. ára 30 kr.)

Törvény (1890. II. t.-cz.) a védjegyek oltalmáról, kiegészítve az idézett törvényekkel. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 15 l. ára 20 kr.)

Törvényczikk, A közutakról és vámokról szóló 1890: I., kiegészítve a rávonatkozó törvényekkel és betűrendes tárgymutatóval. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 204 l. ára 1 frt.)

Törvényczikk, A közutakról és vámokról 1890. I. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva. (Ráth Mór. 8r. 102 l. ára 80 kr.)

Törvényczikk, A közutakról és vámokról szóló 1890. évi I. Jegyzetekkel és magyarázatokkal. (Lampel Róbert. 8r. 98 l. ára 50 kr.)

Törvényczikk, Védjegyek oltalmáról szóló 1890. II. Kiegészítve az idézett törvényekkel. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. K.8r. 15 l. ára 20 kr.)

Törvényczikk, A honvédségről szóló 1890. évi V. A végrehajtási rendelettel és magyarázatokkal. (Lampel Róbert. 16r. 26 l. ára 20 kr.)

Törvényczikk, Az 1883. évi XX., a vadászatról. A reá vonatkozó törvényekkel és rendeletekkel kiegészítve. (Szeged. Várnai L. 8r. 23 l. ára 12 kr.)

Törvényczikk, 1883: XXIII., a fegyveradóról és a vadászati adóról. Kiegészítve az idézett törvényekkel. (Szeged. Várnai L. 8r. 19 l. ára 12 kr.)

Törvényczikkek, Az 1889-ik évi országgyűlési. (Eggenberger-féle könyvkeresk. K.8r. 444 l. ára 2 frt.)

Törvényczikkek, 1890. évi országgyűlési. Imling Konrád, Fritz Péter és más szakférfiak közreműködése mellett. Jegyzetekkel, utasításokkal és magyarázatokkal ellátva. (Ráth Mór. N.8r. VIII, 365 l. ára 2 frt 60 kr.)

Törvényczikkek, Ugyanaz. Olcsó kiadás. (U. o. N.8r. VIII és 368 l. ára 2 frt 20 kr.)

Törvényczikkek, Ugyanaz. Zsebkiadás. (U. o. 16r. VIII és 821 l. ára 2 frt 60 kr.)

Törvényczikkek, 1890-dik évi országgyűlési, Imling Konrád, Fritz Péter és más szakférfiak közreműködése mellett jegyzetekkel ellátva. I—IV. füzet. (Ráth Mór. 8r. 368 l. ára 2 frt 30 kr.)

Törvényczikkek, 1890. évi országgyűlési. Imling Konrád, Fritz Péter és más szakférfiak közreműködése mellett jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátva, I. füzet. I. t.-cz. (Ráth Mór. 8r. 1—102 l. ára 80 kr.)

Törvényczikkek, 1890-ik évi országgyűlési. Imling Konrád, Fritz Péter és más szakférfiak közreműködése mellett. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázatokkal. I—III. füzet. (I—XXXVIII. t.-cz.) (Ráth Mór. 16r. 1—646 l. ára 80, 70, 60 kr.)

Törvények gyűjteménye, Az 1890-ik évi. Jegyzetekkel és magyarázatokkal. I. II. füzet. I—VIII. t.-cz. (Lampel Róbert. 8r. 1—180 l. egy füzet ára 60 kr.)

Törvények gyűjteménye, Az 1890-ik évi. I. II. füzet. (U. o. 16r. 1—416 l. egy füzet ára 60 kr.)

Törvények, Uj telekkönyvi, II. Az 1889. évi XXXVIII. t.-cz. a telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886. XXIX. t.-cz. módosításáról (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 31 l. ára 20 kr.)

Törvények gyűjteménye, 1890. évi. Kiadja a m. kir. belügyminisztérium. I. füzet. (I—V. t.-cz.) (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 1—288 l. ára 1 frt 25 kr.)

Törvények gyűjteménye, 1890. évi. II. füzet. (VI—XXXVI. t.-cz.) (U. o. 8r. VII, 289—434 l. ára 75 kr.)

Törvények gyűjteménye, 1890. évi. I. füzet. (I—V. t.-cz.) (U. o. 16r. 1—372 l. ára 1 frt 25 kr.)

Törvények gyűjteménye, 1890. évi. II. füz. (VI—XXXVIII. t.-cz.) (U. o. 16r. VIII. 373—602 l. ára 65 kr.)

Törvényjavaslat a sommás eljárásról. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 2r. 69 l. ára ?)

Törvénytár, 1890-ik évi országos. (Corpus juris.) Kiadja a magyar kir. belügyminiszterium. (Pesti könyvnyomda-r.-társ. 2r. 325 l. ára 3 frt 80 kr.)

Trautmann Henrik. A könyvvitel-rendszer ujabb alakzatai a fizetések nagy folyamatában. (Clearing-, Giró- és Chek-rendszer.) (Kilián Frigyes. N.8r. 22 l. ára 50 kr.)

Turcsányi A. M. Bibliai történetek elemi iskolák számára Wangemann nyomán. I. rész. Az alsóbb osztályok számára. 3. kiadás. (Protestáns népiskolai könyvek tára II. Hornyánszky Viktor. 8r. 76 l. 16 képpel, ára ?)

Tutsek Anna. Az Ilva folyó partján. Elbeszélések. (Singer és Wolfner. 8r. 248 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tükör Antal. Számtan az alsófoku ipar- és ismétlőiskolák számára, valamint magánhasználatra, több ezer, az iparoséletbe vágó, s részben kidolgozott példával. A miniszter legujabb tanterve alapján, a selmeczbányai ipariskolai bizottság megbizásából I. rész. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özv. 8r. 108 l. ára 35 kr.)

Twain Márk. Rajzok. Angolból fordította Gyalui Farkas. (Utközben! VI. Grimm Gusztáv. K.8r. 116 l. ára 60 kr.)

Uhrl Józsa. A női kézimunka-oktatás iskolák számára és magánhasználatra. IV. V. VII. VIII. füzet. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 39, 32, 40, 51 l. ára 40, 30, 40, 50 kr.)

Ujpest község szervezési szabályrendelete. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 89 l. ára ?)

Ungár Simon. Beresith Rabba exegesise. Adalék az exegesis történetéhez. Tudori értekezés. (Márkus Samu. N.8r. 29 l. ára ?)

Utasitás a véderőről szóló 1889. évi VI. t.-cz. és a honvédségről szóló 1890. évi V. t.-cz. végrehajtása tárgyában. Második rész. A szolgálati kötelezettség teljesítése a m. kir. honvédségnél. (Pallas részv.-társ. 8r. 168 l. ára 60 kr.)

Utasitás a véderőről szóló 1889. évi XI. t.-cz. végrehajtása tárgyában III. rész. A hadsereg s a hadi tengerészet legénységi állományához tartozó egyének nyilvántartására vonatkozó utasítás. Hivatalos kiadás. (Pallas rész.-társulat. 8r. 142 l. ára 25 kr.)

Utasitás, Ideiglenes szolgálati, a m. kir. honvédelmi miniszterium szakszámvevősége részére. (Pallas részv.-társ. 8r. 153 l. ára 60 kr.)

Utasitás a telekkönyvi betétek szerkesztéséről intézkedő 1886. XXIX. törvényczikk végrehajtása tárgyában. Kiadja a m. kir. igazságügyminiszterium. Légrády testvérek. 4r. 127 l. ára ?)

Utasitás a tábori csendőrök számára. Az 1878. évi «Utasítás a tábori csendőrök számára» uj kiadása. (Pallas részvény-társ. 8r. 355 l. ára 85 kr.)

Utasítás a lovas egy évi önkéntesek kiképzésére. (Pallas részv.-társulat. 8r. 49 l. ára 50 kr.)

Utasítás a m. kir. honvéd-gyalog egyévi önkéntesek kiképzésére. (Pallas részvény-társulat. 8r. 47 l. ára 30 kr.)

Utasítás az ipartörvény alapján befolyt ipardijaknak és pénzbüntetéseknek, valamint az ipariskolai alapok álladékának kimutatása és a fennálló iparostanoncz, illetve alsófoku kereskedelmi iskolákra vonatkozó adatokról teendő jelentés szerkesztése és felterjesztése tárgyában. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. 31 l. ára 30 kr.)

Utasítás a kocsik, azok ingó berendezése és felszerelése, valamint a rakodó- és kötőszerek intézése és kezelése tárgyában. (Légrády testvérek nyomdája. 8r. 71 l. ára?)

Utasítások, A közutakról és vámokról szóló 1890. évi I. t.-czikk végrehajtása iránti. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. (Ifj. Nagel Ottó. 8r. XV, 144 l. ára 1 frt 50 kr.)

Útközben! (Mulatságos elbeszélések gyűjteménye.) Grimm Gusztáv kiadása. VI., VII., VIII—X., XII. füzet. (L. Twain Márk, Bársony István, Márkus József, Vér, Csete Lajos, Futó Ferencz.)

Utmutatás a marokkói sáska irtására cziprusi sövénynyel. (A m. kir. állami rovartani állomás közleményei. I. kötet. 2. füzet. Földmivelésügyi m. kir. miniszterium. 8r. 12 l. 2 ábrával, ára?)

Utmutatás a filloxerás szőlőknek szénkéneggel való gyéritő kezelésére. (A m. kir. állami rovartani állomás közleményei. I. kötet. 3. füzet. Földmivelésügyi m. kir. miniszterium. 8r. 12 l. 3 ábrával, ára?)

Utmutatás a Hardy-rendszer szerinti Vacuum-féknek berendezéséről és kezeléséről. (Légrády testvérek. 8r. 14 l. ára?)

Utmutatás hitelszövetkezetek alakítására és vezetésére. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 48 l. ára 15 kr.)

Utmutató a találmány-szabadalmi ügyekben. A kereskedelemügyi miniszter rendelete következtében a szabadalmi ügyekre nézve érvényben álló rendeletek alapján egybeállította a magyar királyi szabadalmi levéltár. (Hornyánszky Viktor könyvnyomdája. 8r. 16 l. ára?)

Utmutató. Legujabb budapesti. Szinezett térképmelléklettel és jegyzéknaplóval. Szerkesztette Rozsnyai Károly. (Ruzitska Ármin. 16r. 108 l. ára 30 kr.)

Ülése, Az osztrák-magyar bank közgyűlésének XII. rendes évi, 1890. február 4. (Bécs. Bank kiadása. 4r. 118 l. ára?)

Ünnepe, A budapesti királyi magyar tudomány-egyetem ujjáalakításának 110. évfordulója alkalmából 1890. évi május 13. tartott. (Egyetemi nyomda. 8r. 77 l. ára?)

Ünnepe, A pozsonyi tisztviselő-egylet negyedszázados, 1865—1890. Das 25-jährige Jubelfest des Pressburger Beamtenvereines. (Pozsony. Stampfel. Eder és társa nyomdája. 8r. 80 l. ára?)

Ürmösi Kálmán. Téves nézetek az unitárizmus felől és vádak az unitáriusok ellen. Felolvasás. Kiadja a marosköri Dávid Ferencz fiókegylet. (Marosvásárhely. Gálffy B. a r. kath. l. isk. nyomd. N.8r. 15 l. ára 10 kr.)

Vacano Mario. Az ismeretlen. Orosz beszély. Fordította: Csorba

Palotai Ákos. A «Zala» karácsonyi melléklete. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. N.8r. 31 l. ára?)

Vachott Sándorné. Rajzok a multból. Emlékiratok. 2. köt. (Nemzeti könyvtár. 42. köt. Aigner Lajos. 8r. 6, 342 l. ára 2 frt.)

Vade-mecum az electro-homeopathia terén. A két félteke népei számára. Mattei gróf hagyatéka. Az olasz eredeti nyolczadik kiadás után fordítva. Egyedül hitelesített magyar kiadás. (Ifj. Nagel Ottó. K.8r. 52 l. ára 50 kr.)

Vadnai Károly. Hosszú estékre. Beszélyek, rajzok. (Szépirodalmi könyvtár. I. A «Szépirodalmi könyvtár» kiadóhivatala. 8r. 162 l. ára?)

Vajay István. Le az álarczczal! (Pozsony. Stampfel, Eder és társai könyvny. N.8r. 16 l. ára 20 kr.)

Vajdafy Emil. A nemzeti zenede története. Az intézet 50 éves jubileuma alkalmára. (Athenaeum. r.-társ. nyomdája. 8r. 164 l. ára?)

Vajdafy Ernő. Számtan iparos iskolák számára. I—III. rész. 1—3. évfolyam. (Méhner Vilmos. 8r. 62, 54, 42 l. egy rész ára 30 kr.)

Vajdafy Ernő. Tövisek. (Szerző sajátja. 16r. 156 l. ára?)

Válaszok a közös ügyek tárgyalására kiküldött magyar országos bizottságnak az 1890. évi hadseregi szükséglet tárgyalása alkalmával hozott határozataira. (Bécs. A cs. kir. udvari és államnyomda. 4r. 11 l. ára?)

Varács Venczel. Kertészeti jegyzetek. Tanítóképezdei növendékek részére. (Zilah. Weiszberger Soma. K.8r. 37 l. ára 30 kr.)

Váradi Antal. Huszonöt év. Az orsz. zene és színművészeti akadémia színészeti osztályának (azelőtt orsz. színésziskola) keletkezése, fennállása és fejlődése 1864—1889-ig rövid áttekintésben. Függelékül: Mult és jövő. Drámai prológ egy felvonásban. A színészeti osztályok negyedszázados jubileumának ünnepére irta V. A. (Athenaeum r. társ. N.8r. 80 l. ára?)

Váradi Antal. A hún utódok. (A nemzeti szinház könyvtára. 162. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 92 l. ára 60 kr.)

Váradi Antal. Költemények. (Szépirod. könyvtár. II. füz. A «Szépirodalmi könyvtár» kiadóhivatala. 8r. 125 l. ára?)

Varga Ottó. Földrajz a gymnasiumok használatára. I—II. kötet. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 110, 101 l. több magyarázó ábrával és térképpel, ára 1 frt 60 kr.)

Varga Ottó. Politikai földrajz a gymnasiumok VII. osztálya számára. II. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 152 l. 17 ábrával, ára 1 frt.)

Varga Ottó. A magyarok oknyomozó történelme. Tanterv és utasítások alapján a középiskolák nyolczadik osztálya számára. Második kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 255 l. ára 1 frt 60 kr.)

Vargyas Endre. Elemi iskolai rendtartási szabályok és értesítő. (Lampel Róbert. 8r. 24 l. ára 5 kr.)

Vargyas Endre. Természetrajz. A miniszteri tanítási terv szerint. Módszeres előadásban. A falusi népiskolák V. és VI. évfolyamai számára. 2. lényegében változatlan kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 62 l. ára 20 kr.)

Vargyas Endre. Természettan. Tekintettel a közéletre, kisérleti

útmutatásokkal. A népiskolák V—VI. osztályai s az ismétlő tanfolyamok számára. 49 képpel. (Lampel Róbert. 8r. 78 l. ára 24 kr.)

Vargyas Endre. A magyarok története tekintettel a világtörténet főbb eseményeire: Életrajzi és korszaki képekben. A miniszteri tanítási terv szerint az osztatlan népiskolák V. és VI. évfolyamai számára. Második kiadás. Első lenyomat. (Lampel Róbert. 8r. 64 l. ára 20 kr.)

Vargyas Endre. A magyarok története. Tekintettel a világtörténet főbb eseményeire. Életrajzi és korszaki képekben. A miniszteri tanítási terv szerint a falusi népiskolák V. és VI. évfolyamai számára. 2. kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 56 l. ára 20 kr.)

Vargyas Endre. Magyar nyelvtan a miniszteri tanításterv szerint. Mondattani alapon. Az osztatlan népiskolák II., III., IV., V. és VI. évfolyamai számára. Harmadik javított kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 66 l. ára 20 kr.)

Vargyas Endre. Magyar nyelvtan a miniszteri tanterv szerint az elemi népiskolák II., III., IV., V. és VI. osztályai számára. 2. kiad. (Méhner Vilmos. 8r. 88 l. ára 28 kr.)

Vargyas Endre. Földrajz a miniszteri tanítási terv szerint. Módszeres előadásban. A falusi népiskolák III. és IV. évfolyamai számára. 3. javított kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 38 l. ára 20 kr.)

Vargyas Endre. Ugyanaz. A falusi népiskolák III., IV., V. és VI. évfolyamai számára. 3. javított és bővített kiadás. (U. o. 8r. 72 l. ára 20 kr.)

Vargyas Endre. Földrajz a miniszteri tanítási terv szerint. Módszeres előadásban. A falusi népiskolák IV., V. és VI. évfolyamai számára. Negyedik javított kiadás. (Lampel Róbert. 8r. 35 l. ára 20 kr.)

Vargyas Endre. Földrajz az elemi népiskolák III—VI. osztályai számára. I. rész. 4. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 59 l. ára?)

Vargyas Endre. Földrajz az elemi népiskolák 3–6. oszt. számára II. rész az 5—6. osztály részére. 4. kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 47 l. ára?)

Vargyas Endre. Földrajz a miniszteri tanítási terv szerint az elemi népiskolák III., IV., V., VI. osztályai számára. 5. javított kiadás. (Méhner Vilmos. 8r. 98, 1 l. ára?)

Várnai Sándor. A franczia rémuralom története a legujabb források felhasználásával. (Franklin-társulat. 8r. 286 l. ára 1 frt 60 kr.)

Városi Gyula. Vörös Dániel. Humoros regény. (Hunyadi Mátyás intézet. 8r. 383, 1 l. ára?)

Varsányi Gyula. Úria, tragedia. Az 1889-ki Teleky pályázaton száz aranynyal jutalmazott mű. (Szépirodalmi könyvtár. 5. kötet. «Szépirodalmi könyvtár» kiadóhivatala. 8r. 128 l. ára?)

Vázlatok és rajzok a Baziástól Turnszeverinig terjedő Dunaszakasz mentén 1890. évi tavaszszal végrehajtott kettős lejtmérés idejében már létezett, ujból elhelyezett és sziklába vésett magasságjegyekről, valamint az 1834-ik évben a Kazán szikláiba vésett vizmérczékről. Összeállította a vaskapu szabályozási m. k. művezetőség Orsován 1890. évi decz. hó 25-én. (Ny. Heisler. J. nyomdájában.)

Vázlatrajz a Baziástól lefelé az Aldunai zuhatagok mentén teljesített különböző lejtmérésekből eredő adatoknak egymás közötti viszonyáról. Az

1890. évi kettős lejtmérés alapján összeállította az aldunai vaskapu szabályozási m. kir. művezetőség Orsován 1890. szeptember hó.

Vécsey Tamás. Justianus «Omnem Reipublicae» kezdetű rendelete a jogi oktatás tárgyában. Adalékul a jogi oktatás történetéhez. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből. XI. kötet. 1. sz. Akadémia. 8r. 71 l. ára 60 kr.)

Végzés gróf Károlyi Viktor hagyatéka tárgyában. (Athenaeum r.-társ. nyomdája. 2r. 9 l. ára?)

Velics Antal. Magyarországi török kincstári defterek. Kiadja a m. tud. Akadémia történelmi bizottsága. Bevezetéssel ellátta és sajtó alá rendezte Kammerer Ernő. Második kötet. 1540—1639. (Akadémia. N.8r. XXIX. 770 l. ára 5 frt.)

Vér. Pezsgő. (Modern Dekameron II. kötete. Gerő és Kostyál K.8r. 143 l. ára 60 kr.)

Vér, Könnyü. Franczia novellettek. Armand Silvestre, Catulle Mendès és Guy de Maupassant-tól. (Útközben! IX. sz. Grimm Gusztáv. K.8r. 159, 1 l. ára 80 kr.)

Veress Vilmos. Politikai számtan. A középfokú kereskedelmi iskolák (akadémiák) II. és III. osztálya számára. A legujabb miniszteri tanterv alapján. (Kolozsvár. Lehmann és Baldi. 8r. 144 l. ára 1 frt 50 kr.)

P. **Vergilius Maro.** Aeneidos libri XII. Bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta Pirchala Imre. I. köt. I—VI. 2. kiadás. (Eggenberger-féle könyvkeresk. K 8r. 171 l. ára 70 kr.)

P. **Vergilius Maro.** Aeneise. Fordította és jegyzetekkel kisérte Barna Ignácz. Bevezetéssel ellátta Némethy Géza. (Franklin-társulat. 8r. XCVIII, 348 l. ára 2 frt.)

P. **Vergilius Maro.** Ugyanaz, latinul és magyarul. (U. o. 8r. 648 l. ára 3 frt).

Vergilius Aeneisének I. és II. könyve iskolai és magán használatra. Ford. és szógyűjteménynyel ellátta Danielovics Kálmán. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája 8r. 173 l. ára 90 kr.)

Verhovay Gyula. Az ország urai. Első ezer. (Buschmann F. könyvny. N.8r. 200 l. ára 1 frt 20 kr.)

Veridicus. Hol késik a kath. autonomia? (Hunyadi Mátyás nyomda. 8r. 48 l. ára 30 kr.)

Verne Gyula. A Grant kapitány gyermekei. Fordította Vértesi Arnold. 2. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 583 l. ára 4 frt.)

Verne Gyula. A Bégum ötszáz milliója. Regény. A «Bounty» lázadói. Elbeszélés. Francziából Szász Károly. Második kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 204 l. ára 1 frt 20 kr.)

Verne Gyula. Világfelfordulás. Fordította Szász Károly. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 200 l. ára 1 frt.)

Verne Gyula. Két évi vakáczió. Regény. Fordította Huszár Imre. 90 képpel. (Franklin-társulat. 8r. VIII, 468 l. ára 3 frt.)

Verne Gyula. Három orosz és három angol kalandjai. Francziából

fordította Nagy István. Második kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 296 l. ára 2 frt 40 kr.)

Verne Gyula. Tizenötéves kapitány. Regény. Franciából átdolgozta Szász Károly. 2. kiadás. (Franklin-társulat. 8r. 280 l. ára 1 frt 80 kr.)

Versényi György. Poetika. A költői műfajok elmélete megfelelő olvasmányokkal. Reáliskolák VI. s a gymnasiumnak VII. osztálya számára. (Nagel Bernát. N.8r. V, 324 l. ára 2 frt.)

Versenylovaink, Egy pillanat alatt áttekinthető, formája 1890-re. Minden ló összes 1889-iki belföldi és németországi futása egy-egy lapon csoportosítva. Segédkönyv versenyló-tulajdonosok, idomároknak, fogadásokhoz s a totalisateurnél. (A «Vadász- és Versenylap» kiadványa. 16r. XXVI, 356 l. ára 3 frt.)

Vértanúk. Az aradi, emlékezete. A «Képes folyóirat» 1890. évi 20. füzetének külön kiadása. Szerkeszti Nagy Miklós. (Franklin-társulat. 4r. 64 l. és 1 képmelléklet. ára 30 kr.)

Vértess József. Összekuszált fonalak. Eredeti regény. (Robicsek Zsigmond. 8r. 192 l. ára 1 frt.)

Vezető az Alföldi és Dél-magyarországi általános kiállítás és az Aradi vértanuk szobrának leleplezése alkalmából. (Arad. Ifj. Klein Mór. K.8r. 55 l. ára 30 kr).

Viczmándy Ödön. Eszmék a közigazgatási reform tárgyában. (Pallas részvénytársaság nyomdája. 8r. 29 l. ára 20 kr.)

Vida János. Vadvirágok. Apostag, 1890. (A szerző sajátja. K.8r. 4 lev., 130 és VI l. ára 1 frt.)

Vignola oszloprendszerei. Módszeres szerkesztésben magyarázza Palóczi Antal. (Pfeifer Ferdinánd. 4r. 15 l. 12 táblával, ára ?)

Világ sportja. A. (Franklin-társulat. 4—12 l. ára 1 frt 50 kr.)

Világhy. A gróf Csáky-féle (f. é. febr. 26-án 10086 sz. a. k.) miniszteri rendelet törvényességéről. (Hely és nyomda nélkül. N.8r. 19 l. ára ?)

Virányi Ignácz. Módszeres német nyelvtan középiskolák számára. Harmadik javított kiadás. (Eggenberger-féle könyvkereskedés. 8r. 147 l. ára 90 kr.)

Viszonválasza a «K. k. priv. österreichische Länderbank» részvénytársaságnak Bécsben Zimonyi Schwarz Armin építési vállalkozó és a «Compagnie de Fives-Lille pour constructions mecaniques et entreprises» párisi r.-társ. ellen. (Athenaeum r. társ. ny. 2r. 74 l. ára ?)

Vogel Ignácz. Hit- és erkölcstan és függelékül a zsidók története a babiloniai fogságtól a második templom elpusztulásáig A középtanodák alsóbb osztályai számára. Harmadik bővített kiadás. (Székesfehérvár. Singer Ede. 8r. 73 l. ára 50 kr.)

Wagner Richard. Siegfried. A Nibelungok trilógiájának második napja. Ford. Radó Antal. (A m. kir. Operaház könyvtára. 34. sz. Pfeifer Ferdinánd. K.8r. 106 l. ára 40 kr.)

Walter Gyula. Üdvözlégy Mária! Imakönyv a bold. Szűz tiszteletére. Az esztergomi főtiszt. főegyházm. hatóság jóváhagyásával. Harmadik ujból átnézett és bővített kiad. (Esztergom. Szerző. 12r. XVI, 583, XIV l. ára 50 kr.)

Walter Gyula. Szent beszéd 1890. deczember 8. mint Esztergom Viziváros fogadalmi ünnepének másfélszázados évfordulóján a nevezett plebánia templomában. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv nyomdája. 8r. 30 l. ára?)

Wein Manó. A mindennapi sebészet. II. kötet. Számos fametszetű ábrával a szöveg közt. (Ifj. Nagel Otto. N.8r. XV, 418 l. ára 4 frt 50 kr.)

Weiss Julián. Gizike naplója. (Egy bakfis emlékiratai.) Ford. Gyalui Farkas. (Kolozsvár. Horatsik János. 16r. 191 l. ára 1 frt.)

Weisz Fr. Albert. A kereszténység védelme erkölcsi és művelődési szempontból. Fordították Makra Imre és Rózsa József. I. kötet Januári füzet. (Hitvédelmi füzetek. Ó-Becse. Lőwy Lajos nyomdája. 8r. 96 l. ára 60 kr.)

Wekerle László. Népiskoláink gyorsabb fejlesztése. (M.-Sziget. Berger Miksa. N.8r. VIII, 294 l. ára 2 frt.)

Welleba Ferencz és **Uffenheimer Nándor.** A bor szállítása és elhelyezése caissonokban. (Bécs. Hölder A. N.8r. 13 l. ára 30 kr.)

B. **Wenckheim Béla, Lónyay Menyhért** és **Horváth Boldizsár** m. k. miniszternek, ő cs. s apost. k. felségéhez hódolatteljes felterjesztése, a volt székely gyalog- és huszárőrezredek kincstári kezelés alatt álló ingó és ingatlan javainak visszaadása és rendezése tárgyában. 1868. (Egyetemi nyomda. 8r. 17 l. ára?)

Wenninger Mátyás. A gazdatiszt. (Grill Károly. 8r. 48 l. ára 50 kr.)

Werner Adolf. Kisfaludy Sándor levélregénye. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 55 l. ára?)

Werner A. Vilmos. Goethe és Kármán. Esztheticai tanulmány. (Szombathely. Bertalanffy József könyvny. 8r. 26 l. ára?)

Wertheimer Ede. Ausztria és Magyarország a XIX. század első tizedében. Kiadatlan források alapján irta. II. köt. A pozsonyi békekötéstől a schönbrunni békekötésig. **1. füzet.** (Ráth Mór. 8r. 6, 135 l. **ára 1 frt 20 kr.**)

Wettstein H. Természetrajz a polgári és felsőbb leányiskolák részére. A polgári és felsőbb leányiskolák legujabb tantervének és a hazai viszonyoknak megfelelően kidolgozták: Pásthy Károly és Szarvassy Margit 124 ábrával. Az eredeti Zürich kanton szekundár iskoláiban kötelezett tankönyv. I. rész. (Méhner Vilmos. 8r. 110 l. ára 60 kr.)

Wettstein H. Ugyanaz. II. rész. 148 ábrával. (Méhner Vilmos. 8r. 94 l. ára 60 kr.)

Wohlbrück. Templomos és zsidónő. Opera három felvonásban. Szövegét irta W. Fordította Radó Antal. Zenéjét szerzette Marschner Henrik. (A m. kir. operaház könyvtára. 37. sz. Pfeifer Ferdinánd. 8r. 47 l. ára?)

Wohlrab Flóris. Szemléltető geometria polgári fiuiskolák számára. Első füzet. Planimetria és stereometriai elemek. (Az I. és II. osztály tananyaga.) Második füzet. Constructiv planimetria a terület és a térfogat mérésével. (A III. és IV. osztály tananyaga.) (Franklin-társulat. 8r. 156, 159 l. egy füzet ára 80 kr.)

Wörner nyomán dolgozva. Nagyböjti szent beszédek. A keresztény család. (Pozsony. Stampfel, Eder és t. nyomdája. 8r. 56 l. ára?)

Xenophon emlékiratai Sokratesről. III. füzet. Ford. Némethy Géza. (Tanulók könyvtára. 56. sz. Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 129—192 l. ára 30 kr.)

Yanga. A szépség titkai. 6. bővített kiadás. (Szeged. Endrényi testvérek. 8r. 64 l. ára 1 frt.)

Zala vármegye története. Kiadja Zala vármegye közönsége. Szerkesztik Nagy Imre, Véghely Dezső és Nagy Gyula. Oklevéltár. II. kötet. 1364—1498. (Zala vármegye közönsége. N.8r. VII, 646 l. és 1 fénynyomat, ára?)

Zalai Márk. Gyakorlati könyvvitel kereskedők és kereskedelmi iskolák használatára. (Keresk. akadémiai kézikönyvek tára. I. Debreczen. László Albert. N 8r. 386 l. ára 2 frt 40 kr.)

Zámolyi Mihály. A sátoros czigány. Humorisztikus néprajz. (A «Népnevelő» kiadóhivatala. 8r. 139 l. ára 1 frt.)

Zárszámadása, A magyar korona országainak állami, az 1889. évre. I—X. füzet. (M. k. államnyomda. 4r. 245, 195, 197, 49, 333, 109, 91, 107, 35, 37 l. ára?)

Zay Albert, gróf. Kit válaszszunk püspöknek? Nehány szó a dunáninneni ág. ev. egyházkerületben megejtendő püspökválasztáshoz. (Légrády testvérek. N.8r. 21 l. ára 20 kr.)

Zay Albert, gróf. Főispán? vagy megyei főnök? Adalék a közigazgatási reformhoz. (Légrády testvérek. N.8r. 48 l. ára 50 kr.)

Zelliger Arnold. Liebleitner János pozsonyi igazgatótanító életrajza. (Buschmann F. nyomdája. 8r. 14 l. ára?)

Zelliger-féle magyar beszédgyakorlatok. A német tannyelvű népiskolák I. és II. osztályai számára átdolgozta Spitzer Lipót. (Lampel Róbert. 8r. 60 l. ára 30 kr.)

Zichy Antal. Psychiatria és politika. (Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből. XV. köt. 5. sz. M. tud. Akadémia. 8r. 11 l. ára 10 kr).

Zimándy Ignácz. Ébresztő hangok műveltebb kath. körök számára. XII. könyv. («Hunyadi Mátyás» intézet. 8r. 460. III l. ára?)

Zlinszky Aladár. Szondi két apródja az iskolában. Különnyomat a zombori főgymnásium 1889/90. é. értesítőjéből. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 8r. 32 l. ára 10 kr.)

Zlinszky Imre. Magyar telekkönyvi rendtartás mai érvényében. Az ujabb törvényekkel kibővítve és a felsőbb bíróságok ujabb megállapodásainak felhasználásával átdolgozta Imling Konrád. Az 1886. XXIX. és az ezt módosító 1889. XXXVIII. t.-czikket, ez utóbbinak indokait és a reá vonatkozó igazságügyminiszteri rendeleteket tartalmazó függelékkel bővített 4. kiadás. A függeléket összeállította Osváth Imre. (Franklin-társulat. N.8r. VIII, 296, 72 l. ára 2 frt 80 kr.)

Zolnai Gyula. Szómagyarázatok. A Budenz albumból és a Magyar Nyelvőrből. (Hornyánszky Viktor sajtója. 8r. 41 l. ára?)

Zschokke H. után Lipóczy György. A budai pasa. Történelmi elbeszélés. Lenyomat a «Nemzeti Hírlap»-ból. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 46 l. ára?)

Zsilinszky Mihály. A széptan előcsarnoka. A szépet kedvelő ifjúság és általában minden műveltek számára. (Lampel Róbert. 8r. 110 l. ára 1 frt.)

Zsilinszky Mihály. A linczi békekötés és az 1647-ki vallásügyi törvényczikkek története. (Magy. tud. Akadémia. N.8r. 460 l. ára 3 frt 20 kr.)

HAZAI NEM-MAGYAR IRODALOM.

Abafi Ludwig. Geschichte der Freimaurerei in Oesterreich-Ungarn. 1—7. Heft. (Aigner Lajos. 8r. 1—336 l. Füzetje 40 kr.)

Adressbuch der königl. freien Stadt Hermannstadt. Herausgegeben vom Hermannstädter Bürger- und Gewerbe-Vereine. Bearbeitet von Gustav Theis. V. Jahrgang. (N.-Szeben. Krafft Vilmos. N.8r. 148 l. ára 85 kr.)

Albert M. Altes und Neues. Gesammelte siebenbürgisch-sächsische Erzählungen. (N.-Szeben. Krafft Vilmos. N.8r. 4 lev. és 467 l. ára 2 frt 25 krajczár.)

Arbeiterfrage, Die. Ein Friedensvorschlag, dargelegt mit Rücksicht auf die Tendenzen der Communisten und Socialisten, sowie die Ideen von Lassale und Schultze-Delitsch, Ketteler und Schäffle, Mill und Mohl von A. B. (Pozsony. Heckenast Gusztáv utódai. N.8r. 47 l. ára 40 kr.)

Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. Neue Folge. XXII. Band. 1—3. Heft. Herausgegeben vom Vereinsausschuss. (Nagyszeben. Krafft Vilmos nyomdája. 8r. 738 l. ára?)

Augustin da Monte-Feltre. Kanzelreden. Wiedergegeben von J. Okič. (Neuwald Illés nyomdája. 8r. 382 l. ára 1 frt 60 kr.)

Auszug aus der Geschichte des Infanterie-Regiments Freiherr v. Mollináry Nr. 38. (L. Spiegelfeld Jos. Freiherr.)

Bacher W. Kosman Wodianer. Sein Leben und sein litterarischer Nachlass. Aus Prof. W. B.-s hebräischem Vorworte zu der Edition des Nachlasses übersetzt. Als Manuscript gedruckt. (Athenaeum. 8r. 36 l. ára?)

Balassa Constantin. Der Umgang mit Pferden selbst mit bösen und verdorbenen, sowie die Behandlung und Verbesserung Derselben. Praktische Anleitung zur Pferdekenntniss in ihrem ganzen Umfange nebst Vorschlägen zu einer leicht ausführbaren, gedeihlichen und schnell fördernden Landes Pferdezucht für Offiziere, Landwirthe und Pferdeliebhaber. Herausgegeben von Georg Balassa. (Grill Károly. 8r. VIII, 270 l. ára 2 frt.)

Balaton G. Geografie für Volks-Schulen. 11. Auflage. (Rudnyánszky A. 8r. 28 l. ára?)

Balaton Géza. Geschichte Ungarns in kurzer Darstellung für Volksschulen. 11. Auflage. (Hornyánszky Viktor. K.8r. 16 l. ára?)

Baróti (Grünn) Ludwig. Wie es mir gelang, unsere Freunde in Deutschland aufzufinden. (Perjamos. Pirkmayer Alajos nyomdája. 8r. 19 l. ára?)

Bericht des Hermannstädter Männer-Gesangvereins für die Jahre 1888 und 1889. (Nagyszebeni férfi dalegylet. N.8r. 48 l. ára?)

Bericht der Handels- und Gewerbekammer in Kronstadt über die geschäftlichen Verhältnisse in ihrem Bezirke im Jahre 1889. (Brassó. Zeidner H. 8r. VIII, 136 l. ára 40 kr.)

Bericht über die Feier des 50. jährigen Bestandes des Hermannstädter Bürger- und Gewerbevereins. Im Auftrag des Vereins-Ausschusses auf Grund stenographischer Aufzeichnungen und aktenmässiger Daten

zusammengestellt vom Vereins-Sekretär. (N.-Szeben. Krafft Vilmos. N.8r. 36, 2 l. ára 25 kr.)

Berichte, Mathematische und naturwissenschaftliche. aus Ungarn. Redigirt von Izidor Fröhlich. VII. Band. (Juni 1888 bis October 1889.) (M. tud. Akadémia. 8r. XII, 525 l. négy táblával, ára 4 frt 50 kr.)

Bezenček A. Beiträge zur Geschichte der Stenographie bei den Südslaven. (Zágráb. Hartman L. 4r. 18 l. ára 40 kr.)

Bjelinski Maxim. Nataschka und andere Erzählungen. Autorisirte Uebersetzung von Alexis Markow und Clemens Heiss. (Grimm Gusztáv. 8r. 186, 1 l. ára 90 kr.)

Bloch Moses. Das mosaisch-talmudische Erbrecht. (Athenaeum. N.8r. VIII. 70 l. ára?)

Bun S. Deutsches Sprachbuch für Volks- und Bürgerschulen. 1. Theil· 4. verbesserte Auflage. (N.-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 122 l. ára 40 kr.)

Caviar. Pikante und heitere Blätter. Redacteur: Jean qui rit. V. Jahrgang. 18 Hefte. (Grimm Gusztáv. 4r. ára 9 frt.)

Cserghő Géza und **Josef Csoma**. Alte Grabdenkmäler aus Ungarn. Beitrag zur Kunst- und Culturgeschichte. Mit 24 Illustrationen. (Kilián Frigyes N.8r. 122 l. ára 2 frt 50 kr.)

Csontosi János. Bildnisse des Königs Mathias Corvinus und der Königin Beatrix in den Corvin-Codexen. Mit zahlreichen Illustrationen. (Separat-Abdruck aus der «Ungarischen Revue.») (Kilián Frigyes. N.8r. 51 l. ára 1 frt 50 kr.)

Descaves Lucien. Aus französischen Kasernen. Unterofficiere. Militärischer Roman. Uebersetzt von Ludwig Wechsler. (Grimm Gusztáv. 8r. 260 l. ára 1 frt 80 kr.)

Diner Josef Sammlung Géza v. Kárász. Catalog der Kunstgegenstände und Antiquitäten. Mit 25 Tafeln in Phototypie. (Franklin-társulat. N.8r. 45, 1 l. ára?)

Druisner Joh. Georg. Schreib-Lese-Fibel. Mit 37 Originalbildern. (Lauffer Vilmos. 8r. 20 l. ára 30 kr.)

Esterás Paul. Samstag der seligsten Jungfrau Maria und ihre 52 Wunderthaten. Nach der ung. Originalausgabe geschrieben und vermehrt durch Karl Tóth. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 164 l. ára 40 kr.)

Fachunterricht, Der landwirthschaftliche, im Königreich Ungarn im Jahre 1889. (Magyar-Óvár. Czéh Lajos nyomdája. 8r. 49 l. ára?)

Faust. Liebesfreuden, Liebesschmerzen. Neue Erzählungen. (Márkus Samu nyomdája. 8r. 111 l. ára?)

Fefsmann Josef. Deutsches Lesebuch für Mittelschulen mit deutschen und ungarischen Anmerkungen. II. Theil. 8. umgearbeitete Auflage. (Lampel Róbert. 8r. 204 l. ára 80 kr.)

Fenyvessy Adolf. Die fünfzigjährige Geschichte des Pester ersten Vaterländischen Sparcassa-Vereines 1840—1889. Im Auftrage der Direction verfasst. Aus dem ungarischen. (Kilián Frigyes. N.8r. VIII, 101 l. és 18 táblázat, ára 2 frt 50 kr.)

Fischer Michael. Kurzgefasste Geographie Ungarns mit besonderer Rücksicht auf Südungarn. Für Volksschulen zusammengestellt. (N.-Szt.-Miklós. König S. 8r. 34 l. ára 10 kr.)

Fischer Victor. Orthopädische- und Wasserheilanstalt Budapest Stadtwäldchen. (Buschmann J. nyomdája. 8r. 13 l. ára ?)

Forst-, Jagd- und Fischereigesetz. (Fehértemplom. Hepke Tibold. 8r. 121 l. ára 1 frt.)

Földesi J. Wie sollen wir unsere Mädchen erziehen? Vorgetragen am 11. April 1890. in der Freimaurer-Loge «Haladás». (Márkus Samu ny. 8r. 30 l. ára 20 kr.)

Frau, Die sächsische, in der Gegenwart und unser allgemeiner ev. Frauenverein. Vortrag gehalten in der diesjährigen General-Versammlung des allgemeinen ev. Frauenvereines in Birthälm. (Brassó. Albrecht Adolf. 8r. 30 l. ára 20 kr.)

Füredi Ignatz. Deutsche Sprachlehre für Volksschulen. (Méhner V. 8r. 74 l. ára 30 kr.)

Gedenkblätter für das k. u. k. Infanterie-Regiment Friedrich Wilhelm. (L. Lutsch Carl.)

Gefecht, Das, der Feldartillerie. (Athenaeum r. társulat nyomdája. 8r. 34 l. ára ?)

General-Entwurf zur Errichtung eines Cadetten-Collegiums in Ungarn. Eine militär-pädagogische Studie. Beitrag zur Lösung der Frage, wie das Interesse der ungarischen Jugend für den Militär-Berufsstand erfolgreich geweckt und zweckentsprechend gefördert werden könnte. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. N.8r. 21, 1 l. ára ?)

Geržetič Nikolaus. Das Wasser als Träger der Krankheitskeime, mit besonderer Berücksichtigung des Trinkwassers als Ursache der Typhus-Erkrankungen in Budapest. Vorgetragen im militärärztlichen wissenschaftlichen Vereine am 14. Feber 1890. (Pesti Lloyd-társulat. 8r. 26 l. ára ?)

Gesetz-Artikel, XLIII., vom Jahre 1883 betreffend die Errichtung des Finanz-Verwaltungs-Gerichtes Mit Erläuterungen, Anmerkungen und Parallelstellen. Aus dem Ungarischen des jur. Dr. Tibor Moder. XLIV. Gesetzartikel vom Jahre 1883 über die Manipulation der öffentlichen Steuern. Mit Erläuterungen, Anmerkungen und Parallelstellen. Aus dem Ungarischen des jur. Dr. Ludwig Gruber. 2. Ausgabe. (Ráth Mór. 8r. 114 l. ára 90 kr.)

Gesetz-Artikel, XXXV., vom Jahre 1888 über das staatliche Schankgefälle und XXXVI. Gesetz-Artikel vom Jahre 1888 über die in Folge des Schankgefälles zu gewährenden Entschädigungen. Mit Erläuterungen, Anmerkungen und Parallelstellung von Peter Fritz. XXXVI. Gesetz-Artikel vom Jahre 1890 über Ergänzung einiger Bestimmungen des XXXV. Gesetz-Artikels vom Jahre 1888. (Ráth Mór. 8r. 27, 71, 211 l. ára 2 frt 60 kr.)

Gesetz-Artikel, 1890: XIII., betreffend die staatliche Begünstigung der heimischen Industrie. 1890: XIV. Gesetz-Artikel betreffend jene Begünstigungen, welche den die vaterländische Industrie unterstützenden Geldinstituten gewährt werden können. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 16 l. ára ?)

Gesetze der Königreiche Croatien, Slavonien und Dalmatien von den Jahren 1876 bis inclusive 1886. (Zágráb. Hartman L. 8r. 234 l. ára 1 frt.)

Gesetze der Königreiche Croatien, Slavonien und Dalmatien von den Jahren 1887 und 1888. (Zágráb. Hartman L. 8r. 211 l. ára 50 kr.)

Gesetzentwurf über die Unfallversicherung der gewerblichen und Fabriksarbeiter. (Pozsony. Stampfel, Eder és társa nyomdája. 8r. 28 l. ára ?)

Goldstein M. A. Gebet und Glaube. Ein Beitrag zur Erklärung und Erläuterung des Gottesdienstes und dessen Gebräuche. Nach den bewährtesten alten und neuen Quellen auf dem Gebiete der jüdischen Literatur. Ausserdem wird hier die in Gebetsstücken enthaltene Religionslehre neu bearbeitet und zum ersten Male veröffentlicht, nebst einem Anhange. (Neumayer Ede. 8r. VI, 125 l. ára ?)

Goethe J. Wolfgang. Egmont. Ein Trauerspiel in fünf Aufzügen. Für den Schulgebrauch erläutert von Robert Schnabl. (Lauffer Vilmos. N.8r. X, 94 l. ára 30 kr.)

Gladischefsky Karl. Eine Diasporareise in Ober-Ungarn. (Hornyánszky Viktor. 8r. 24 l. és 1 térkép, ára ?)

Győrffy Ivan. Kurze Erdbeschreibung. Zum Gebrauch der Schüler in Volksschulen. 6., verbesserte und umgearbeitete Aufl. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 45 l. ára 10 kr.)

Győrffy Ludwig. Geschichte und Beschreibung der Graner Basilika; Geschichte der alten Burg und der ältesten Domkirchen, mit einer Beschreibung der sonstigen Sehenswürdigkeiten von Gran. Mit dem Porträt des Cardinals und Fürstprimas von Ungarn und einem Porträt-Gruppenbild auf Carton. Nebst in den Text gedruckten Illustrationen. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. K.8r. 55 l. ára 30 kr.)

Hampel Josef. Alterthümer der Bronzezeit in Ungarn. 2. Auflage. Mit 127 Tafeln und 1300 Abbildungen. (Kilián Fr. N.8r. 16 l. és 1 lev. ára 2 frt.)

Hann Julius. Der Hermannstädter Bürger- und Gewerbeverein 1840–1890. Zur Feier des fünfzigjärigen Bestandes. (Nagyszeben. Krafft Vilmos nyomdája. 8r. 159 l. ára ?)

Haus- und Dienst-Ordnung für die k. u. k. Infanterie-Cadettenschule in Hermannstadt. (Nagyszeben. K.8r. 56 l. ára ?)

Havas Josef Anton. Die Börse. Ein verlässlicher Führer, Warner und Rathgeber für Jedermann in Börse-Angelegenheiten. Informations-Buch für Capitals-Anlage und Speculation sammt Börse-Lexikon und Compass. (Grill Károly. 8r. 183 l. ára 1 frt 50 kr.)

Herzeg Emil. Deutsches ABC und Lesebuch für izraelitische Volksschulen. 2. Auflage. (Singer és Wolfner. 8r. 94 l. ára 20 kr.)

Herzog Adolf. Die kranke Mutter. Dramatisches Gedicht. (Légrády testvérek. 8r. 17 l. ára ?)

Hochwald Wilhelm. Praktische Anleitung zur Ausbildung in der italienischen Sprache. Zum Schul- und Privatunterricht. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 367 l. ára 2 frt.)

Inkey Alexander. Der Kossuth-Kultus. Von den letzten Veteranen der alten Garde. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. 8r. 44 l ára 40 kr.)

Jahnz Emil. Adressbuch Grossgrundbesitzer im Königreiche Croatien und Slavonien. Mit Angabe der ihnen gehörigen Güter, nebst Post-, Telegraphen- und Eisenbahn-Stationen, Comitat (Kreis), Steuergemeinde, Bezirksamt, Orts- und Bezirksgericht, Gerichtshof, ferner die Grösse der Güter nach Klafter. Nach amtlichen und authentischen Quellen bearbeitet. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 96 l. ára 1 frt 50 kr.)

Jausz Georg. Fibel für das erste Schuljahr. 12. Auflage. (Dobrowsky és Franke. 8r. 94 l. számos képpel, ára 30 kr.)

Jahresbericht des Ausschusses des Budapester prot. Landes-Waisenvereins augsb. und helvetischer Confession für das Jahr 1889. Vorgelegt in der Generalversammlung am 21. Juni 1890. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 25 l. ára ?)

Jahresbericht der kön. ungarischen geologischen Anstalt für 1888. Mit 2 lithographirten Tafeln. (Kilián Frigyes. N.8r. 193 l. ára 4 frt.)

Jahresbericht über das Veterinärwesen in Ungarn. Im Auftrage des kön. ung. Ackerbauministeriums nach amtlichen Berichten bearbeitet von Dr. Franz Hutyra. I. Jahrgang. 1889. Nach dem 3. Jahrgange der ungarischen Ausgabe. (Franklin társulat. N.8r. VIII, 143 l. ára ?)

Jankó Johann. Das Delta des Nil. Geologischer und geographischer Aufbau des Deltas. (Mitt. aus dem Jahrbuche der königl. ung. geol. Anstalt. Bd. VIII. 9. Heft. Franklin társulat. 8r. 235—363 l. 35—38 táblával, ára ?)

Jausz Georg. Deutsches Lesebuch für Volks- und Bürgerschulen. 4. Theil. Für das 5. und 6. Schuljahr. Mit zahlreichen Illustrationen. (Dobrowsky és Franke. 8r. VIII, 292 l. ára 70 kr.)

Jeck Georg. Kurzgefasste deutsche Sprachlehre für die Oberklassen der Volksschule. 6. Auflage. (Nagy-Szt-Miklós. König S. K.8r. 39 l. ára ?)

Jeck Georg. Kurzgefasstes Elementar-Rechnen für die Oberklassen der Volksschule. Im Anhange mit 200 Original-Rechnungsbeispielen, welche durch die Schüler meiner Klasse im Laufe eines Schuljahres aufgelöst wurden. (Nagy-Szt-Miklós. König S. 8r. 40 l. ára ?)

Jónás Johann. Deutsches Sprach- und Lesebuch. Német nyelvtan és olvasókönyv középiskolai használatra. II. rész. 2. kiadás. (Franklin társulat. 8r. 144 l. ára 70 kr.)

Kastner Wilhelm. Deutsche Sprachlehre nebst Übungsaufgaben für Volks-, Bürger- und höhere Töchterschulen. I. Theil. 3. Auflage. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 140 l. ára 28 kr.)

Király Johann. Geschichte des Donau-Mauth- und Urfahr-Rechtes der kön. Freistadt Pressburg. (Pozsony. Angermayer Károly nyomdája. 8r. 252 l. ára ?)

Klingenberg J. Deutsches Sprachbuch. II. Theil. Für die oberen Volksschulklassen. 3. Auflage. (Franklin társ. 8r. 111 l. ára 40 kr.)

Kuttner Alexander. Erster Unterricht in der Erdbeschreibung. Mit besonderer Berücksichtigung der Länder der ung. Krone. Für die Elementar-Volksschulen vollkommen umgearbeitet von Wilhelm Suppan. 23. Auflage. (Lampel Róbert. 8r. 109 l. ára 30 kr.)

Kürti Desider. Betrachtungen über das Staatsmonopol im Allgemeinen

und das Tabakmonopol im Speziellen. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doctorwürde an der Universität in Leipzig. (Czettel és Deutsch nyomd. 8r. 84 l. ára ?)

Langraf Moritz. Deutsche Sprachlehre mint 150 Übungsaufgaben. Ein Handbuch für Schüler der Volks-, Bürger- und höheren Töchterschule. I Theil. 43. vermehrte und sehr verbesserte Auflage. (Lampel Róbert. 8r. 142. IV l. ára 36 kr.)

Lengyel Therese. Praktisches Handbuch zum schnellen und sicheren Erlernen des Damenschnittzeichnens. Für Institute, Mädchenschulen, Lehrerinnen und zum Selbstgebrauche. Leichtfasslicher Vortrag des Massnehmens und des Schnittzeichnens. Mit 9 Abbildungen und 1 Beilage. Nach eigenen im Auslande gesammelten Erfahrungen. (Grimm Gusztáv. 4r. ára 2 frt.)

Liebleitner János. Kis magyar-német szótár. A beszédre legszükségesb fő- és melléknevek és igék. Kleines ungarisch-deutsches Wörterbuch. Die zum Sprechen nothwendigsten Haupt-, Eigenschafts- und Zeitwörter. 9. vermehrte Auflage. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 32 l. ára 10 kr.)

Localtarif (Theil II.) für den Transport von Eil- und Frachtgütern auf sämmtlichen Linien der kön. ung. Staatseisenbahnen. Giltig vom 1. Januar 1891. (M. kir. államvasutak. N.8r. 437 l. ára 1 frt 50 kr.)

Lőrenthey Emerich. Die pontische Stufe und deren Fauna bei Nagy-Mányok im Comitate Tolna. (Mitth. aus dem Jahrbuche der kgl. ung. geol. Anstalt. Bd. IX. Heft 2. Franklin társ. 8r. 37—52 l. egy táblával, ára ?)

Löw Albert. Thierschutz im Judenthume nach Bibel und Talmud. (Buschmann F. nyomdája. 8r. 36 l. ára ?)

Ludig Emanuel. Konfirmandenbüchlein. (Felső-Eőr. Schodisch Lajos nyomdája. 8r. 32 l. ára ?)

Lutsch Carl. Gedenkblätter für das k. und k. Infanterie-Regiment Friedrich Wilhelm Grossherzog von Mecklenburg-Strelitz Nr. 31. (Nagyszebeni nyomda-intézet. N.8r. IV, 5—32 l. ára ?)

Márkus Josef. Wenn Amor lacht. Leichte Geschichten von Satanello. Mit Illustrationen. (Grimm Gusztáv. 8r. 140, 1 l. ára 1 frt 50 kr.)

Maupassant, Guy de. Geschichten im Barockstyl. (Grimm Gusztáv. 8r. 128 l. ára 90 kr.)

Medveczky Friedrich. Bericht über den internationalen Congress für Hoch- und Mittelschulen. (Kilián Frigyes. N.8r. 25 l. ára 50 kr.)

Mendés Catulle. Intime Scenen. Mit Illustrationen von G. Lieber. (Grimm Gusztáv. 8r. 147 l. ára 1 frt 50 kr.)

Michaelis Ludvig. Die Johannisglocke von Unterten. Eine Novelle aus dem Siebenbürger Sachsenlande im Zeitalter der Reformation. Dem Andenken an seinen Vater Johann Michaelis, weiland evang. Pfarrer A. B. in Alzen. (N.-Szeben. Michaelis és Seraphin. 8r. 79 l. ára 80 kr.)

Milleker Felix. Geschichte Alibunar's. (Wersecz. Kirchner J. E. özvegye. K.8r. 35 l. ára ?)

Mittheilungen aus dem Jahrbuche der kön. ungarischen geologischen Anstalt. VIII. Band. 9. Heft. IX. Band. 2. Heft. (L. Jankó Johann, Lőrenthey Emerich.)

Mosenthal S. H. Deborah. Volks-Schauspiel in vier Acten. 6. unveränderte Auflage. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. K.8r. 82 l. ára 60 kr.)

Murai Karl. Die Geschichte eines Kriminalfalles. Erzählung. Autorisirte Übersetzung von Anton Zunft. (Lugos. Zunft Antal. 8r. 77 l. ára 50 kr.)

Müllendorff E. Erzählungen aus dem Orient. (Grimm Gusztáv. 8r. 142 l. ára 90 kr).

Müller Lorenz. Der Steindrucker an der Handpresse. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 164 l. egy kőnyomatu táblával és számos rajzzal, ára?)

Nächte, Pariser. Aus dem Französischen übersetzt von A. Schwarz. Mit Illustrationen. (Grimm Gusztáv. K.8r. 104 l. ára 60 kr.)

Ocskay Gusztáv. Reminiscenzen aus der Vergangenheit. Mit dem Bildnisse des Verfassers (Lampel Róbert. 8r. 235 l. ára 1 frt.)

Organisation. Die. des Veterinärwesens in Ungarn. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 68 l. ára?)

Petőfi Alex. Epische Gedichte. Uebersetzt von Ernst Speidl. Herausgegeben von dem Verein zur Verbreitung der ungarischen Sprache in Resiczabánya. (Resicza. Eisler József ny. 16r. 107 l. ára 1 frt.)

Plan der kön. Freistadt Kronstadt. Masstab 7500. (Brassó. Albrecht Adolf. ára 80 kr.)

Platon. Hören wir die Arbeiter! (Márkus Samu. 8r. 23 l. ára 10 kr.)

Polster Johann, Frühwirth Karl, Posch Ludwig. II. Theil. 3. Schuljahr. Deutsches Lesebuch für Volksschulen. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 246 l. ára 55 kr.)

Protokoll über die im November und Dezember 1890 in Pressburg abgehaltene Directoren-Conferenz IV. der dem Fabriken-Versicherungen-Theilungs-Vertrage angehörigen Gesellschaften. (Pozsony. Stampfel, Eder és társa nyomdája. 2r. 40. 7 l. ára?)

Protocoll Nr. 9. (Commercielle Angelegenheiten) über die in Wien in der Zeit vom 24. März bis 1. April 1890 in Angelegenheit der Etablirung directer Tarife zwischen Oesterreich-Ungarn, Serbien, Bulgarien und der Türkei gepflogenen Verhandlungen. (Légrády testvérek. 2r. 32 l. ára?)

Pulszky Franz. Die Goldfunde von Szilágy-Somlyó, Denkmäler der Völkerwanderung. Mit 16 Illustrationen im Texte und einer Tafel. (Kilián Frigyes. N.8r. 32 l. ára 80 kr.)

Raff Jules. Verlässlicher Führer der Börse. (Bleier E. nyomdája. 8r. 30 l. ára?)

Reger Philipp. Hans Sachs. Komische Oper in drei Akten. Nach J. L. F. Deinhardstein's dramatischer Dichtung gleichen Namens frei bearbeitet. Musik von Albert Lortzing. (Nagy-Szeben. Krafft Vilmos. 8r. 32 l. ára?

Rosenzweig Hermann. Am Sabbes! Jux-Marsch. Text verfasst und vorgetragen vom Komiker Armin. Für Piano zu 2 Händen. (Rózsavölgyi. 4r. 4 l. ára 75 kr.)

Rosenzweig Hermann. Ugyanaz. Für grosses Orchester. (U. o. 4r. 13 l. ára 1 frt.)

Rudolfi József. Ob es möglich wäre während eines Bühnenbrandes jede Gefahr, unter allen Umständen, sowohl für das Publikum, als auch für das Theater zu beseitigen. (Szeged. Engel Adolf. N.8r. 15 l. ára 50 kr.)

Sammlung geistlicher Lieder zum Gebrauche bei den öffentlichen bund häuslichen Gottesverehrungen der Christen. (Brassó. Albert Adolf. 8r. XVI, 548 l. ára 1 frt 20 kr.)

Schiesspulver, Das rauchlose. (Athenaeum r. társ. nyomdája. 8r. 8 l. ára ?)

Schnabl Robert. Bürger, Goethe und Schiller'sche Balladen und Romanzen für den Schulgebrauch erläutert. (Görög, latin és német classikusok gyűjteménye. 7. füzet. Lauffer Vilmos. 8r. 78 l. ára 30 kr.)

Szirmai Josef, Leopold Klein, Adolf Mayer. Das dritte Schuljahr. Deutsches Lesebuch für die Volksschulen Ungarns. 3. Auflage. (Franklin társulat. 8r. 151 l. ára ?)

Schuller Gustav. Leitfaden der Erdbeschreibung für die untersten Classen der Mittelschulen sowie für Bürger- und Volksschulen. (Nagyszeben. Michaelis Ferencz. 8r. 49 l. ára ?)

Schulpe Georg. Der Prinz. Dramolet. (Pozsony. Szerző. 8r. 16 l. ára ?)

Schulpe Georg. Aphorismen und Aperçus in ungarischer und deutscher Sprache. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. 8r. 69 l. ára ?)

Schulpe Georg. Aug' um Auge. Ein dramatischer Scherz in einem Aufzuge. (Pozsony. Heckenast utódja. 8r. 23 l. ára 30 kr.)

Schwarcz Julius. Kritik der Staatsformen des Aristoteles. Mit einem Anhange, enthaltend die Anfänge einer politischen Literatur bei den Griechen. Vermehrte Ausgabe. (Pallas. N.8r. V. 138 l. ára ?)

Schwarz Ignaz. Zur Geschichte der Medicin in Ungarn. Separat-Abdruck aus der «Ungar. Revue». (Kilián Frigyes. N.8r. 46 l. ára 60 kr.)

Scomparini Caesar. Der Berufsofficier der Jetztzeit. 3. Auflage. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 72 l. ára 50 kr.)

Silvestre Armand. Allerlei Erheiterndes. Mit Illustrationen. (Grimm Gusztáv. 8r. 147 l. ára 1 frt 50 kr.)

Silvestre Armand. Drollige Einfälle. Mit Illustrationen. Elbeszélések. (Grimm Gusztáv. 8r. 146 l. ára 1 frt 50 kr.)

Silvestre Armand. Unter uns. Erzählungen. (Grimm Gusztáv. 12r. 120 l. ára 90 kr.)

Soppron Ignaz. Monographie von Semlin und Umgebung. Zumeist nach landschriftlichen Quellen. (Zimony. Szerző. N.8r. XXII, 567 l. 6 tábla. ára?)

Souvenir. Grand Restaurant Reutter Budapest. Guide of Budapest. (Márkus Samu nyomdája. 8r. 94 l. ára ?)

Spiegelfeld Josef. Auszug aus der Geschichte des kais. und kön. Infanterie-Regiments Freiherr v. Mollináry Nr. 38. (Pesti könyvnyomda részvény-társulat. 8r. 178 l. ára ?)

Sprachlehre, Deutsche. V. Auflage. (Nagyszeben. Krafft W. nyomdája. 8r. 42 l. ára ?)

Statuten des ungarischen Bodenkreditinstitutes. Aus dem Ungarischen übersetzt. (Franklin társulat nyomdája. 8r. 133 l. ára ?)

Szabó L. Deutsches ABC- und Lesebuch für Volksschulen mit ungarischer Unterrichtssprache. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 63 l. ára 12 kr.)

Télfy J. B. Meine Erlebnisse in Athen. (Lauffer V. 8r. 141 l. ára 80 kr.)

Traumbuch, Echtes, grösstes, illustrirtes persich-egyptisches, nach alten bewährten chaldäischen und arabisch-türkischen Urkunden vom Jahre 1289. (Müller Ignácz. 8r. 180 l. ára 80 kr.)

Unterrichtswesen, Das ungarische, in den Studienjahren 1887—88 und 1888—89. Auszug aus dem XVIII. Jahresbericht des kön. ungarischen Ministers für Kultus und Unterricht. (Egyetemi nyomda. N.8r. 251 l. ára ?)

Verwaltungs-Statuten der Gemeinde Gyertyámos. 1889. Eigenthum und Selbstverlag der Gemeinde. (Nagy-Szt-Miklós. König S. 8r. 45 l. ára ?)

Wald Alexander. Der jüdische Mythos. Eine Studie. 2. vermehrte Auflage. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. 8r. 32 l. ára 40 kr.)

Wie man in Paris lebt. Aus dem Französischen übersetzt von A. Schwarz. (Grimm Gusztáv. 8r. 106 l. ára 60 kr.)

Witz, Humor, Satire. Ein heiteres Lexicon. 17—19. Lieferung. (Grimm Gusztáv. 8r. 1025—1216 l. Füzetje ára 30 kr.)

Wollanka Josef. Auszug aus dem Schanksteuer-Gesetze vom Jahre 1888 und der betreffenden Vollzugs-Vorschrift zum Gebrauche der Gewerbetreibenden in Kronstadt (offene Gemeinde) nebst einem Anhange über die Einhebung der städtischen Einfuhrs- und Essig-Taxen, so wie Tarife und Belehrungen über die Entrichtung der Schank-, Verzehrungs- und Consum-Steuer mit 13 Stück Berechnungs-Tabellen. Speziell für Kronstädter Verhältnisse zusammengestellt. (Brassó. Alexi nyomdája. 8r. 49 l. ára ?)

Wosinsky Mauritius. Das prähistorische Schanzwerk von Lengyel, seine Erbauer und Bewohner. 2. Heft. Mit 23 Tafeln Abbildungen. (Kilián Frigyes. N.8r. 221 l. ára ?)

Ziltz Moritz. Glaubenslehre für die unteren Klassen der israelitischen Volksschulen. 5. Auflage. (Franklin-társulat. 8r. 48 l. ára 25 kr.)

Zola Émile. Die Bestie im Menschen. (La bête humaine) Roman. Einzig autorisirte Uebersetzung von Alfred Ruhemann. (Grimm Gusztáv. 8r. 394 l. ára 3 frt.)

Zola Émile. Der Wunsch einer Verstorbenen. (La voeu d'une morte.) Roman. Uebersetzt von Ludwig Wechsler. (Grimm Gusztáv. 8r. 157 l. ára 1 frt 20 kr.)

Zola Émile. Se. Exc. Eugen Rougon. (Son Exc. Eugen Rougon.) Roman. Aus dem Französischen übersetzt von Oscar Schwarz. (Grimm Gusztáv. K.8r. 292 l. ára 1 frt 50 kr.)

Zola Émile. Die Geheimnisse von Marseille. (Les mystères de Marseille.) Roman. Aus dem Französischen übersetzt von Oscar Schwarz. (Grimm Gusztáv. K.8r. IV. 220 l. ára 2 frt 40 kr.)

Zola Émile. Mutter Erde. (La terre.) Roman. Einzig autorisirte Uebersetzung von Armin Schwarz. 2. Auflage. (Grimm Gusztáv. 8r. 514 l. ára 1 frt 80 kr.)

Zola Émile. Liebesblätter. (Une page d'amour.) Aus dem Französischen übersetzt von Oscar Schwarz. (Grimm Gusztáv. 8r. 208 l. ára 1 frt 20 kr.)

Zola Émile. Das Glück der Familie Rougon. (La fortune des Rougon.)

Aus dem Französischen übersetzt von Oscar Schwarz. (Grimm Gusztáv. 8r. 195 l. ára 1 frt 20 kr.)

Zola Émile. Die Eroberung von Plassans. (La conquête de Plassans.) Roman. Aus dem Französischen übersetzt von Oscar Schwarz. (Grimm Gusztáv. K 8r. 306 l. ára 1 frt 50 kr.)

Zola Émile. Madeleine Férat. Roman. Aus dem Französischen von Oscar Schwarz. (Grimm Gusztáv. K.8r. 263 l. ára 1 frt 50 kr.)

Zola Émile. Der Bauch von Paris. (Leventre de Paris.) Roman. Aus dem Französischen übersetz von Oscar Schwarz. (Grimm Gusztáv. 8r. 222 l. ára 1 frt 20 kr.)

Zonentarif, Der, in Ungarn. Le Tarif par Zônes on Hongrie (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 32 l. ára?)

Andrásccsik Joannes. Šenk palenčeni. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 48 l. ára 10 kr.)

Bachat Daniel. Nábožné kázáni při smutečné slawnosti k památce zesnulého ew. biskupa bánského dra Gustáwa Szeberényiho w XVI. neděli trojičnou držel w chrámě cirkwe ew. slowenské budapešťanské. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 11 l. ára?)

Beňovský M. Popoluška. Zabavná rozprávočka pre dobré dielky, ktorú po slovensky rozpráva. S krásnymi obrázkami opatril Henrik Offterdinger. (N.-Szombat. Horovitz A. 8r. ára 50 kr.)

Bežo Ján. Sirota. Dl'a J. M. B. spisal a svojim urákladom vydal. (Knižnica Zábavného. 1. Szenicz. Bežo János. 54 l. ára?)

Bežo Ján. Perly pre našu remeselnícku mládež. (Kinžnica zábavného. 2. Szenicz. Bežo János. 33 l. ára?)

Bielek A. Na wysokých horách. (Knižnica zábavného. 4. Szenicz. Bežo János. 23 l. ára?)

Bleszkány Frán. Hora Kalwárska Modlitby ranné i wečerné. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 262 l. ára?)

Bleszkány Frán. Štepná záhradka, w ktorej nachádzajú sa dojimavé a nábožné modlitby etc. pre katolický l'ud. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 443 l. ára?)

Borovszky Leonard. Nová duchovná manna to jest modlitebná a speváca knižka pre kresťansko katolickú mladež. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 372 l. ára?)

Cithara sanctorum. Pjsně duchownj, při wýročnjch slawnostech a památkách, wydané od Giřjka Tranowského. Wydánj nowé. (Szenicz. Bežo János nyomdája. 8r. 1367, 155 két hasábos l ára 1 frt.)

Czambel S. Slovenský pravopis. Historicko kritický nakres. (Hornyánszky Viktor. N.8r. XI, 272 l. ára 1 frt 20 kr.)

Győrffy Ján. Počtovnica pre V. a VI. triedu ľúdovych škôl. III. časť. (Esztergom. Buzárovits G. 8r. ára 10 kr.)

Hviezdoslav. Ežo Vlkolinsky. Baseň. Otisk zo Slovenských Pohl'adov. (Turócz-Szt.-Márton. 8r. 141 l. ára?)

Huck E. Príprava k prvej sv. zpovedi v hotových katechesách. S privolenim pôvodcovým dl'a III. vydania poslovenčil Fr. Richard Osvald.

Knižnice katechetskej č. I. (Szakolcza. Skarniczl József nyomdája. 8r. 115 l. ára?)

Hurban-Vajansky, Svet. Verše. (Turócz-Szt.-Márton. Részvény-társ. nyomda. 8r. 129 l. ára 60 kr.)

Janoška Jur. Kto má vývodiť v školách našich? Reč ktorú pri posviacke novej školskej budovy cirkve evanj. dolnokubinskej dňa 12. októbra roku 1890. (Rózsahegy. Alsókubini egyház. 8r. 14 l. ára?)

«Ježiš moja ziadost,» modlitebna kniha s malým spevníkom pre každého katolického kresťana. S 3 krasnymi obrazkami. (Turócz-Szt.-Márton. Tót részvénytárs. 8r. 408 l. ára 1 frt.)

Knižnica zábavného a užitočného čitania. Usporaduje a vydáva Ján Bežo. Sošit 1—6. (L. Jan Bežo, A. E. Timku. A. Bielek, A. Skultety.)

Knižica katechetska. Sbierka praktiký spisov povodných i preložených. Vydáva Fr. Richard Osvald. C. T. Priprava k prvej sv. zpovedi v. hotových katechetách. Napisal E. Huck. S privolenim pôvodcovým dl'a treticho vydania poslovenčil Fr. Richard Osvald. (Tepla. Osvald Richard. 8r. 116 l. ára 80 kr.)

Luther Mart. Křestánský ewangelicky a w. katechismus podle menssjho katechismu Dra M. L.-a s prjprawau ke konfirmacj, pro menssj i wětssj mládež ewangelickau. Wypracowal Karel Braxatoris. Nowé ponaprawené wydánj. (Franklin-társulat. 8r. 127 l. ára?)

Matzenauer-Benyovszky F. O. Anthologia z poetickej literatúry nemeckej. Sostavil a poslovenčil. Diel T. (N.-Szombat. Szerző. 8r. 498 l. ára 2 frt.)

Mezey Františka X. Kázeň, povedaná pri príležitosti novovymal'ovaného a okrášleného chrámu farského v Skalici dňa 20. augusta 1890. (Szakolcza. Skarniczl József nyomdája. 8r. 12 l. ára?)

Modlitby, Nábožné, pred a po mssi swaté. (Szakolcza. Skarniczl József nyomdája. 8r. 31 l. ára?)

Novák Pavol S. Dejepis cirkve kresťanskej. Na základe mnohých pre stredné školy napisal. (A.-Kubin. Szerző. 8r. ára?)

Pořádek swaté Passie, jako w neděli Kwětnau, we Weliký Pátek, w cjrkwí ew. slowenské w Presspurku, každoročně před oltářem čtěná bývá. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 80 l ára?)

Sasinek Franko W. Wzdechy katolického kresťana k Bohu a svätym i swäticiam Jeho. 3. rozmnožené vydanie. (Turócz-Szt-Márton. Tót részvénynyomda. 16r. 336 l. ára?)

Sebesztha Károly. Uhorská mluvnica pre nižšie triedy elementarnych skol. Magyar nyelvtan az elemi iskolák alsó osztályai számára. (Méhner Vilmos. 8r. 34 l. ára?)

Skultéty Aug. Hor. Pamäti slov. ev. a. v. gymnasia a snim. spojeného učitelského semeniska vo Vel'kej Revúci. Na základe hodnovernich listin pomocou priatel'ov usporiadal, sostavil a vydal. (Rózsahegy. Szerző. 8r. 270 l. ára 2 frt 15 kr.)

Skultety A. Lomidrewo. (Knižnica zábavného. 5. Szenicz. Bežo János. 27 l. ára?)

Slabikář, a první čitanka pro školy evanjelické a v. Sesté vydáni. (Turócz-Szt-Márton. Részvény-könyvnyomda. 8r. 96 l. ára ?)

Szabó L. Prakticky madar. Navod k naučeniu madersky reči pre školy, 1 ak aj ku samovyučovaniu. (N.-Szombat. Horovitz A. 8r. 146 l. ára 40 kr.)

Timku A. E. Hadi ostrov na čiernom mori. (Knižnica zábavného. 3. Szenicz. Bežo János. 47 l. ára ?)

Timku A. E. Čarodejný bozk. Poviestka za starých časov. Pre dospelú mládež preložil. (Knižnica zábavného a užitočného čitania. 6. Szenicz. Bežo János. 8r. 31 l. ára ?)

Veselsky Pavel. Krátky prirodopis. Pre pospolité školy. (Pitvaros. Szerző. 8r. 23 l. ára ?)

Wágner Ján. A. Nebo a zem. Popularna astronomia. S mnohými zväčša sasným pôvodnom kreslenymi obrázcami a jednou prilohod. (Rózsahegy. Salva Károly. 8r. 114 l. ára 90 kr.)

Záturecký A. P. Vinšovník a pre domácu i školskú potrebu. II. vydanie. (Rózsahegy. Salva Károly nyomdája. 8r. 106 l. ára ?)

Zay Albert Gr. Koho máme vyvoliť za biskupa? (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 21 l. ára ?)

Zaymus Gábor. Veniec katolickych cirkevnich piesni, ktoré dľa obsahu, básnickej ustrojnosti a nápevu prepracoval a zčiastky novo složil. Obstaral Fr. Tagányi. 2. vydanie. (Turócz-Szent-Márton. Tót részvény-nyomda. 8r. 132 l. ára 16 kr.)

Zoch Iván. Malý herec. Päť povodnych i preložených veselohier pre mladež. Via nočný dárok pre dobré deti. Veselohry Svevolny Janko, Zlata retiazka, Vyklalo sa šidlo z vreca, Skriepnik, Loktibrada. (Nagyszombat. Horovitz A. K.8r. ára 30 kr.)

Besjeda koju je govorio Manojlo Grbić profesor u G. Karlovczu kad je dne 19. novembra 1889. u ime visokopres veštenog episkopa Teofana, blagoslovio obnovljenu czrkvu sv. Jovana u manastiru Gomirju. Prestampano iz Glasa Istine 1890. (Ujvidék. Pajevics nyomdája. 8r. 32 l. ára ?)

Bračna pravila. (Ujvidék. Popovics M. 8r. 25 l. ára 20 kr.)

Danilovac. Srpski sveštenik u karlovačkoj mitropolji. (Popovics testv. 8r. 96 l. ára 65 kr.)

Konjović S. Ruža. (Ujvidék. Popovics M. 8r. 84 l. ára 10 kr.)

Leko. Pleme budisavljevića u Gornjoj krajini. (Ujvidék. Pajevits Arzén nyomdája. 8r. 171 l. ára ?)

Madač Imro. Čovečkova tragedija. Preveo Jovanović. (Ujvidék. Pajevics Arzén. 8r. 179 l. ára 1 frt 50 kr.)

Michailovics Risto. Iz prošlosti Vukovara obzirom na tamošnje srbe. Prestampano iz «Javora» za god. 1890. (Ujvidék. Pajevics Arzén nyomdája. 8r. 77 l. ára ?)

Pisma za ljubavnike u svakovrstnom obliku. (Ujvidék. Popovics M. 8r. 120 l. ára 60 kr.)

Popovits Stevan V. Georgije Brankovits archiepiskop Karlovački, mitropolit i patrijarch srpski. (Ujvidék. Pajević Arse nyomdája. 8r. 25 l. ára 20 kr.)

Poslovnik srpskog narodnoczrkvenog sabora. (Ujvidék. Pajevics Arzén nyomdája. 8r. 12 l. ára ?)

Privremeni brodarstveni red za rieke, kanale i jezera. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 78 l. ára ?)

Proračun troškova na potrebe czrkvenich i prosvetnich czelji svich srpskih narodno-czrkvenich fondova i fundaczija i prichoda i raschoda srpskich pravoslavnich manastira za godinu 1890. (Ujvidék. Pajevics Arzén nyomdája. 2r. 27 l. ára ?)

Savits Milan. U Fruškoj Gori. Dve pripovetke. (Ujvidék. Pajevits Arzén nyomdája. 8r. 72 l. ára 25 kr.)

Sobajits Maksim M. Osveta kosovska. Junačke pjesme srpske. II. izdanje. (Ujvidék. Pajevits Arzén nyomdája. 8r. 272 l. ára 1 frt.)

Suze za Milanom, premilim sinom Nikole Gy. Vukičevića, koji se u czvetu mladosti svoje u 24 god. života svoga na veliku žalost svojich roditelja 13. Maja 1889. godine u večnost preselio. (Zombor. Bittermann Nándor nyomdája. 8r. 94 l ára ?)

Szigligeti E. Ciganin. Pozorištna igra u tri čina. (Ujvidék. Popovics M. 8r. 75 l. ára 30 kr.)

Uredba o rukovanju sa manastirskim dobrima i dotacziji manastir. sveštenstva. (Ujvidék. Pajevics Arzén nyomdája. 2r. 5 l. ára ?)

Uredba o jerarchijskom fondu. (Ujvidék. Pajevics Arzén nyomdája. 2r. 4 l. ára ?)

Uredba o srpskom narodnoczrkvenom školskom savetu. (Ujvidék. Pajevics Arzén nyomdája. 2r. 5 l. ára ?)

Vilčinski A. Rad i svojina. (Ujvidék. Popovics M. 8r. 66 l. ára 10 kr.)

Vrhovacz Rad. Još jedna o živanovićevu Braniču na referat i odgovor G. Ljub. Stojanovića. Prestampano iz «Javora». (Ujvidék. Pajevics Arzén nyomdája. 8r. 68 l. ára ?)

Vukičević. Pogled na načelne osnove naše narodne crkvene avtonomje. (Ujvidék. Popovics tertvérek. 8r. 100 l. ára 50 kr.)

Aesop. Ezope basne, za mladež priredio I. Filipović. (Zágráb. Hartman Lipót. K.8r. 84 l. ára 40 kr.)

Babić Ljuba. Maričon. Pripovi est. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 87 l. ára 30 kr.)

Basariček Stjepan. Čitanka za više pučke skole. Knjiga II. Zagreb, 1890. Lav. Hartman. (Zágráb. Hartman L. 8r. 236 l. ára 1 frt.)

Bauer G. Kako se njeguju i uzdržavaju zubi i usta. (Zágráb. Hartman Lipót. K.4r. 32 l. ára 50 kr.)

Becić Ferdo. Persa zälostna igra u pet čina. (Zágráb. Hartman L. 8r. 124 l. ára 80 kr.)

Bošković. Osman Ivana Gundulića. (Zimony. Karamat I. K.4r. 248 l. ára 2 frt 40 kr.)

Bošković. Ugyanaz. 8r. 300 l. ára 3 frt 60 kr.)

Bouvier Ch. Nagrada ljubavi. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 48 l. ára 15 kr.)

Bresztyenszky S. Izraelićani i vršenje patronatskoga prava (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 27 l. ára 15 kr.)

Burgstein. Botanika za više razrede srednjih škola. Preveo M. Kispatić. (Zágráb. Auer R. F. 8r. 172 l. ára 1 frt.)

Carić Juraj. Nautika. Geodetični dio. (Zágráb. Hartman L. 8r. 136 l. ára 2 frt 50 kr.)

Carić Juray. Elementi matematične geografije. (Zágráb. Hartman L. 8r. 94 l. ára 1 frt 60 kr.)

Csiki Gergely. Krunica. (Zágráb. Hartman L. 8r. 54 l. ára 15 kr.)

Cuvaj Ante. Račanica za opetovne i produžne škole. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 250 l. ára 90 kr.)

Devčić Ivan. Uzdarje dobroj djeci Svezak 1. 2. (Zágráb. Hartman L. 8r. 1—61 l. egy füzet ára 20 kr.)

Doić V. Pouka u pčelarstvu. (Zágráb. Hartman L. K.8r. 71 l. ára 35 kr.)

Ettinger Jos. Šumko grmlje i drvéce u Hrvatskoj i Slavoniji. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. N.8r. 194 l. ára 1 frt 80 kr.)

Folnegović. Odziv na poruku iz Beča. (Zágráb. Scholz és Kralj. 8r. 40 l. ára 20 kr.)

Gavarzi A. F. Spanjolska grammatika. (Zágráb. Hartman L. 8r. 170 l. ára 1 frt.)

Gjivanović. O kužnim bolestina. (Zágráb. Hartman L. 8r. 118 l. ára 50 kr.)

Goethe W. Armin i Doroteja. Pjesan, preves V. Vežić. (Zágráb Részvény-könyvkereskedés. K.8r. 114 l. ára 40 kr.)

Handl. Fizika za više razrede strednjik škola, Preveo J. Stožir. (Zágráb. Auer R. F. 8r. 324 l. ára 2 frt.)

Harambašić Aug. Božićnice «Hrvatske» god. 1889. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 120 l. ára 30 kr.)

Harambašić August. Pjesničke pripoviesti. (Zágráb. Hartman L. 8r. 166 l. ára 50 kr.)

Heffele. Opančar i opančarija. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 78 l. ára 30 kr.)

Henry M. Lažny grof. (Zágráb. Hartman L. 8r. 78 l. ára 15 kr.)

Hoffmann Fr. Radiši bog pomaže. (Zágráb. Hartman L. 12r. 112 l. ára 50 kr.)

Hoffmann Fr. Osvete je moja. (Zágráb. Hartman Lipót. 12r. 56 l. ára 40 kr.)

Izvadak iz vaffen inštrukcije za infanteriju i jägere. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 28 l. ára 20 kr.)

Janeček G. Obća teoretička i fizikalna lučba. Knjiga I. Tvar i atomistički nazor o njezinom sustavu. (Zágráb. Suppan F. N.8r. 144 l. ára 1 frt 60 kr.)

Jókai Mór. Bjegunac. (Zágráb. Hartman L. 8r. 64 l. ára 15 kr.)

Kazneni zakon od 27. svibnja 1852. uredio S. Kranjčić i A. Rušnov. (Zágráb. Hartman L. 8r. 158 l. ára 2 frt 50 kr.)

Kažotić M. Miljenko i Dobrila. Historički roman pripovieda B. Matijaca. (Zágráb. Hartman L. 8r. 172 l. ára 45 kr.)

Kišpatić M. Iz bilinzkog svieta. (Zágráb. Hartman L. 8r. 255 l. ára 2 frt 50 kr.)

Klaić N. Hrvati i hrvatska. I. Ime hrvat u historiji slavenskih naroda. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 65 l. ára 40 kr.)

Kokotović Nikola. Novi uzorlistar i kučni savjetik. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 288 l. ára 1 frt 50 kr.)

Korolenko V. U zločestom družtva. (Zágráb. Hartman L. 8r. 80 l. ára 30 kr.)

Korzemowski J. Zločin i kazna. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 43 l. ára 15 kr.)

Koturić Radovan. Plamenovi Pjesme. (Zágráb. Hartman L. K.4r. 52 l. ára 15 kr.)

Kuhač. Slavjanski i slavenska glasba. (Zágráb. Scholz és Kralj. 8r. 56 l. ára 20 kr.)

Kumičić Evgemj. Tri mučenice. Sadržaj: Saveznice, Neobični ljudi, Ubilo gavino. (Zágráb. Hartman L. 8r. 150 l. ára 45 kr.)

Kumičić E. Otrovana srca. (Zágráb. Hartman L K.8r. 175 l. ára 45 kr.)

Kumičić E. Teodora. (Zágráb. Hartman L. 8r. 211 l. ára 75 kr.)

Ljubić Sime. Popis arkeologičkoga odjela nar. zem. muzeja u Zagrebu. Odsjek II. svezak 1. (Zágráb. Hartman L. N.8r. 500 l. ára 2 frt.)

Lobmayer A. Skola i zdravlje djece. (Zágráb. Hartman L. 8r. 25 l. ára 20 kr.)

Lobmayer A. O sušici. (Zágráb. Hartman L. 8r. 20 l. ára 20 kr.)

Locke I. Njekoje misli ob uzgoju. Preveo Ivan Sirola. (Zengg. Luster H. 8r. 260 l. ára 1 frt 50 kr.)

Machulka T. Pjesmarica za školsku mladež. Stupanj IV. (Zágráb. Hartman L. 8r. ára 30 kr.)

Marek J. Organska kemija ili kemija ugljikovih spojeva. (Zágráb. Hartman L. 8r. 168 l. ára 1 frt 30 kr.)

Maretić T. Slaveni u davnini. (Zágráb. Hartman L. 8r. 256 l. ára 1 frt 60 kr.)

Maretić T. Hrvatska čitanka za II. razred srednjih učilišta. (Zágráb. Hartman L. 8r. 240 l. ára 55 kr.)

Martinović G. Giovanni Fiamin. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 20 l. ára 25 kr.)

Matić M. A. Amerikanska vinova loza i kakovu zemlju vole amerikanske loze. (Zágráb. Hartman L. 8r. 56 l. ára 30 kr.)

Maupassant Guy de. Braća. (Pierre i Jean.) Preveo E. Petrović. (Zágráb. Auer R. F. K.8r. 140 l. ára 60 kr.)

Maury M. F. Fizikalni zemljopis. Pred. K. J. Stefanić. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 122 l. ára 60 kr.)

Milaš. Pravoslavno crkveno pravo. (Zágráb. Hartman L. 8r. 653 l. ára 5 forint.)

Mordovcev. Ljubav spasiteljica. (Zágráb. Hartman L 8r. 60 l. ára 15 kr.)

Naputak ob oružja za kr. ugar. domobransko pješačtvo. (Zágráb. Hartman L. 8r. 112 l. ára 60 kr.)

Naputak za obrazovanje kral. ugar. domobranskih pješačkih jednogodišnjih dobrovoljaca. (Zágráb. Hartman L. 8r. 43 l. ára 30 kr.)

Naputak za uporabu pješaćke lopatice. (Zágráb. Hartman L. 8r. 38 l. ára 15 kr.)

Naučne osnove za vise i niže pučke škola u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. (Zágráb. Hartman L. 4r. 127 l. ára 40 kr.)

Novak V. Podgorske pripoviesti. (Zágráb. Hartman L. 8r. 122 l. ára 50 kr.)

Obrambeni zakon i na provedbu istoga odnoseći se naputak. Dio I. (Zágráb. Hartman L. N.8r. 320 l. ára 1 frt 50 kr.)

Ohnet G. Jadi tetke Uršule. (Zágráb. Hartman L. 8r. 60 l. ára 15 kr.)

Petrović I. Pripoviedke iž staroga zavjeta. (Zágráb. Hartman L. 8r. 103 l. ára 30 kr.)

Pjesmarica, Nova hrvatska. (Zágráb. Hartman L. 12r. 223 l. ára 15 kr.)

Pola E. Zagonetua umorstva. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 44 l. ára 15 kr.)

Popis viših i nizih, javnih i privatnih pučkih i strukovnih škola u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji te na istih službujućeg uciteljskog osoblja s berevi postarom i novom skolskom zakonu prema faktičnom stanju početkom god 1890. (Zágráb. Hartman L. 4r. 48 l. ára 50 kr.)

Popović. Serafin Perović, njegovo posvečenje i prva kanonička vizitacija svoje eparhije. (Zágráb. Hartman L. 8r. 118 l. ára 50 kr.)

Rabar J. Povjest carstva rimskoga. Dio drugi. (Zágráb. Hartman L. 8r. 376 l. ára 2 frt.)

Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Knjiga 100—101. (Zágráb Hartman L. 8r. 228, 225 l. egy kötet ára 1 frt 50 kr.)

Rambaud A. Proviest rusije od početka do danas prevodi dr. P. Tomič. 1. 2. (Zágráb. Suppan F. N.8r. füzetje 50 kr.)

Rorauer Julio. Naši ljudi. Drama u četiri čina. (Zágráb. Hartman L. 8r. 65 l. ára 50 kr.)

Rusnov Adolf. Tumač občemu austrijskomu gradjanskomu zakoniku. Svezak III. §. 819 do 928. (Zágráb. Hartman L. N.8r. 257—384 l. ára 80 kr.)

Ružica garićka i drveni križ. (Zágráb. Hartman L. 8r. 200 l. ára 25 kr.)

Sebišanović Gj. Ichtijološke refleksije. (Zágráb. Hartman L. 8r. 80 l. ára 50 kr.)

Seemann O. Mythologija grka i rimljana. (Zágráb. Részvény-könyvkereskédés. 8r. 262 l. ára 1 frt 60 kr.)

Selak Fr. U ženskom družtvu. (Zágráb. Scholz és Kralj. 8r. 163 l. ára 1 frt.)

Selak N. Oči i zdravlje školske djece. Svezak 1. (Zágráb. Hartman L. 8r. 16 l. ára 20 kr.)

Selak N. Prvi korak, da se umanji broj sliepih. (Zágráb. Hartman L. 8r. 15 l. ára 20 kr.)

Senoa. Sabrane pripoviesti. Svezak II. Zlatarevo zlato. (Zágráb. Hartman L. 8r. 268 l. ára 1 frt 20 kr.)

Simić Nikola. Pučka prosvjeta. (Zágráb. Hartman Lipót. 8r. 190 l. ára 60 kr.)

Smid Kr. Ruzica okićka i Janješce. (Zágráb. Hartman Lipót. 4r. ára 1 frt.)

Smid Kr. Ružica Okićka. (Zágráb. Hartman L. 12r. 199 l. ára 30 kr.)

Smid Kr. Janješce. (Zágráb. Hartman L. 12r. 60 l. ára 20 kr.)

Smid Kr. Radvica i zločesti Ivica. (Zágráb. Hartman L. 12r. 71 l. ára 40 kr.)

Smid Kr. Božidar. (Zágráb. Hartman L. 12r. 57 l. ára 40 kr.)

Srbinić M. Slava srpskoj Ateni. (Zágráb. Hartman L. 8r. 163 l. ára 40 kr.)

Starine. Na sviet izdaje jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti knjiga. XXII. (Zágráb. Hartman L. N.8r. 240 l. ára 2 frt.)

Sundečić Jovan. Brat Marko i sestra Jeka, istinit dogodjaj. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 39 l. ára 30 kr.)

Sundečić Jovan, Izabrane pjesme. (Zágráb. Hartman L. 8r. 170 l. ára 2 frt.)

Tolstoj L. Kreutzerova sonata. Preveo M. Herzog. (Zágráb. Scholz és Kralj. K.8r. 104 l. ára 80 kr.)

Trnski J. Ana Lovićeva. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 104 l. ára 50 kr.)

Truhelka C. Bosančica. Prinos bosanskoj paleografiji. (Zágráb. Hartman L. N.8r. 20 l. ára 50 kr.)

Umlauft. Zemljopis. Tečaj I. II. (Zágráb. Hartman L. 8r. 62, 241 l. ára 30, 70 kr.)

Uspomena na vokalne koncerte priredjene dne 30 svibuja i 2 lipuja 1890 u nar. zemaljskom glasbenom zavodu u Zagrebu. (Zágráb. Hartman L. 8r. 23 l. ára 25 kr.)

Valjavec M. K. Narodne pripovjesti u Varaždinu i okolici. (Zágráb. Részvény-könyvkereskedés. 8r. 315 l. ára 1 frt.)

Već H. Slozenje zemljišta. (Károlyváros. Sagan J. 8r. 20 l. ára 25 kr.)

Verne Jules. Put k središtu zemlje. (Zágráb. Hartman L. 8r. 260 l. ára 60 kr.)

Vincent R. Uzmirazije žene Hajder-Efendije. Odkuda potiće gatanje karata. Ukroćeni general. (Zágráb. Hartman L. 8r. 50 l. ára 25 kr.)

Vitanović Jos. Vježbe u hrvatskom slogu. (Zágráb. Részvény-könyvkeresk. 8r. 148 l. ára 80 kr.)

Vježbovnik za kr. ug. domobransko pjesačtvo. (Zágráb. Hartman L. 8r. 290 l. ára 60 kr.)

Vježbovnik za kr. ug. domobransko konjaničtvo. (Zágráb. Hartman L. K.4r. 326 l. ára 70 kr.)

Vladić O. J. Trideset i jedan dan pred presvetim sakramentom. (Zágráb. Részv. könyvkeresk. 12r. 320 l. ára 28 kr.)

Vojnović Ivo. Psyche. Komedia u tri čina. (Zágráb. Hartman L. 8r. 131 l. ára 50 kr.)

Vusio E. M. Poljodjelski katekizam. (Zágráb. Hartman L. 8r. 128 l. ára 20 kr.)

Zbirka, Uredovna. naredabah i propisa uprave unutarnje. Knjiga I. (Zágráb. Hartman L. N 8r. 485 l. ára 1 frt 20 kr.)

Zoch B. J. Kratak nacrt poviesti matematike i fizike. (Zágráb. Hartman L. 8r. 60 l. ára 50 kr.)

Abecedar saŭ ântâĭa carte de cetire pentru copiiĭ şi copilele din anul 1-iŭ de şcólă întocmit de maĭ mulţĭ prietini aĭ şcóleĭ. Ediţia II. (Brassó. Ciurcu Miklós. 8r. 79 l. ára 20 kr.)

Alexandria saŭ viaţa, faptele şi întêmplările lui Alexandru cel mare Macedon. (Brassó. Ciurcu Miklós. 8r. 144 l. ára 30 kr.)

Alexi Theochar. Vistavoiul Marcu. Comedie in 3 acte. (Brassó. Alexi nyomdája. 8r. 38 l. ára 20 kr.)

Baritĭu Georgie. Parti alese din Istoriă Transilvaniei pe doue sute de ani din urma. Volumu II. (Nagyszeben. Szerző. 8r. XVI, 800 l. ára 4 frt 50 kr.)

Blasiu S. Diu regulamentul de exercitiu pentru trupele pedestu ces si registi. Editia a treia a regulamentului din anul 1874. (N.-Szeben. Krafft V. 12r. 44 l. ára 30 kr.)

Broju Joan. Primatul papal şi înfalibilitatea papei. Un rĕspuns. (Nagy-Szeben. Érseki nyomda. 8r. 38 l. ára?)

Carte de felicitărĭ la felurite ocasiunĭ etc. (Brassó. Ciurcu Miklós nyomdája. 8r. 54 l. ára 15 kr.)

Comşa. Prăsirea pomilor. (Nagy-Szeben. Részvénynyomda. 8r. 16 l. ára 12 kr.)

Dariu Jón. Gramatica limbeĭ românescĭ. Cursul I. pentru anul al 3-lea şi al 4-lea de scólă. Ediţia II. (Brassó. Ciurcu Miklós. 8r. 80 l. ára?)

Daul Tivadar, Colindi si cantece poporali. Culese de Teodoru Daulu. (Arad. Egyházmegyei nyomda. 8r. 80 l. ára 25 kr.)

Esop. Viaţa şi fabulele prea întelop tuluî E. Ediţie noŭă revĕdută. (Brassó. Ciurcu Miklós. 12r. 128 l. ára 30 kr.)

Foi comemorative pentru regimentul de infanterie c. şi r. mare duce Frideric Wilhelm de Mecklenburg-Strelitz Nr. 31. (Nagyszebeni részvénynyomda. 8r. 29 l. ára?)

Fratesiu Toma. O aducere aminte de diua 30 novembre ap. Andrei I. in memoria aeppu Andrei baron de Şaguna. (Brassó. Alexi nyomdája. 8r. 12 l. ára?)

Genoveva s aŭ învingerea nevinovătieĭ. (Brassó. Ciurcu Miklós 8r. 151 l. ára 30 kr.)

Georgescu Jón. Curs practic de economie pentru şcólele poporale etc. Ediţiunea a II-a. (Brassó. Ciurcu Miklós. 8r. 73 l. ára 25 kr.)

Ilasievicĭ Ipolit. Curs metodie de istoria naturală pentru şcólele poporale. Ediţiunea II. (Brassó. Ciurcu Miklós. 8r. 75 l. ára 30 kr.)

Invetiatura crestinésca seau catechismu de midilocu pentru tinerimea gr. catolica. Ed. VI. (Szamosujvár. Egyházmegyei nyomda. 8r. 88 l. ára 20 kr.)

Ivan N. Copilul de suflet. O căsătorie la ţéră. Schiţe din viaţa criminală. (Brassó. Ciurcu Miklós. 8r. 52 l. ára 10 kr.)

Legendariu sau carte de cetitu pentru scólele romanesci popularie de confesiunea greco-cat. din dieceśa Gherlei. (Szamosújvár. Egyházm. nyomda. 8r. 136 l. ára 30 kr.)

Mangold Lodovic. Istoria Ungarieĭ pentru clasele secundare inferióre, şcólele pedagogice si civile. In Românesce de Vasile Goldis. (Brassó. Ciurgu Miklós. 8r. 153 l. képekkel, ára 80 kr.)

Manuducere, la afacerile invetiamentului poporan. (Arad. Egyházmegyei nyomda. N.8r IV, 97 l. ára?)

Monahul Gedeon Cuvênt pentru sfânta si marea Duminecă a Pastilor pentru Josif cel din Arimaffeia etc. (Brassó. Alexi nyomdája. 8r. 22 l. ára?)

Munteanu Solomonu. Abecedariu pentru scoleloru poporale. Editiunea a IX. (Balázsfalva. Görög-kath. papnevelde nyomdája. 8r. 79 l. ára 20 kr.)

Pixis G. J. Sĕrbătórea junilorŭ la paştĭ obiceiu particularŭ alŭ romanilorŭ die Schein, Braşovŭ. (Brassó. Muresianu A. nyomdája. 8r. 38 l. ára?)

Poesŭ germane, traduse de Constantin Morarĭu. (Szamosújvár. «Aurora» nyomda. 8r. 118 l. ára?)

Popea Joan. Carte de cetire pentru gimnasiĭ, şcóle reale, comerciale, pedagogice etc. Tom. I. Edit. II. (Brassó. Ciurcu Miklós. 8r. 235 l. ára?)

Popu Gavril. Predice populari pre Dominece si serbatori, ocasionali si pentru morti. Tomulu alu IV-le. (Balázsfalva. Szamosújvár. «Aurora»-nyomda. 8r. 128 l. ára?)

Protocolul despre siedintiele sinodului eparchiale din dieceśa romana grecoorientala a Aradului. Tienute in anul 1890. (Arad. Egyházmegyei nyomda. 8r. 82, IV l. ára?)

Raportul camerei comerciale şi industriale din Braşov despre situaţiunea economică din districtul ei in anul 1889. (Brassó. Kereskedelmi Kamara. 8r. XVI, 137 l. ára?)

Roth Samuilŭ. Elemente de Botanică pentru clasele superióre ale scólelorŭ medie. Tradusĕ de Alesandru Uilacanŭ. (Balázsfalva. Görögkatholikus érseki papnevelde nyomdája. 8r. 231 l. ára 1 frt 20 kr.)

Roth Samuilŭ. Elemente de mineralogiă, petrografiă şi geologiă pentru a IV-a clasĕ gimnasială. Tradusĕ de Alesandru Uilacanŭ. (Balázsfalva. Görögkath. érs. papnevelde nyomdája. 8r. 200 l. egy rajztáblával, ára 1 frt 20 kr.)

Stezar Constantin şi Eugen Brote. Pro veritate. Lămuriri. (Nagyszebeni részvénynyomda. 8r. 64 l. ára?)

Triodu care cuprinde tóta rĕnduiel'a din sântele Paresemi. Editiuneaântâca cu litere latine revedinta dupa originalulu grecescu. (Balázsfalva. Érseki papneveldei nyomda. 2r. 476 l. ára?)

Ucenescu George. Sonorul saŭ frumos răsunătoarele plânso-cânturi ale inmormântarŭ domnuluĭ nostru Jisus Cristos etc. VII. tipărire. (Brassó. Zeidner H. 8r. 20 l. ára 12 kr.)

Ábel Eugenius. Scholia recentia in Pindari epinicia. Pars prior. (Akademia. 8r. VI, 480 l. ára 4 frt 50 kr.)

Bibliotheca scriptorum graecorum et romanorum in usum scholarum

edita curante Aemilio Thewrewk de Ponor. M. Tullius Ciceronis de finibus bonorum et malorum Libri Quinque. Edit Geyza Némethy. (Lampel Róbert. 8r. 176 l. ára 60 kr.)

Historia lugubris versibus exarata infelicium praefectorum vinearum Sabariensium ab anno 1829 usque ad praesentem diem. A szegén szombatheli hegymestereknek siralmas versezetes historiája. (Szombathel. Siess Antal. 8r. 15 l. ára ?)

Mally Joannes. Historia sacra antiqui testamenti cum introductione in ejusdem testamenti libros sacros. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. N.8r. 293, V l. ára 1 frt 80 kr.)

Mikita Alexander. Institutiones de ss. patribus. In usum scholasticum juventutis lycei regio-episcopalis Ungvarensis. (Ungvár. Id. Fésűs József nyomdája. 8r. 166 l. ára 1 frt 20 kr.)

Monumenta spectantia historiam slavorum meridionalium. Volumen XX. Acta historiam confinii militaris croatici illustrantia. Tom. III. (Zágráb. Hartman L. N.8r. 519 l. ára 4 frt).

Negovetich Arturus. De Marci chronicae de rebus gestis hungarorum latinitate. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 32 l. ára ?)

Roskoványi Augustinus episcopus nitriensis clero dioecesis salutem in domino etc. Directiva s. sedis apostolicae decreta munus pastorale attinentia, item praecipua documenta ex a. 1888 et 1889. (Nyitra. Schempek és Huszár nyomdája. 2r. 63 l. ára ?)

Roskoványi Augustinus. Supplementa ad collectiones monumentorum et litteraturae de matrimonio in ecclesia catholica potestati ecclesiasticae subiecto ; matrimoniis mixtis ; coelibatu et breviario ; independentia potestatis ecclesiasticae ab imperio civili, romano pontifice ; beata Maria virgine in suo conceptu immaculata. Tom. IX. X. (resp. XIX. XX.) Romanus pontifex ecclesiae primas et princeps civilis. Monumenta et litteratura seculi XIX. ab a. 1885—1890. (Nyitra. Huszár István nyomdája. 8r. LXXVIII, 1055; CVI, 952 l. ára ?)

Vietórisz Josephus C. De I. M. Bruti historiae hungaricae latinitate. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 34 l. ára ?)

Budapest d' aujourd'hui. A mai Budapest. Das heutige Budapest. (A «Budapesti látogatók lapja» tulajd. K.8r. 29, 34, 33 l. ára ?)

Fenyvessy Adolf. Histoire de la première union de caisse d'epargne nationale de Pest 1840—1889. Rédigée sur décision de la direction. Extrait de l'original hongrois. (Kilián Frigyes. N.8r. VIII, 92 l. és 18 táblázat, ára 2 frt 50 kr.)

Guide illustré de Budapest. Illustrated guide of Budapest. Budapesti képes útmutató. Illustrirter Führer von Budapest. (Márkus Samu. 8r. VII, 190 l. és 7 fénynyom., ára ?)

Koller L. Une reforme radicale de l'institution du télégraphe. Gründliche Reform des Telegraphenwesens. (Hornyánszky Viktor könyvnyomdája. K. 4r. 13 l. ára ?)

Kőrösi Joseph. Bulletin annuel des finances des grandes villes. IX. X. année : 1885. 1886. (Budapest főváros. 8r. 61, 93 l. ára 2, 3 frank.)

Lányi Ernest. Impromtu hongrois pour Piano. (Székesfehérvár. Klökner Péter. 4r. 5 l. ára 1 frt.)

Loi XIII. de 1890. sur les faveurs a accorder par l'état a l'industrie nationale. Loi XIV. de 1890. sur les faveurs pouvant être accordées aux institutions financières qui encouragent l'industrie nationale. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 13 l. ára?)

Tarif, Le, par zônes en Hongrie. (Hornyánszky Viktor. 8r. 32, 1 l. ára?)

Kastro Samuel. Szidur hagadosz leél peszach. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 56 l. ára?)

Petőfi Alexander. Zübimabledems de sep de Etelke. Pelovepolöl fa Madarassy Pál. (Magyar kir. államnyomda. 8r. 76 l. ára?)

Petőfi. Löfamagabs. Poedots fa Petőfi Alexander. Pelovepolöl fa Madarassy Pál. (Magy. kir. államnyomda. 16r. 84 l. és 1 czimkép, ára?)

HAZÁNKAT ÉRDEKLŐ KÜLFÖLDI IRODALOM.

D'Albon Eugen. Im Zeichen der Myrte. Erinnerungsblätter aus Anlass der Vermählung der Erzherzogin Marie Valerie mit dem Erzherzoge Franz Salvator von Toscana. (Bécs. Hölder Alfréd. 8r. 98 l. hat fametszettel, ára 96 kr.)

Abonyi Josef. Compendium der Zahnheilkunde für Studirende und Aerzte. (Bécs. Braumüller Vilmos. N.8r. XII, 158 l. ára 1 frt 80 kr.)

Asbóth Oskar. Russische Chrestomathie für Anfänger. Accentuirte Texte mit vollständigem Wörterverzeichniss. (Lipcse. Brockhaus F. A. 8r. VII, 100 l. ára 2 m. 25 pf.)

Aškerc A. Balade i romance. (Laibach. Kleinmayer J. és Bamberg F. K.8r. 155 l. ára 1 frt 30 kr.)

Bacher Wilhelm. Die Agada der Tannaiten. II. Band. Von Akiba's Tod bis zum Schluss der Mischnah. (Strassburg. Trübner. N.8r. VIII. 578 l. ára 10 m.)

Bausznern Guido. Deutschland und Oesterreich-Ungarn. Abhandlungen, Reden und Briefe 1868—1889. (Lipcse. Drucker és Humblot. 8r. VII, 239 l. ára 4 m. 80 pf.)

Bell, Kraus, Römer, Sigerus und **Weingärtner.** Das siebenbürgische Hochland. (Europäische Wanderbilder Nr. 175, 176. Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. 64 l. 32 rajzzal Webertől, ára 30 kr.)

Beniczky-Bajza Lenke. Martha. Roman aus dem ungarischen high life. Autorisirte Uebersetzung von Ludwig Greiner. (Lipcse. Friedrich Vilmos. K.8r. 265 l. ára 3 m.)

Beniczky-Bajza Lenke. Bei verschlossenen Thüren. Roman. Einzig autorisirte Uebersetzung aus dem Ungarischen von Dr. Adolph Kohut. 2. Auflage. (Lipcse Brehse Gyula. 8r. 243 l. ára 2 m.)

Bergner A. Die Frage der Siebenbürger Sachsen. Mit einer Sprachen-

karte von Siebenbürgen von J. I. Kettler. (Weimar. Földrajzi intézet. N.8r. 42 l. ára 30 pf.)

Bericht über die gemeinsame Versammlung der deutschen und der Wiener Anthrologischen Gesellschaft in Wien vom 5. bis 10. August 1889, mit Ausflug nach Budapest vom 11. bis 14. August. Nach stenographischen Aufzeichnungen redigirt von Professor Dr. Johann Ranke in München. Separatabdruck aus den Mittheilungen der anthropologischen Gesellschaft in Wien. (Bécs. Hölder Alfréd. 4r. 139 l. ára 3 frt.)

Blumengrund J. und **R. Graser.** Ungarische Dorfgeschichten. (Lipcse. Tizpfenniges könyvtár. 12r. ára 10 pf.)

Blüthen der ungarischen Dichtkunst. Eine auch zum Vortrag geeignete Auswahl der schönsten Gedichte mit einer Uebersicht der ungarischen Litteratur von Elise Grail (Torday). (Barmen. Szerző. 8r. 204 l. ára?)

Bod Petrus. Historia hungarorum ecclasiastica, inde ac exordio novi testamenti ad nostra usque tempora ex monumentis partim editis, partim vero ineditis, fide dignis collecta studio et labore P. B. Edidit post clar. Brauwenhoffi obitum J. J. Prins. Tomus II. lib. III. (Leyden. Brill E. J. társai. N.8r. 4 lev. és 467 l. ára 10 m.)

Chèlard Raoul. La Hongrie contemporaine. (Páris. Kugelmann J, 379 l. ára 5 frt.)

Csongvay Karl. Ueber Betonierungen und deren Anwendung bei fortificatorischen Objecten. Mit 2 Tafeln. Separatabdruck aus den «Mittheilungen über Gegenstände des Artillerie- und Genie-Wesens.» (Bécs. Waldheim R. N.8r. 65 l. ára 1 frt.)

Dieffenbach Ferdinand. Der französische Einfluss im Deutschland unter Ludwig XIV. und der Widerstand der kurbrandenburgischen und kursächsischen Politik. Eine historisch-politische Studie. Aus den Quellen des k. sächs. Hauptstaatsarchivs in Dresden. Aus dem Nachlass des Verfassers bearbeitet und herausgegeben von Aldolph Kohut. (Drezda. Oehlmann. 8r. V, 132 l. ára 2 m. 50 pf.)

Dóczi Ludwig. Carmela Spadaro. Novelle. (Stuttgart. Bonz Adolf és társa. 8r. 212 l. ára 1 frt 50 kr.)

Dorfgeschichten, Ungarische. (Bécs. Szelinszki György. 24r. 62 l. ára 6 kr.)

L'**Europe** illustrée. A travers la Hongrie. I. II. VI. fascicule. De Vienne à Budapest par A. Imendörffer, Gerlai el Sziklay. Contenant 41 illustrations et 2 cartes. D'Oderberg à Budapest. Les Carpathes orientales par Charles Siegmeth. Cont. 21 et 16 illustrations et une carte. (Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. 68, 40, 40 l. ára 2 frk.)

Europe, Illustrated. To and through Hungary. Part. I. II. VI. From Vienna to Budapest, by Imendörffer, Gerlai and Sziklay. With 41 Illustrations and 2 Maps. From Oderberg to Budapest. The Hungarian Eastern Carpathians, by Carl Siegmeth. With 16 and 24 Illustr. and a Map. (Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. 71, 40, 40 l. ára 24 pence.)

Felix Ludwig. Währungs-Studien, mit besonderer Rücksicht auf

Oesterreich-Ungarn. (Lipcse. Drucker és Humblot. Nagy nyolczadrét, ára 1 márka.)

Fels R. Agramer Schreckenstage. «Jour Fixe» der Resignirten. Hans Heiling. Novellen aus der Gegenwart. (Drezda. Pierson. 8r. 253 l. ára 3 m.)

Fisch Ignaz. Echo der ungarischen Umgangs-Sprache. Mit einem vollständigen Wörterverzeichniss. (Lipcse. Giegler R. 8r. IV, 185 l. ára 2 m. 50 pf.)

Fischer Victor. Das patentirte Fischer'sche Bruchband. Praktischer Rathgeber für Bruchleidende. Bécs. Braumüller V. 4r. 15 l. 24 táblával, ára ?)

Fodor Etienne. Die elektrischen Motoren, mit besonderer Berücksichtigung der elektrischen Strassenbahnen. Mit 64 Abbildungen. (Elektro-technische Bibliothek. Bd. 41. (Bécs. Hartleben A. 8r. VI, 221 l. ára 1 frt 65 kr.)

Form, The, of prayers for the Feast of Passover-, Pentecost and Tabernacles, according to the custom of the german and polish Jews. With an english translation by Samuel Summer. (Bécs. Schlesinger József. 8r. 420, 264, 348 l. ára ?)

Freimaurerei, Die ungarische, und das k. u. k. Heer. 3. Auflage. (Bécs. Drescher és társa. N.8r. 32 l. ára 20 kr.)

Führer durch Stuhlweissenburg und Umgebung. Mit 1 Plane der Stadt. (Würzburg. Woerl Leo. 12r. 16 l. és 3 térkép, ára 50 pf.)

Gaal Georg. Allgemeiner deutscher Muster-Briefsteller und Universal Haus-Secretär für alle in den verschiedenen gesellschaftlichen Verhältnissen, sowie im Geschäft- und Privatleben vorkommenden Fälle. Unentbehrliches Handbuch für Jedermann. 11., gänzlich umgearbeitete und den Zeitverhältnissen vollkommen angepasste Auflage. (Bécs. Hartleben A. N.8r. XL, 808 l. ára 3 frt 60 kr.)

Geržetić Nicol. Das Wasser als Träger der Krankheitskeime, mit besonderer Berücksichtigung des Trinkwassers als Ursache der Typhus-Erkrankungen in Budapest. Vorgetragen im militär-ärztlichen wissenschaftlichen Vereine am 14. Februar 1890. (Bécs. Braumüller Vilmos. N.8r. 26 l. ára 60 kr.)

Goldmann Karl. Die Lügen des «Vaterland» über die ungarische Freimeurerei und das k. u. k. Heer. (Különnyomat a «Freisinniges Inland»-ból. Bécs. N.8r. 24 l. ára 25 kr.)

Gopčević Spiridion. Die Warheit über Makedonien. Antwort auf die Hron'sche Schmähschrift. «Das Volksthum der Slaven Makedoniens.» (Bécs. Seidel és fia. N.8r. 47 l. ára 25 kr.)

Hevesi Josef. Falsche Diamanten. Novelletten und Skizzen. Nach dem Magyarischen übersetzt von Adolf Kohut. (Zürich. Schalbelitz I. 8r. 77 l. ára 50 kr.)

Huber Alfons. Die Erwerbung Siebenbürgens durch König Ferdinand I. im Jahre 1551 und Bruder Georgs Ende. (Különnyomat a «Sitzungsberichte»-ből. Bécs. Tempsky F. N.8r. 65 l. ára 60 kr.)

Imendörfer A., W. Gerlai und **J. Sziklay.** From Wienna to Budapest via Bruck-on-Leitha and Totis. (Illustrated Europe. 118. 119. Zürich. Orell. Füssli és társa. 8r. 71 l. ára ?)

Jankó Paul. Mittheilungen über die Jankó-Claviatur. 1. Heft. (Különnyomat a «Musikalische Rundschau»-ból. Bécs. Wetzler. N.8r. 58 l. ára 1 frt 25 kr.)

Jankovics Anna. Die lachenden Kinderstimmen, verwerthet für die weinenden. (Bécs. «Austria» könyvnyomda, Drescher és társa. N.4r. 144, XXXV l. ára 5 frt.)

Jókai M. Ein genialer Narr. Humoristischer Roman. Autorisirte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. (Berlin. Janke O. 8r. 144 l. ára 1 m.)

Jókai M. Ein Fürstensohn. Erzählung. Autorisirte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. (Berlin. Janke O. 8r. 148 l. ára 1 m.)

Jókai M. Das Herz auf der Stirn. Roman. Autorisirte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. (Berlin. Janke O. 8r. 144 l. ára 1 m.)

Jókai M. Ein Goldmensch. Roman. 5. Auflage. (Berlin. Janke O. 8r. IV, 399 l. ára 2 m.)

Jókai M. Novellen. Deutsch von Ludwig Wechsler. (Meyer's Volksbücher. 712—714. Lipcse. Bibliografiai Intézet. 16r. 236 l. ára 30 pf.)

Jókai M. Ein moderner Cagliostro. Roman. Autorisirte deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. (Berlin. Janke O. 8r. 140 l. ára 1 m.)

Jókai Maurus. Das todte Herz. Deutsch von Ludwig Rotter. (Bécs. Breitenstein M. 8r. 152 l. ára 1 frt 20 kr.)

Jókai Maurus. Das Herz auf der Stirn. Deutsche Bearbeitung von Ludwig Wechsler. (Berlin. Janke Ottó. 8r. 144 l. ára egy márka.)

Jókai Maurus. Novellen. Autorisirte Uebersetzung von Ludwig Wechsler. (Berlin. Eckstein R. utóda. K.8r. ára 1 márka.)

Jókai Maurus Wunderliche Geschichten. (Berlin. Cornitzer H. K.8r. ára 1 márka.)

Kadich. Waidmann, Kynologie und «Gebrauchshund.» Eine kritische Studie ohne Vorwort mit einziger Zugrundelegung der waidmännischen Praxis, den züchtenden Jägern und jagenden Züchtern gewidmet. (Bécs. Perles Mór. 8r. 55 l. ára 75 kr.)

Kármán M. Beispiel eines rationellen Lehrplans für Gymnasien. Sammlung pädagogischer Abhandlungen. III. (Halle. Árvaház könyvkeresk. N.8r. 60 l. ára 1 márka.)

Kemény Franz. Beiträge zur Kenntnis des modernen Volksschulwesens von Frankreich, mit Berücksichtigung der übrigen auf der Pariser Weltausstellung vertretenen Länder. (Gotha. Behrend E. N.8r. 75 l. ára 75 pf.)

Kenedi Géza und **Wilh. Gerlai.** Von der Donau zum Quarnero. Fünfkirchen, Agram und die Zagorje, Fiume und das Küstenland. Mit 23 Illustrationen von J. Weber und 1 Karte. (Europäische Wanderbilder. 172. 173. Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. 54 l. ára?)

Konkoly Nicolaus. Handbuch für Spectroscopiker im Cabinet und am Fernrohr. Praktische Winke für Anfänger auf dem Gebiete der Spectranalyse. (Halle. Knapp Vilmos. 8r. XVII, 568 l. 335 fametszvénynyel a szövegben, ára 9 frt.)

Kövesligethy Rudolf. Grundzüge einer theoretischen Spektralanalyse.

Mit 23 Holzschnitten und 7 Tafeln. (Halle. Schmidt H. V. N.8r. XI, 327 l. ára 15 m.)

Krauss Ferd. u. **Joh. Sziklay.** Durch West-Ungarn. Mit 19 Illustrationen von J. Weber nebst 1 Karte. (Europäische Wanderbilder. 171. Zürich. Orell, Füssli, és társa. 8r. 40 l. ára?)

Leonhardt Johann. Geschichten aus Siebenbürgen. (Bécs. Gräser Károly. 8r. 120 l. ára 1 frt.)

Leuchs. Adressbuch aller Länder der Erde. Band 18. Ungarn, Croatien, Slavonien, Bosnien und Herzegowina. 8-te Ausgabe für 1891—1894. (Nürnberg. Leuchs és tsa. 8r. 1122, 161, 197 l. ára 9 frt.)

Lollok Joseph. Ignis holokausti seu affectus ex divinis literis et sanctis patribus collecti. Editio nova. (Bécs. Hirsch H. 24r. 164 l. ára 40 krajczár.)

Maršall Gustav. Die Kunst die slowakische Sprache durch Selbstunterricht zu erlernen. Mit zahlreichen Uebungen, einem Wörterbuche und einer Auswahl von erklärten Lesestücken. (Bécs. Hartleben A. 8r. VIII, 184 l. ára 1 frt 10 kr.)

Mayerffy Marie. In der Festung. Roman. (Lipcse. Fridrich Vilmos. 8r. 4, 491 l. ára?)

Mikszáth Koloman. Ungarische Dorfgeschichten. Aus dem Ungarischen von Ladislaus Neugebauer. (Lipcse. Wigand Ottó. N.4r. 96 l. 15 aquarell képpel, ára 24 frt.)

Monarchie, Die österreichisch-ungarische, in Wort und Bild. VII. Band. Steiermark. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda, 4r. 412 l. ára 4 frt.)

Müller Lorenz. Der Steindrucker an der Handpresse. Mit 1 Chromolithographie in 14 Farben und zahlreichen Illustrationen. (Bécs és Lipcse. Heim József 8r. 464 l. ára?)

Nemény i A. Die Verstaatlichung der Eisenbahnen in Ungarn. (Lipcse, Duncker és Humblot. 8r. 232 l. ára 4 márka 80 pfennig.)

Nyáry Alexander. Der Porträtmaler Johann Kupetzky. Sein Leben und seine Werke. (Bécs. Hartleben A. 8r. 124 l. két arczképpel, ára 1 frt 65 krajczár.)

Pečnik Carl Jos. Praktisches Lehrbuch der slovenischen Sprache für den Selbstunterricht. Kurzgefasste theoretisch-praktische Anleitung, die slovenische Sprache in kürzester Zeit durch Selbstunterricht leicht zu erlernen. Mit Uebungs-Aufgaben, Lesestücken, nebst beigefügten Erklärungen, einer Chrestomathie, mehreren Gesprächen, Sammlung von Slovenismen, Darstellung der dialektischen Eigenthümlichkeiten, einem slovenisch-deutschen und deutsch-slovenischen Wörterverzeichnisse mit durchgängiger Accentuation, nebst beigefügten Provinzialismen und Fremdwörtern. (Bécs. Hartleben A 8r. 191 l. ára 1 frt 10 kr.)

Pfleiderer Rud. Albrecht Dürer. Ein deutsches Künstlerleben. 2. Auflage. Mit 4 Abbildungen. (Lipcse. Voigtländer. 12r. III, 156 l. ára 75 pf.)

Reichenhaller R. und **Ferd. Stiasny.** Die Spiritus-, Presshefen und Essig-Fabrikation. Mit besonderer Berücksichtigung auf die Spiritus-Steuer Controle. Für Spiritus-Fabrikanten, Brennereí-Techniker, Finanzwachbeamte

und Finanz-Organe. Mit 53 in den Text eingedruckten Holzschnitten. (Hernals. Ármin-féle könyvkeresk. N.8r. 168 l. ára 2 frt 50 kr.)

Réthi L. Diagnostik und Therapie der Kehlkopf-Krankheiten. Ein Grundriss für Studirende und Aerzte. Mit 30 Holzschnitten. (Bécs. Deutsche Ferencz. 8r. VI, 88 l. ára 1 frt 50 kr.)

Rosner Ludwig. Erinnerungen an Anzengruber. (Bécs. Manz-féle könyvkeresk. 8r. 61 l. ára 60 kr.)

Roth Adolf. Das Geheimniss der Hessing'schen Apparatotherapie als epochale Revolution auf dem Gebiete der Orthopädie. Mit über 50 phototypischen Abbildungen. 2. vermehrte Auflage. (Neuwied. Heuser könyvkeresk. N.8r. 93 l. ára?)

Sanuto Marino. J diarii. L'edizione é fatta a cura di Federico Stefani, Guglielmo Berchet, Nicolo Barozzi. R. deputazione Veneta di storia patria. Tomo XXVII. XXVIII. (Velencze. Visentini testvérek. 4r. 838, 824 l. ára 22 és 22 lira 50 cnt.)

Schwarcz Julius. Kritik der Staatsformen des Aristoteles. Mit einem Anhange, enthaltend die Anfänge einer politischen Literatur bei den Griechen. (Eisenach. Bachmeister J. 8r. 138 l. ára?)

Schwicker Joh. Deutsche Sprachlehre für die Oberclassen der Volks- und Bürgerschulen und die Unterclassen der Gymnasien und Realschulen. 8. Auflage. (Bécs. Manz-féle könyvkeresk. 8r. 192 l. ára 84 kr.)

Siegmeth Carl. The hungarian Eastern Carpathians. The hungarian northcastern railway and the hungarian and galician railway lines. With 24 illustrations und a map. (Illustrated Europe. 117. Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. 40 l. ára?)

Siegmeth Carl. From Oderberg to Budapest through the valley of the Waag via Sillein and Galanta, and through the hungarian mining towns via Ruttka and Hatvan. With 16 illustrations by J. Weber and a map. (Illustrated Europe. 120. Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. 40 l. ára?)

Sternberg Adolf, Dragalina Patricius, Diaconovits Cornél, Sziklay Johann und Plavsic Athanas. Durch Süd-Ungarn. (Europäische Wanderbilder Nr. 178., 179. Zürich. Orell Füssli és társa. 8r. 64 l. 28 rajzzal Webertől, ára 30 kr.)

Sziklay Johann. Durch die ungarische Tiefebene. (Europäische Wanderbilder Nr. 174. Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. 39 l. 23 rajzzal Webertől, ára 30 kr.)

Télfy J. B. Die Betonung des Hellenischen. (A «Hellas» Organe de la société philhellenique à Amsterdam különlenyomata. 8r. 8 l. ára?)

Temesváry Rudolf. Ueber die Anwendung der Electricität bei Frauenkrankheiten. Mit einem Vorworte von Apostoli in Paris. (Klinische Zeit- und Streitfragen. IV. köt. 7. 8. füz. Bécs. Braumüller Vilmos. N.8r. 85 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tipray Johann. Wörterbuch der ungarischen und deutschen Sprache. 2. Aufgabe. (Bécs. Szelinski György. 16r. 258 l. ára 60 kr.)

Tscheball Anton. Quellwasser für Budapest. Eine geognostisch-bergmännische Studie. (Klagenfurt. Raunecker A. N.8r. 27 l. ára 20 kr.)

Uhlig Victor. Vorläufiger Bericht über eine geologische Reise in das Gebiet der goldenen Bistritz. (Különnyomat a «Sitzungsberichte»-ből. Bécs. Tempsky F. N.8r. 16 l. ára 15 kr.)

Ungarn in Wort und Bild. (Zürich. Orell, Füssli és társa. 8r. VIII, 534 l. 260 rajzzal és 9 térképpel, ára 5 frt 40 kr.)

Verhältnisse, Die hygienischen, der grösseren Garnisonsorte der österreich-ungarischen Monarchie. VI. Agram. Mit einer Umgebungskarte und sechszehn weiteren graphischen Beilagen. (Bécs. Cs. kir. udv. és államnyomda. 8r. IV, 63 l. ára ?)

Weigelsperg Béla. Compendium der auf das Gewerbewesen bezugnehmenden Gesetze, Verordnungen und sonstigen Vorschriften. 3. erweiterte Auflage. (Bécs. Manz-féle könyvkereskedés. N.8r. ára ?)

Wickenburg-Almássy. Letzte Gedichte. (Bécs. Gerold Károly fia. K.8r. IV, 244 l. ára 1 frt 50 kr.)

Wlislocki Heinrich. Volksdichtungen der siebenbürgischen und südungarischen Zigeuner. Gesammelt und aus unedirten Original-Texten übersetzt. (Bécs. Graeser Károly. 8r. XVI, 431 l. ára 3 frt.)

Woerl's Reisehandbücher. Führer durch Budapest und Umgebung. III. Auflage. Mit Plan der Stadt, Illustrationen und 2 Karten Führer durch Stuhlweissenburg und Umgebung. II. Auflage mit 3 Karten. (Würzburg. 8r. 50, 15 l. ára 1 márka.)

Wurzbach Const. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. 59. Theil. Wurmser-Zhuber. (Bécs. Cs. k. udvari és államnyomda. 8r. 400 kéthasábos l. ára 3 frt.)

NAPTÁRAK AZ 1890-IK ÉVRE.

A «Budapest», kis képes naptára az 1890. évre. Szerkeszti Gracza György IX. évfolyam. (Lampel Róbert. N.8r. 15 lev. 60 l., 28 lev. és 1 czímkép, ára 30 kr.)

A «Budapest», nagy képes naptára az 1890. közönséges évre. Szerkeszti Gracza György. (Lampel Róbert. N.8r. 96 l. ára 60 kr.)

Almanach naptárral az 1890. évre. (Szent-István-társulat. 12r. XVI, 248 l. és 3 fénynyomat, ára ?)

A magyar ember képes naptára az 1890. közönséges évre. Képes kalendárium sok hasznos és mulattató olvasmányokkal. (Méhner Vilmos. 4r. 64, 32 l. ára 30 kr.)

A magyar ember naptára az 1890. esztendőre. Szép történetekkel és képekkel a magyar nép számára. Szerkeszti Kurucz Péter. (Pallas részv.-társ. 4r. 64 l., 20 l. és czímkép, ára 30 kr.)

A magyar népet oktatva boldogító ellenzéki naptár 1890. évre. Szerkeszti Igazfi Árpád. Kiadja vidéken egyesült ellenzék. (Rózsa Kálmán és neje. 4r. 14 lev., 46 l. és 9 lev. ára ?)

A magyar nép naptára 1890. évre. Képes kalendárium sokféle hasznos és mulattató olvasmánynyal ellátva. Szerkeszti ifj. Tatár Péter. XXXV. évfolyam. (Franklin-társulat. 4r. 40 l. és 24 lev., ára?)

A magyar nők házi naptára az 1890. évre. Szerkeszti Beniczky Irma. XXII. évfolyam. (Franklin-társulat. 4r. 80 l. és 24 lev., ára?)

A peleskei nótárius naptára. Vagyis sok képpel és képtelenséggel teljes igazmondó és szomoruság-kergető kalendárium az ügyes-bajos 1890. esztendőre. Nagyzajtai Zajtay István, Istenben boldogult hirneves peleskei nótárius tulvilágról küldözött utasításai szerint megcselekedte ifj. Bacur Gazsi. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 46 l. ára 30 kr.)

A szent család képes naptára. Krisztus urunk születése után 1890. közönséges évre. (Méhner Vilmos. 4r. 80 l. 16 lev. és 1 czímkép, ára 30 kr.)

Az Athenaeum nagy képes naptára az 1890. évre. XXXI. évfolyam. (Athenaeum. N.8r. 374 l. és 15 lev., ára 1 frt.)

Az obsitos. Jó kedvű kalendáriom az 1890. esztendőre. A magyar nép mulatságára megcselekedte Rokkant huszár. II. évfolyam. (Pallas részv.-társ. 4r. 64 l. 16 lev. és 1 czímkép, ára 30 kr.)

Bányászati és kohászati zsebnaptár az 1890. évre. II. évfolyam. Kiadja a «Bányászati és kohászati irodalom pártoló egyesület». (Selmeczbánya. Joerges Ágoston özv. és fia. 16r. 204 l. ára 1 frt 50 kr.)

Bartalits Imre kis képes naptára az 1890. közönséges évre. (Bartalits Imre. N.8r. 63 l. és 25 lev., ára?)

Boldogságos szűz Mária naptár az 1890. évre. Érdekes olvasmányokkal és számos szép képpel. (Méhner Vilmos. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Borászati naptár 1890. évre. Szerkeszti dr. Nyáry Ferencz. (Franklin-társulat. 8r. 80 l. és 24 lev., ára?)

Bucsánszky Alajos kis és nagy képes naptára az 1890. évre. (Rózsa Kátmán és neje. 8r. 32, 128 l. ára 40 kr.)

Bucsánszky Alajos képes Kossuth naptára az 1890. közönséges évre. XXI. évi folyam. (Rózsa Kálmán és neje. N 8r. 32 l. és 11 lev. ára 20 kr.)

Bucsánszky Alajos keresztény képes naptára az 1890. közönséges évre. XLII. évi folyam. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 32 l. és 9 lev., ára 20 kr.)

Bucsánszky Alajos kis képes naptára az 1890. közönséges évre. XLII. évfolyam. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 32 l. és 9 lev., ára 20 kr.)

Bukaresti magyar képes naptár az 1890. közönséges évre. I. évfolyam. Szerkesztette s kiadta Veress Endre. (Brassó. Alexi. N.8r. 8 lev., VIII, 140 l., 16 lev. és 10 kép, ára 60 kr.)

Csiki székely naptár az 1890. 365 napból álló közönséges évre. Szerkeszti Lakatos Mihály. (Csik-Szereda. Györgyjakab Márton. 8r. 80 l. ára 20 kr.)

Dohánytermelők zsebnaptára 1890. Szerkeszti lovag Kleeberg Oswald. A «Magyar dohányujság» kiadványa. A törvényben előirt minőségű szárító pajták és simító helyiségek ábráival. I. évfolyam. (Márkus Samu könyvny. 12r. 98 l. egy rajztáblával, ára?)

Egyetemes közhasznú képes naptár az 1890. évre. Szerkeszti Brankovics György. (Robicsek Zsigmond. N.8r. 80 l. ára 40 kr.)

Fali naptár az 1890. évre. (Lampel Róbert. ára 20 kr.)

Falusi gazda naptára az 1890. évre. A magyar gazdák, kertészek, lelkészek és tanítók számára. Szerkeszti Sporzon Pál. XXVI. évfolyam. (Franklin-társulat. 8r. 96 l. és 24 lev., ára ?)

Gazdák és iparosok naptára az 1890. közönséges évre. A «Gazdák és iparosok általános hitelszövetkezete» igazgatóságának jóváhagyásával szerkesztik Máté Lajos és Rózsa Jenő. II. évfolyam. (Szent-István műintézet. 8r. 132, XXIII l. ára ?)

Gazdák zsebnaptára 1890. Szerkeszti dr. Lónyay Ferencz. XVIII. évfolyam. (Légrády testvérek. 12r. 303, 5 l. ára ?)

Gazdasági könyvviteli zsebnaptár. 1890. Irta Hertelendy Ferencz. (Az Athenaeum r.-társ. könyvny. 12 r. 293, 2 l. ára 1 frt 60 kr.)

Gyakorlati mezőgazda-zsebnaptár az 1890. évre. Szerkesztette Kovácsy Béla. II. évfolyam. (Kassa. Koczányi és Vitéz. 16r. 192 l. ára 1 frt 50 kr.)

Határidő-naptár. Mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzérek számára. (Franklin-társ. 16r. 365 l. ára 1 frt 20 kr.)

Házi naptár 1890. Hasznos tudnivalókkal és mulattató tartalommal. Szerkesztette Kazár Emil. Számos képpel. XVII. évfolyam. (Légrády testv. N.8r. 144 l., 28 lev. és 1 czimkép, ára 40 kr.)

Hoch! Nimet-inneplő, abczugos, magyar nemzeti kalendariom az 1890-ki proczessiós esztendőre. Egyberugdalta s placzra eresztette nömös Bugaczi és Dombszögi Mokány Berczi a «Nikszdajcs» honi asztaltársaság fő-protektora. Segített benne Tarjagoss Illés meg az magyar gyéniusz. Rajzolták Jankó János és Homicskó Athanáz. Ára 1 szinehagyó kék flóres nikszdajcs értékben. 154 képpel. (Athenaum. 8r. 144 l. ára 1 frt.)

Honvéd-naptár az 1890. évre. (Egyuttal katonai naptár.) A magyar nép számára. Szerkeszti Áldor Imre. XXIII. évfolyam. (Franklin-társulat. 4r. 80 l. és 24 lev., ára ?)

Hölgyek naptára 1890. Szerkeszti Borostyáni Nándor. XVIII. évf. (Légrády testvérek. 16r. 180 l. ára 1 frt 80 kr.)

István bácsi naptára, vagyis családos házi gazdáknak és gazdasszonyoknak, népnevelőknek, helységi előljáróknak, iparosoknak és földmívelőknek való képes kalendáriom 1890. évre. XXXV. évfolyam. Alapító Majer István, szerkeszti Kőhalmi Klimstein József. (Franklin-társulat. 8r. 88 l. és 24 lev., ára 50 kr.)

Jászkun képes naptár az 1890. közönséges évre, mely 365 napból áll. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Jegyzékkönyvecske elemi és polgári iskolai tanulók számára. Negyedik évfolyam. (Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 30 l. és jegyzetek, ára 16 kr.)

Jegyzék-napló ügyvédek. közjegyzők, birák és birósági végrehajtók számára. 1890. Szerkeszti dr. Siegmund Vilmos. XXVI. évfolyam. (Légrády testvérek. 16r. 201 és 31 l., hirdetések és jegyzéknapló, ára ?)

Jegyzéknaptár tanítónők számára az 1889/90. II. iskolai évre. I. évf. (Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 96 l. ára ?)

Képes családi naptár 1890. közönséges évre. Sok képpel. XI. évf. (Méhner Vilmos. 4r. 144 l. ára 60 kr.)

Képes honvéd-naptár 1890. közönséges évre. 22. folyam. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 54 l. ára 40 kr.)

Képes Kossuth-naptár az 1890. közönséges évre. Sokféle hasznos és mulattató olvasmányokkal ellátva. VIII. évfolyam. (Méhner Vilmos. 4r. 48 l. ára 30 kr.)

Képes Kossuth-naptár 1890. közönséges évre. 21. evfolyam. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Képes magyar ember naptár az 1890. évre. (Méhner Vilmos. 8r. 64 l. ára 30 kr.)

Képes szent-családi naptár 1890. évre. (Méhner Vilmos. 8r. 80 l. ára 30 kr.)

Képes tündér-naptár 1890. közönséges évre. VIII. évfolyam. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 32 l. és 8 lev. ára 20 kr.)

Kereskedelmi tanulók naptára az 1889/90. iskolai évre. II. évfolyam. (Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 88 l. ára?)

Keresztény képes naptár az 1890. közönséges évre. 42. évfolyam. (Rózsa K. és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Kertészeti zsebnaptár 1890-re. Irta: Pál gazda. (Légrády testvérek. 12r. 255 l. ára?)

Kis képes mese-naptár az 1890. évre. III. évfolyam. («Budapest» kiadóhivatala. N.8r. 9 lev. 16 l. és 22 lev. ára 20 kr.)

Kis képes naptár 1890. közönséges évre. 42. évfolyam. (Rózsa K. és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Kis képes népnaptár 1890. évre. (Méhner Vilmos. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Kis székely naptár az 1890. évre. Szerkeszti Lőcsey Sp. Imre. (Marosvásárhely. Ev. ref. kollegium. 8r. 48 l. ára?)

Kis tündér-naptár az 1890. évre. I. évfolyam. (Wodianer F. és fiai. N.8r. 10 lev. 16 l. és 18 lev. ára 22 kr.)

Kodolányi-féle gazdasági zsebnaptár az 1890. évre. XXX. évfolyam. Szerkesztő-tulajdonosok: Kodolányi Antal, Baranyay István, Baross Károly, Brosch Károly, Lázár L. Pál, Ordódy Lajos, Szemere Huba. Mellette: Magyar gazdák évkönyve. 1890. XII. évfolyam. Szerkesztik Kodolányi Antal stb. (Franklin-társulat. 12r. VIII és 352 l. ára zsebnaptárral együtt 2 frt.)

Közhasznu és mulattató kis hazai naptár az 1890. közönséges évre. VIII. évf. (Kassa. Werfer Károly. 8r. 35 l. ára 20 kr.)

Közhasznu nagyenyedi naptár 1890. közönséges évre. Szerkesztette Lőcsey Spielenberg Lajos. A vásárok minden évben kijavíttatnak. XXX. évf. (Nagy-Enyed. Wokál János. 8r. 76 l. ára 30 kr.)

Közhasznu nagy képes naptár az 1890. közönséges évre. (Méhner Vilmos. 8r. 120 l. ára 40 kr.)

Közhasznu zsebnaptár mindenki számára az 1890. évre. Hasznos tudnivalókkal és jegyzéknaplóval. IX. évfolyam. (Pallas részvénytársulat. 12r. 111 l. és napló, ára?)

Közhasznu zsebnaptár 1890. XVII. évfolyam. (Légrády testvérek. 16r. 50 l., 9 lev. és 32 l. ára?)

Községi- és körjegyzők zsebnaptára 1890. évre. Szerkesztette Barta László. V. évfolyam. (Hornyánszky Viktor. 16r. 109, XVI l. és napló, ára 1 frt 20 kr.)

Lányok naptára. Zsebkönyv Magyarország leánynövendékei számára. az 1889/90. iskolai évre. III. évfolyam. (Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 52 l. 56 lev. és 24 l. hirdetés, ára?)

Legujabb jász-kún képes naptár az 1890. közönséges évre, mely 365 napból áll. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 20, 32 l. és 9 lev., ára 20 kr.)

Lidérez naptár 1890. évre. XXXIX. évfolyam. (Franklin-társulat. 8r. 88 l. ára?)

Magyar alföldi legujabb kalendariom. Krisztus urunk születése után 1890. közönséges esztendőre. Magába foglalja az uj, ó és protestáns kalendáriomokat, több hasznosan mulattató korszerű s történeti tárgyakat, népdalokat és a magyar és erdélyországi vásárok kimerítőbb jegyzékét ABC rendben. 40. évfolyam. (Arad. Réthy Lipót és fia. K.8r. 52 l. ára?)

Magyar ember képes naptára az 1890. közönséges évre. Képes kalendarium sok hasznos és mulattató olvasmányokkal. (Méhner Vilmos. N.8r. 64 l. ára 30 kr.)

Magyar- és Erdélyországi családi képes naptár 1890. közönséges évre, mely naptár tartalmára nézve oly elkerülhetetlen házi kincs, mondjuk megbecsülhetetlen könyvtár, hogy minden családban nemcsak az ifjaknál, de korosabbaknál is, hasznos tudományok, valamint szivderítő olvasmányok kézikönyveül szolgálhat. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 171 l. ára 80 kr.)

Magyar- és Erdélyországi legujabb kis képes naptár. Krisztus urunk születése után 1890. közönséges évre, mely 365 napból áll. Mulattató tartalommal. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Magyar gazdák évkönyve 1890. (Franklin-társulat. 8r. 352 l. ára a zsebnaptárral együtt 2 frt.)

Magyar gazdák évkönyve 1890-re. III. évfolyam. Szerkesztik Kormos Alfréd és Kende Zsigmond. (Franklin-társulat. 8r. 168, 62 l. ára 1 frt 50 kr.)

Magyar gazdák képes naptára az 1890. évre. Szerkeszti Brankovics György. II. évf. (Robicsek Zsigmond. N.8r. 164 l. ára 80 kr.)

Magyar gazdatisztek zsebnaptára 1890. évre. (Robicsek Zsigmond. 8r. 164 l. ára 80 kr.)

Magyar gazdasszonyok képes naptára az 1890. évre. Szerkeszti Brankovics György. II. évf. (Robicsek Zsigmond. N.8r. 146 l. ára 60 kr.)

Magyar háziasszonyok naptára az 1890. évre. Szerkeszti Vértess József. VI. évfolyam. (Robicsek Zsigmond. 8r. 236 l. ára 1 frt.)

Magyar képes házi naptár közhasznu házi és népbarát az 1890. közönséges évre. XXXI. évf. (Kassa. Werfer Károly. 8r. 64 l. ára 30 kr.)

Magyar képes naptár az 1890. közönséges évre. Képes kalendarium hasznos és mulattató olvasmányokkal ellátva. (Méhner Vilmos. N.8r. 48 l. ára 30 kr.)

Magyar kereskedők évkönyve 1890-re. V. évfolyam. Szerkesztik

Kormos Alfréd és Kende Zsigmond. (Franklin-társulat. 8r. 152, 92 l. ára 1 frt 50 kr.)

Mátyás király naptára 1890. közönséges évre, vagy: Meghalt Mátyás király, oda az igazság! XV. évfolyam. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Magyar katonai zsebnaptár 1890. évre. Szerkeszti Kocsis Sándor. IV. évf. (Grill Károly. 16r. 245 l. és jegyzéknapló, ára 1 frt 20 kr.)

Magyar Miska naptára 1890. évre. Szerkeszti Brankovics György. II. évfolyam. (Robicsek Zsigmond. 8r. 80 l. ára 40 kr.)

Magyar népbarát. Ó- és uj kalendáriom Krisztus urunk születése után 1890. közönséges évre, mely 365 napból áll. (Méhner Vilmos. K.8r. 80 l. ára?)

Magyar nők naptára 1890. Szerkeszti Beniczky Irma. (Franklin-társ. nyomdája. 8r. 80 l. ára?)

Magyar nyomdászok évkönyve. Kiadja a budapesti könyvnyomdászok társasköre. Szerkeszti Ács Mihály. V. évfolyam. 1890. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 160 l. ára?)

Magyar szabadsághősök képes emlék-naptára az 1890. közönséges évre. 14. évfolyam. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 32 l. és 9 lev., ára 20 kr.)

Magyar szinművészeti almanach az 1890. évre. IV. évf. Szerkesztette Bártfai (Paczona) Antal. (Szerző. 12r. 162 l. és 24 arczkép, ára?)

Magyar tud. akadémiai almanach polgári és csillagászati naptárral. 1890-re. (Magyar tud. Akadémia. 8r. 405 l. ára 1 frt.)

Mamelukok naptára 1890. mamelukszöktető esztendőre. Szerkeszti s a haza bölcseinek a választó haluskáknak ajánlja Bolond Istók. (Robicsek Zsigmond. N.8r. 226 l. és 7 lev., ára 1 frt.)

Megbővített közhasznú nemzeti kalendárium. Magyarországi és erdélyi katholikusok, evangelikusok, ó-hitűek és zsidók számára. 1890. közönséges évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 213 l. ára 80 kr.)

Mehet! Humorisztikus zónanaptár 1890. évre. Szerkeszti Pokrócz Ádám. IV. évfolyam. (Singer és Wolfner. 8r. 89 l. ára 60 kr.)

Méhner Vilmos keresztény képes naptára az 1890. közönséges évre. IX. évfolyam. (Méhner Vilmos. N.8r. 32 l. és 12 lev., ára 20 kr.)

Méhner Vilmos kis boldogságos szüz Mária naptára az 1890. évre. Érdekes olvasmányokkal és számos szép képpel. II. évfolyam. (Méhner Vilmos. N.8r. 32, 24 l. ára 20 kr.)

Méhner Vilmos kis budapesti naptára 1890. évre. Érdekes olvasmányokkal és számos szép képpel. (Méhner Vilmos. N.8r. 32, 24 l. ára 20 krajczár.)

Méhner Vilmos kis képes naptára az 1890. közönséges évre. X. évf. (Méhner Vilmos. N.8r. 32, 24 l. ára 20 kr.)

Méhner Vilmos közhasznu nagy képes népnaptára az 1890. közönséges esztendőre. X. évfolyam. (Méhner Vilmos. N.8r. 120, 40 l. ára 40 kr.)

Méhner Vilmos magyar gazda naptára az 1890. évre. Érdekes

olvasmányokkal és számos szép képpel. (Méhner Vilmos. N.8r. 32 l. és lev. ára 20 kr.)

Méhner Vilmos magyar mesemondó naptára az 1890. évre. Érdekes olvasmányokkal és számos szép képpel. (Méhner Vilmos. N.8r. 32 l. és 12 lev. ára 20 kr.)

Méhner Vilmos mulattató képes naptára az 1890. közönséges évre. Egy kicsit csipkedő, sokat nevettető kalendárium a másokon mulatni vágyó közönség számára; számtalan édességgel, keserűséggel és mindenféle magyar fűszerrel. Sírva-vigadva cselekedte Vig Czimbora. VII. évf. (Méhner Vilmos. 4r. 48 l., 16 lev. és 1 czimkép, ára 30 kr.)

Méhner Vilmos regélő bácsi naptára az 1890-ik évre. Egy nagy regénynyel és más olvasmányokkal. VI. évfolyam. (Méhner Vilmos. N.8r. 144, 38 l. ára 40 kr.)

Menyecskék naptára 1890. évre. Szerkeszti Mignon. (Robicsek Zsigm. 8r. 144 l. ára 80 kr.)

Móka naptár, az «Üstökös» évkönyve 1890-re. Szerkesztette ifjabb Kakas Márton (Szabó Endre). Temérdek képpel, százannyi élczczel. (Pallas részv.-társ. K.8r. 96 l. ára 50 kr.)

Nagy képes naptár 1890. közönséges évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 128 l. ára 40 kr.)

Nagyszombati naptár teljes czimjegyzékkel 1890. évre. Tyrnauer Kalender mit vollständigem Adressen-Verzeichniss für das Jahr 1890. VI. évfolyam. VI. Jahrgang. (Nagyszombat. Winter Zsigmond. N.8r. 120 l. ára 36 krajczár.)

Népgazdasági naptár 1890. évre. Gazdák-, földművesek-, kertészet-szőlőszet-, méhészet-kedvelők stb. számára. Kiválóbb vezérszakemberek arczképeivel, tanulságos működéssel teljes életrajzaival, s a főbb teendőkben irányadó. A jók javát mindenütt feltüntetve. Közhasznú közleményekkel ellátva. Szerkesztette Gobóczy Károly. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 46 l. ára 40 kr.)

Nógrádi naptár az 1890-ik közönséges évre. I. évfolyam. Érdekes és közhasznú olvasmányokkal és képekkel. Szerkeszti Jeszenák Rafael. (Losoncz. Kármán-társulat. N.8r. 90 l. ára 36 kr.)

Ó-becsei nagy képes naptár 1890. közönséges évre. VI. évfolyam. (Ó-Becse. Löwy Lajos. 4r. 56 l. és 8 lev., ára 30 kr.)

Orvosi zsebnaptár az 1890. évre. Szerkeszti dr. Lőrinczi Ferencz. XXI. évfoly. (Légrády testvérek. 12r. 135 l. és 23 lev., ára ?)

Orvosok zsebnaptára az 1890. közönséges évre. Szerkeszti id. Purjesz Zsigmond. A legújabb gyógyszer árszabványnyal. Függelékül: Útmutatás a látélesség vizsgálására. (Eggenberger-féle könyvkeresk. 12r. 175 l. és jegyzéknapló, ára 1 frt 50 kr.)

Paedagogiai zsebnaptár az 1889/90. tanévre. Tanárok, tanítók, tanítóképző int. növendékek s felsőbb leányiskolai tanulók használatára. Szerkesztette Orbók Mór. IV. évfolyam. (Pozsony. Drodtleff Rudolf. 16r. 160 l. ára ?)

Pallas képes családi naptára 1890-re. Elbeszélésekkel, közhasznú

tudnivalóval és czimtárral ellátta Darvas Gábor. (Pallas részv.-társ. 4r 96 l. és 16 lev., ára 50 kr.)

Pallas nagy képes naptára az 1890. évre. Szerkesztette Benedek Elek. V. évfolyam. (Pallas részv.-társ. 4r. 362 l. ára 1 frt.)

Pécs-baranyai nagy képes naptár 1890. közönséges évre. VI. évf. (Pécs. Engel Lajos. N.8r. 68 l. ára 40 kr.)

Pécsi kis képes naptár 1890. közönséges évre. VI. évf. (Pécs. Engel Lajos. 8r. 63 l. ára 18 kr.)

Petőfi naptár az 1890. közönséges évre. Sokféle olvasmánynyal és számos képpel. VII. évfolyam. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 14 lev., 38 l. ára 30 kr.)

Pozsonyi utmutató. Közhasznú üzleti naptár mindenki számára. Pressburger Wegweiser auf das Gemeinjahr 1890. Ein gemeinnütziger Geschäfts-Kalender für Jedermann. Versehen mit einem vollständigen Adressenbuche Pressburg's, und mit einem Schematismus der hierortigen Militär- und Civilbehörden, Schulen, Anstalten, Vereine u. s. w. sowie aller im Pressburger Comitate befindl. kön. Bezirksgerichte, k. Steuerämter und der Communalverwaltungen der k. Freistädte. XXXIX. Jahrg. (Pozsony. Angermayer Károly. N.8r. 16, 17—282 l. ára?)

Protestáns árvaházi képes naptár 1890. évre. Szerkeszti Farkas József. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8r. 63 l. ára 30 kr.)

Protestáns új képes naptár 1890. évre. Szerkesztette Duzs Sándor. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 80 l. ára 50 kr.)

Somogy-kaposvári magyar nép-naptár 1890. évre. Sokféle hasznos és mulattató olvasmánynyal és a megyében létező hivatalok czimtárával ellátva. Szerkeszti ifj. Tatár Péter. (Hagelmann Károly. 8r. 40 l. ára?)

Székelyegyleti képes naptár az 1890-ik évre. Szerkeszti Szádeczky Lajos. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 80 l. ára 25 kr.)

Szent család képes naptára. Krisztus urunk születése után 1890. közönséges évre. (Méhner Vilmos. 8r. 80 l. ára 30 kr.)

Szűz Mária édes hazánk védasszonya kis képes népnaptára az 1890. közönséges évre. X. évfolyam. Szerkeszti Páter Angelikusz. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 4r. 36 l. ára?)

Szűz Mária édes hazánk védasszonya nagy képes nép-naptára az 1890. közönséges évre. X. évfolyam. Szerkeszti Páter Angelikusz. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 4r. 80, XVI l. ára?)

Szülésznők zsebnaptára az 1890. évre. Szerkeszti Schwarz Frigyes. II. évfolyam. (Franklin-társulat. 12r. 78 l. és napló, ára 50 kr.)

Tanári jegyzék-naptár, 1890/91. tanévre, Felsőbb tanintézetek tanárai részére. II. évf. (Kassa. Koczányi és Vitéz. 16r. 24 l. ára 1 frt 20 kr.)

Tanári zsebkönyv az 1889/90. iskolai évre. Összeállította Kutrucz Rezső. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 59 l. ára?)

Tanítók zsebnaptára az 1890. évre. Szerkeszti György Aladár. XV. évfolyam. (Légrády testv. 8r. 170 l. ára?)

Tanulók naptára az 1889/90. iskolai évre. Gymnasiumi és reál-

iskolai tanulók, valamint tanítóképző és gazdasági intézeti növendékek számára. VIII. évfolyam. (Pozsony. Stampfel Károly. 16r. 48 l. ára?)

Tárcza naptár 1890. évre. (Méhner Vilmos. 32r. 10 l. ára 20 kr.)

Tolna vármegyei naptár 1890. közönséges évre. Tartalmazza a vármegye területén levő kir., megyei, egyházi és világi tisztviselők czímtárát, és a kör-, községi jegyzők és előljárók névjegyzékét. Szerkesztette Bórzsák Endre. (Szegzárd. Báter János. 4r. 88 l., 16 lev., ára 40 kr.)

Török-magyar naptár az 1890. évre. Sok képpel. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 48 l. ára 25 kr.)

Törvényhatósági naptár 1890-re. II. évfolyam. Szerkesztette Toldy László. (Ifj. Nagel Ottó. 16r. 1140 l. ára 2 frt.)

Trattner-féle nemzeti kalendáriom az 1890. évre. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 213 l. ára 80 kr.)

Tűzoltók zsebkönyve 1890. évre. Szerkesztették Köhler István, Breuer Szilárd és Kálmán Géza. III. évfolyam. (Márkus Samu könyvnyomdája. 12r. XLIX, 251 l. ára 1 frt.)

Uj fali naptár 1890. (Franklin-társulat. 1 ív, ára 20 kr.)

Uj honvéd naptár az 1890. évre. Szerkeszti Áldor Imre. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 80 l. ára?)

Uj székely naptár az 1890. 365 napból álló közönséges évre. Szerkeszti Lőcsey Sp. Imre. II. évi folyam. Kiadja Holczer Gyula könyvkereskedése. (Marosvásárhely. Imreh Sándor. 8r. 48 l. ára?)

Ügyvédi zsebnaptár 1890. évre. Szerkeszté Szántó József. XIV. évf. (Pallas részvény-társulat. 12r. 180 l. ára?)

Vademecum. Zsebnaptár magyar egyetemek és főiskolák számára. 1890. évre. (Nagel Ottó. 16r. 89 l. ára 1 frt 80 kr.)

Vig czimbora naptár az 1890. évre. (Méhner V. 8r. 48 l. ára?)

Wajdits József nagy képes magyar népnaptár 1890. közönséges évre, mely 365 napból áll. XIX. évfolyam. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József könyvnyomdája. 8r. 80, XVI l. ára?)

Zsebkönyv a magyar kir. csendőrség számára. IV. évfolyam. 1890. (Franklin-társulat nyomdája. 8r. 271 l. ára?)

Zsebnaptár tanító számára az 1889/90. iskolai évre. II. évfolyam. (Pozsony. Stampfel Károly. 8r. 101, 74 l. ára?)

Zsidó közigazgatási naptár az 5650. évre (1889/90.) (Athenaeum 8r. IV, 4, 222 l. ára 90 kr.)

Allgemeiner neu eingerichteter Budapester Schreib-Kalender für das Gemeinjahr 1890. (Méhner Vilmos. 8r. 36 l. ára 20 kr.)

Bistritzer Hauskalender für das Jahr 1880. (Besztercze. Botschar Tivadar nyomdája. 8r. 70 l. ára?)

Budapester Bilderkalender für das Jahr 1890. (Wodianer F. és fiai.) 8r. 16 l. ára 20 kr.)

Budapester Bote. Grosser Bilderkalender auf das Gemeinjahr 1890. (Méhner Vilmos. 8r. 120 l. ára 40 kr.)

Bucsánszky's Christlicher Bilderkalender für das Gemeinjahr 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Bucsánszky's Alois Grosser Bilderkalender für das Jahr 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 128 l. ára?)

Bucsánszky's Alois kleiner Bilderkalender für das Jahr 1890. XLII. Jahrgang. (Rózsa K. és neje. N.8r. 32 l. ára 20 kr.)

Bucsánszky's Alois kleiner Kossuth-Kalender für das Gemeinjahr 1890. Mit vielen in den Text gedruckten Bildern. XXI. Jahrgang. (Rózsa K. és neje. N.8r. 32 l. ára 20 kr.)

Caviar-Kalender 1890. (Grimm Gusztáv. 8r. 172 l. ára?)

Christlicher Bilder-Kalender auf das Gemeinjahr nach Christi Geburt 1890. mit dem Sonnen-, Mond- und Planetenlauf für den Horizont und den Meridian von Budapest berechnet. VIII. Jahrgang. (Méhner Vilmos. N.8r. 32, 12 l. ára 20 kr.)

Fünfkirchner-Bote Allgemeiner Kalender für das Jahr 1890. Mit zahlreichen prachvollen Illustrationen. I. Jahrgang. (Pécs. Engel Lajos. N.8r. 96 l. ára 40 kr.)

Fünfkirchner Volkskalender für das Jahr 1890. I. Jahrgang. (Pécs. Engel Lajos. N.8r. 63 l. ára 18 kr.)

Gross-Becskereker Hauskalender für den Bürger, Gewerbs- und Landmann, auf das Gemeinjahr 1890. Redigirt von Dr. Ludwig Brájjer. Zum Gebrauche für Katholiken, Evangelische, Griechen und Izraeliten. 40. Jahrgang. (N.-Becskerek. Pleitz Pál. 4r. 80 l. ára?)

Illustrirter Bauern-Kalender für das Gemeinjahr 1890. II. Jahrgang. (Felső-Őr. Schodisch Lajos. N.8r. 40 l. ára 20 kr.)

Illustrirter Marien-Kalender für das Gemeinjahr 1890. II. Jahrg. (Felső-Őr. Schodisch Lajos. 8r. 48 l. ára?)

Illustrirter protestantischer Hauskalender für das Jahr 1890. Herausgegeben zum Besten des «Prot. Landes-Waisenhauses» in Budapest. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 64 l. ára 30 kr.)

Illustrirter Werschetzer Hauskalender für den Bürger, Gewerbs- und Landmann, auf das Gemeinjahr 1890. Zum Gebrauche für Katholiken. Protestanten und Israeliten. (Werschetz. Kirchner J. E. özvegye. 4r. 88, 20 l. ára 30 kr.)

Katholischer Hauskalender 1890. II. Jahrgang. (Felső-Őr. Schodisch Lajos. 8r. 40 l. ára?)

Kleiner Bilderkalender für das Jahr 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára?)

Kleiner Bilderkalender für Katholiken, Protestanten, Griechen und Juden auf das Jahr nach Christi Geburt 1890 mit dem Sonnen-, Mond- und Planetenlauf für den Horizont und den Meridian von Budapest berechnet. IX. Jahrgang. (Méhner Vilmos. N.8r. 32, 16 l. ára 20 kr.)

Kleiner Kossuth-Kalender für das Gemeinjahr 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára?)

Kleiner Kossuth-Kalender für das Gemeinjahr 1890. Mit vielen in den Text gedruckten Bildern. VI. Jahrgang. (Méhner Vilmos. N.8r. 32, 16 l. ára 20 kr.)

Neuer Bilderkalender für das Gemeinjahr 1890. II. Jahrgang. (Felső-Őr. Schodisch Lajos. 8r. 40 l. ára 20 kr.)

Neuer Budapester-Bote. Illustrirter Kalender für Stadt- und Landleute auf das Jahr 1890. II. Jahrgang. (Goldberger I. H. 8r. 96 l. ára 40 kr.)

Neuer budapester illustrirter Familien-Kalender auf das Gemeinjahr 1890. III. Jahrgang. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 48 l. ára?)

Neu eingerichteter gemeinnütziger und erheiternder Pester Schreib- und Hauskalender für Katholiken, Protestanten, Griechen und Israeliten auf das Gemeinjahr von 365 Tagen nach der Geburt Jesu Christi 1890. XXIII. Jahrgang. (Rózsa Kálmán és neje. 4r. 34 l. ára?)

Neuer illustrirter Volkskalender für Ungarn und Siebenbürgen auf das Gemeinjahr 1890. XXV. Jahrgang. (Franklin-társulat. 4r. 80 l. ára?)

Neuer vaterländischer Pest-Ofner Schreib- u. Wirthschafts-Kalender auf das Gemeinjahr 1890. (Bartalits Imre. 8r. 48 l. ára?)

Neuer Volkskalender für das Jahr 1890. (Nagyszeben. Krafft W. 8r. 144 l. ára?)

Pester Schreib- und Hauskalender auf das Gemeinjahr 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 34 l. ára?)

Pressburger Wegweiser auf das Gemeinjahr 1890. (Lásd: Pozsonyi utmutató.)

Schodisch's illustrirter Volkskalender für das Gemeinjahr 1890. XII. Jahrgang. (Felső-Őr. Schodisch Lajos. 8r. 64 l. ára 20 kr.)

Ungarisches Handels-Museum. Kalender für das Jahr 1890. A magyar kereskedelmi muzeum 1890-iki naptára. Verantwortlicher Redacteur Barnafi. (Bartalits Imre. 8r. 137 l. ára?)

Wahrsager-Kalender. Illustrirter Kalender für Jedermann auf das Jahr 1890. XI. Jarhgang. (Nagy-Szt-Miklós. König S. N.8r. 64 l. ára 25 kr.)

Bucsánszkého Alojza kresťansky obrázkowy kalendár na rok obyčajny 1890. XXXVI. ročnik. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára 20 kr.)

Bucsánszkyho Alojza malý Kossuthowský kalendár na rok obyčajný 1890. Smnohymi k tokstu tlačenymi obrázkami. XX. ročnik. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 32 l. ára 20 kr.)

Bucsánszkého Alojza malý obrázkowy kalendár na rok obyčajny 1890. XXXVII. ročnik. (Rózsa Kálmán és neje. N.8r. 32 l. ára 20 kr.)

Domový Kalendár pre katolikov, evanjelikov a pravoslávnych na obyčajný 365 dni majúci rok po narodeni Krista pána 1890. Rok VII. (Rózsahegy. Salva Károly. 8r. 96 l. ára 24 kr.)

Evanjelicko lutheranský Kalendár na obyčajný rok 1890. Ročnik II. Vydáva Lutherov spolok. (Hornyánszky Viktor. N.8r. 65 l. ára 25 kr.)

Katolički kalendár sa slikami za godinu 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 42 l. ára?)

Kossuthovsky kalendár na rok 1890. (Rózsa K. és neje. 8r. 32 l. ára?)

Kresťanský obrázkowý kalendár na rok 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára?)

Malý obrázkový kalendár na rok 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 32 l. ára?)

Méhnera Wilhelma nowý malý obrázkowy kalendár na obyčajný 1890. 365 dni majúci rok, po narodzeni Krista pana. (Méhner Vilmos. 8r 32, 8 l. ára?)

Méhnera Wilhelma obrázkowý kalendár rominý na obyčajný 1890. 365 dni majúci rok, po narodzeni Krista pana. (Méhner Vilmos. N.8r. 80 l. 4 lev. és 1 czímkép, ára?)

Nový domový kalendár na rok 1890. (Rózsa Kálmán és neje. 8r. 84 l. ára?)

Nový malý obrázkowý kalendár na rok 1890. (Méhner Vilmos. 8r. 32 l. ára?)

Obrázkový kalendár rominý na 1890. rok (Méhner V. 8r. 80 l. ára?)

Katolicki kolendár sa slikami za prostugodinu 1890 od vjekoslava Bučansky. Tečaj XXXII. (Rózsa K. és neje. N.8r. 32 l. ára 20 kr.)

Večiti koledár. (Zágráb. Hartman L. 8r. 170 l. ára 50 kr.)

Czarits, malý kalendár sa slikama za godinu 1890. (Ujvidék. Pajevits Arzén. 8r. 64 l. ára 20 kr.)

Orao, veliki ilustrovani kalendar za godinu 1890. Uregyuje Stevan V. Popovits. (Ujvidék. Pajevits Arzén. 8r. 127 l. ára 50 kr.)

Amicul poporului. Călindariu pe anul comun 1890. Anul XXX. Intocmit de Gr. Sima al lui Jón. (N.-Szeben. Krafft V. 8r. 104, 32 l. ára 50 kr.)

Calendariu pe anulu dela Christosu 1890. Anulu XI. (Arad. Görög kel. román egyházmegye nyomdája. 8r. 16, 104 l. ára 30 kr.)

Calendarul calicului pe anul 1890, san calendar humoristic şi satiric cu ilustraţiuni, alcatuit dupa gradurile climatice ale pungii romanilor dintóta lume. Anul V. (N.-Szeben. Krafft V. 8r. 72, 32 l. ára 30 kr.)

Calindarul studentilor pe anul comun 1890 compus de Juliu Moisilŭ. Anul I. (Brassó. Muresianu A. 16r. 240 l. ára 60 kr.)

Noul Calindar de casă pe anul comun 1890. Anul X. (Brassó. Alexi. 8r. 16, 84, 38 l. ára 30 kr.)

EGYHÁZI NÉVTÁRAK ÉS DIRECTORIUMOK 1890-RE.

Directorium romano-Nitriense, seu ordo missas celebrandi et horas canonicas recitandi, juxta ritum missalis et breviarii romani ac proprii dioecesani, item juxta kalendarium perpetuum a. s. r. c. adprobatum pro a. 1890. secundo post bissextilem in usum dioecesis Nitriensis. Jussu et auctoritate rev. d. d. ordinarii. (Nyitra. Özv. Neugebauer Anna. 8r. 130 l. ára?)

Directorium liturgicum ad usum fratrun Minorum strictioris observantiae provinciae s. crucis Croatiae-carnioliae pro a. 1890. (Görtz. Hilarisféle nyomda. 8r. 55 l. ára?)

Directorium divini officii juxta rubricas breviarii et missalis romano-seraphici a sancta sede approbatas, et sacrae rituum congregationis decreta rite dispositum ac in usum fratrum minorum s. p. Francisci strictioris obser-

vantiae ss. salvatoris in Hungaria, jussu superiorum editum pro anno d. 1890. (Eger. Érseki lyceumi nyomda. 8r. 94 l. ára?)

Directorium romano-quinque-ecclesiense seu ordo officii divini ad annum 1890. (Pécs. Püspöki lyceumi nyomda. 8r. 169 l. ára?)

Directoriu generalu séu ordulu officiului divinu pre anulu 1890. Compusu de Joanu Borosiu. (Szamosújvár. «Aurora» nyomda. 8r. 83 l. ára?)

Directorium szatmáriense seu ordo Missas celebrandi et horas canonicas recitandi pro a. 1890. (Szatmár. Nagy Lajos nyomdája. 8r. 132 l. ára?)

Ordo divini officii in usum Benedictinorum archi-coenobii s. Martini in s. monte Pannoniae pro a. 1890. (Komárom. Ziegler Károly nyomdája. 8r. 142 l. ára?)

Ordo officii divini peragendi anno 1890. in usum dioecesis csanádiensis. (Temesvár. Csanádi egyházmegye nyomdája. 8r. 106 l. ára?)

Schematismus provinciae Hungariae reformatae nunc sanctae Mariae nuncupatae ordinis minorum s. Francisci ad annum 1889/90. (Pozsony. Wigand Károly nyomdája. 8r. 45, XIX l. ára?)

Schematismus cleri archidioecesis agriensis ad annum 1890. (Egri érseki lyceum nyomdája. 8r. XVI, 196, 32 l. ára?)

Schematismus cleri archidioecesis colocensis ot bacsiensis ad annum 1890. (Kalocsa. Malatin Antal nyomdája. 8r. 146, 63 l. ára?)

Schematismus cleri archidioecesis strigoniensis pro anno 1890. Esztergom. Buzárovits Gusztáv nyomdája. 8r. 275, 43 l. ára?)

Schematismus cleri dioecesis nitriensis pro anno 1890. (Nyitra. Schempek és Huszár nyomdája. 8r. 114 l. ára?)

Schematismus cleri dioecesis szamosujváriensis graeci ritus catholicorum pro anno 1890. (Szamosújvár. Egyházmegyei nyomda. 8r. 260 l. ára?)

Schematismus provinciae s. Joannis a Capistrano ordinis Minorum s. Francisci regularis observantiae ad a. 1890. (Bagó Márton és fia nyomdája. 8r. 40, XII l. ára?)

Schematismus provinciae s. crucis Croatiae-Carnioliae ordinis minorum s. Francisci strictioris observantiae anno 1890. (Laibach. Szerzetrend. 8r. 29 l. ára?)

Schematismus provinciae ss. Salvatoris in Hungaria Ordinis, Minorum s. Francisci strictioris observantiae, pro a. 1890. (Eger. Érseki lyceum nyomdája. 8r. 59 l. ára?)

Siematismulu cleru alu archidiecesei metropolitane greco-catolice a Alb'a-Juliei sî Fagarasiului pre anulu 1890. (Balázsfalva. Görögkatholikus papnevelde nyomdája. 8r. 330 l. ára?)

ISKOLAI ÉRTESITŐK AZ 1889—90. TANÉVRŐL.

Az **albertfalvi** iparos-iskola IV. értesítője 1889—90. Közli Tuymer János. (Garai Mór. 8r. 14 l.)

Az **alsó-lendvai** államsegélylyel fentartott polgári fiú-iskola tizen-

nyolczadik értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: dr. Bartha Gyula. (Alsó-Lendva. Farkas János. 8r. 32 l.)

Az **Alsó-Meczenzéf** városi államilag segélyezett iparostanoncz-iskola ötödik értesítője az 1889—90-ik tanévről. Szerkesztette: Román József. (Kassa. Werfer Károly. 8r. 12 l.)

Az **apatini** alsófokú ipariskola értesítője az 1889/90-iki tanévről. Közli: Rauschenberger János. (Apatin. Szavadill József. 8r. 24 l.)

Az **Arad** városi polgári fiú-iskola jelentése (tizennyolczadik tudósítványa) az 1889/90. iskolaévről. Közli: Szőllőssy Károly. (Arad. Gyulai István. 8r. 45 l.)

Az **Arad** városi alsófokú kereskedelmi iskola jelentése az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Millig József. (Arad. Gyulai István. 8r. 12 l.)

Az **aradi** királyi főgymnasiumnak és az ezzel összekapcsolt állami főreáliskolának értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Kuncz Elek. (Arad. Réthy L. és fia. 8r. 118 l.) (Értekezés: Vonások a görög eposok külső culturájának a megértetéséhez. Irta: Telmányi Emil.)

Az államilag segélyezett **Arad** városi kereskedelmi akadémia ötödik évi jelentése az 1889—90. iskolai évről. Közli: Ábrai Lajos. (Arad. Réthy L. és fia. 8r. 117 l.) (Értekezések: 1. Az internatus jövője. Irta: Ábrai Lajos. 2. A franczia kereskedelmi iskolák. Irta: Varga Imre.)

Az **aranyos-maróti** m. kir. állami elemi és felső leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Deme Károly. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai. 8r. 32 l.)

A pestmegyei ágost. hitv. ev. esperesség pártfogása alatt álló **aszódi** evang. négyosztályú gymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Petry Gyula. (Franklin-t. 8r. 40 l.) (Értekezés: Sramkó Mihály emlékezete. Irta: Petry Gyula.)

A cist. rend **bajai** főgymnasiumának értesítője 1889—90. tanévről. (Baja. Kollár Antal és fia. 8r. 93 l. (Értekezés: Horatius hatásának nyomai a magyar klasszikus kor költészetében. Irta: Fejér Adorján.)

A **bajai** m. kir. állami tanítóképző-intézet XVIII. értesítője az 1889—90. (20-ik) tanévről. Közli: dr. Bartsch Samu. (Baja. Kollár Antal és fia. 8r. 56 l.)

A **bajai** izr. hitközség elemi-, felső leány- és polgári iskolájának kilenczedik értesítője az 1889—90. tanévről. A hitközségi iskolaszék megbizásából szerkesztette: a tantestület. (Baja. Streinitz Gyula. 8r. 39 l.)

A **Baja** városi polgári fiúiskola és a vele kapcsolt alsófokú kereskedelmi- és ipariskola értesítője az 1889—90. (VIII.) tanévről. Közli: az igazgató. (Baja. Nánay Lajos. 8r. 48 l.)

Baja szab. kir. város róm. kath. népiskoláinak az 1889—90. tanévi értesítője. X. (Baja. Streinitz Gyula. 8r. 35 l.)

Évi tudósító a miasszonyunkról nevezett iskolanének vezetése alatt álló **bajai** róm. kath. leánytanoda növendékeinek viseletéről és előhaladásáról az 1889—90. tanévben. (Kalocsa. Malatin A. 8r. 18 l.)

A **b.-gyarmati** iparos iskolának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: az iparos iskolai bizottság. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 15 l.)

A **b.-gyarmati** római katholikus elemi iskola ötvenhatodik értesítője az 1889—90. tanévről. Kiadja: az igazgatóság. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 8 l.)

Értesítő a **b.-gyarmati** állami elemi népiskola 1889—90. XVI. évfolyamáról. Közli: Kemény Gábor. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 12 l.)

Értesítvény a **balassa-gyarmati** római kath. elemi leányiskoláról az 1889—90. év végén. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 6 l.)

A **balassa-gyarmati** államilag segélyezett községi polgári leányiskola nyolczadik évi értesítője 1889—90. tanévről. Közli: Tomeskó Nándor. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 17 l.)

A **balassa-gyarmati** államilag segélyezett községi polgári fiúiskola tizenötödik évi értesítője 1889—90. tanévről. Közli: Tomesko Nándor. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 25 l.)

A **b.-gyarmati** izr. elemi népiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Brett Mór. (B.-Gyarmat. Kék László. 8r. 21 l.)

(**Balázsfalva.**) Programa gimnasiului superioru, preparandiei, normei sî scolei populare de fetitie din Blasiu pre anulu scolastecu 1889—90. compusa de Alesandru Micu. (Balázsfalva. Papnöveldei nyomda. 8r. 95 l. (Értekezés: Din vocalismulu limbei române. Irta: A. Viciu.)

A **bánffyhunyadi** m. kir. állami polgári fiú-, felső leány- és elemi iskolák értesítője az 1889—90. tanévről. XVI. év. Szerkesztette: Koleszár Lajos. (Bánffy-Hunyad. Ajtai K. Albert. 8r. 60 l.)

A **bártfai** róm. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Marszina Győző. (Kassa. Bernovits G. 8r. 31 l.)

Bazin szab. kir. város államilag segélyezett alsófokú ipariskolájának VI. értesítője az 1889—90. tanévről. (Pozsony. Brég János. 8r. 15 l.)

A **békési** ev. reform. VI. osztályú gymnasium 1889—90. évi értesítője. Közli: Osváth Ferencz. (Békés. Povázsay László. 8r. 26 l.)

A **békés-csabai** ágostai hitv. ev. algymnasium XXV. értesítője 1889—90. Közli: Horváth János. (Békés-Csaba. Lepage Lajos. 8r. 42 l.)

Értesítvény a **belényesi** gör. kath. főgymnasiumról s a vele egybekötött alsóbb tanodáról 1889—90. tanévre. Programa gimnasiului etc. Szerkesztette: Buteanu János. (Belényes. Muntyán József. 8r. 129 l.)

A **belényesi** iparos tanonczískola értesítője az 1889—90. iskolai évről. IV. évfolyam. Szerkesztette: Fekete Demeter. (Belényes. Muntyán J. 8r. 16 l.) (Értekezés: A kézműiparosság. Irta: Fekete Demeter.)

A **beregszászi** állami polgári fiúiskola XVI. évi s az intézet fennállásának XXVI. évi értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Katinszky János. (Beregszász. «Haladás». 8r. 38 l.) (Értekezés: Az idegen nyelvek tanításának alapelve. Irta: Boga Imre.)

A **berettyó-ujfalui** alsófokú községi ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. VI. évfolyam. Az ipariskola felügyelő-bizottsága megbizásából szerkesztette: Szabó Imre. (Nagyvárad. Sonnenfeld Adolf. 8r. 12 l.)

(**Besztercze.**) XVI. Jahresbericht der Gewerbeschule zu Bistritz. Am Schlusse des Schuljahres 1889—90 veröffentlicht von Michael Miess. (Besz-

tercze. Botschar Th. 8r. 32 l. (Értekezés: Zur Criminaljustiz der Freistadt Bistritz. Irta: Gottfried Daichendt.)

A **beszterczei** államilag segélyzett polgári fiú-iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Czvajna József. Jahresbericht etc. (Besztercze. Botschar Tivadar. 8r. 39 l.)

(Besztercze.) Programm des evangelischen Obergymnasiums A. B. und der damit verbundenen Lehranstalten, dann der evangelischen Mädchenschule A B. zu Bistritz (Siebenbürgen) am Schlusse des Schuljahres 1889—90 veröffentlicht von Georg Fischer. (Besztercze. Botschar Tivadar. 4r. 71 l.) (Értekezés: Die Lektüre des Cornelius Nepos mit Bezug auf die Charakterbildung der Schüler. Irta: Gottfried Daichendt.)

(Besztercze.) Jahresbericht der Ackerbauschule zu Bistritz pro 1889—90. (Besztercze. Botschar Tivadar. 8r. 23 l.)

A **beszterczei** m. kir. állami elemi népiskola hatodik értesítője az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Szentpéteri János. (Besztercze. Botschar Tivadar. 8r. 16 l.)

Értesítő a **beszterczebányai** m. kir. állami felsőbb leányiskola 1889—90. tanévről. Hetedik évfolyam. Közli: dr. Gerevich Emil. (Beszterczebánya. Singer J. 8r. 54 l.)

A **beszterczebányai** ág. hitv. ev. algymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Varga Mihály. (Beszterczebánya. Machold Fülöp. 8r. 34 l. (Értekezés: Groszmann Theodor Lajos. Irta: K. J.)

A **beszterczebányai** kir. kath. *főgymnasium* értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Spitkó Lajos. (Beszterczebánya. Singer J. 8r. 100 l.) (Értekezés: A rómaiak mezőgazdasága. Irta: Jurkovich Emil.)

A **bethleni** állami elemi népiskola értesítője az 1889—90. iskolai tanévről. Kiadta: Szabó Sándor. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

A tolna-baranya-somogyi ág. hitv. ev. egyházmegye **bonyhádi** algymnasiumának értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Gyalog István. (Bonyhád. Fein T. 8r. 24 l.)

A **brassói** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. (Brassó. Alexi. 8r. 77 l.) (Ünnepi beszéd. Tartotta: Baráczi Sándor.)

A **brassói** m. kir. állami közép faiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Orbán Ferencz. (Brassó. Alexi. 8r. 53 l.) (Értekezés: Gula természetű szerkezetek. Irta: Siklódy István.)

(Brassó.) Programm des evangelischen Gymnasiums A. B. zu Kronstadt und der damit verbundenen Lehranstalten. Am Schlusse des Schuljahres 1889—90 veröffentlicht von Ludwig Korodi. (Brassó. Gött János és fia. 8r. 57 l.) (Értekezés: Die Bestimmung der Krümmung doppelt gekrümmter Linien oder Flächen. Irta: Fink Heinrich.)

A **brassói** magy. kir. állami főreáliskolának ötödik évi értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Rombauer Emil. (Brassó. Alexi. 8r. 83 l.)

A **brassói** m. kir. állami ipariskola IX. értesítője az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Killyéni Endre. (Brassó. Alexi. 8r. 24 l.) (Értekezés: Nézetek a tanonczoktatás köréből. Irta: Mally Nándor.)

A **brassói** m. kir. állami polgári leány- és elemi iskolák XV. értesítője

az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Orbán Ferencz. (Brassó. Alexi. 8r. 64 l.) (Értekezés: Az ének és zene fontossága a nőnevelésben. Irta: Stark Vilmos.)

A **brassói** magy. kir. állami kereskedelmi akadémia V. értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Orbán Ferencz. (Brassó. Alexi. 8r. 72 l.) (Értekezés: Czukoripar és répatermelés. Irta: Orbán Ferencz.)

A **Brassó** belvárosi r. kath. főelemi tanoda VI. értesítője az 1889—90. tanévről. Kiadta: Biró Sándor. (Brassó. Alexi. 8r. 28 l.) (Értekezés: Tanulói hibák, azoknak eredete és leküzdése. Irta: Szász Károly.)

A XXVI. programă a gimnasiuluĭ mare publicŭ românŭ de religiunea ort. rĕsăritenă din **Braşovŭ** şi a celorlalte şcóle secundare şi primare impreunate cu gimnasiulŭ pe anulŭ şcolasticŭ 1889—90. Publicata de directiunae şcólelorŭ medĭ. (Brassó. Mureşianu A. 8r. 105 l.) (Cincĭ-decĭ de colinde, adunate de şcolarĭ. Irta: A. Bârseanu.)

A **Budapest** fővárosi I. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola kilenczedik értesítője az 1889—90. tanév végével. Szerkesztette: Póra Ferencz. (Pesti könyvnyomda r. társaság. 8r. 39 l.)

A **budapesti** II. kerületi (vizivárosi) m. kir. állami elemi tanítónőképző-intézet értesítője 1889—90. iskolai évről. Összeállította: özv. Dusóczky Károlyné. (M. kir. egyetemi könyvnyomda. 8r. 34 l.)

A **budapesti** II. kerületi nyilvános községi polgári és kereskedelmi iskola tizenhetedik értesítője az 1889—90. tanév végével és IV. jelentés a II. ker. községi alsófokú keresk. iskoláról. Szerkesztette: Lengyel Sándor. (Pesti könyvnyomda r. társaság. 8r. 83 l.) (Értekezések: 1. A középkereskedelmi iskolák szervezetének revisiója alkalmából. Irta: Lengyel Sándor. 2. Tanítványaink pályaválasztása előtt. Irta: Zachár Gyula.)

A **Budapest** fővárosi II. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola tizenötödik tudósítványa az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Erdődy Imre. (Pesti könyvnyomda r. társaság. 8r. 61 l.) (Egy tanítványomnak. Tanköltemény. Irta: Balásy Dénes. Értekezés: Hogy töltsék a gyermekek a szünidőt? Irta: özv. Szüts Ferenczné.)

A **budapesti** II. kerületi állami reáliskolának harmincznegyedik évi jelentése az intézet fönnállásának 35-ik évében az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Mayer József. (Pesti könyvnyomda r. társaság. 8r. 105 l.) (Értekezés: Alceste és a mizantropia. Irta: dr. Bánfi Zsigmond.)

A **budapesti** II. kerületi kir. egyetemi kath. főgymnasium s a vele kapcsolatos Ferencz József-nevelőintézet évi értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Lutter János. (Franklin-társ. 8r. 95 l.) (Értekezés: Az amphitheatrum és az amphitheatralis játékok. Irta: Nikolics Ignácz.)

Budapest fővárosi III. kerületi nyilvános községi polgári fiúiskola tizennyolczadik értesítője az 1889—90. iskolai év végével. Közli: Halász Gyula. (Pesti könyvnyomda r. társaság. 8r. 64 l.) (Értekezés: Családi élet és nevelés a kezdetleges művelődés korában. Irta: dr. Krausz Jakab.)

(Budapest) Tudósítvány Fekete József ny. főgymn. tanár négyosztályú nyilvános algymnasiumáról és főgymnasiummal egybekapcsolt nevelő-intézetéről, az 1889—90. tanévben. (Bartalits Imre. 8r. 31 l.)

(Budapest.) Az országos nőképző-egylet tanintézetének értesítője az 1889—90. tanévről. Kiadja: az igazgatóság. (Fanda József. 8r. 56 l.)

A **budapesti** V. kerületi kir. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: dr. Corzan-Avendano Gábor. (Id. Poldini Ede és társa. 8r. 15, 57 l.) (Értekezések: 1. A középiskolai tanuló lelkének, testének felocsudása. Irta: dr. Fialowski Lajos. 2. A kör kiegyenesítéséről. Irta: dr. Bozóky Endre.)

Budapest fővárosi IV. kerületi (belvárosi) községi nyilvános főreáliskola harminczhatodik értesítvénye az 1889—90. tanév végén. Szerkeszté: Báthory Nándor. (Pesti könyvnyomda r. társaság. 8r. 128 l.) (Értekezés: Ney Ferencz emlékezete. Irta: Gellért Jenő.)

A **budapesti** kereskedő ifjak társulata esti szaktanfolyamának értesítője az 1889—90. tanévről. Kiadja: a társulat «szakmivelő bizottsága». (Buschmann F. 8r. 24 l.) (Értekezés: A kereskedő ifjak szakoktatása és tanonczügye. Irta: Zachár Gyula.)

(Budapest.) A m. kir. tanárképző-intézet gyakorló főgymnasiumának értesítője az 1889—90. időszakról. Közzéteszi: Bartal Antal. (Athenaeum. 8r. 41 l.) (Értekezés: Két fejezet egy általános paedagogiából. Irta: ?)

Tudósítvány a kegyes tanító-rendiek **budapesti** főgymnasiumáról az 1889—90-iki tanévben. («Hunyadi Mátyás» intézet. 8r. 222 l.) (Értekezés: Péteri Takáts József. Irta: dr. Takáts Sándor.

A **Budapest** fővárosi IV. kerületi leányiskola huszadik értesítője az 1889—90. tanév végével. Szerkeszté. Sztojanovits István. (Pesti könyvnyomda részvénytársaság. 8r. 38 l.)

Értesítő a **budapesti** magy. kir. állami felsőbb leányiskola 1889—90. iskolaévéről. Közli: Berecz Antal. (Fanda József. 8r. 79 l.)

(Budapest.) Dr. László Mihály nyilvános főgymnasiuma és nevelőintézete. Értesítő az 1889—90. tanévről. Közli: dr. László Mihály. XIII. évfolyam. (Franklin-társulat. 8r. 46 l.) (Értekezés: Kazinczy Ferencz, mint epistolograph. Irta: dr. Váczy János.)

A budapesti ág. hitv. evang. főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Böhm Károly. (Franklin-t. 8r. 59 l.) (Értekezés: Herodotos keleti útja. Irta: Fröhlich Róbert.)

A budapesti V. kerületi állami főreáliskolának tizennyolczadik évi értesítője az 1889—90. tanév végén. Szerkeszté: Hofer Károly. (Légrády testvérek. 8r. 111 l.) (A hála ünnepe. Irta dr. Váradi Antal. Értekezés: Országos közintézeteink az iskola szolgálatában. Irta: dr. Tergina Gyula.)

A **budapesti** kir. magyar tudomány-egyetem almanachja 1889—90. évről. (A m. kir. egyetemi könyvnyomda. N.8r. 141 l.)

A **budapesti** kereskedelmi akadémia harminczharmadik évi jelentése az 1889—90. tanév végén. Közli: dr. Ghyczy Géza. (Pesti könyvnyomda r.-társ. 8r. 75 l.) (Értekezések: 1. A kamatláb meghatározása a járadékszámításban. Irta: Ghyczy Géza. 2. A szacharin. Irta: Bricht Lipót.)

A **Budapest** fővárosi V. kerületi községi nyilvános polgári leány-iskola

tizennegyedik értesítője 1889—90. tanév végével. Szerkesztette: dr. Gyulay Béla. (Pesti könyvnyomda r.-t. 8r. 43 l.

A **Budapest** fővárosi VI. kerületi nyilvános községi polgári fiu- és közép-kereskedelmi iskola XX. értesítője az 1889—90. tanév végén és IV. jelentés a VI. ker. alsó-fokú kereskedelmi iskoláról. Szerkesztette: Roller Mátyás. (Könyvnyomda-r.-t. 8r. 87 l.) (Értekezés: A cserző kérgekről. Irta: Schuch József.)

A **Budapest** fővárosi VII. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola tizenhetedik értesítője 1889—90. tanév végével. Szerkesztette: Vajdafy Ernő. (Pesti könyvnyomda-r.-t. 8r. 47 l.)

A **budapesti** VII. kerületi magyar királyi állami gymnasium kilenczedik évi értesítője az 1889—90. iskolai évről Közli Köpesdy Sándor igazgató. (Fanda József. 8r. 87 l.) (Értekezés: A léghajózásról. Irta: dr. Klupathy Jenő.)

(**Budapest**). A magyar királyi iparművészeti iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Keleti Gusztáv. (Franklin-t. 8r. 56 l.)

(**Budapest.**) Raportul general al societăţii de lectură «Petru maior» a tinerimii române dela universitatea din Budapesta pe anul şcolastic 1889—90. (Nagy-Szeben. Nyomda r.-t. 8r. 16 l.)

(**Budapest**.) Az országos nőképző-egylet tanintézetének értesítője az 1889—90. tanévről. Kiadja: az igazgatóság. (Fanda József. 8r. 56 l.)

(**Budapest**.) A fővárosi községi iparrajziskola tudósítványa az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Vidéky János. (Pesti könyvnyomda résvénytársaság. 8r. 63 l.)

(**Budapest**.) A magyar kir. országos mintarajziskolának és rajztanárképzőnek értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Keleti G. (Franklin-t. 8r. 55 l.)

(**Budapest.**) Nr. 13. Jahresbericht der Landes-Rabbinerschule in Budapest für das Schuljahr 1889—90. (Athenaeum r.-t. 8r. 70, 49 l.) (Értekezés: Das Mosaisch-talmudische Erbrecht. Irta: Moses Bloch.)

(**Budapest**.) Az országos magyar királyi zene- és szinművészeti akad. évkönyve az 1889—90. tanévről. (Athenaeum r.-t. 8r. 114 l.)

A **Budapest** fővárosi VIII. kerületi (józsefvárosi) községi nyilvános főreáliskola tizenkilenczedik tudósítványa az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Felsmann József. (Pesti könyvnyomda r.-t. 8r. 96 l.) (Értekezés: Az egészségtan tanítása a középiskolákban. Irta: dr. Gerlóczy Zsigmond.)

A **Budapest** fővárosi VIII. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola kilenczedik értesítője 1889—90. tanév végével. Szerkeszté: Wittinger János. (Pesti könyvnyomda r.-t. 8r. 39 l.)

A **Budapest** fővárosi IX. kerületi nyilvános községi polgári és középkereskedelmi iskola tizennegyedik tudósítványa az 1889—90. tanév végével és IV. jelentés a IX. ker. közs. alsófokú keresk. iskoláról. Szerkesztette: Fillinger Károly. (Pesti könyvnyomda r.-t. 8r. 93 l.) (Értekezés: A könyvhitelrendszer újabb alakzatai a fizetések nagy folyamatában. Irta: Trautmann Henrik.)

13. sz. A **budapesti** országos rabbiképző-intézet értesítője az 1889—90.

tanévről. (Athenaeum r.-t. 8r. 64, 48 l.) (Értekezés: A mozaiko-talmudikus örökösödési jog. Irta: Bloch Mózes.)

Értesítő a **budapesti** siketnémák magán-intézetéről az 1889—90. tanévben. Közli: Frim Antal. (Burian Mór. 8r. 12 l.) (Értekezés: Mi módon segíthetnénk a fővárosban levő siketnémáinkon. Irta: Frim Antal.)

Értesítő a **budapesti** állami közép ipariskola 1889—90. tizennegyedik tanévéről. Szerkesztette: Hegedűs Károly. (Pallas r.-t. 8r. 115 l.)

Értesítő a **budapesti** reformatus főgymnasiumról az 1889—90. tanévben. Szerkesztette: Vámossy Mihály. (Buschmann F. 8r. 70 l.)

A «magyar zeneiskola» (**Budapest** stb.) évi értesítője az 1889—90. tanévről. Második évfolyam. (Rózsa Kálmán és neje 8r. 48 l. (Értekezés: A magyar palotás zene eredete. Irta: Bartalus István.)

A **Budapest** fővárosi VI. kerületi községi nyilvános polgári leányiskola második értesítője. 1889—90. Szerkesztette: Oldal János. (Pesti. könyvny. r.-t. 8r. 33 l.)

A **Budapest** fővárosi VII. kerületi nyilvános községi polgári fiu-iskola első értesítője az 1889—90. iskolai év végével. Szerkesztette: Lád Károly. (Pesti könyvnyomda r.-t. 8r. 29 l.)

(**Budapest.**) Az országos izr. tanítóképző-intézet értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Bánóczi József. (Athenaeum r.-t. 8r. 32 l.)

(**Budapest.**) A József főherczeg ő fenségének fővédnöksége alatt álló nemzeti zenede évkönyve az 1889—90. iskolai évre. LI. évfolyam. Szerkesztette: Vajdafy Emil. (Rózsa K. és neje. 8r. 74, 44 l.)

A **csáktornyai** m. kir. állami tanító-képezde emlékkönyve az 1879/80 — 1889/90. tanévig. Szerkesztette: Samu József. (Csáktornya. Fischel Fülöp. 124 l.

A **csáktornyai** községi elemi népiskola értesítője az 1889—90. tanévről. XXI. évfolyam. Közli: Jeney Gusztáv. (Csáktornya. Fischel Fülöp. 8r. 37 l.)

A **csáktornyai** államilag segélyezett községi nyilvános polgári fiuiskola tizennyolczadik értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkeszté Pálya Mihály. (Csáktornya. Fischel Fülöp. 8r. 34 l.)

A **csiksomlyói** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Imets F. Jákó. (Csik-Szereda, Györgyjakab Márton. 8r. 116 l.) (Értekezés: dr. Haynald Lajos és a csiksomlyói iskolák Irta: Imets F. Jákó.)

A **csongrádi** államilag segélyezett községi polgári fiuiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Farkas Béla. (Csongrád. Silber J.-né 8r. 28 l.)

A **csongrádi** államilag segélyezett alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Farkas Béla. (Csongrád. A «Csongrád» kny. 8r. 28 l.)

A **csurgói** ev. ref. főgymnasium (XXVI.) VIII. évi értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: dr. Vida Károly. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 70 l.)

A **czeglédi** m. kir. állami polgári fiú- és leányiskola huszonegyedik évi értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Elefánti József. (Czegléd. Piros J. és társa. 8r. 48 l.)

Évi jelentés XIII. értesítő **Debreczen** szab. királyi város alsófokú iparos iskolája 1889—90. iskolai évéről. Szerkesztette: Dóczy Gedeon. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 40 l.) (Értekezés: A szabadkézi rajzolás czélja s feladata. Irta: Krisztiáni Alajos.)

Debreczen sz. kir. város főreáliskolájának tizenhetedik évi értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Fazekas Sándor. (Debreczen. Városi könyvny. 8r. 70 l.) (Értekezés: Mire valók a reáliskolák? Irta?)

A **debreczeni** ref. főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Tüdős János. (Debreczen. Városi könyvny. 8r. 144 l.)

A **debreczeni** m. kir. gazdasági tanintézet és azzal összekapcsolt földmives-iskola értesítője az 1889—90. tanév végén. Közli: Domokos Kálmán. (Debreczen. Városi könyvny. 8r. 47 l.)

Értesítő a reformátusok **debreczeni** főiskolájában a tanítóképezdéről és az elemi iskolákról az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette Joó István. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 99 l.)

A **debreczeni** kereskedelmi akadémiával kapcsolatos alsófokú kereskedelmi iskola növendékeinek érdemsorozata az 1889—90 tanév végén. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 2r. 4 l.)

1889—90. évkönyv a **debreczeni** ev. ref. főiskoláról, a theologiai és jogi akadémiáról. Összeállította: Balogh Ferencz. (Debreczen. A város könyvnyomdája. 8r. 155 l.)

A **debreczeni** kereskedelmi akadémia és a vele kapcsolatos alsófokú kereskedelmi iskola értesítője az 1889—90. tanévről. A tanintézet fönnállásának harminczegyedik évében. Közzéteszi: dr. Bayer Ferencz. (Debreczen. Város könyvny. 8r. 135 l.) (Értekezés: Közegészségi ismeretek a középiskolában. Irta: dr. Legányi Gyula.)

Értesítő a kegyes tanítórendiek **debreczeni** algymnasiumáról 1889—90. iskolai évben. Közli: Cserhalmy József. (Debreczen. Város könyvnyomdája 8r. 75 l.) (Értekezés: A rómaiak kegyes házi istenei. Irta: B. Balogh Szilárd.)

Jelentés a **debreczeni** ev. ref. egyház Valics Antalné iskolával egyesített nyolcz osztályu leánynevelő-intézetéről és varró-osztályáról az 1889—90. iskolai év végén. XVI. évfolyam. Szerkesztette: Dóczy Gedeon. (Debreczen. Városi könyvny. 8r. 32 l.)

A **debreczeni** római katholikus elemi népiskolák növendékeinek érdemsorozata az 1889—90. tanév végén. (Debreczen. Város könyvnyomdája. 8r. 20 l.)

A **deési** községi elemi leány- és vegyesiskola 1889—90. tanévi értesítője. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 3 l.)

A **deési** ev. ref. elemi leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 4 l.)

A **deési** izr. hitközség magyar tannyelvű V osztályú elemi fiúiskola VI. tanévi értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Klein Ignácz. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 5 l.)

A **deési** ev. ref. elemi fiú-iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Szentesi Áron. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 8 l.)

Értesítés a **deési** róm. kath. elemi fiú- és leányiskola személyzetéről, tantárgyairól és a folyó 1889—90. tanév végén tartandó közvizsgálatok rendjéről. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 6 l.)

A **deési** államilag segélyezett műasztalos-tanműhelylyel kapcsolatos polgári fiú- és leányiskola értesítője 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Pfeiffer János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 52 l.)

A **deési** állami segélylyel fentartott alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Pfeiffer János. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 16 l.) (Értekezés: Az iparos tanonczok szellemi oktatásának befolyása az ipar fejlődésére. Irta: K. J.)

A **dévai** magyar királyi állami főreáliskola tizenkilenczedik évi értesítője az 1889—90. tanévről Közzéteszi: Téglás Gábor. (Déva. Hirsch Adolf. 8r. 79 l.) (Értekezés: Micia (Veczel) rövid ismertetése. Irta: Király Pál.)

A **dévai** állami tanítóképezde 1889—90. évi értesítője az 1890—91. tanév értesítőjével együtt fog megjelenni.

A cisterci rend **egri** kath. főgymnasiumának értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Szvorényi József. (Eger. Lyceumi könyvny 8r. 116 l.) (Értekezés: Mukáry György emlékezete. (1799—1857.) Irta: Czapáry László.)

Az **egri** érseki joglyceum évkönyve az 1889—90. tanévről. X. évi folyam. (Eger. Érseki lyceum. 8r. 22 l.)

Az **egri** érseki róm. kath. tanítóképző-intézet értesítője az 1889—90. tanévről. (Eger. Érseki lyceumi könyvny. 8r. 82 l.) (Értekezés: A magyar kath. egyházi ének története. Irta: Babik József.)

Az **eperjesi** ág. hitv. ev. kerületi collegium értesítője az 1889—90. iskolai évről. (Eperjes. Kósch Árpád. 8r. 79 l.) (Értekezések: 1. A jogtudomány a középiskolai oktatásban. 2. Nemzetgazdaságtan — közgazdaságtan. Irta: dr. Bartha Béla.)

Az **eperjesi** kir. kath. főgymnasium 1889—90. tanévi értesítője. Közzéteszi: Schlott Gyula. (Eperjes. Kósch Árpád. 8r. 130 l.)

Az **érsekujvári** róm. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Felix János. (Érsekujvár. Winter Zsigmond. 8r. 32 l.)

Az **erzsébetvárosi** róm. kath. Raphaeli gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: László Dávid. (Erzsébetváros. Kotzauer Dániel. 8r. 29 l.)

(Eszék.) Programm kralj. velike realke u Osieku za skolsku godinu 1889—90. (Eszék. Pfeiffer Gyula. 8r. 54 l.) (Értekezés: Trigonometrijska analysa geometrijskih zadaća. Irta: Petar Nenin.)

A sz. kir. **Esztergom** városi nyilvános reáliskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: az igazgatóság. (Esztergom. Laiszky János. 8r. 55 l.) (Értekezés: A humanizmus a reáliskolákban. Irta: Obermayer György.)

Értesítő a pannonhalmi sz. Benedek-rend **esztergomi** főgymnasiumáról az 1889—90. tanév végén. Közzéteszi: Villányi Szaniszló. (Esztergom. Laiszky

János. 8r. 120 l.) (Értekezés: Rabszolgaság az ókorban, s különösen a rómaiaknál. Irta: Szabó Szilveszter.)

A főmagasságú bibornok, herczegprimás és esztergomi érsek úr kegyes pártfogása alatt levő és az irgalmas növérek vezetése alatt álló **esztergomi** leánynevelde és tanodák értesítvénye az 1889—90. tanévről. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8r. 31 l.)

A **fehértemplomi** m. kir. állami főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Gerevics Gusztáv. (Fehértemplom. Wunder Gyula. 8r. 72 l.) (Értekezés: Vonások a volt Temesi Bánság népéletéből. Irta: Szőke Endre.)

A **felső-lövői** ág. hitv. evang. nyilvános tanintézetek (tanítóképezde, gymnasium és reáliskola) értesítője az 1889—90. tanévről. Programm der öffentlichen etc. (Felső-Eör. Schodisch Lajos. 8r. 71 l.) (Értekezés: Der mutinensische Krieg. Irta: Briebrecher Rudolf.)

Izvješće kr. velike gimnazije u Rieci (**Fiume**) koncem školske godine 1889—90. (Zágráb. Narodnih Novinah. 8r. 95 l.) (Értekezés: O robstvu u Homera. Irta: A. Jakovčić.)

A **fiumei** m. kir. állami főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: dr. Berghoffer József. Programma del regio ungarico ginnasio etc. (Fiume. Mohovich E. 8r. 83 l.) (Értekezés: Prima proposta d'indirizzo. Irta: dr. Berghoffer József.)

A **fiumei** m. kir. állami elemi, polgári fiuiskola és a hozzá kapcsolt ipartanfolyamok értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Donáth Imre. Programma etc. (Fiume. Battara P. 8r. 67. l.)

A **fiumei** m. k. állami kereskedelmi akadémia értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Riegler Sándor. Programma degli studî etc. (Fiume. Mohovich E. 8r. 122 l.) (Értekezés: Teorica dell' economia politica ossia della produzione, ripartizione e consumazione economico-sociale. Irta: dr. Feichtinger Alessio.)

A **gyergyó-ditrói** római kath. polgári fiu-iskola értesítője az 1889—90 tanévről. Közzé teszi: Vendl Aladár. (Gyergyó-Ditró. Ny. Ditró és Szárhegy k. k. nyomdája. 8r. 31 l.) (Értekezés: Az ipar mint közművelődési és nemzetgazdasági tényező. Irta: Vranesits Gyula.)

A **gyergyószentmiklósi** államilag segélyezett községi polgári fiu-iskola tizenötödik értesítője az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Kuncz Kornél. (Kolozsvár. Közművelődési, irodalmi és műnyomdai r.-t. 8r. 36 l.)

A **gyergyószentmiklósi** államilag segélyezett községi iparos tanoncziskola hetedik értesítője az 1889—90. tanév végén. Szerkesztette: Kuncz Kornél. (Kolozsvár. Közművelődési, irodalmi és műnyomdai r.-t. 8r. 32 l. (Értekezés: Az olvasás és fogalmazás köre az ipariskolában. Irta: Hochschild L.)

A paulai szent Vinczéről nevezett irgalmas nővérek vezetése alatt álló **gyergyó-szentmiklósi** «Fogarassy leánynevelő-intézet» értesítője az 1889—90. tanévről. (Gyergyó-Ditró. Ny. Ditró és Szárhegy k. k. nyomdája. 8r. 24 l.) (Értekezés: A ker. nőnevelés fontossága. Irta: Lukáts Vilmos.)

A **gyöngyösi** kath. nagygymnasium értesítője az 1889—90. tanévről.

Közli: Vágó Ferencz. (Gyöngyös. Kohn L. 8r. 32 l.) (Értekezés: A rovarok életmódja és természeti ösztönük. Irta: ? (Folytatása követk.)

A **gyönki** ev. reform. gymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzé teszi: Varga István (Kecskemét. Tóth László. 8r. 21 l.)

Értesítő a pannonhalmi Sz.-Benedek-rend **győri** főgymnasiumáról az 1889—90. isk. év végén. Közli: Francsics Norbert. (Győr. Surányi János. 8r. 177 l.) (Értekezés: Herbart neveléstudománya. Irta: Pacher D.)

A **győri** magy. kir. állami főreáliskola tizenhetedik évi értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Lenner Emil. (Győr. Surányi János. 8r. 79 l.) (Értekezés: Adalékok a kúpszeletek konsztruktiv elméletéhez. Irta: Arany D.)

A **győri** alsófoku kereskedelmi iskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: az igazgató. (Győr. Fischer István és F. 8r. 21 l.)

A **gyula-fehérvári** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. (Gyulafehérvár Papp és Ferdinánd. 8r. 109 l.) (Értekezés: Pythagoras és szövetkezete. Irta: Zlamál Ágost.)

A **hajdu-nánási** négy osztályú ev. ref. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: az igazgatóság. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 27 l.)

A **hajdú-szoboszlói** községi polgári iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Kovács Gábor. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 32 l.)

A **H.-Szoboszló** rendezett tanácsú város alsófoku ipariskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Pestényi Pap Ignácz. IV. évfolyam. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8r. 15 l.)

A **hód-mező-vásárhelyi** ev. ref. főgymnasium 1889—90. tanévi értesítője. Közzéteszi: az igazgatóság. (H.-M.-Vásárhely. «Hungária» könyvnyomda 8r. 59 l.) (Értekezés: A társadalom, a szülők és az iskola. Irta: Futó Mihály.)

A **hódsághi** alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Brandecker István. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 15 l.)

Az **iglói** ág. hitv. evang. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Fischer Miklós. (Igló. Schmidt József. 8r. 77 l.)

Az **iglói** ág. hitv. ev. népiskola és polgári leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. X. évfolyam. Közli: Kertscher Ede. (Igló. Schmidt József. 8r. 48 l.)

A **jászberényi** irgalmas nővérek vezetése alatt álló érseki nőnevelő intézet értesítője az 1889—90. iskolai évről. (Jászberény. Háy Géza. 8r. 21 l.)

A **jászberényi** községi kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Himpfner Béla. (Értekezés: A magyar nemzeti irodalomtörténelem rendszeres áttekintése. Irta: Barla Kálmán és Paulay Ödön.)

A Jézus-társasági **kalocsai** érseki főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 79 l.) (Értekezés: Az ember akaratának szabadsága. Irta: Tomcsányi Lajos.)

A miasszonyunkról nevezett szegény iskolanénék vezetése alatt álló **kalocsai** érseki tanítónőképző intézetek, nőnevelde, árvaház, felső- s elemi

népiskola és óvoda értesítője az 1889—90. iskolai évről. Kiadja az intézeti igazgatóság. (Kalocsa. Malatin A. 8r. 29 l.)

A **kalocsai** városi fi-, külvárosi (eperföldi) és pusztai vegyes osztályú róm. kath. elemi iskolákba járó tanonczok érdemsorozata 1889—90. tanévben. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 19 l.)

A **kalocsai** államilag segélyezett alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Petrovácz József. VI. évfolyam. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 20 l.) (Értekezés: Okszerű és gyakorlati szempontok az alsófokú ipariskolában tanítandó szóbeli és táblai számolás mikénti művelése körül. Irta: Boromisza Márton.)

A **kalocsai** izraelita hitközség nyilvános ötosztályú vegyes elemi iskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: a tantestület. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 14 l.)

A **kalocsai** római katholikus fitanító-képző-intézet értesítője. 1890. Összeállította: Mócsy Antal. (Kalocsa. Werner F. 8r. 20 l.)

A **kaposvári** zsidó hitk. népiskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. X. évfolyam. Kiadja a zsidó hitközség. (Kaposvár. Kéthelyi M. 8r. 18 l.)

A **kaposvári** magy. kir. állami főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Danilovics János. (Kaposvár. Hagelmann K. 7r. 192 l.)

A **karánsebesi** m. kir. állami polgári és elemi fiúiskola, elemi leányiskola és gyermekkert értesítője az 1889—90. iskolai tanévről. Szerkesztette: Bánfi János. (Karánsebes. Egyházmegyei könyvnyomda. 8r. 72 l.) (Értekezés: A népiskolai egészségügy. Irta: Bánfi János.)

A **karánsebesi** kereskedelmi testület által fenntartott városi alsófokú kereskedelmi iskola értesítője az 1889—90. iskolai tanévről. Szerkesztette: Bánfi János. Harmadik évf. (Karánsebes. Egyházmegyei könyvny. 8r. 8 l.)

A **karánsebesi** állami segélylyel fenntartott városi alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. iskolai tanévről. Szerkesztette: Bánfi János. Negyedik évfolyam. (Karánsebes. Egyházmegyei könyvnyomda. 8r. 16 l.)

A **karczagi** négy osztályú ev. ref. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. XV. évfolyam. Összeállította: S. Szabó József. (Karczag. Sződi S. 8r. 38 l.) (Értekezés: A római curiák szervezete. Irta: Incze Béla.)

(Karlovitz) Program srpske velike gimnazije Karlovačke za školsku godinu 1889—90. (Ujvidék. Pajevics A. 8r. 72 l.)

A **kassai** kir. jog- és államtudományi kar évkönyve 1889—90. évről. Közli: az igazgató. Ötödik évfolyam. (Kassa. Werfer Károly. 8r. 51 l.)

A **kassai** kereskedelmi testület által fenntartott három osztályú ismétlő iskola 1889—90. évi értesítője. Közzéteszi: Malaszt Ferencz. (Kassa. Ries Lajos. 8r. 30 l.) (Értekezés: Az értékpapirokról. Irta: Tóth József.)

A **kassai** m. kir. gazdasági tanintézet értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: dr. Rodiczky Jenő. (Kassa. Ries Lajos. 8r. 36 l.)

Kassa szab. kir. város községi polgári fiú- és leányiskolájának XVII. értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Malaszt Ferencz. (Kassa. Ries Lajos. 8r. 70 l.) (Értekezés: Honnan ered a kassai Lajos-forrás? Irta: Götz Károly.)

Kassa szab. kir. város előkészítő és rendes tanfolyamu ismétlő ipariskoláinak V. értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Malaszt Ferencz.

(Kassa. Ries Lajos. 8r. 83 l.) (Értekezés: A réz és ötvözetei. Irta: Lukács Gyula.)

A **kassai** m. kir. gépészeti középipariskola értesítője az 1889—90. XVIII. tanévről. Szerkesztette: P. Tetmajer Károly. (Kassa. Bernovits G. 8. 105 l.)

A **kassai** állami főreáliskola értesítője az 1889—90. évről. Közli: Mauritz Rezső. (Kassa. Bernovits G. 8r. 68 l.) (Értekezések: 1. Neumer János. Irta: Szabó Cyrill. 2. A latin nyelv a reáliskolában. Irta: dr. Schmidt Attila.)

A jászóvári prémontrei kanonokrend **kassai** főgymnasiumának évi jelentése az 1889—90. tanévről Közli: Nátafalussy Kornél. (Kassa. Ries Lajos. 8r. 153 l.) (Értekezés: A növénygyűjtésről tanítványaimnak. Irta: Szekeress Ödön.)

Kecskemét th. városi alsófokú ipar és kereskedelmi iskola VII. év értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Pataky Imre. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 30 l.)

A **kecskeméti** magy. kir. állami főreáliskola 1889—90. évi értesítője. Közli: Hanusz István. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 71 l.)

A kegyes tanítórend **kecskeméti** főgymnasiumának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Perger József. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 107 l.) (Értekezés: A magyar nép érzelem- és kedélyvilága dalaiban. Irta: Kováts Antal.)

XIII. évi jelentés a **kecskeméti** községi népiskolákról 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Pásthy Károly. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 27 l.)

A **Kecskemét** városi államilag segélyezett gazdasági szakoktatással egybekapcsolt felső népiskola XVIII. értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Máthé Sándor. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 21 l.)

A **kecskeméti** ref. főiskolai jog- és államtudományi kar évkönyve 1889—90. évről. Tizenötödik évfolyam. Kiadatott az igazgatóság által. (Kecskemét. Sziládi László. 8r. 52 l.) (Értekezés: Az állami magán-vállalatokról. Irta: dr. Szigethy Lehel.)

A **kecskeméti** ref. főgymnasium értesítvénye 1889—90. Szerkesztette: Csabai Imre. (Kecskemét. Ilosvai. Arany Toldija. Irta: Nagy Ferencz.)

A **kecskeméti** államilag segélyezett polgári és elemi leányiskola XV. értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Pásthy Károly. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 51 l.) (Értekezés: Titkos nevelők. Irta: Pásthy Károly.)

XIII. évi jelentés a **kecskeméti** községi népiskolákról 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Pásthy Károly. (Kecskemét. Tóth László. 8r. 27 l.)

A **késmárki** ág. hitv. ev. kerületi lyceum 1889—90. tanévi értesítője. Közli: Scholcz Frigyes. (Késmárk. Sauter Pál. 8r. 84 l.)

A **keszthelyi** községi elemi fiú- és leányiskola értesítője az 1888—89. és 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Bányai Károly. (Keszthely. Georgicon. 8r. 36 l.) (Értekezés: Mikép támogassa a család az iskolát, hogy ez minél sikeresebben megoldhassa magasztos feladatát? Irta: Bérczi Mór.)

A **keszthelyi** kir. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről.

Közzéteszi: Kőváry Károly. (Keszthely. Georgicon. 8r. 72 l.) (Értekezés: A magyar Mária-hymnusok. Irta: Rupp Kornél.)

A keszthelyi m. kir. gazdasági tanintézet 1890. évkönyve. Kiadja a tanintézet. Szerk. Deininger Imre. (Tanintézeti kiadványok 28. sz. Keszthely. Farkas János könyvnyomdája. 8r. 187 l.)

A keszthelyi magy. kir. gazdasági tanintézet értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Deininger Imre. (N.-Kanizsa. Weiss L. és F. 8r. 35 l.)

Értesítés a **K.-Vásárhely** rend. tanácsú városban állami segélylyel fentartott alsófoku ipariskoláról az 1889—90. év végén. Szerkesztette: M. Székely János. (K.-Vásárhely. Szabó Albert. 8r. 19 l.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **kézdivásárhely-kantai** róm. kath. gymnasium értesítője 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Wittmann Ágoston. (K.-Vásárhely. Szabó Albert. 8r. 49 l.) (Értekezés: A család és iskola együttes működése a vallásos nevelésben. Irta: W. Á.)

A **kis-kőrösi** állami segélylyel fentartott alsófokú ipariskola ötödik értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Záboji Gusztáv. (Kalocsa. Malatin Antal. 8r. 28 l.) (Értekezés: Az ipariskola a magyar nemzet szolgálatában. Irta: Záboji Gusztáv.)

A **kis-kún-félegyházi** városi kath. algymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Holló László. (Kis-Kun-Félegyháza. Ranczay József. 8r. 41 l.)

A **kis-kún-halasi** helv. hitv. lyceum értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Csontó Lajos. (Halas. Práger Ferencz. 8r. 103 l.) (Értekezés: Ősköltészetünk. Irta: Thúry József.)

A **kis-szebeni** kegyes-tanítórendi gymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Szkokán Sándor. (Eperjes. Kósch Árpád. 8r. 32 l.) (Értekezés: Sárosvármegye hegyrajzi (orographiai) viszonyainak leirása. Irta: Cserépi József.)

A **kisujszállási** hatosztályu ev. ref. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Benő János. (Kisujszállás. Jámbor Tivadar. 8r. 55 l.) (Értekezés: A természeti erők a mechanika szolgálatában. Irta: dr. Aczél József.)

A **kisvárdai** állami elemi népiskola értesítője 1889—90. tanévről. XIV. évfolyam. Szerkesztette: Beke Márton. (Kisvárda. Berger Ignácz. 8r. 38 l.)

A magyar kir. államvasutak **kolozs-alagúti** telepén működő elemi iskola 1889—90. évi értesítője. Az iskola fennállásának ötödik évéről Közrebocsátja az iskolaszék. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 16 l.)

A kolozs-monostori magyar királyi gazdasági tanintézet évkönyve az 1889—90. tanévről. Szerkesztette Vörös Sándor. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 107, 3 l. és III tábl.) (Értekezések: 1. Magasabb szempontok a gazdasági szakoktatás szervezésénél. Irta: Vörös Sándor. 2. A gazdasági tanintézet birtokán leggyakrabban előforduló fűnemű virágzó növények. Irta: Gáspár József. 3. Gyümölcsméz. Irta: Gáspár József. 4. Pulykatenyésztés. Irta: Gáspár József.)

Értesítő a **Kolozsvár** városi államilag segélyezett felsőbb leányiskola 1889—90. iskolai évről. Kiadja: az igazgatóság. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 52 l.)

(Kolozsvár.) Értesítő az unitárius vallásközönség iskoláiról az 1889—90. tanévben. Szerkesztette: Kovács János. XI. évfolyam. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 77 l.)

A **kolozsvári** magyar királyi Ferencz-József-tudomány-egyetem almanachja és tanrendje az MDCCCLXXXIX—XC. tanév I. felére. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 93 l.)

A **kolozsvári** magyar királyi Ferencz-József tudomány-egyetem almanachja és tanrendje az MDCCCLXXXIX—XC. tanév II. felére. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 76 l.)

A **kolozsvári** benlakással összekötött kereskedelmi akadémia tizenkettedik évi értesítője az 1889—90. tanévről. Szerk. Kiss Sándor. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 118, 2 l.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **kolozsvári** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévben. Közli: dr. Vajda Gyula. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 100 l.) (Értekezés: Göthe: Hermann und Dorotheájának tartalmi fejtegetése a VII. osztályban. Irta: dr. Czirbus Géza.)

A **kolozsvári** evang. reform. kollegium értesítője 1889—90. évről. Kiadja: az igazgatóság. (Kolozsvár. Fejér Vilmos. 8r. 63 l.) (Értekezés: Javaslat a gymnasiumi tanítás módosítására nézve. Irta: Gráf Jakab.)

XIX. értesítvény a **kolozsvári** m. kir. állami tanítóképezde tizenkilenczedik tanévéről. 1889—90. Összeállította: Paal Ferencz. (Kolozsvár. Ajtai K. Albert. 8r. 31 l).

Értesítő a **kolozsvári** erdélyrészi technológiai iparmúzeum, az államilag segélyezett építő-, fa- és vas-ipari tanműhelyek s a központi felsőbb szakipar-rajziskola működéséről az 1887/8—1889/90. tanévekben. Szerkesztette: dr. Ferenczi Zoltán. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. 8r. 152 l.)

A **Komárom** sz. kir. város védnöksége alatt álló és a komáromi nőiparegyesület által fentartott nőipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. VII. évfolyam. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 19 l.)

Értesítő **Komárom** szab. kir. város ipariskolájának 1889—90. hetedik tanévéről. Szerkesztette: Sipos Elek. VI. folyam. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 72 l.)

A pannonhalmi szent Benedek-rend **komáromi** négy osztályú kath. gymnasiumának értesítője az 1889—90. iskolai évről. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 95 l.) (Értekezés: Magyarország fürdőhelyeinek és ásványvizeinek áttekintő ismertetése. Irta: Németh Vilmos.)

A **Körmöcz** szab. kir. és főbányavárosi alsófoku ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Gruy Ede. (Beszterczebánya. Singer J. 8r. 12 l.)

Körmöczbányai szab. kir. város községi elemi fi- és leánytanoda értesítvénye az 1889—1890. tanévről. (Beszterczebánya. Singer J. 8r. 14 l.)

A **körmöczbányai** m. kir. állami főreáliskola huszadik évi értesítője 1889—90. Szerkeszti és kiadja a tanári testület. (Rudnyánszky A. 8r. 72 l.) (Értekezés: Schröder Károly. Irta: Bellaagh Aladár.)

A **kőszegi** államsegélylyel fentartott polgári fiu- és leányiskola értesítője 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Steierlein Gábor. (Kőszeg. Feigl Gyula. 8r. 32 l.)

Értesítő a **kőszegi** alsófokú ipar- és kereskedelmi iskoláról az 1889—90. tanév végén. A felügyelő bizottság megbizásából szerkesztette: Steierlein Gábor. (Kőszeg. Feigl Gyula. 8r. 15 l.)

Értesítő a pannonhalmi szt. Benedek-rend **kőszegi** gymnasiumáról az 1889—90. iskolai év végén. Közzéteszi: Kroller Miksa. (Kőszeg. Feigl Frigyes. 8r. 95 l.) (Értekezés: Észrevételek a latin nyelv tanítására vonatkozólag a harmadik osztályban. Irta: Bódiss Jusztin.)

A **kunszentmiklósi** ev. reform. gymnasium értesítője 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Szikszay Gusztáv. (Franklin-t. 8r. 23 l.)

A **lévai** áll. tanítóképző-intézet 1889—90. tanévi értesítőt nem szerkesztett.

A **lévai** kegyes tanítórendi főgymnasium értesítője az 1889/90. tanévről. Közli: Szabady Gyula. (Léva. Nyitrai és társa. 8r. 100 l.) (Értekezés: A magyar nyelv rokonai. Irta: Szalay Gyula.)

A **lippai** középkereskedelmi iskolával kapcsolatos állami polgári iskola értesítője az 1889—1890. isk. évről. Közli: Dölle Gyula. (Arad. Aradi nyomdatársaság. 8r. 91 l.)

A **losonczi** magyar kir. állami főgymnasium értesítője. 1889—90. Közli: Gresits Miksa. (Losoncz. Kármán-társulat. 8r. 94 l.) (Értekezés: Livius phraseologiája XXI. és XXII. könyvében. Irta: Burián János.)

A **lőcsei** királyi katholikus főgymnasium 1889—90. tanévi értesítője Szerkesztette: Halász László. (Lőcse. Reiss Józs. T. 8r. 103 l.)

A **lőcsei** magy. kir. állami elsőrendű felsőbb leányiskola kilenczedik értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Kerner Péter. (Lőcse. Reiss Józs. T. 8r. 33 l.)

A **lőcsei** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1889—90. tanévről. XXI. szám. Szerkesztette: dr. Demkó Kálmán. (Lőcse. Reiss Józs. T. 8r. 80 l.) (Értekezés: dr. Roth Samu. Irta: dr. Steiner Antal.)

A **lugosi** róm. kath. magyar főgymnasism értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Billmann Márton. (Lugos. Wenczely János és fia. 8r. 62 l.) (Értekezés: Eszmetöredékek a nevelésről. Irta: Billmann Márton.)

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszterium által alapított és fentartott **mágocsi** agyagipariskolának értesítője az 1887—90. tanévig terjedő hároméves tanfolyamáról. (Bonyhád. Fein T. 8r. 15 l.)

A **magyar-láposi** állami elemi népiskola XVI. értesítője az 1889. tanévről. Kiadta: Lebedi János. (Deés Demeter és Kiss. 8r. 10 l.)

A **magyar-óvári** állami segélylyel fentartott községi alsófokú ipariskola VI. értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Merényi Kálmán. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 27 l.) (Értekezés: Az egyszerű könyvvitelről. Irta: Scheitz Mihály.)

A **magyar-óvári** magyar királyi gazdasági akadémia értesítője az

1889—90. tanévről. Szerkeszti: Balás Árpád. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 50 l.)

A **magyar-óvári** községi elemi fiu- és leányiskolák XX. értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Merényi Kálmán. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 17 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **magyar-óvári** gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. (Magyar-Óvár. Czéh Sándor. 8r. 39 l.)

A **makói** államilag segélyezett közs. polgári leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. X. évfolyam. Közzéteszi: Horváth Illés. (Makó. Neumann J. 8r. 43 l.) (Értekezés: A német nyelv oktatása a magyar ajkú vidékek polgári iskoláiban. Irta: Halászné Tanos Irma.)

A **malaczkai** I. fokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. A felügyelő-bizottság megbizásából közli: Gremen Béla. Ötödik évfolyam. (Malaczka. Wiesner Alfréd. 8r. 16 l.) (Értekezés: A soczialismus és soczialdemokratia. Irta: Gremen Béla.)

A **Margitta** városi államilag segélyezett alsófokú ipartanoncz iskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. V. évfolyam. Szerkesztette: Szathmári Sándor. (Debreczen városi könyvnyomda. 8r. 16 l.)

A **mármaros-szigeti** helvét hitv. lyceum értesítője az 1889—90 évről. Harmadik folyam. Hetedik év. Kiadta: Szilágyi István. (M.-Sziget Viski Balázs L. 8r. 56 l.) (Értekezések: Sztojka László emlékezete. Irta: Szilágyi István. Évzáró beszéd. Elmondta: Szilágyi István. Sáfrán Péter emlékezete. Irta: Vékony Antal.)

A **m.-szigeti** kegyestanítórendi gymnasium értesítője az 1889—90. tanév végén. Közzéteszi: Feld Vilmos. (M.-Sziget. Mármarosi r.-ny. 8r. 44 l.) (Értekezés: Demosthenes. Irta: Mészáros F.)

A **m.-szigeti** m. kir. állami felsőbb leányiskola s vele kapcsolatos elemi iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Tizenharmadik évfolyam. Közli: Marikovszki Menyhért. (M.-Sziget. Mármarosi r.-ny. 8r. 49 l.) (Értekezés: Megnyitó beszéd. Irta: Marikovszki Menyhért.)

A **m.-szigeti** alsófokú kereskedelmi iskola második értesítője az 1889—90. iskolai évről. A tanügyi bizottság megbizásából összeállította: Kovásy Zoltán. (M.-Sziget, Viski Balás L. 8r. 19 l.) (Értekezés: Az alsófokú kereskedelmi iskolázás akadályai. Irta: Kovásy Zoltán).

A **Marosvásárhely** szabad királyi város által állami segélylyel fentartott I. fokú ipartanoda értesítője az 1889—90. iskolai évről. Hatodik évfolyam. Szerkesztette: Szentgyörgyi István. (Marosvásárhely. Imreh S. 8r. 60 l.) (Értekezés: Iskola és műhely. Irta: Gönczi János.)

A **marosvásárhelyi** róm. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Karácson Márton. (Kolozsvár. Burckhárdt Ágoston. 8r. 64 l.)

A **marosvásárhelyi** ev. ref. kollegium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Kiadta: Erdőházi János. (Marosvásárhely. Imreh S. 8r. 90 l.)

(**Medgyes.**) Programm des evang. Gymnasiums A. B. in **Mediasch** und der damit verbundenen Lehranstalten für das Schuhljahr 1889—90. Veröffentlicht von Gustav Fr. Schuller. (Nagy-Szeben. Krafft W. 8r. 48 l.) (Érte-

kezés: Der Lateinunterricht an unsern Gymnasien mit besonderer Berücksichtigung der Anfangsklasse. II. Teil. Irta: Theiss Johann.)

A **mezőtúri** ev. reformált gymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Bodolay László. (Mező-Túr. Gyikó K. 8r. 40 l.)

A **miskolczi** ág. ev. algymnasium az 1888—89. iskolai év végével megszünt.

A **miskolczi** kir. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Polgár György. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 71. l.)

A **miskolczi** ev. ref. főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Kun Pál. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 73 l.)

A **miskolczi** m. kir. állami polgári fiu- és leányiskola és a polgári fiúiskolával kapcsolatos középkereskedelmi- és ipariskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Gálffy Ignácz. (Miskolcz. Forster Rezső. 8r. 70 l.) (Értekezés: Baróti Szabó Dávid és nyelvjavító törekvései. Irta: Kovács Lajos.)

Modor szab. kir. város iparos-tanonczискolájának ötödik értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Baltzár Ágoston. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai. 8r. 8 l.)

A **mohács**-városi alsófokú ipar- és kereskedelmi iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Böhm Ignácz. (Mohács. Blandl János. 8r. 50 l.)

A **munkácsi** állami alsófoku ipar és kereskedelmi iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Kiadta: Sárkány Gábor. (Munkács. Farkas K. 8r. 40 l.) (Értekezés: Néhány szó iparosaink haladása és kézműiparunk fejlesztése érdekében. Irta: Tulcsik Ferencz.)

A **munkácsi** magyar kir. áll. gymnasium értesítője 1889—1890. tanévről. Közli: Fankovich Sándor. (Munkács. «Kárpát.» 8r. 64 l.) (Értekezés: Intézetünk tengeriállattani kis gyűjteményének ismertetése. Irta: Simsa Kornél.)

A **nagybányai** állami főgymnasium III. évi értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Szunter Nándor. (Nagybánya. Molnár Mihály. 8r. 125 l.) (Levelek egy tanuló ifjúhoz. Irta: Szitnyai Elek.)

A **nagy-becskereki** alsófokú ipar- és kereskedelmi iskola értesítője az 1889—90. tanévben. Közli: Baaden Károly. (Nagy-Becskerek. Pleitz Fer. Pál. 8r. 33 l.) (Értekezés: Pénz, hitel és váltó. Irta: Dold István.)

Értesítő a **nagy-becskereki** községi népiskoláról az 1889—90. tanévben. Közli: Baaden Károly. (Nagy-Becskerek. Pleitz Fer. Pál. 8r. 62 l.) (Értekezés: A gyermek élete. Irta: Dold István.)

Értesítő a kegyes tanítórend vezetése alatt álló **nagy-becskereki** községi főgymnasiumról az 1889—90. tanév végén. Közli: Rappensberger Vilmos. (Nagybecskerek. Pleitz Fer. Pál. 8r. 123 l.) (Értekezés: Nyelv- és mennyiségtani megnevezések. Irta?)

A **nagy-bittsei** nyilvános polgári fiuiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Freund Bernát. (Nagyszombat. Horovitz Adolf. 8r. 26 l.) (Értekezés: Eudaemonismus és ethika. Irta: Freund Bernát.)

A **nagyenyedi** ev. ref. Bethlenfőiskola 1889—90. tanévi értesítője. Kiadta: az igazgatóság. (Nagyenyed. Wokál János. 8r. 108 l.)

A **nagy-kállói** magy. kir. állami főreáliskola XX. értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Schurina István. (Nyiregyháza. Jóba Elek. 8r. 59 l.)

A **nagy-kanizsai** államilag segélyezett községi nyilvános polgári fiuiskola tizennyolczadik értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Morgenbesser János. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 34 l.)

Értesítő a kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **nagy-kanizsai** kath. főgymnasiumról az 1889—90. tanévben. Közzéteszi: Janky Károly. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8r. 68 l.) (Értekezés: Néhány mennyiségtani határozatlan alak értelmezése. Irta: Csernyus László.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **nagykárolyi** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Malonyay István. (Nagy-Károly. Seper Kajetán. 8r. 95 l.) (Értekezés: A gymnasiumnak adományozott kagyló- és csigagyűjtemény ismertetése. (Vége.) Irta: Rozmanits Timót.)

A **nagy-kikindai** gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: az igazgatóság. (Nagy-Kikinda. Radák János. 8r. 48 l.)

Értesítő a **nagykőrösi** ev. ref. tanítóképző intézet és népiskolák állásáról az 1889—90. tanévben. Összeállította: Hegymegi Kiss Kálmán. (Nagy-Kőrös. Ottinger Ede. 8r. 62 l.)

Tudósítás az ev. reform. **nagykörösi** főgymnasiumról az 1889—90. tanévben. Szerkesztette: Ádám Gerzson. (Nagy-Kőrös. Ottinger Ede. 8r. 36 l.)

A **nagymihályi** állami elemi iskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Mathiász József. (Nagy-Mihály. Landesman B. 8r. 32 l.) (Értekezés: Értsük meg egymást. Irta: M.)

A **n.-szalontai** községi algymnasium értesítője az 1889—90. isk. évről. Közli: Kovács István. (N.-Szalonta. Rosenzweig R. 8r. 43 l.)

(**Nagy-Szeben.**) Programm des evangelischen Gymnasiums A. B. und der damit verbundenen Realschule, sowie der ev. Elementarschule A. B. zu Hermannstadt für das Schuljahr 1889—90. von Moritz Guist. (Nagy-Szeben. Closius örökösei. 8r. 72 l.) (Értekezés: Die Theilnahme der Siebenbürger Sachsen an den schlesischen Kriegen. Irta: Friedrich Czekelius.)

A **nagyszebeni** állami főgymnasium értesítvénye az 1889—90. tanévben. Szerkeszti: Veress Ignácz. (Nagy-Szeben. Reissenberger Adolf. 8r. 40 l.)

A **nagyszombati** érseki főgymnasium értesítője az 1889—90. tanév végén. Közli: Schlick István. (Nagyszombat. Winter Zsigmond. 8r. 77 l.) (Értekezés: Mit beszélnek a kristályok a legfőbb törvényhozóról? Irta: Horváth Zoltán.)

A **nagy-szőllősi** műasztalossági és gazdászati szaktanfolyamokkal összekapcsolt állami polgári fiu- és leányiskola kilenczedik értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Baranyai Gyula. (Nagy-Szőllős. Székely Simon. 8r. 31 l.)

A **nagyváradi** m. k. állami főreáliskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Vidovich Bonaventura. (Nagyvárad. Szigligeti-nyomda. 8r. 73 l.) (Értekezés: A német polgári dráma eredete. Irta: Gärtner Henrik.)

A **nagyváradi** alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Dr. Tóth Mihály. (Nagyvárad. Szigligeti nyomda részvény-társ. 8r. 35 l.) (Értekezés: Az alsófokú iparrajziskoláknak az ország vidéki városaiban szak-tanfolyamokkal való kibővítése s annak előföltételei. Irta: Szüts Izsó.)

A prémontrei kanonok-rend **nagyváradi** kath. főgymnasiumának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Várszély Ármin. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8r. 160 l.) (Értekezés: Az abszolút mértékrendszer a mechanikában. Irta: dr. Károly József Irén.)

A **nagyváradi** róm. kath. népiskolának huszonegyedik értesítője az 1889—90. tanév végén. (Nagyvárad. Szigligeti ny. r.-t. 8r. 53 l.) (Értekezés: A testi nevelésről. Irta: Ember György.)

A **nagyváradi** kir. jog- és államtudományi kar almanachja az 1889—90 tanévről. Közli: az igazgató. Tizenhatodik évfolyam. (Nagyvárad. Ifj. Berger Sámuel. 8r. 55 l.)

(**Naszód.**) Raportulŭ alŭ XXVII-lea despre gimnasiulŭ superiorŭ grecocat. românescŭ din Năseudŭ pentru anulŭ scolasticu 1889—90. (Nagy-Szeben. Nyomda r. t. 8r. 61 l.)

A **német-prónai** ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. VI. évfolyam. (Nyitra. Huszár István. 8r. 10 l.)

A **nyiregyházi** ág. hitv. evang. főgymnasium XXVI. értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Martinyi József. (Nyiregyháza. Jóba Elek. 8r. 73 l.) (Értekezés: Szinügyi viszonyaink Bessenyei koráig. Irta: Porubszky Pál.)

A **nyiregyházi** államilag segélyezett alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Pazár István. (Nyiregyháza. Jóba Elek. 8r. 27 l.)

A **Nyitra** városi róm. kath. elemi fiu- és leányiskolák értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: az igazgatóság. (Nyitra. Huszár István. 8r. 46 l.) (Értekezés: A szent gyermekség társulata. Irta: Skoluda Lajos.)

A **nyitrai** városilag segélyezett nyilvános polgári fiú- és leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. (Nyolczadik tanfolyam.) Közzéteszi: Hirn Lajos. (Nyitra. Huszár István. 8r. 45 l.) (Értekezés: Szent István és alkotmánya. Irta: Takács György.)

A **nyitrai** r. k. főgymnasium 1889—90. iskolaévi értesítője. Közzéteszi: Horvát Sándor. (Nyitra. Huszár István. 8r. 91 l.) (Értekezés: Chateaubriand. Irta: Richter László.)

Ó-Kanizsa nagyközség területén létező összes róm. kath., gör. keleti és izraelita nyilvános elemi népiskolák, községi torna- és kisdednevelő intézetek értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Id. Hoffmann József. Huszonnegyedik évfolyam. (Ó-Kanizsa. Sebők Lajos özvegye. 8r. 36 l.)

Az **oraviczabányai** állami segélylyel fentartott polgári fiúiskola értesítője az 1889—90. iskolaévről. (Oravicza. Wunder Károly. 8r. 39 l.)

A **pancsovai** m. kir. állami főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Tordai György. (Pancsova. Wittigschlager Károly. 8r. 85 l.)

(Értekezés: A Szibinyáni-románczkör a szerb népköltészetben. Irta: Románecz Mihály.)

A dunántúli ev. ref. egyházkerület **pápai** főiskolájának értesítője az 1889—90-ik évről. Kiadták: Révész Kálmán, Szilágyi József és Jády József. (Pápa. Debreczeny Károly. 8r. 110 l.) (Értekezés: Az areopag eredete és szerepe az athenaei államban Perikles koráig. Irta: Borsos István.)

A **pápai** államilag segélyezett községi polgári leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Sághy Béla. (Pápa. Goldberg Gyula. 8r. 16 l.)

A pannonhalmi szent Benedek-rendiek vezetése alatt álló **pápai** kath. gymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Ocsovszky Kázmér. (Pápa. Debreczeny K. 8r. 60 l.) (Értekezés: Adalék Mexiko történetéhez. Irta: H. B.)

A mi asszonyunkról czímzett **pécsi** nőzárda iskoláinak értesítője az 1889—90. tanévről. (Pécs. Lyceumi könyvnyomda. 8r. 21 l.)

(Pécs.) Liebscher Vilma nyilv. joggal felruházott leánynevelő- és tanintézetébe járó növendékek érdemsorozata az 1889—90. tanévre. (Pécs. Lyceumi könyvnyomda. 8r. 12 l.)

(Pécs.) A Werner Magdolna nyilv. joggal felruházott tan- és leánynevelő-intézetébe járó növendékek érdemsorozata az 1889—90. tanévre. (Pécs. Taizs Mihály. 8r. 12 l.)

Pécs szab. kir. város községi polgári leányiskoláinak értesítője az 1889—90. iskolai évről. (Pécs. Taizs Mihály. 8r. 68 l.)

A **pécsi** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Dischka Győző. (Pécs. Lyceumi könyvnyomda. 8r. 105 l.) (Értekezések: 1. Az algebrailag megoldható egyenletek gyökeinek szerkesztése másodrendű görbe vonalakkal. Irta: Maksay Zsigmond. 2. Egyszerű geographiai fokhálózatok készítése. Irta: Kiss József.)

A zircz-cziszterczi rend **pécsi** róm. kath. főgymnasiumának értesítője az 1889—90. iskolai évről. (Pécs. Taizs József. 8r. 75 l.) (Értekezés: Erkölcsös nevelés a családban. Irta: dr. Békefy Remig.)

A **pécsi** izr. hitközségi népiskola és hittani intézmények értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Klingenberg J. (Pécs. Engel Lajos. 8r. 28 l.)

A **pesti** ág. hitv. ev. magyar és német egyházgyülekezet nép- és polgári iskolájának évi értesítője az 1889—90. tanévről. XI. évfolyam. (Müller Károly. 8r. 50 l.) (Értekezés: Hogyan készítsük elő a gyermekeket az elemi iskolára? Irta: Küttel Kornélia.)

A **pesti** ág. hitv. ev. hitoktatói testület értesítője az 1889—90. tanévről. Bericht der Pester ev. etc. (Hornyánszky Viktor. 8r. 34 l.) (Értekezés: Vallásoktatás és belmisszió. Irta: Bereczky Sándor.)

A **pinkafői** államilag segélyzett alsófokú ipariskolának értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Groszinger Ignácz. Jahresbericht etc. (Szombathely. Gábriel Á. 8r. 18 l.)

A **piskitelepi** alsófokú ipariskola és állami népiskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Ulrich Márton. (Déva. Breier Mór. 8r. 45 l.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **podolini** r. kath. algym-

nasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Moós János (Késmárk. Sauter Pál. 8r. 61 l.) (Értekezés: Erdélyi **János**, mint kritikus és philosophus. Irta: Mácska Lajos.)

Pozsony szab. kir. város alsófokú ipariskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Liebleitner János. Negyedik évf. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 66 l.)

A **pozsonyi** ág. hitv. ev. lyceum értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Michaelis Vilmos (Pozsony. Wigand F. K. 8r. 151 l.) (Schimkoianum. Irta: Győrik Márton.)

A **pozsonyi** állami főreáliskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Samarjay Mihály. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai. 8r. 73 l.) (Értekezések: 1. Az arczképfestés. Irta: dr. Prém József. 2. A vegyületek benső szerkezetéről. Irta: Schwicker Alfréd.)

A **pozsonyi** m. kir. állami tanítónőképző-intézet tizenkilenczedik értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Uhrl Józsa. (Pozsony. Angermayer K. 8r. 63 l.) (Értekezés: Mit mívelnek nyelvtaniróink? Irta: Danninger József.)

A **pozsonyi** (internatussal összekapcsolt) m. kir. állami felsőbb leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Ghyczy József. Hetedik évf. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai. 8r. 56 l.) (Értekezés: A neveléstan szerepe az iskolai tantervben. Irta: Dach János.)

A **pozsonyi** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Pirchala Imre. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai. 8r. 87 l.) (Értekezések: 1. A franczia nyelv tanítása a gymnasiumban. Irta: Albrecht János. 2. Homeros Odysseája. I. ének. Fordította: Kutrucz Rezső.)

(Pozsony.) A magyarhoni ág. hitv. ev. egyetemes egyház theologiai akadémiájának értesítője 1889—90. Szerkesztette: Schneller István. (Pozsony. Wigand F. 8r. 27 l.)

A **pozsonyi** kir. akadémia személyzeti létszáma és tanrende az 1889—90. tanév második felére. (Pozsony. Stampfel, Eder és társai. 8r. 21 l.)

Az államilag segélyezett **pozsonyi** kereskedelmi akadémia ötödik évi jelentése az 1889—90. iskolai év végén. Közli: Jónás János. (Pozsony. Wigand F. K. 8r. 80 l.)

A kegyes tanító-rendiek vezetése alatt álló **pozsony-szent-györgyi** róm. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Géczy Benedek. (Vácz. Mayer Sándor. 8r. 22 l.)

A kegyes tanító-rendiek vezetése alatt álló **privigyei** r. kath. algymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Kádek István. (Nyitra. Huszár István. 8r. 32 l.)

A **resiczabányai** ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Speidl Ernő. (Resiczabánya. Eisler József. 8r. 13 l.)

A **rettegi** állami elemi iskola 1889—90. tanévi értesítője. Szerkesztette: Kronovetter Dezső. (Deés. Demeter és Kiss. 8r. 7 l.)

Szab. kir. **Rév-Komárom** város községi népiskoláinak évkönyve az 1889—90. tanévről. Kiadja az iskolaszék. XXI. évfolyam. (Komárom. Ziegler Károly. 8r. 87 l.)

A **rimamurány-salgótarjáni** vasmű részvény-társaság nép- és alsófokú

iparis kolái nak értesítője az 1889—90. iskolai évről. A társulati tanítói kar közreműködésével szerkesztette: Porázik György. (Salgó-Tarján. Friedler Á. 8r. 140 l.) (Értekezés: A vallás erkölcsi nevelésről otthon és az iskolában. Irta: Parizsa Ferencz.)

A **rimaszombati** egyesült protestans főgymnasium XXXVII. értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Zachar Gusztáv. (Rimaszombat. Rábely Miklós. 8r. 72 l.) (Értekezés: Tizes vagy tizedes számrendszer és az alapműveletek. Irta: Zachar Gusztáv.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **rózsahegyi** kath. algymnasium értesítője az 1889—90. tanév végén. Közli: az igazgatóság. (Liptó-Szent-Miklós. Steier Izidor. 8r. 47 l.) (Értekezés: A vulkánok. Irta: Pálmai Miklós.)

A **rozsnyói** kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: dr. Tóth Lőrincz. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 59 l.) (Értekezés: A gerinczesek látásáról. Irta: Szmetka L. Ödön.)

Értesítő a **rozsnyói** államilag segélyezett ág. hitv. ev. kerületi főgymnasiumról az 1889—90. tanévben. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8r. 51 l.) (Értekezés: A tropusok és figurák Irta: Schuber Mátyás.)

A **sajó-gömöri** ág. ev. esperességi ipar- és gazdasággal kapcsolatos polgári fiuiskola hatodik értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Bencze Samu. (Buschmann F. 8r. 36 l.)

A **salgó-tarjáni** izr. népiskola értesítője az 1889—90. tanévről. VIII. évfolyam. Közli: Schlesinger Armin. (S.-Tarján. Friedler Á. 8r. 22 l.)

Osmo izvješće velike gimnazije u **Sarajevu** objavljeno na kraju školske godine 1889—90. (Sarajevo. Tartományi nyomda. 8r. 71 l.) (Értekezés: Iz drustvenog i drzsavnog ustrojstva Bosne-Hercegovine u srednjem vijeku. Irta: Lilek Emilijan.)

A **sárospataki** ev. ref. főiskola (akadémia és gymnasium) értesítője az 1889—90. iskolai évről. Összeállították: Ballagi Géza és Kérészy István. (Sárospatak. Steinfeld Béla. 8r. 204 l.)

A **sátoraljа-ujhelyi** három osztályú római kath. elemi népiskola értesítője az 1889—90. tanévről. (S.-A.Ujhely. «Zemplén» kny. 8r. 10 l.)

A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **s.-a.-ujhelyi** róm. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: dr. Ormándy Miklós. (S.-A.-Ujhely. «Zemplén» kny. 8r. 43 l.) (Értekezés: Néhány szó Simai «Mesterséges Ravaszság» című vigjátékáról. Irta: Kapás Aurél.)

(**Segesvár.**) Programm des evang. Gymnasiums A. B. in Schässburg und der damit verbundenen Lehranstalten zum Schlusse des Schuljahres 1889—90. Veröffentlicht von Daniel Höhr. (Nagy-Szeben. Krafft W. 8r. 58 l.) (Értekezés: Wolfgang Forster. Irta: dr. Schuller Richard.)

A **selmeczbányai** kir. kath. nagygymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Pauek Ödön. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özv. és fia. 8r. 66 l.) (Értekezés: A lengyel nép ősmondái. Irta: Vojtás Mátyás.)

A **selmeczbányai** ágost. hitv. ev. ker. lyceum értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Breznyik János. (Selmeczbánya. Joerges Ágost özv. és fia. 8r. 51 l.)

A **sepsi-szent-györgyi** evang. reform. Székely-Mikó-kollegium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Bodor Domokos. (Sepsi-Szentgyörgy. Jókai ny. r.-t. 8r. 90 l.) (Értekezés: Kemény János fejedelem. Irta: Domján István.)

Jelentés a **sepsi-szentgyörgi** polgári fiuiskola 1889—90. évi állapotáról. Összeállította: Zayzon Béla. (Sepsi-Szent-György. Jókai-ny. r. t. 8r. 18 l.)

A **siklósi** községi polgári fiuiskola kilenczedik értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Szabó Ferencz. (Siklós. Harangozó és Pandurovits. 8r. 31 l.)

Értesítés **Somorja** r. t. város által fentartott iparostanulók iskolájáról az 1889—90. iskolai évben. Hatodik évfolyam. Közzéteszi: Iványi Béla. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 14 l.)

A **somorjai** államilag segélyezett polgári fiú- és leányiskola tizennyolczadik értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közzéteszi: Iványi Béla. (Pozsony. Angermayer Károly. 8r. 34 l.)

(**Sopron.**) A Csöndes-féle nyilvánossági joggal biró tan- és nevelőintézet értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Tóth Márton. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 23 l.)

A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületi **soproni** lyceum értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Poszvék Sándor. (Sopron, Litfass Károly. 8r. 64 l.) (Értekezés: Müllner Mátyás. Irta: Poszvék Sándor.)

A pannonhalmi Szent-Benedek-rend **soproni** kath. főgymnasiumának értesítője az 1889—90. iskolaévről. Közli: Horváth Kristóf. (Sopron. Rónai Frigyes. 8r. 115 l.)

A **soproni** Laehne-féle nyilvánossági joggal biró gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 46 l.)

A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerületi **soproni** tanítóképző-intézet értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Kapi Gyula. (Sopron. Litfass Károly. 8r. 27 l.)

A **soproni** m. kir. állami felsőbb leányiskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. XIX. évfolyam. Közli: Marusák Pál. (Sopron. Rónai Frigyes. 8r. 51 l.)

A **sopronyi** állami kereskedelmi akadémia hatodik évi jelentése. 1889—90. tanév. Közli: Hahnenkamp Rudolf. (Sopron. Romwalter K. és fia. 8r. 56, 7 l.) (Értekezés: A musttal való elbánásról Irta: Matavovszky Béla Antal.)

A **soproni** magyar kir. állami főreáliskola 15. évi értesítője 1889—90. Közli: Salamin Leo. (Soprony. Litfass Károly. 8r. 72 l.) (Értekezés: A XIX. század franczia költészetének alapvetői. (Lamartine. Victor Hugo.) Irta: Ujvári Béla.)

A **Sümeg** városi államilag segélyezett reáliskola XXXII. értesítője az 1889—90. iskolaévről. Közzéteszi: Orbán Lajos. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 55 l.) (Értekezés: Sümeg határának edényes növényei. Irta: Szép Rezső.)

A **sümegvárosi** róm. kath. elemi fiu- és leányiskola XXXII. értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Bánfi Alajos. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8r. 33 l.)

Szabadka sz. kir. város községi főgymnasiumának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Haverda Mátyás. (Szabadka. Schlesinger Sándor. 8r. 99 l.) (Értekezés: Szabadka város birtokterületének földtani, vizrajzi és domborzati viszonyai. Irta: Haverda Mátyás.)

A **szakolczai** királyi kath. algymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Lukavszky Alajos. (Szakolcza. Skarnitzl József. 8r. 39 l.)

A szabad kir. **Szamosujvár** városi örmény kath. nyilvános algymnasium XV. értesítője az 1889—90. tanév végén. Közzéteszi: a gymn. igazgató. (Szamosújvár. Todorán E. 8r. 47 l.) (Értekezés: A gymn. «közönséges számtan» tanításához. Irta: Novák Antal.)

A **szamosújvári** szab. kir. városi alsófokú ipariskola VI. értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Szongott Kristóf. (Szamosujvár. «Aurora.» 8r. 21 l.) (A szamosújvári csizmadia czéh első szabályzata. Közli: Szongott Kristóf.)

Az állam és a helybeli nőegylet által segélyzett **szarvasi** társulati elemi osztályokkal egybekötött polgári leányiskola értesítője 1889—90. tanévről. Közli: Moravcsik Géza. (Szarvas. Szikes Antal. 8r. 28 l.) (Értekezés: Nehány szó a német nyelv tanításáról a leányiskolában. Irta: Bretz Berta.)

A békési ágost. hitv. evang. egyházmegye patronátusa alatt álló **szarvasi** főgymnasium évi értesítője 1889—90. Közzéteszi: Benka Gyula. (Szarvas. Szikes Antal. 8r. 68 l.) (Értekezés: Miért nem adnak ág. ev. gymnasiumaink évi értesítői az egyes osztályok tanulóinak tanulásbeli eredményéről elfogadott érdemjegyekben névszerinti részletes kimutatást? Irta: Benka Gyula.)

(**Szász-Régen.**) Programm des vierklassigen evangelischen Gymnasiums A. B. und der mit demselben verbundenen Lehranstalten in **Sächsisch-Regen** am Schlusse des Schuljahres 1889—90. Veröffentlicht von Wilhelm Hellwig. (Nagy-Szeben. Krafft W. 8r. 48 l.) (Értekezés: Das Sächsisch-Regener Gymnasium. Irta: Schuster Heinrich.)

(**Szász-Sebes.**) Programm des vierklassigen evangelischen Gymnasiums und der damit verbundenen Elementarschule in **Mühlbach** (Siebenbürgen) für das Schuljahr 1889—90 Veröffentlicht von: J. Wolff. (N.-Szeben. Krafft W. 8r. 41 l.) (Értekezés: Kirchenvisitationen im siebenbürgisch-deutschen Unterwald. Ein Beitrag zur Kirchen- und Kulturgeschichte des 17. Jahrhunderts. Irta: Kootz Julius.)

A **szászvárosi** ipariskola tizenkettedik évi értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Lewitzky Károly. Zwölfter Jahresbericht etc. (Nagy-Szeben. Krafft W. 8r. 20 l.)

A **szatmári** kir. kath. főgymnasium 1889—90. évi értesítője. (Szatmár. «Szabadsajtó» kny. 8r. 43 l.)

Szatmár-németi sz. kir. város elsőfokú ipariskolájának VII. évi értesítője az 1889—90. iskolai évről. Összeállította: Kótai Lajos. (Szatmár. Nagy Lajosné. 8r. 27 l.)

A **szatmár-németi** evang. ref. gymnasium 1889—90. évi (XX.) értesítője. Szerkesztette: Borsos Benő. (Szatmár. Nagy Lajosné. 8r. 51 l.)

A **szécsényi** izr. népiskola értesítője az 1889—90. iskolai évről. X. évfolyam. Közli: Spitzer Lipót. (Losoncz. Róth Simon. 8r. 10 l.)

(Szeged.) Keméndyné-Drucker Irma az arany érdemkereszt birtokosa nyilvánossági jelleggel fölruházott nőnevelő intézetének értesítője az 1889—90. tanévről. (Szeged. Bába Sándor. 8r. 20 l.)

A **szegedi** m. kir. állami főreáliskola értesítvénye az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Hoffer Endre. (Szeged. Engel Adolf. 8r. 100 l.) (Értekezés: Az ábrozoló geometria alapvető tételei. Irta: Závodszky Adolf.)

A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **szegedi** városi főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Magyar Gábor. (Szeged. Bába Sándor. 8r. 107 l.) (Értekezés: Az ó-classicai irodalmak művelődéstörténeti hatása és szerepe a középiskolában. Irta: Varjú János.)

Tizedík tanügyi értesítő a **szegedi** apácza-iskolákról. Közzéteszi: Oltványi Pál. (Szeged. Endrényi testvérek. 8r. 25 l.)

Értesítő a **szeged-szilléri** tanító-testület vezetése alatt álló népiskoláról az 1889—90. tanév végén. Összeállította: Gönczy Lajos. (Szeged. Várnai L. 8r. 16 l.)

A **szegzárdi** államilag segélyezett községi polgári fiu- és felső leányiskola tizennegyedik értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: az igazgatóság. (Szegzárd. Ujfalusy Lajos. 8r. 46 l.)

Jelentés a **szegzárdi** magánjellegű alsófokú kereskedelmi iskola 1889—90. évi II. tanfolyamáról. Közli: Krammer János. (Szegzárd. Báter János. 8r. 9 l.)

A **szegzárdi** államilag segélyzett ipariskola hatodik értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Krammer János. (Szegzárd. Báter János. 8r. 34 l.) (Értekezés: Este vagy nappal tanítsunk. Irta: Kovács Dávid.)

A **székely-keresztúri** állami segélylyel fentartott községi alsófokú ipar- és kereskedelmi vegyes iskola ötödik értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Gombos Sámuel. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 9 l.)

A **székely-udvarhelyi** kir. állami főreáliskola XIX. évi értesítője az 1889—90. iskolai év végén. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 77 l.)

A **székely-udvarhelyi** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közrebocsátja az igazgató. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 72 l.) (Értekezés: Udvarhelymegye földrajza. (Folytatás.) Irta: Tamás Albert.)

A **székely-udvarhelyi** evang. reform. collegium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Gönczi Lajos. (Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. 8r. 80 l.) (Székfoglaló értekezés. Irta: Olasz Gyula. Herodotos szerepe a valláserkölcsi nevelésben. Irta: Kovács Dániel.)

A **Székesfehérvár** városi államilag segélyezett alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Gőbel János György. (Székesfehérvár. A «Székesfehérvár és Vidéke» kny. 8r. 64 l.) (Értekezés: Uti naplómból. Irta: Kárpáti Sándor.)

A **Székesfehérvár** városi államilag segélyezett polgári leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Podhorszky K. V. (Székes-

fehérvár. A «Székesfehérvár és Vidéke» kny. 8r. 56 l.) (Értekezés: Néhány szó a tankönyvek változtatásának reformjához. Irta: Macskássy Rózsa.)

Értesítő a **Székesfehérvár** városi elemi- és ismétlő iskolákról az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Gőbel János György. (Székesfehérvár. A «Székesfehérvár és Vidéke» kny. 8r. 77 l.)

A **székesfehérvári** kereskedelmi társulat által fentartott és államilag segélyzett kereskedelmi akadémia és alsó fokú kereskedelmi iskola értesítője az 1889—90. tanévről az intézet fennállásának 22. évében. Szerkesztette: dr. Faludi Miksa. (Székesfehérvár. «Székesfehérvár és Vidéke.» 8r. 75 l.) (Értekezés: A kereskedelmi akadémiák tanterve. Irta: dr. Balassa József.)

A **székesfehérvári** magyar kir. állami főreáliskola évi értesítője az 1889—90. tanévről az intézet fennállásának 36. évében. Szerkesztette: dr. Kuthy József. (Székesfehérvár. «Székesfehérvár és Vidéke. 8r. 96 l.) (Értekezés: Schiller Telljéről. Irta: Hahn Adolf.)

A cisterci rend **székesfehérvári** kath. **főgymnasiumának** értesítője 1889—90. iskolai évről. (Székesfehérvár. Szám mer Kálmán. 8r. 224 l.) (Értekezés: A Zrinyiász és viszonya Tasso-, Vergilius-, Homeros- és Istvánffyhoz. Irta: Greksa Kázmér.)

(Szent-Ágotha.) Siebenzehnter Jahresbericht über den Stand und die Fortentwicklung der Gewerbeschule in Agnetheln. Zum Schlusse des Schuljahres 1889—90 veröffentlicht von Dr. Adolf Schuller. (Nagy-Szeben. Krafft W. 8r. 15 l.)

A **Szentes** városi községi gymnasium értesítője az 1889—90. iskolai tanévről. Közzéteszi: Zolnay Károly. (Szentes. Sima Ferencz. 8r. 96 l.) (Értekezés: Középiskoláink és a magyar alföld. Irta: Kardos Albert.)

A minorita-rendiek vezetése alatt álló **szilágysomlyói** róm. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Csák Alajos Cyrjék. (Nagybánya. Molnár Mihály. 8r. 71 l.)

A **szolnoki** magy. kir. állami főgymnasium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Közli: Rozsnyai Károly. (Szolnok. Bakos István. 8r. 61 l.) (Somogyi Ignácz dr. Irta: dr. Zindl Béla.)

A **szolnoki** összes községi elemi és felsőbb népiskolák értesítője az 1889—90. iskolai évről. Összeállította: Ujházy László. (Szolnok. Bakos István. 8r. 81 l.)

A **szolnoki** ipartestület által állami és városi segélylyel fentartott alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Szontágh Jenő. (Szolnok. Havas. 8r. 40 l.) (Értekezés: Az iparos-tanulók előkészültsége. Irta: Weinhardt Ferencz.)

A **szombathelyi** városi államilag segélyezett polgári leányiskola XIV. értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkeszté: Pálffy Boldizsár. (Szombathely. Bertalanffy József. 8r. 36 l.)

A **szombathelyi** községi elemi fiú- és leányiskola XVII. értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Zagróczky Tivadar. (Szombathely. Bertalanffy József. 8r. 42 l.)

A **szombathelyi** alsó-fokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Zagróczky Tivadar. (Szombathely. Bertalanffy József. 8r. 59 l.) (Értekezés: A magyar ipar fejlődésének főbb akadályairól. Irta: Greisinger Ottó.)

A **szombathelyi** püspöki elemi iskola értesítője az 1889—90. tanévről. XVIII. évfolyam. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. 17 l.)

Értesítő a **szombathelyi** kir. kath. főgymnasiumról 1889—90. Szerkeszté: Kőfalvi Vidor. (Szombathely. Özv. Seiler Henrikné. 8r. 122 l.) (Értekezés: A szombathelyi kir. kath. főgymnasium története. Irta: Kárpáti Kelemen.)

A magyarországi kegyes tanítórend **tatai** algymnasiumának értesítője az 1889—90. tanévről. (Tata. Özv. Kopasz Józsefné. 8r. 48 l.) (Értekezés: Az emberről. Irta: Bauer Lénárd.)

A **temesvári** m. kir. állami főreáliskola értesítője az 1889—90. tanévről. XX. szám. Szerkesztette: dr. Laky Mátyás. (Temesvár. Uhrmann Henrik. 8r. 46 l.) (Értekezés: Egy kis leczke a nyelvtanból. Irta: Perényi Adolf.)

A **temesvári** közép-kereskedelmi polgári és alsóbbfokú kereskedelmi iskola XV. értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkeszté: Wieszner Ferencz. XV. Jahresbericht etc. (Temesvár. Uhrmann Henrik. 8r. 63 l.) (Értekezés: Mit tehetünk a balkáni tanulóinkért. Irta: Köpeczi Bocz József.)

A **temesvári** római katholikus főgymnasium értesítője az 1889—90. isk. évről. Közli: Pfeiffer Antal. (Temesvár. Csanád-egyházm. ks. 8r. 60 l.) (Értekezés: Az erkölcsi ideák Herbart paedagogiájában. Irta: Pfeiffer Antal.)

Értesítő az iparszakoktatás állapotáról **Temesvárott** az 1889—90. tanévben. VI. évfolyam. Szerkesztette: Stumpfoll Ede. (Temesvár. Uhrmann Henrik. 8r. 51 l.) (Tanulmányi jelentés 1889. év nyarán Svájczban és Francziaországban tett utazásról. Irta: Stumpfoll Ede.)

A **trencséni** k. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Arányi Béla. (Trencsén. Skarnitzl Fr. 8r. 126 l.) (Értekezés: Trencsénvármegye művelődési viszonyai 1869-től 1889-ig. Irta: Krasznyánszky Károly.)

XIII. évfolyam. A **trencséni** m. kir. állami felsőbb leányiskola értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Manyák Alajos. (Trencsén. Skarnitzl Fr. 8r. 63 l.) (Értekezés: Az egészségtan az iskolában. Irta: dr. Benedek Ferencz.)

A **trsztenai** kir. kath. gymnasium XXI. évi értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Dortsák Gyula. (Alsó-Kubin. «Árvamegyei hirlap». 8r. 120 l.)

A **turócz-szent-mártoni** m. kir. állami középkereskedelmi s polgári fiú- és leányiskola, valamint az ezekkel kapcsolatos elemi fiú- és leányiskola s kisdedóvó értesítője az 1880/81—1889/90. tanévekről. Szerkesztette: Boldis Ignácz. (Turócz-szt.-mártoni magyar ny. 8r. 211 l.)

Az **ujpesti** kir. állami polgári leányiskola hetedik értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Neményi Imre. (Ujpest. Kaczander és Fuchs. 8r. 75 l.) (Értekezés: Gyermekeink érdekében. Irta: Neményi Imre.)

Tizenkilenczedik évi tudósítás az **ujverbászi** pártfogósági nyilvános algymnasiumról az 1889—90. tanévben. Kovalszky Lajostól. (Kula. Berkovits Márk. 8r. 44 l.)

(Ujvidék.) Razrednica učenika i učenica srpske osnovne škole subotičke za školsku godinu 1889—90. Skolski upravitelj: Antun Budanovics. (Ujvidék. Pajevics A. 8r. 16 l.)

(Ujvidék.) Izveštaj o srpskoj višoj devojackoj školi u Novom Sadu na kraju njene netnajeste a školske 1889—90. godine. (Ujvidék. Pajevics A. 8r. 30 l.)

(Ujvidék.) Izveštaj o srpskoj velikoj gimnaziji u Novom Sadu za školsku godinu 1889—90. (Ujvidék. Popovits M. 8r. 54 l.) (Értekezés: Kako je u zemlji? Irta: Matué M.)

Az **ujvidéki** kir. kath. magyar főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Frankl István. (Ujvidék. Dr. Pavlovits és Jocits. 8r. 86 l.) (Értekezés: Harcz az ikes igékért. Irta: Parcsetich Vincze.)

Az **ujvidéki** m. kir. állami polgári leányiskola tizedik értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Nemessányi Adél. (Ujvidék. Pavlovits és Jocits. 8r. 33 l.)

Az **ungvári** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Hódoly László. (Ungvár. Pollacsek Miksa. 8r. 120 l.) (Értekezés: A teremtés hat korszaka a szentirás és a természettudomány mai álláspontja szerint. Irta: dr. Fibiger Sándor.)

Értesítő a kegyes tanító-rendiek **váczi** főgymnasiumáról az 1889—90. tanévben. Közli: Halmi László. (Vácz. Mayer Sándor. 8r. 58 l.) (Értekezés: Az érzelmek és indulatok szónoki jelentősége. Irta: Sárffy Ignácz.)

Értesítő a **váczi** alsófokú kereskedelmi és ipariskolákról az 1889—90. tanévben. VI. évfolyam. Közli: az igazgató. (Vácz. Mayer Sándor. 8r. 38 l.) (Értekezés: A folyó-számla. Irta: Donovitz Vilmos.)

Értesítő a **váczi** r. kath. elemi népiskolákról az 1889—90. tanévben. (Vácz. Mayer Sándor. 8r. 41 l.)

A **vág-szeredi** községi alsófokú ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. Összeállította: Csvirigh János. (Pozsony. Angermayer K. 8r. 15 l.)

A **verbói** alsófokú ipariskola 1889—90. tanévi értesítője. Közli: Káply Sándor. (Vágujhely. Horovitz Adolf. 8r. 16 l.) (Értekezés: A socialismus és az ipariskola. Irta: Szepesi Lipót.)

Kutka Mária bennlakással összekötött **Verseczen** 29 év óta fennálló, nyilvánossági joggal ellátott magán elemi és polgári leányiskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Kutka Mária. (Versecz. Özvegy J. E. Kirchnerné. 8r. 32 l.)

A **verseczi** községi főreáliskola értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Buday József. (Versecz. Özv. J. E. Kirchnerné. 8r. 34 l.)

A **Veszprém** rend. tan. város államilag segélyezett alsófokú iparosiskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Meszes Polikárp. Hetedik évfolyam. (Veszprém. Kompolthy T. 8r. 32 l.) (Értekezés: Téli rajztanfolyam. Irta: Pápay Viktor.)

A kegyes tanító-rendiek **veszprémi** róm. kath. főgymnasiumának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Takács József. (Veszprém. Kompolthy T. 8r. 100 l.) (Értekezés: Az írásjelek használata. Irta: Majoros József.)

A **Zala-Egerszeg** rend. tan. város államilag segélyezett alsófokú ipar-

iskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Udvardy Vincze. (Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. 8r. 23 l.)

Zala-Egerszeg rendezett tanácsú város községi elemi iskolái 1889—90. évi értesítője. Közli: Pánkovich György. (Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. 8r. 32 l.)

A **zala-egerszegi** államilag segélyezett községi polgári fiú-, középkereskedelmi és polgári leányiskola tizenhetedik értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Udvardy Ignácz. (Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. 8r. 44 l.)

Zenta város községi népoktatási tanintézeteinek értesítője az 1889—90. tanévről. XXI. évfolyam. Összeállította: Czehe Győző. (Zenta. Klenóczky és Biró. 8r. 183 l.) (Értekezés: Lélektani fegyelmezés. Irta: Móra István.)

A **Zenta** városi községi gymnasium tizennegyedik értesítője az 1889—90. tanévről. Szerkesztette: Szűcs Lajos. (Zenta. Schvarcz Sándor. 8r. 71 l.) (Értekezés: Utmutató (tanítványaimnak szünidei olvasgatásra). Irta: dr. Ferenczy Alajos.)

A **zentai** államilag segélyezett községi ipariskola értesítője az 1889—90. tanévről. VI. évfolyam. Összeállította: Czehe Győző. (Zenta. Schvarcz Sándor. 8r. 54 l.) (Értekezés: Szemelvények a zentai ipariskola erkölcstani tananyagából előszóval. Irta: Szűcs Lajos.)

A **zilahi** m. kir. állami tanítóképezde tizenkilenczedik 1889—90. tanévi értesítője. Szerkesztette: Faluvégi Albert. (Zilah. Weiszberger S. 8r. 28 l.)

A **zilahi** államilag segélyezett ev. ref. kollegium értesítője az 1889—90. iskolai évről. Szerkesztette: Berényi János. (Zilah. Seres Samu. 8r. 102 l.) (Értekezések: A görög nyelv kérdése. Székfoglaló beszéd. Tartotta: Kincs Gyula. — Székfoglaló beszéd. Tartotta: Petri Mór. — Székfoglaló beszéd. Tartotta: dr. Both István.)

Zombor szab. kir. város államilag segélyezett alsófokú ipar és kereskedelmi iskolájának értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Zsulyevits Ernő. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 47 l.) (Értekezés: Az iparosok és az ipariskola. Irta: Temunovics József.)

Zombor szab. kir. város középkereskedelmi iskolájának II. évi értesítője az 1889—90. tanévről. Közli Zsulyevits Ernő. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 64 l.) (Értekezés: A szlávok multjából. Irta: dr. Dudás Gyula.)

(Zombor.) Izveštaj o višoj nevojačkoj školi srpske pravoslavne crkvene opštine Zomborske za 1889—90. školsku god. (Zombor. Bittermann F. 8r. 38 l.)

A **zombori** állami főgymnasium XVIII. évi értesítője az 1889—90. tanévről. Közzéteszi: Városy Tivadar. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 99 l.) (Értekezés: «Szondi két apródja» az iskolában. Irta: dr. Zlinszky Aladár.)

Izveštaj o srbskoj ucitelskoj školi u **Zomboru** za školsku 1889—90. god. Zaztavno: Nikola Vukicsevics. (Zombor. Bittermann Nándor. 8r. 67 l.)

A **Zsitva-ujfalusi** m kir. földmives iskola 1889—90. tanévben értesítőt nem adott ki.

A **zsolnai** kir. kath. gymnasium értesítője az 1889—90. tanévről. Közli: Csáka Károly. (Zsolna. Áldori Manó. 8r. 75 l.) (Értekezés: Az egységes középiskola. Irta: dr. Mayer György.)

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

MAGYAR KÖNYV-SZEMLE.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára ezen czím alatt 1876-ban folyóiratot indított meg, mely a magyarországi könyvészet és a hazai könyvtárak közlönye óhajt lenni.

E folyóirat a jelen évben XVI. folyamába lép.

Közölni fog a régibb magyarországi bibliographia körébe tartozó értekezéseket és az újabb fölfedezésekről szóló értesítéseket, ismertetni fogja a hazai könyvtáraknak történetét, szervezetét, nevezetesebb tudományos kincseit és szerzeményeit. Figyelemmel fogja kisérni a külföldi könyvtárakban létező hungaricákat, s tudomást vesz a külföldi bibliographia hazánkat érdeklő nevezetesebb mozzanatairól. Ezenkívül külön rovatban ismertetni fogja a külföldi könyvtárak mozgalmait és nevezetesebb vívmányait. Továbbá összeállítja a magyarországi sajtó irodalmi érdekű termékeinek és a hazánkat érdeklő külföldi munkáknak lehetőleg teljes jegyzékét.

Készséggel megnyitja hasábjait a könyvtárnokok és könyvgyűjtők felszólalásainak, javaslatainak és kérdéseinek; számít mindazoknak szíves közreműködésére, kiket hivatalos állásuk és irodalmi foglalkozásuk ezen térre vezet.

A «Könyv-Szemle» megjelenik évenkint 32 ívnyi terjedelemben, időhöz nem kötött füzetekben, több műmelléklettel, díszes kiállításban.

Előfizetési ára egész évre bérmentes szétküldéssel együtt 1886-tól fogva 4 frt.

Az első évfolyam elfogyott; a II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., XIII. XIV. és XV. folyam a rendes évi áron, együttvéve pedig **30** frton kapható.

Az előfizetési pénzek **Hornyánszky Viktor könyvárusi üzletébe,** egyéb küldemények és irodalmi közlemények a **Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

Budapest, 1891. jul. 1-én.

Csontosi János,
könyvtári segédőr, mint a „M. Könyv-Szemle“ szerkesztője.